

DRUGI MESIJA

TEMPLARI, TORINSKO PLATNO
I VELIKA TAJNA SLOBODNOGA ZIDARSTVA

Christopher Knight & Robert Lomas

Christopher Knight
Robert Lomas

DRUGI MESIJA

Naslov izvornika

THE SECOND MESSIAH

by CHRISTOPHER KNIGHT AND ROBERT LOMAS

Copyright © 1997 Christopher Knight and Robert Lomas

Vino je jako,
Kralj je jači,
Žene su još jače.
No, Istina će pobjediti.
EZDRINA KNJIGA

SADRŽAJ

UVOD	5
1 Smrt Nacije	8
Novi pogled na stara uvjerenja	8
Izgubljene godine	16
Zaključak	27
2 Tajne Rosslyna	29
Devet vitezova	29
Templarsko svetište	32
Put Znanja	41
Vitezovi Crvenoga križa Babilonskoga prolaza	44
Tajna znamenja	49
Zaključak	53
3 Izgubljena povijest slobodnoga zidarstva	54
Tajne Slobodnoga zidarstva	54
Moć i slava	56
Počeci	62
Prvi veliki masonski majstor Škotske	68
Skriveni stupnjevi	72
Zaključak	79
4 Povratak Božjih kraljeva	81
Tisuću godina tame	81
Otkriven povod	85
Hipoteza o obitelji Rex Deus	93
Templari i tarot	102
Zaključak	114
5 Sveti Gral Templara	116
Podrijetlo kralja Artura	116
Skriveno značenje	121
Sveti Gral	124
Zaključak	131
6 Rođenje drugoga Mesije	133
Posljednji križarski ratovi	133
Nevolje Filipa IV	137
Financijska bitka s crkvom	141
Francuski papa	144
Posljednji veliki majstor Templara	148
Zaključak	156

7 Zagonetka Platna	157
Vjera je slijepa	157
Povijest torinskog platna	158
Što je Platno	160
Neke teorije o podrijetlu	165
Neobične značajke slike	168
Stvaranje lica	172
Dokaz u krvi	175
Zaključak	181
8 Krv i oganj	182
Sveta inkvizicija	182
Ispitivanja u Hramu	168
Priznanje Jacquesa de Molaya	190
Posljednje poricanje	193
Zaključak	198
9 Kult drugoga mesije	200
Ostvaruje se proročanstvo	200
Patnje kršćanskoga svijeta	204
Bitka za svetu sliku	207
Templari žive dalje	214
Zaključak	217
10 Velika tajna slobodnog zidarstva	219
Religija obitelji Rex Deus	219
Izgubljeni obredi	222
Rekonstrukcija velike tajne	241
Odgovori na naša pitanja	244
Rješenje zagonetke torinskog pokrova	246
Topologija prošlosti	248
DODATAK I - Kronologija	250
DODATAK II - Povelja o naslijeđu J.M. Larmeniusa	257
DODATAK III - Kemijski proces kojim je stvorena slika na torinskom pokrovu	261

Uvod

U našoj posljednjoj knjizi *Hiramov ključ* otkrili smo izvore Slobodnoga zidarstva, koji su pokazali kako su se suvremeni masonski obredi oblikovali prema uzoru na obrede Jeruzalemske crkve, koje je poslije prihvatio slavan križarski red Vitezovi templari. Povijest tih redovnika-ratnika veoma je neobična. Ona počinje s devetogodišnjim iskopavanjima ruševina Herodova hrama, koja su provedena nakon Prvoga križarskoga rata, a završava otprilike dvjesto godina poslije, uhićenjem pripadnika Reda, koji su optuženi za herezu.

Iako su naša otkrića bila kontroverzna, mnogi su ih biblijski, templarski i masonski znanstvenici, kao i nekoliko katoličkih svećenika, oduševljeno prihvatili.

Nekoliko mjeseci nakon objavljivanja naše knjige, diljem Engleske, Škotske i Walesa upoznali smo mnoge slobodne zidare različitih stupnjeva, a od svih smo dobili potporu i izraze pohvale.

Jedina iznimka bila je Ujedinjena velika loža Engleske, koja nije poslala niti riječ zahvale za primjerak knjige koji smo joj poslali. Mogli smo samo pretpostaviti da smo, kao slobodni zidari, počinili grijeh time što smo poduzeli neovisnu istragu o razdoblju prije zlatne 1717. godine. Iako nismo prekršili nijedan zakon Reda, uskoro smo postali svjesni značenja pisma Velike Lože, poslanoga pokrajinskim ložama Engleske i Walesa, u kojemu ih se ukratko i neiskreno izvještava o našim otkrićima.

Nedugo nakon toga, štovani majstor slavne masonske lože posjetio je jedno od naših predavanja, koje smo održavali u knjižarama, u namjeri da ondje skupi optužujuće dokaze, ali na kraju predavanja nam je čestitao, kupio primjerak knjige i zamolio nas da mu je potpišemo. Neprestano smo primali pisma čitatelja iz svih dijelova svijeta, a u mnogima su bili dopunski dokazi naše teorije. Neki slobodni zidari na visokim položajima bili su iznimno oduševljeni našom knjigom: na primjer, David Sinclair Bouschor, bivši Veliki majstor Minnesote, ljubazno je prokomentirao:

"Hiramov ključ mogao bi označiti početak reformacije kršćanske misli i navesti na ponovno razmatranje 'činjenica', koje smo naraštajima slijepo prihvaćali. Ova je knjiga nezaobilazno štivo za sve slobodoumne ljude. "

Drugi Amerikanac, doktor teologije, kojega vjerojatno ne smijemo imenovati, napisao nam je sljedeće:

"Ja sam mason 32. stupnja škotskoga obreda, bio sam majstor svoje lože 3 puta, bivši mudri majstor Ružina križa, član Reda tratora i zlatnika, a, osim toga, zaređeni sam svećenik reformirane Baptističke crkve. Sve moje iskustvo i obrazovanje nije me pripremlilo za materijal sadržan u vašoj knjizi. Da se nisam posvetio istraživanju našega drevnoga podrijetla i imao hrabrosti izaći izvan granica dogme naših ustanova, možda nikada ne bih do kraja pročitao Hiramov ključ. Međutim, to sam učinio i smatram da se vaši podaci potpuno slažu s mojim otkrićima. To me navelo da povjerujem kako su optužbe protiv masonerije, prema kojima "samo glavni (VISOKI) stupnjevi znaju istinu", možda doista opravdane."

Posljednji komentar bio je osobito zanimljiv zato što, koliko nam je poznato, iznad 32. stupnja, kojemu pripada navedeni gospodin, postoji još samo jedan stupanj. Postoji li doista velika tajna, koju zna samo nekoliko slobodnih zidara? Možda je ta tajna, razmišljali smo, bila izgubljena i sada ponovno traži da bude otkrivena.

Cijeli slučaj bio je previše intrigantan da bismo je zanemarili. Sa sigurnošću smo znali da je Slobodno zidarstvo razvilo obrede, koje su izvodili Jeruzalemska crkva i Vitezovi templari, a posumnjali smo da je ujedinjena Velika loža Engleske izgubila vezu sa svojim pravim izvorima ili je, pak, namjerno skrila nešto iznimno značajno - što nije otkrila čak ni svojim časnicima. Upornim nastojanjem da spriječi svaku raspravu o bilo čemu što se nije ticalo njezine službene doktrine, potpuno se razlikovala od ostalih nama poznatih velikih loža, pa smo odlučili nastaviti istraživanje.

Kada smo krenuli u potragu, pred nama se nalazilo šest osnovnih pitanja, koja su zahtijevala odgovore:

1. Jesu li neki masonski obredi bili namjerno izmijenjeni ili potisnuti?
2. Postoji li velika tajna Slobodnoga zidarstva, koja se izgubila ili je namjerno skrivena?
3. Tko je bio odgovoran za osnutak Vitezova templara?
4. Zašto su templari odlučili iskopavati ruševine Herodova hrama?
5. Zbog kakvih su uvjerenja templari bili proglašeni hereticima?
6. Mogu li dublji obredi Slobodnoga zidarstva na nov način pojasniti tajnu o podrijetlu kršćanstva?

Znali smo da odgovore na ta pitanja nećemo lako pronaći, ali kako je naše istraživanje napredovalo, pronašli smo odgovor na veoma značajno pitanje, koje prvotno nismo postavili: Koje je pravo podrijetlo Torinskoga pokrova?

Isprva smo nagađali da su s tom jedinstvenom relikvijom povezani templari, ali nismo očekivali da ćemo otkriti kako su taj pokrov i osoba čiji se lik na njemu nalazi u povijesti odigrali iznimno značajnu ulogu.

Smrt nacije

"Onaj tko nadzire prošlost, nadzire i budućnost. Onaj tko nadzire sadašnjost, nadzire i prošlost. "

George Orwell: "1984."

Novi pogled na stara uvjerenja

Tvrđi se da smo u posljednjih trideset godina došli do više informacija negoli u prethodnih pet tisuća godina. Zahvaljujući suvremenim tehnikama istraživanja i napretku sustava pohranjivanja informacija, omogućen nam je pristup golemim količinama podataka. Danas bolje nego ikada razumijemo svijet u kojemu živimo, njegovu prošlost i neposrednu budućnost.

Obični ljudi morali su se prilagoditi činjenici sverastuće lavine promjena i napretka; sve, od zubne paste do automobila iz godine u godinu postaje naprednije i razvijenije. Mnogi od nas uvjereni su kako novo ujedno znači i bolje, ali dok nove stvari mogu mijenjati izgled, stare ideje umiru teško i "istine" koje su od djetinjstva usađivane u naše umove ostaju nepromijenjene. Kako znamo da je Kolumbo otkrio Ameriku? Zašto mislimo da je Isus pretvorio vodu u vino? Vjerujemo da znamo odgovore na ta pitanja zato što nam je netko rekao da je to istina i zato što nikada nismo imali prilike posumnjati u te, kulturalno prihvaćene, tvrdnje.

Povijest, kako se čini, nije toliko zapis o prošlim događajima koliko svojevrsan katalog odabranih vjerovanja, koja su protumačili ljudi vođeni raznovrsnim interesima. Kako je George Orwell protu-

maćio u svojoj knjizi "1984", povijest uvijek pišu pobjednici, a oni koji određuju pisanje povijesnih knjiga, određuju i nadziru prošlost. Najsnažnija sila zapadnoga svijeta u posljednjih dvije tisuće godina nedvojbeno je bila Rimokatolička crkva, a povijest je često predstavljala ono što je Crkva željela da ona bude.

Crkva je oduvijek proizvodila "istine" zapadne kulture, ali suočeni sa sve većim brojem uvjerljivih dokaza, moramo priznati da papinstvo nije toliko nepogrešivo koliko je to nekada isticalo. Na primjer, Galileo je bio osuđen na doživotni zatvor, a njegova su djela bila spaljena nakon što je ustvrdio da se Zemlja okreće u svemiru, a papinsko povjerenstvo tek je 1992. priznalo pogrešku Vatikana, koji ga je osudio. U 19. st. Crkva je okrutno napala Darwinovu teoriju evolucije, a Vatikan je 1996. ponovno morao priznati svoju pogrešku.

U prošlosti je Crkva pružala odgovore na životna pitanja kada nitko drugi nije mogao predložiti bolja rješenja, ali s napretkom znanosti nestajala je i potreba za mitovima. Međutim, iako polako i oprezno razmatra ulogu čovjeka u stvaranju, Vatikan teško pristaje preispitati događaje opisane u Novome zavjetu, unatoč velikim količinama novih povijesnih dokaza.

Dobar primjer o tome koliko je Crkva moćna u stvaranju povijesti jest susret pape Ivana Pavla II. s canterburyjskim nadbiskupom, poglavarom Crkve u Engleskoj, u studenome 1996. Prilikom toga sastanka dvojice crkvenih vođa papa je podsjetio Engleza na svoju apsolutnu prevlast potvrđujući svoj povijesni položaj izravnoga nasljednika sv. Petra kojemu je, kako se tvrdi, Isus povjerio svoju crkvu.* Ta vlast koju prisvaja Rimokatolička crkva, a koja se temelji na izravnome nasljeđu koje potječe od samoga Isusa Krista, poznatome kao "apostolsko nasljeđe", proizlazi iz rimokatoličke verzije povijesti, koju suvremeni znanstvenici sve više odbacuju kao netočnu zbog novoistraženih podataka koji se tiču Jeruzalemske crkve. Novi dokazi uvjerljivo upućuju na zaključak da je Isus bio vođa židovske sljedbe, te da ga nije naslijedio Petar nego njegov mlađi brat Jakov, prvi jeruzalemski biskup.

* *The Times* (London), 28. studeni 1996.

Rimokatolička crkva je ulogu Isusova brata Jakova oduvijek smatrala prijetnjom, a Crkva je od svojih početaka nadzirala povijest tako što je uklanjala sve podatke o toj iznimno važnoj povijesnoj osobi. Papa Ivan Pavao II. izjavio je 1996. da je Isus bio jedini Marijin sin te da Jakov zato nikako nije bio njegov brat. Papa je, tako, unatoč biblijskim dokazima i znanstvenim stajalištima izjavio veoma neobičnu i potpuno neopravdanu tvrdnju.

Dokazi kojima danas raspoložemo potvrđuju da Petar, iako je od 42. do 67. god. po Kr. možda doista bio vođa kršćanskoga pokreta u Rimu, sigurno nije bio vođa Crkve. Vrhovni vođa čitave Crkve u to je doba bio Isusov brat Jakov, jeruzalemski biskup. Ne postoji niti jedan ozbiljan biblijski znanstvenik koji bi posumnjao u tu činjenicu, a S.G.F. Brandon jasno je ustvrdio sljedeće:

"...činjenica o prvenstvu Jeruzalemske crkve i njezinu bitno i židovskome obilježju potpuno je točna, kao što je nedvojbeno i činjenica da je njezin vođa bio Jakov, Gospodinov brat."

Jakov je bio pravi nasljednik svojega rassetoga brata i snažan vođa zajednice koju nazivamo Jeruzalemskom crkvom, te vođa Židova u dijaspori (u dijelu grčko-rimskoga svijeta, a to su bile zajednice u Efezu u Turskoj, u Aleksandriji i samome Rimu).

Otpribliže tri godine nakon Isusove smrti u Izrael je, iz grada Tarza na jugu Turske, stigao Pavao, Židov iz diaspore. Zbog netočne "povijesti" koja nam se danas nameće mnogi vjeruju da se taj čovjek, kada je progonio kršćane, zvao "Savao", te da je promijenio ime u "Pavao" nakon što se, oslijepivši na putu za Damask, odjednom preobratio na kršćanstvo.

Međutim, stvarnost je bila posve drugačija. Kao prvo, u to doba nije bilo kršćana; Jeruzalemska crkva je bila židovska, a kult koji se nazivao kršćanskim počeo je djelovati tek nakon mnogo godina kao isključivo rimski proizvod. Čovjek koji je pokrenuo novu religiju promijenio je svoje hebrejsko ime "Savao" u rimsko ime "Pavao",

kada je kao mladić postao rimskim građaninom, u želji da uzme ime koje će nalikovati njegovu izvornome imenu.

Poznato nam je da je Pavao bio revan pobornik židovskoga Zakona zbog čega je progonio Jeruzalemsku crkvu, smatrajući je židovskom sljedbom koja se protivi Zakonu te je treba uništiti. Tvrdi se čak i da je bio upleten u kamenovanje sv. Stjepana, prvoga kršćanskoga mučenika. Međutim, to se može protumačiti kao pitanje židovskih sljedbi jer je Jeruzalemska crkva s Jakovom na čelu bila potpuno židovska, dok je Isus bio tek židovski mučenik, koji je umro u pokušaju da uspostavi domaću vladavinu svojega naroda.

U određenom trenutku Pavao je postao oduševljen idejom o žrtvenoj prirodi Isusove smrti, te se suprotstavio Jakovu, koji nije želio prihvatiti da je njegov brat bio Bog. U Poslanici Galaćanima Pavao svesrdno nastoji istaknuti da je, u razdoblju svojega obraćanja, bio neovisan o Jeruzalemskoj crkvi ili bilo kojem drugom ljudskom posredništvu, te svoje ideje pripisuje izravnoj intervenciji Boga. Pavao tvrdi:

"A kad odluči onaj koji me izdvoji ... da u meni objavi Sina svoga da ga propovijedam među poganima..."

Ideje koje je Pavao promicao, a koje su poslije slijedili pisci Evandjelja, ponajviše su bile rezultat njegove mašte. Kršćanski znanstvenik S. G. F. Brandon napisao je sljedeće:

"Doista je veoma neobičan izraz: "da u meni objavi Sina svoga", ali ima veliko značenje za naše razumijevanje Pavlova tumačenja svrhe koju je Bog za njega odredio ... Razmotrimo li pažljivo taj izraz kao činjeničnu tvrdnju, uočiti ćemo da bi ona bila doista besmislena i teško da bi je netko mogao izreći, a osobito ne osoba Pavlova podrijetla. Te riječi doslovno znače da je Bog Pavlu objavio svojega Sina kako bi ga ovaj mogao "propovijedati" među poganima... Iz Pavlove tvrdnje proizlazi jedno sasvim novo otkrivanje Njegova Sina, koje omogućava takvo poimanje Isusa, koje je do tada Crkvi bilo nepoznato ...

Zaključujemo, dakle, da Pavao tumači kršćansku vjeru na način koji i sam smatra potpuno različitim od tumačenja koje se može najbolje opisati kao tradicionalno ili povijesno."

Ako je izvještaj koji su pružili Pavao i njegovi sljedbenici bio suprotan pravome vjerovanju Jeruzalemske crkve, postavlja se pitanje: Koje su bile njezine izvorne ideje?

U našoj posljednjoj knjizi iznijeli smo složenu, ali, nadamo se, dokazima dobro potkrijepljenu tvrdnju da je Jeruzalemska crkva izvodila obrede "živoga uskrsnuća", kojima je uvodila ljude u više stupnjeve svojega reda. Prilikom tih obreda kandidat je bio podvrgnut simboličnoj smrti, a prije uskrsnuća zamotavao se u pokrov, kao što danas čine slobodni zidari. Na temelju dokumenata koji potječu iz toga razdoblja, uključujući i Svitke s Mrtvoga mora, poznato je da je među židovima toga doba postojao običaj da ljude u svojoj sljedbi nazivaju "živima", a one izvan nje "mrtvima".

Nakon proučavanja nazivlja kojim su se koristili ljudi u Jeruzalemu u 1. st. po Kr., zaključili smo da se djelima Isusa Krista ni na koji način ne može pripisati natprirodno značenje. Navodna čuda, koja je on izvodio, uključujući "uskrsavanje mrtvih", mogu se označiti kao svjetovna djela, koja su pogrešno protumačili pojedinci koji su, mnogo poslije, razmišljali potpuno drugačije od židova. Pogrešno su protumačeni i izrazi poput "pretvaranja vode u vino", kojim se označavalo uzdizanje običnih ljudi na višu životnu razinu. Slobodni zidari danas još uvijek prakticiraju stilizirani obred uskrsnuća, kojim se kandidat uzdiže iz svojega "groba" i tada postaje potpuno osposobljen meštar mason. Taj obred izvodi se u mraku ispred Boaza i Jakina, dva stupa koja stoje okrenuta prema istoku na ulazu u Jeruzalemski hram.

Nakon što se Pavao uvjerio da raspolaže potpuno novim tumačenjem Isusove smrti (koje se temeljilo na pogrešno shvaćenom jeruzalemskom nazivlju), znao je da će imati problema s Jakovom, poglavarom Jeruzalemske crkve. To je jasno vidljivo iz drugoga

odlomka njegove Poslanice Galaćanima, gdje, braneći svoju apostolsku službu, tvrdi:

"A uzišao sam potaknut objavom. Izložio sam im - posebno prvacima - Evanđelje koje propovijedam među poganima..."

Već, naprotiv, vidjevši da je meni povjereno propovijedanje Evanđelja među neobrezanima kao Petru među obrezanima - jer onaj koji je Petru dao snagu da vrši apostolsku službu među obrezanima, i meni je dao snagu da je vršim među poganima - i priznavši meni danu milost, tada Jakov, Keja i Ivan, koji su smatrani stupovima, dadnu desnice meni i Barnabi u znak međusobnog zajedništva, da mi idemo među pogane, a oni među obrezane."

Neki kršćanski istraživači pokušali su istaknuti da je Pavlovo "evanđelje među neobrezanima" predstavljalo tek zemljopisni dogovor jer je Pavao preuzeo odgovornost propovijedanja poganima izvan židovske domovine. Međutim, to je neuvjerljiva tvrdnja. U svojoj Drugoj poslanici Korinćanima Pavao jasno upozorava na one koji propovijedaju "drugoga Isusa" i "drugoga Duha", te navodi svoje slušatelje da se ne obaziru ni na koja druga objašnjenja, osim njegovih. Iako nam je poznato da Jakov nije odobravao Pavlovo evanđelje, znanstvenici Novoga zavjeta dokazali su kako su neki rabini u Palestini isticali potrebu da se židovska vjera predstavi u drugačijem obliku, koji će prihvaćati vjernici odgajani na tradicijama grčko-rimske kulture.

Veoma malo ljudi upoznato je s otkrićima biblijskih znanstvenika, zbog čega ostaju podložni prihvaćenoj dogmi Katoličke crkve, koja Pavlovo učenje smatra točnim unatoč činjenici da za njega ne postoji potvrda u prvotnoj Jeruzalemskoj crkvi. Jedan od tih znanstvenika objasnio je taj problem na sljedeći način:

"Vrijednost koja se može pripisati kršćanskome dokazu temelji se na razlozima zbog kojih je ta literatura nastala i okol-

nostima koje su utjecale na njezin nastanak. Međutim, ona je veoma dvojbena jer nastoji kao činjenice istaknuti tvrdnje za koje danas znamo da su nemoguće. Evanđelja ističu vjeru, odnosno tvrdnju da je Isus bio polubolansko biće, koje je rođeno na način koji se potpuno suprotstavlja zakonima prirode i koji je pobijedio smrt. To nije bila i vjera prvotnih Isusovih sljedbenika, niti je sam Isus isticao takve tvrdnje.

Pavlove poslanice najstariji su među dokumentima kršćanskoga i drugoga podrijetla, koji se povezuju s korijenima kršćanstva koje je opstalo; međutim, oni su i najmanje korisni u utvrđivanju činjenica o Isusu Značajno je da oni ne pokazuju nimalo interesa za Isusa kao povijesnu osobu i slavnoga osnivača vjere."

Pavao je izmislio heretičnu vjeru, koja je u osnovi nežidovska i koja se otvoreno suprotstavlja teološkoj strukturi, koja je oduvijek postavljala nepremostiv jaz između Boga i čovjeka, a Pavlovo evanđelje, napisano za nežidove, nema nikakvih dodira sa židovskom misli, kakva nam je poznata iz postojećih zapisa. Ako je točna naša tvrdnja da je Isus iz Pavlovih učenja potpuno drugačiji od onoga o kojemu govore Jakov i Jeruzalemska crkva, tada moramo odgovoriti na sljedeće pitanje: Zašto je taj heretičan oblik opstao, a prava je Crkva izumrla?

Da bismo odgovorili na to pitanje moramo pokušati shvatiti stajališta Isusova brata Jakova, kojega su nazivali "Pravednim". Iz sačuvanih zapisa saznajemo da Židovi Jeruzalemske crkve nisu imali suviše povjerenja u Židove iz dijaspore, te da nisu bili nimalo zainteresirani za obraćenje pogana.

Jakov Pravedni bio je biskup Jeruzalema, a zeloti su ga službeno postavili za velikoga svećenika, otvoreno se suprotstavivši prorimski orijentiranim betuzejskim i saducejskim velikim svećenicima.

U 66. i 70. poglavlju knjige *Clementine Recognitions* (*Klementova Otkrića*) saznajemo da je Jakov u Hramu javno propovijedao o pravome učenju svojega brata Isusa dok su mu slavni rabini Gama-lijel i Kajfa postavljali pitanja. Svojom rječitošću i logikom svojih iskaza Jakov je zadobio potporu okupljenoga slušateljstva, kada je neprijatelj (mnogi znanstvenici vjeruju da je to bio Pavao) odjednom izazvao nemire, u kojima je Jakov bio bačen niza stube pri i tada se ozlijedio.

Euzebije, crkveni povjesničar iz 3. st. po Kr. o Jakovljevoj smrti izvještava mnogo opširnije od Josipa Flavija. On Jakova opisuje kao veoma popularnog asketa, koji je prakticirao neobične vjerske obrede, te da ga je Anan pritvorio u Hramu i sazvao Sanhedrin, koji ga je optužio da je prekršio Zakon. Ondje mu je postavljeno neobično pitanje, koje znanstvenici još nisu uspjeli shvatiti:

"O, Pravedni, kojemu smo svi dužni vjerovati, objavi nam koja su vrata spasenja. (Sha 'ar ha-yeshu 'ah)"

Navedeno pitanje potpuno je jasno ako je Anan čuo glasine o paradigmi dvaju jednakih stupova, koja je imala veliko značenje za nazarene, starije članove Jeruzalemske crkve, te ako je zatražio od Jakova da je objasni. Stupovi Boaz i Jakin stajali su sa svake strane ulaza u Svetinju nad svetinjama, koja se nalazila u Jahvinu hramu - a predstavljali su ih kraljevski i svećenički Mesije Izraela. Spasenje židovskoga naroda ostvarit će se tek kada se oba stupa nađu na svom mjestu - što bi zahtijevalo rušenje rimske vlasti i njihovih marioneta saduceja.

Jakov nije smatrao potrebnim objasniti svoja stajališta tim inferiornim židovima, nego je na postavljeno pitanje odgovorio tvrdnjom koju njegovi tužitelji nisu shvatili. Nakon toga Jakov je bio bačen niz zidine Hrama, kamenovan i konačno udarcem palicom odbačen na zid Hrama.

Vodstvo Jeruzalemske crkve bilo je više monarhijsko nego crkveno, jer je nakon Jakovljeve smrti 62. god. po Kr. novi voda Crkve postao prvi Isusov nećak, Kleofin sin Šimun. Njega su, kao pretendenta na Davidovo prijestolje poslije pogubili Rimljani. Činjenica da je Isus preuzeo potpuno vodstvo nakon ubojstva njegova rođaka Ivana Krstitelja, koje je nakon toga preuzeo njegov brat Jakov, a nakon njega drugi član njihove obitelji, mnoge je znanstvenike navela na pretpostavku da je Jeruzalemska crkva bila organizirana kao nasljedna monarhija. Upravo to bismo i očekivali od pripadnika Davidove kraljevske dinastije.

Pretpostavlja se da su Jakov i Pavao umrli nasilnom smrću, a neki znanstvenici ističu da su Pavla vjerojatno ubili zeloti jer je na neki način bio povezan s Jakovljevim pogubljenjem. Opstaje pitanje zašto je Pavlova vjera cvjetala, dok je Jakovljeva izumirala.

Mi smo uvjereni da je ona opstala do danas, ali su Svici Jeruzalemske crkve, poput onih s Mrtvoga mora otkrivenih u Kumranu, bili skriveni kako bi ih se zaštitilo od pogana. Kako bismo razumjeli što se dogodilo s tim značajnim dokumentima, potrebno je osvrnuti se na strašno razdoblje židovske povijesti.

Izgnane godine

Suvremeni kršćani čitaju Bibliju kao izvor nadahnuća, koje crpe iz učenja Isusa i njegovih sljedbenika, koji su, prije gotovo dvije tisuće godina težili uspostaviti kraljevstvo nebesko na zemlji. Četiri evanđelja u Bibliji kralja Jakova završavaju izvještajem o raspeću i uskrsnuću, koje se dogodilo 33. god. po Kr., iako se kao točan datum navodi i 36. god. po Kr. Osim toga, u Djelima apostolskim pripovijeda se o događajima koji su uslijedili sve do 62. god. po Kr. Druge knjige, kao što su Poslanica Timoteju i Petrove poslanice, govore o zbivanjima do 66. god. po Kr., a tek Prva Ivanova poslani-

ca, koja je nastala 90. god. po Kr., spominje događaje nakon navedenih datuma.

Iako se četiri novozavjetna evanđelja odnose isključivo na razdoblje Isusova života, općenito se smatra da je najstarije od njih, odnosno Evanđelje po Marku, sastavio nepoznati kršćanin u razdoblju od 70. do 80. god. po Kr., koji se pri tome koristio različitim predajama. Iako se ne zna sigurno, pretpostavlja se da je Pavao bio pogubljen u Rimu 65. god. po Kr.

Većinu kršćana zasigurno ne zanima taj neznatan prekid u kršćanskoj kronologiji, koji iznosi deset do petnaest godina između Pavlovih te retrospektivnih zapisa Marka i drugih autora Evanđelja, iako su te izgubljene godine iznimno značajne.

Kraljevstvo nebesko nije stiglo, suprotno očekivanjima Jeruzalemske crkve - ali stiglo je kraljevstvo pakla.

Do 65. god. po Kr. u zemlji su prilike bile veoma teške. Porezi koje je nametao Rim bili su golemi, službenici su se potkupljivali, a nakon dovršenja Hrama u Jeruzalemu bez posla je ostalo osamnaest tisuća ljudi. Nezadovoljnici - domoljubi, od kojih su mnogi bili razbojnici - sami su nametali poreze mjesnome stanovništvu, kao svojevrsnu zamjenu za pruženu "zaštitu". Nemiri su se svakog dana širili, a povjesničar Josip Flavije napisao je da, iako ne opravdava političko-vjerski fanatizam zelota i njihovo nastojanje da svoj narod povedu u beznadni rat s Rimom, pretpostavlja da su Rimljani neosjetljivi na židovsku kulturu. Najbolji primjer te bezobzirnosti je zli car Kaligula, koji je u Jeruzalemskome Hramu dao podignuti svoj kip. To je, naravno, bio silovit udarac svim židovima, a vjerojatno i povod Kaligulina ubojstva koje se zbilo nedugo nakon spomenutog čina.

Međutim, nisu samo Rimljani otežavali život židovima. Glavne svećeničke obitelji u Jeruzalemu također su poticale nasilje nad onima koje su smatrale nepodobnima. Josip Flavije zapisao je da je početak kraja nastupio u Cezareji, kada je upravitelj Gesije Flor namjerno poticao židovsko stanovništvo na ustanak, nadajući se da

će zbog te prijeteće opasnosti vlastita zlodjela u Rimu proći neza-
paženo. Vijesti o velikim neredima u Cezareji ubrzo su se proširile
po čitavoj zemlji, a jeruzalemski zeloti napali su židovske vođe u
gradu i rimske garnizone, ubijajući svakoga tko im se našao na pu-
tu. Uz njih su, kako je pobuna sve više rasla, pristali čak i Samari-
janci, koji sa židovima nikada nisu bili u prijateljskim odnosima.

Vijesti o uništenju rimskoga garnizona u Jeruzalemu pogubno su
se odrazile na židove u Cezareji, sjedištu upravitelja. Bijesni zbog
gubitka prijatelja i obitelji u Jeruzalemu, rimski su vojnici započeli
sustavni pokolj čitavoga stanovništva. To je, kako i slijedi u ratu,
izazvalo bijes židova, koji su odmah napali poganske gradove Fila-
delfiju, Sebenit, Gerasu, Pelu, Skitopol, Gadaru, Hipos, Kedeš, Pto-
lemais (Ptolemaida, odn. Aka, op. prev.) i Gabu, kamo su se sklonili
mnogi pogani, žrtve židovskoga fanatizma.

Židovi su bili uvjereni da je njihov dan konačno stigao, a iako u
to doba nije bilo neke središnje organizacije koja bi vodila ustanak,
njihova mržnja prema Rimljanima i svim poganima bila je toliko
jaka, da se čini kako je čitav narod bio neodoljivo privučen u ludi-
lo vjerskoga transa. Josip je zapisao da se ratna groznica proširila
izvan granica Palestine, tako da su pokolji izbijali i u Tiru, Aleksan-
driji te u nekoliko sirijskih gradova, uključujući Damask.

Vođe ustanka vjerojatno su bili svjesni beznadnosti svoje bitke, i
bilo je samo pitanje vremena kada će Rim poslati svoje najjače
snage koje će uništiti njihovu sićušnu pokrajinu. Međutim, zeloti ni-
su sudjelovali u ustanku jer su smatrali da su jači od Rimljana; njih
je vodila vjera da će Bog čudom spasiti svoj izabrani narod, kao što
je učinio u prošlosti kada su Izraelci pobijedili moćne Egipćane.
Njihova vjera u Boga bila je toliko jaka da su se počele izdavati
nove kovanice s natpisom: *"Godina prva slobode Izraela"*.

Zeloti su bili nepopustljivi, ubijali su sve svećenike za koje su
smatrali da im se suprotstavljaju. Zatvarali su one koji nisu bili
dovoljno snažni da podupru njihov ustanak.

Napad Rimljana dugo se očekivao, a kada je konačno počeo bio je iznimno snažan. Cestije Gal ušao je u Palestinu s velikim brojem legionara i pomoćnih vojnih jedinica, koji su, marširajući u Jeruzalem, lako slomili otpor neorganiziranih židova. Rimski je upravitelj stigao čak do zidova Hrama, gdje je, bez jasnoga razloga, zapovjedio svojoj vojsci da ne napada te neka se povuče iz grada prema sjeveru. Židovi, koji su očekivali da će ih Rimljani ubrzo napasti, začuđeno su promatrali kako njihovi neprijatelji odlaze prije neizbježne pobjede. Prvotno su vjerovali da se radi o varci, o rimskoj vojnoj strategiji, ali kada su shvatili da su Rimljani doista jednostavno odmarširali, bili su presretni.

Na ovome je mjestu nužno prisjetiti se dokumenta, o kojemu je sigurno razmišljao svaki židov u trenucima kada je branio Jahvin hram.

Taj neobičan dokument, koji se zove *Uzašašće Mojsijevo* apokaliptičnoga je sadržaja i u njemu se opisuju izmišljeni događaji. Npr. priča se kako je arhanđeo Mihael iskopao grob Mojsiju, nakon čega se pred njim pojavio Vrag, koji je zahtijevao Mojsijevo tijelo, koje mu je ovaj odbio predati. Vjeruje se da je taj dokument nastao prije raspeća, ali čini se da govori o razdoblju do početka židovskoga rata i tijekom njega. U njemu se spominje i tajanstveni lik imena Takso, koji je svoje sinove nagovorio neka radije umru nego da budu nevjerni. Nakon izvještaja o njihovoj smrti pripovijeda se kako je Bog intervenirao u bitki za stvaranje Njegova kraljevstva. Mnogi znanstvenici pretpostavljaju da je Takso zapravo Učitelj Pravednosti o kojemu govore Svici s Mrtvoga mora, a za kojega mi smatramo da je Jakov, jeruzalemski biskup.

U *Mojsijevu Uzašašću* tvrdi se da će nakon velikoga uništenja ljudi i naroda biti uspostavljena vladavina Boga, te da će konačnom pobjedom završiti vladavina Sotone. U jednome odlomku piše:

*"Nakon toga će se Njegovo kraljevstvo pojaviti
u svemu stvorenom
I Sotone više neće biti*

I tuga će otići s njime...

Jer Nebeski će ustati sa Svojega kraljevskoga prijestolja,

I izaći će iz Svoga Svetog prebivališta"

Jahvino "Sveto prebivalište" vjerojatno se odnosi na svetište u Hramu, koje su židovi nastojali obraniti. U odlomku se zatim nastavlja:

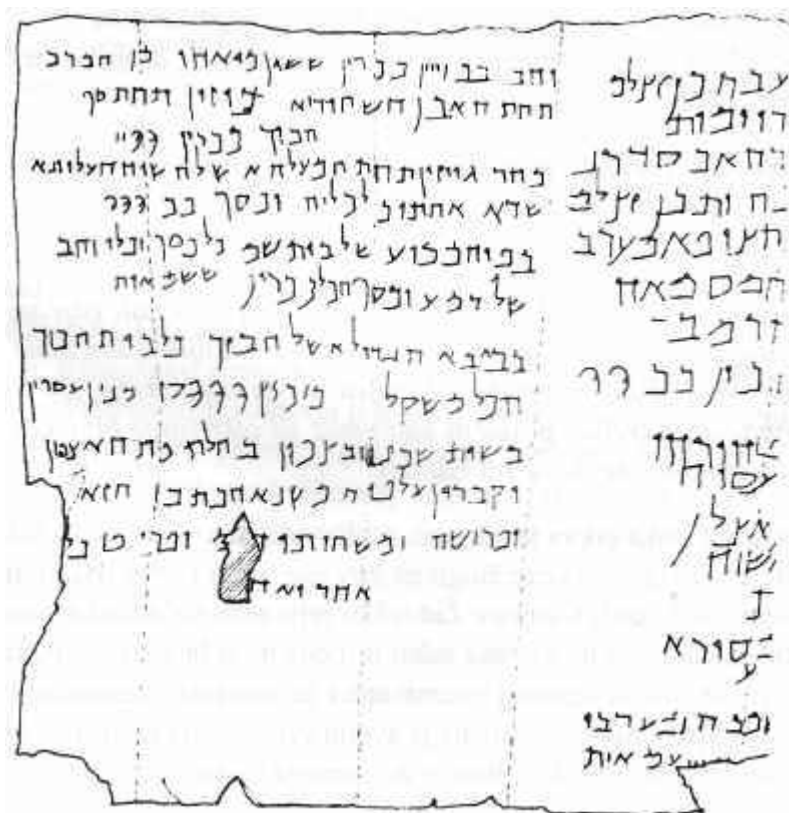
"Zbog srdžbe i gnjeva Njegovih sinova...

Stići će Najviši, sam Vječni Bog,

i On će se pojaviti da kazni Pogane,

i On će uništiti sve idole

I ti ćeš, Izraele, biti sretan."

Dio teksta s Bakrenoga svitka, koji govori o svicima skrivenima ispod Hrama.

Iz navedenoga dokumenta saznajemo da su židovi, koji su se borili u tome ratu, morali zakopati svoje najdragocjenije svitke i blago što bliže Svetinji nad svetinjom, gdje će ih čuvati Bog. Možemo sa sigurnošću reći da su ti predmeti bili skriveni ispod Hrama budući da Bakreni svitak (nazvan prema materijalu od kojega je izrađen) potvrđuje da su te upute doista bile izvršene.

U tome bakrenome zapisu tvrdi se da su ispod Hrama bila skrivena najmanje dvadeset četiri svitka, među kojima je bio još jedan bakreni svitak, čiji je sadržaj, između ostaloga, odgovarao onome Kumranskoga svitka. U njemu je, šifriranim opisima, navedeno šezdeset i jedno mjesto na kojemu su bili skriveni dragocjeni predmeti, a posljednje od njih opisano je ovako:

"U Jami na sjevernoj strani, u rupi koja se otvara prema sjeveru i zakopano u njezinu otvoru: kopija ovoga dokumenta, s objašnjenjem i mjerama i popisom svake stvari i drugih stvari."

John Allegro, koji je temeljito analizirao navedeni svitak, objasnio je njegovu svrhu:

"Bakreni svitak i njegova kopija (ili kopije) trebali su poslužiti židovima preživjelima u ratu kako bi iz njih saznali gdje su zakopani ti sveti predmeti, te da, ako neki od njih ikada bude otkriven, nikada ne bude oskvrnjen u svjetovne svrhe. Osim toga, on je trebao poslužiti kao vodič za otkrivanje blaga, u slučaju potrebe da se rat nastavi. "

Jeruzalemska crkva je 68. god. po Kr. odlučila skriti svoje dokumente i to blago povjeriti Bogu na čuvanje, ali u lipnju iste godine Rimljani su uništili Kumran. Židovi su prije njihova dolaska uspjeli skupiti većinu svojih svitaka kako ih pogani ne bi mogli pročitati. Upravo su zato suvremeni znanstvenici veoma teško rekonstruirali Svitke s Mrtvoga mora. Većina je svetih svitaka bila skrivena ispod Hrama, gdje su ih Židovi branili do samoga kraja.

Nakon što su se Rimljani u prvome napadu povukli, radosni su branitelji Jeruzalema pomislili da se ponovno dogodilo čudo kao u prošlosti kada su židovi pobjegli pred Egipćanima, te da je Jahve na tajanstven način spasio Svoje svetište od neprijatelja Svojega naroda. Uvjereni da je pobjeda stigla božanskom intervencijom, židovi su krenuli u potjeru za Rimljanima, a Josip Flavije je zabilježio da su, prije nego li su legionari uspjeli pobjeći iz Palestine, židovi ubili čak šest tisuća rimskih vojnika.

Taj poraz, uz slične gubitke koje je rimska vojska pretrpjela u Britaniji i Armeniji, ozbiljno je narušio carski ugled, a židovi su vjerojatno smatrali da su dobili rat. Međutim, u proljeće 67. god. po Kr. u Palestinu je stigao novi neprijatelj, Vespazijan. Vodio je sa sobom tri legije i velik broj pomoćnih jedinica, koje su trebale uništiti židovske pokrajine prije konačnoga napada na Jeruzalem. To se pokazalo mnogo težim zadatkom nego se očekivalo, jer su se židovi povukli u svoje utvrđene gradove, iz kojih su se borili fanatičnom hrabrošću, koja se mogla mjeriti s disciplinom i vojnom vještinom Rimljana. Židovi su Rimljanima nanijeli velike gubitke, ali gradovi su redom neizbježno padali, a osvetnički su napadači krenuli u pokolj stanovnika koji su preživjeli opsade. Do kraja prve godine opustošeni su gradovi Gabara, Jotapata, Jafa, Tarihea, Gishala (Gišala, Guš Halav.), Gamala i Jopa, a Rimljani su preuzeli nadzor nad Galilejom, Samarijom i morskom obalom zapadno od Judeje. Sljedeće godine Vespazijan je nastavio provoditi svoju taktiku, pa je osvojio i gradove Antipatris (Afek), Lidu, Emaus, Jerihon i Adidu (Hadid), ostavljajući za kraj utvrde Herodij, Maher, Masadu i Jeruzalem.

Rat je zaustavljen iznenada kada je Vespazijan bio proglašen carem, a židovi su ponovno povjerovali da se radi o božjemu činu. Međutim, nekoliko dana prije Pashe, u proljeće 70. god. po Kr., carev sin Tit okupio je svoju vojsku izvan zidina Jeruzalema za konačan napad. Njegova je vojska bila veća od ijedne druge s kojom su se židovi do tada susreli, a sastojala se od četiri legije i velikoga broja pomoćnih vojnika.

Opsada koja je uslijedila, opisivana je kao najtragičnija u povijesti. Židovski zapovjednici, Ivan iz Gišale i Šimun bar Giora, vodili su svoje snage iznimnom vojničkom vještinom, baš kao i Tit svoju vojsku. Grad nije mogao biti osvojen u jednome napadu jer je bio podijeljen na tri odvojena obrambena područja, odnosno na utvrdu Antoniju, Herodovu palaču i sam Hram. To znači da su se u slučaju proboja kroz vanjske zidove borbe nastavile u ograničenim prostorima, što je odgovaralo židovskoj strategiji gerilske borbe, ali ne i rimskoj vojsci. Međutim, židovi su bili pokoreni tako da je na kraju ostao još samo Hram, kao utjelovljenje svega što su židovi smatrali svetim. Bili su sigurni da će Rimljani kročiti u dvorište Hrama, ali ne i u samo svetište, jer Jahve nikada neće dopustiti da pogani oskvrnu Njegovo sveto mjesto.

Određene navještaje onoga što su židovi očekivali dok su branili svoj Sveti Grad otkrivamo u odlomcima apokrifne Druge knjige Ezdrine, koja je napisana neposredno prije osvajanja Hrama. U njima se govori o viziji očekivane mesijanske intervencije:

"I sve se izmiješalo; eksplozija vatre, plameni dah i velika oluja; i žestoko se obrušilo na mnoštvo spremno na borbu, spalivši ga, tako da odjednom od nebrojena mnoštva nije ostalo ništa, osim prašine i mirisa dima: kada sam vidio, prestrašio sam se."

Čujte me, ljubljani moji, reče Gospodin: dani patnje su nad nama, ali ću vas od nje izbaviti."

Znajući duboko u sebi da će uskoro stići Jahvina pomoć, židovi su shvatili kako je bila upravo Božja volja da u Hramu skrivaju svoje najdragocjenije svitke i blago. Velike tajne židova spasit će sam Jahve kada će odlučili napasti Svoje neprijatelje na ulazu u Svoju svetu odaju na kojemu stoje dva stupa.

Ali, Jahve je prespavao.

Nakon bitke, koja se vodila sto trideset i devet dana, pogani su navalili u Hram i oskvrnuli njegovo unutrašnje svetište. Zapalili su Jahvinu kuću, ali On se ni dalje nije odazivao na zov Svojega naroda i Njegov Mesija nije sišao, kao što su mnogi očekivali, da otpuhne bezbožne napadače svojim svetim dahom.

Vidjevši svoj Hram u plamenu, preživjeli su židovi izgubili volju za borbom i podivljali su ih legionari ubrzo uništili. Grad je ležao u ruševinama, njegovi su stanovnici bili mrtvi. Rimljani su nakon toga počeli uništavati tri preostale utvrde - Herodij, Maher i Masadu. Branitelji Masade izdržali su opsadu dugu tri godine, nakon čega su, izgubivši svaku nadu, počinili kolektivno samoubojstvo.

Međutim, Josip izvještava da su se nakon uništenja Hrama neki židovski borci skrili u labirintu podzemnih tunela:

"Tijekom opsade Jeruzalema taj je Šimun (bar Giora) okupirao gornji grad; ali kada je rimska vojska ušla kroz zidine i počela pljačkati grad, on i neki od njegovih najodanijih prijatelja te nekoliko kamenoklesara, koji su sa sobom ponijeli i alat zalihe hrane dovoljne za mnogo dana, spustili su se u tajne prolaze. Slijedili su put drevnih prolaza; kada su stigli do zemlje, počeli su kopati, nadajući se da će pronaći izlaz i kroz njega uspjati pobjeći. Međutim, ta se nada pokazala uzaludnom; rudari su veoma sporo i teško napredovali, a zalihe hrane, iako su ih čuvali, ubrzo su bile potrošene. Šimun se, uvjeren da će prevariti Rimljane, odjenuo u bijelu tuniku preko koje je prebacio grimizni plašt te je takav izašao na mjesto na kojemu je prvotno stajao Hram. Promatrači su isprva bili prestravljeni prizorom koji su ugledali; ali nakon toga su mu prišli bliže i upitali ga tko je. Taj Šimun je odbio odgovoriti, ali im je zapovjedio da pozovu svojega generala. To su učinili, i stigao je zapovjednik vojske Terencije Rufus. Nakon što mu je Šimun rekao istinu, ovaj ga je stavio u lance i o tome obavijestio cezara ... Osim toga, zbog njegova pojavljivanja iz zemlje, sljedećih su nekoliko dana u podzemnim prolazima otkriveni mnogi ostali pobunjenici. Nakon što se cesar vratio u Cezareju, pred njega je, vezan lancima, doveden Šimun.

Cezar je zapovjedio da se zarobljenik čuva do pobjedničke svečanosti, koja se pripremala u Rimu."

Ova je priča zanimljiva iz više razloga. Između ostalog navodi nas na razmišljanje o veličini labirinta, koji vjerojatno još uvijek postoji ispod ruševina Hrama, te se moramo zapitati što su ti ratnici radili odjeveni u bijele tunike i grimizne ogrtače kada su se spustili u podzemne odaje kako bi izbjegli prijeteću smrt.

Bijele tunike mogu se objasniti jedino pretpostavkom da su posljednji preživjeli borci bili eseni, koji su se uvijek odijevali u bijelo i koje mi izjednačavamo s nazarenima i Jeruzalemskom crkvom. Bijela boja smatrala se simbolom uskrsnuća. Činjenica da su na sebi nosili i grimizne ogrtače veoma je zanimljiva jer takvu odjeću možemo povezati samo s kraljevskom kućom, a na temelju toga nameće se pretpostavka da je kralj židova, predstavljen u osobi Šimuna, Kleofina sina, sudjelovao u obrani Hrama. Ako jest, tada je sigurno pobjegao jer je zapisano da su ga Rimljani poslije razapeli.

Nakon završetka rata židovski narod prestao je postojati, a opstala je samo njihova religija: vjera kojom je izgubljena Božja kuća i izvorni razlog njezina postojanja. Židovstvo se ujedinilo na novoj razini u obliku učenja Zakona i štovanja sinagoge; Talmud je zauzeo mjesto Hramu i s vremenom je postao najveći simbol duha izraelskoga naroda. Preživjeli židovi, od kojih je većina stigla iz dijaspor (a mnogi od njih bili su obraćeni pogani) izmislili su novu verziju svoje vjere zato što više nije bilo ortodoksnih židova iz Jeruzalema.

Između 66. i 70. god. po Kr. ubijen je velik broj palestinskoga stanovništva. Prema podacima iz različitih Josipovih izvještaja, učinjen je pokolj nad više od 1 350 000 muškaraca, žena i djece - ali u Novome zavjetu ni na jednome se mjestu ne spominje genocid

naroda koji čini okosnicu kršćanske priče i od kojih su mnogi bili svjedocima Isusova krštenja, propovijedi i raspeća!

Zašto?

Zato što su ne-židovi kršćani iz dijaspore učili na temelju Pavlovih neobičnih tumačenja Isusova života i smrti, a više nije postojao nitko tko bi ispravio njihova pogrešna shvaćanja. Odbili su obrezivanje i ubrzo su se prestali smatrati židovskom sljedbom. Nakon što su naslijedili svoju povijest kao povijest "Božjega Izabranoga Naroda", okrenuli su leđa židovskome narodu i pogrešno ga optužili za ubojstvo svojega Mesije.

Jedine opširnije podatke o židovskome ratu pruža nam Josip Flavije, čovjek koji je početak rata dočekaao kao židovski vojskovođa, a njegov završetak kao rimski vojnik. Ne postoji nijedan zapis o ratu sa stajališta Jeruzalemske crkve; zaista, svi njezini zapisi su nestali. Mnogi kršćanski znanstvenici smatraju veoma značajnom činjenicu da je poganska crkva tako iznenada izgubila sve zapise o svojem djelovanju u Jeruzalemu:

"Činjenica da kršćanska predaja, osim Euzebijevih i Epifanijevih zapisa, koji su očito netočni, nije sačuvala nijedan drugi izvještaj o sudbini majke crkve u Jeruzalemu sigurno znači da u onome što je bilo poznato o toj slavnoj Crkvi nije otkriveno ništa što bi na prikladan način bilo upotrebljeno u sverastućoj hagiografiji [pisanje životopisa svetaca]. Ta šutnja, promatrana s obzirom na nekada jedinstven ugled i moć Jeruzalemske crkve, veoma je značajna, a promatramo li je u kontekstu naših saznanja o prirodi židovskoga kršćanstva, neizbježno se nameće razuman zaključak da je Jeruzalemska crkva uništena zajedno sa židovskim narodom u katastrofi koja se dogodila 70. god. po Kr....

Na taj je način, u kratkome vremenskome razdoblju ta procvala židovska kršćanska crkva sa svojom štovanom zajednicom izvornih učenika i svjedoka u Jeruzalemu i svojim članovima među kreposnim seljacima iz različitih područja zemlje,

u ratu bila kobno uništena da je gotovo potpuno iščeznula iz života Katoličke crkve."

U Novome zavjetu, kako vjerujemo, na jednome mjestu se spominje pad Jeruzalema, ali ta napomena obično ne izaziva veliko zanimanje. U Knjizi Otkrivenja nalazimo nedokučivu apokaliptičnu viziju, koja priziva u sjećanje priču o uništenju Jeruzalema. Napisao ju je nepoznati kršćanin na način židovskoga viđenja otprilike četrdeset godina nakon pada Hrama, a u njoj opisuje stvaranje Novoga Jeruzalema. U dvadesetom poglavlju vizionarski autor opisuje kako će mučenici koji su umrli braneći Jeruzalem od *zvijeri* (Rimljana) tisuću godina vladati s Kristom, nakon čega će uskrsnuti. Na kraju prvoga tisućljeća, nastavlja pisac, poganski će narodi pod vodstvom Goga i Magoga krenuti u rat protiv Kristova kraljevstva i "ljubljenoga" grada.

Rimljani su razorili Jeruzalem 70. god. po Kr.; tisuću godina i nekoliko mjeseci nakon toga grad su uništili Seldžuci.

Moramo vjerovati da je proročanstvo doista ispunjeno, ali da ono predstavlja puku slučajnost. Međutim, kako ćemo pokazati, vladari srednjovjekovne Europe shvaćali su ga veoma ozbiljno.

Zaključak

Rimokatolička crkva namjerno je umanjivala ulogu Isusova brata Jakova, a isticala značenje Petra i Pavla, kako bi osigurala stajalište o nasljedstvu rimskih papa, koji su svoju ovlast zadobili izravno od Isusa Krista.

Pavao je stigao u Jeruzalem tvrdeći da mu je Bog objavio jedinstveno evanđelje, a ono se potpuno razlikovalo od onih koje su propovijedali Jakov i ostali Isusovi sljedbenici koji su ga osobno poznavali. Nakon toga je putovao izvan Izraela i Judeje obraćujući pogane i propovijedajući im svoju "objavljenu" verziju događaja, koji su uključivali i natprirodne sile. Jeruzalemska crkva nikada Pavla nije prihvatila. On je pogrešno shvatio njihovu židovsku teologiju pretvorivši je u kult prikladan rimskim građanima.

Pavao je pogrešno shvatio shvaćanje "živoga uskrsnuća", kakvo je tumačila Jeruzalemska crkva, a zajedno sa svojim sljedbenicima pogrešno je vjerovao da je Isus vraćao mrtve u život.

Nakon ubojstva Jakova židovi su počeli rat s Rimljanima, u kojem je uništen Hram i većina židovskoga naroda kao i većina sljedbenika prvotne Jeruzalemske crkve. U to doba Pavao više nije bio živ, a nova vrsta kršćana ne-židova dobila je priliku da razvije kult koji nije imao mnogo sličnosti s učenjima njegovih osnivača.

Prije uništenja Hrama ispod ruševina Herodove palače zakopani su najdragocjeniji svici i blago Jeruzalemske crkve. Istina o Isusu i njegovim tajnim obredima ostala je skrivena, ali ne i izgubljena: te su tajne poslije otkrili templari.

Naš sljedeći zadatak jest otkriti na koji su način povezani događaji iz 70. god. po Kr. i Slobodno zidarstvo. Zato je prijeko potrebno temeljito razmotriti Rosslyn, srednjovjekovnu rekonstrukciju Jeruzalemskoga hrama, koju su izgradili potomci templara.

Tajne Rosslyna

Devet vitezova

Selo Roslin nalazi se otprilike šesnaest kilometara južno od Edinburgha uz cestu koja vodi do Penicuika. To je selo poznato iz tri razloga: državna eksperimentalna farma na kojoj su uzgojene klonirane ovce; ruševine dvorca koji je uništila vojska parlamentaraca tijekom Engleskoga građanskoga rata, koji se proširio u Škotsku; te veoma neobična srednjovjekovna kapela. Rosslynska kapela izgrađena je 1440. i najstariji je spomenik koji se povezuje sa suvremenim Slobodnim zidarstvom, vitezovima templarima i Jeruzalemom prvoga stoljeća.

Da bismo razumjeli značenje Rosslyna, potrebno je razumjeti templare, koji su nedvojbeno najpoznatiji red kršćanskih srednjovjekovnih ratnika. Nastanak tih redovnika-ratnika obavijen je tajnom, njihovo postojanje kontroverzno, a konačno uništenje bilo je spektakularno. Upravo zato, postoje o njima mnoge legende. Mnogi romantici i šarlatani stoljećima su isticali nevjerojatne tvrdnje o templarskim djelima, pa su mnogi znanstvenici sumnjali u svaku teoriju koja je spominjala njihovo ime.

Iako je točno da je o templarima napisano mnoštvo besmislica, bilo bi nerazumno tvrditi da su oni bili posve običan red koji je slučajno zaokupio maštu raznovrsnih ezoterika. Templari, naime, nisu bili nimalo obični.

Na temelju općeprihvaćenih podataka tvrdi se da je taj veoma uspješan red osnovan, mogli bismo reći slučajno, 1118. godine,

neposredno nakon smrti prvoga kršćanskoga kralja Jeruzalema, Baudouina I., kojega je naslijedio njegov nećak Baudouin II. Tvrdi se da je devet francuskih vitezova ponudilo novome kralju svoju pomoć u obrani hodočasnika od pljačkaša i ubojica koji su harali cestama i putovima Svete Zemlje. Novookrunjeni kralj im je odmah pružio smještaj u odajama izgrađenima na temeljima Salomonova hrama i uzdržavao ih je devet godina. Godine 1128., unatoč činjenici da nisu odlazili dalje od Brda Hrama, na temelju njihove desetogodišnje odane službe u obrani hodočasnika papa je vitezove proglasio svetim redom. Tim činom službeno su prihvatili ime *Red siromašnih vitezova Krista i Salomonova hrama*, odnosno, jednostavnije, Vitezovi templari. Ta malena skupina sredovječnih muškaraca odjednom je postala službenom vojskom Rimske crkve u Svetoj Zemlji. Horde Saracena zacijelo su na njihov spomen drhtale od straha!

Stanje se ubrzo promijenilo. Tijekom nekoliko godina, ratnička družba koja je obitavala na ruševinama židovskoga Hrama na čudesan se način pretvorila u velik i iznimno bogat red, čiji će pripadnici postati bankari europskih kraljeva.

Uvjereni smo da je povijesni izvještaj o uzdizanju reda Vitezova templara prilično smiješan, te da zato moramo ustanoviti što se doista dogodilo u drugome desetljeću Prvoga križarskoga rata.

U našoj posljednjoj knjizi zaključili smo da templari nisu štitili hodočasnike jer su vrijeme provodili iskopavajući ruševine Hrama, vjerojatno u potrazi za Salomonovim blagom. Zaista, drugi su i prije nas zaključili to isto:

"Pravi zadatak devetorice vitezova bio je obavljati istraživanja na tome području, kojima je svrha bila pronaći određene relikvije i rukopise koji sadrže tajne predaje o judaizmu i drevnome Egiptu, od kojih neki vjerojatno potječu iz razdoblja Mojsija."

Godine 1894., otprilike osamsto godina nakon templarskih iskopavanja na ruševinama Jeruzalemskoga hrama, njegove su tajne ponovno postale predmetom zanimanja, ovaj put britanskih jedinica pod vodstvom poručnika Charlesa Wilsona, pripadnika Kraljevske inženjerije. Blago koje je skrila Jeruzalemska crkva nije pronađeno, ali u tunelima iskopanima stoljećima prije toga otkriven je dio templarskoga mača, ostruga, ostaci koplja i mali templarski križ. Sve te predmete danas čuva Robert Brydon, templarski arhivar za Škotsku, čiji je djed bio prijatelj stanovitog kapetana Parkera, koji je sudjelovao u navedenome i mnogim kasnijim iskopavanjima na mjestu Herodova hrama. U pismu djedu Roberta Brydona 1912., Parker govori o otkriću tajne odaje ispod Brda Hrama iz koje vodi prolaz s izlazom u Omarovu džamiju. Kada se kroz taj prolaz probio u džamiju, britanski je vojni službenik morao pobjeći pred bijesnim svećenicima i vjernicima.

Nedvojbeno je da su templari u Jeruzalemu doista provodili iskopavanja, a pitanje na koje trebamo pronaći odgovor glasi: Što ih je navelo da poduzmu tako velik projekt i što su pri tome otkrili? Iako smo tijekom sastavljanja naše posljednje knjige bili uvjereni da znamo što su otkrili, mogli smo samo nagađati da je motiv njihova pothvata bila potraga za blagom.

Ponovno smo odlučili razmotriti prisegu vjernosti koju su vitezovi položili na početku svojih iskopavanja, deset godina prije nego što su ustanovili red Vitezovi templari. U većini knjiga o templarima tvrdi se da su se oni zavjetovali na "krepost, poslušnost i siromaštvo" - a taj bi zavjet više odgovarao redovnicima nego maloj neovisnoj skupini vitezova. Međutim, razmotrimo li tu zakletvu u njezinu izvornome, latinskome prijevodu, ona bi značila zavjet "kreposti, poslušnosti i *zajedničke imovine*".

Velika je razlika između zakletve na odricanje imovine i zakletve na diobu bogatstva - a vitezovi su u veoma kratkome razdoblju stekli upravo veliko bogatstvo!

Međutim, zanimljiva nam je bila vjerska priroda te zakletve. Drugi su istraživači umanjivali njezino značenje, jer su znali da su templari postali red redovnika ratnika, ali kako je tih devet vitezo-va znalo što će se dogoditi nakon deset godina ? Nekoliko pitanja zahtijevalo je odgovor:

1. Zašto su se trebali zavjetovati na "krepost" u doba kada se na nju nisu zavjetovali čak ni rimokatolički svećenici?
2. Zašto se potpuno neovisna skupina muškaraca trebala zavjetovati na poslušnost i kome su namjeravali biti poslušni?
3. Ako su oni bili samo tragači za blagom, zašto su isticali zajedničko vlasništvo kada su mogli dijeliti samo plijen?

Kako bismo odgovorili na navedena pitanja, moramo saznati nešto više o okolnostima pod kojima se mala družba vitezo-va okupila u Jeruzalemu 1118. godine. Bili smo sigurni da smo nešto izostavili, a najviše smo bojali da se istina izgubila tijekom stoljeća i da možda nikada nećemo razotkriti koji su bili njihovi motivi.

Osjećali smo da možemo sigurno odgovoriti na drugo pitanje - kako je potreba za "poslušnošću" značila da su u njihovim planovima sudjelovali i drugi ljudi, te da se sigurno nije radilo samo o potrazi za blagom. Tri zavjeta odgovarala su redovnicima, ali ne i vitezovima. Bili smo svjesni i načina života pripadnika esenske zajednice opisanoga u Svicima s Mrtvoga mora: asketizam koji je obvezivao i vođe prvotne Jeruzalemske crkve, koji su zakopali svitke i blago koje su otkrili templari.

Na temelju naših prvotnih istraživanja vjerujemo da se svici koje su pronašli templari danas nalaze ispod Rosslynske kapele u Škotskoj.

Templarsko svetište

Rosslynska kapela smještena je uz sporednu cestu, koja gotovo da se i ne vidi prolazite li vijugavim cestama kroz selo Roslin u kojemu se nalaze dvije izvrsne krčme. Građevina je okružena stablima i visokim zidom, koji se proteže sjevernom stranom, ali vrh zapadno-

ga zida neobičnih proporcija uzdiže se sa svoja dva temelja, na kojima su nekoć stajali stupovi.

U kapelu se ulazi kroz malu kolibu u kojoj se uz suvenire prodaju čaj i kolači. Izlazeći kroz stražnja vrata kolibe, odmah ćete uočiti veličanstvenost te neobične i jedinstvene kapelice i shvatiti da se radi o srednjovjekovnome tekstu zapisanome u kamenu.

Zanatsko umijeće Williama St. Claira ne možemo usporediti ni sa čime što smo vidjeli prije ili poslije, i uvijek ostajemo začarani aurom koju isijava njezina bogato isklesana unutrašnjost i vanjšina. Iako se, kao arhitektonsko djelo, ne može pohvaliti gracioznošću i veličinom, ona ipak uspijeva izazvati dojam da se radi o posebnome mjestu.

U toj takozvanoj "kapeli" nismo pronašli nikakva kršćanska obilježja, što su potvrdili i mnogi promatrači prije nas. U njoj se nalazi kip Marije s malim Isusom, krstionica i mnogo prozora oslikanih kršćanskim prizorima, ali sva su ta djela viktorijanskoga podrijetla nastala prilikom njezina prvoga posvećenja. Ti vandalski pothvati poduzeti su s dobrim namjerama, ali s lošim rezultatima, iako nimalo ne umanjuju veličanstvenost raskošno isklesane izvorne građevine.

U toj pomno isplaniranoj građevini nije nedostajala samo krstionica, u njoj nema mjesta ni za oltar na istoku, a drveni stol danas se nalazi uz središte jedine dvorane. Povijesni zapisi tvrde da je kapela prvi put posvećena tek kada ju je posjetila kraljica Viktorija, koja je predložila da bude pretvorena u crkvu.

Građevina je nastala između 1440. i 1490., a prekrivena je kombinacijom keltskih i templarskih motiva s elementima koji se na prvi pogled povezuju sa suvremenim slobodnim zidarima. Potpuno svjesni drevnih izvora Slobodnoga zidarstva, shvatili smo da struktura građevine skriva tajne tragove koji to srednjovjekovno čudo jasno povezuju s Herodovim hramom.

U kapeli postoje samo dvije prostorije: glavna dvorana i kriptu u koju se ulazi niz stubište na istoku. U dvorani je četrnaest međusobno odvojenih stupova, od kojih je dvanaest potpuno jednakih, dok stupove na jugoistoku i sjeveroistoku krasi prekrasno isklesani jedinstveni motivi. Odavno se pretpostavlja da su to Boaz i Jakin,

stupovi koji su se nalazili na ulazu u unutrašnju dvoranu Jeruzalemskoga hrama, a koji imaju veliko značenje za slobodne zidare.

Detaljnijim istraživanjem ustanovili smo da su zapadni zid i tlocrt poda izrađeni prema uzoru na ruševine Salomonova hrama, a da nadgradnja i prednji dio zapadnoga zida predstavljaju projekciju vizije proroka Ezekielu o nebeskome Jeruzalemu.

Glavni stupovi Boaz i Jakin u Rosslynskoj se kapeli nalaze na jednakome mjestu na kojemu su stajali i u Jeruzalemskome hramu. Poznato nam je da masonski obred stupnja Svetoga kraljevskoga svoda opisuje iskopavanje ruševina Salomonova hrama, pri čemu se jasno ističe da su se na njegovu istoku nalazila dva veličanstvena stupa, te još dvanaest običnih stupova - baš kao i u Rosslynu.

Shvatili smo i to da stupovlje tvori trostruki "tau" (tri međusobno isprepletena slova "T"), kao što je opisano u masonskome obredu. Osim toga, prema masonskome stupnju svetoga kraljevskoga svoda, uz trostruki tau trebao se nalaziti Salomonov pečat (ili Davidova zvijezda), a daljnjim istraživanjem ustanovili smo da se cijela geometrija građevine temelji na tome planu.

Kada je William St. Clair izgradio Rosslyn, umetnuo je u nju te tragove, a ključeve za njihovo odgonetanje u tada tajni obred stupnja svetoga kraljevskoga svoda. Poslije je preko masonskoga obreda točno objasnio što je pokušavao reći:

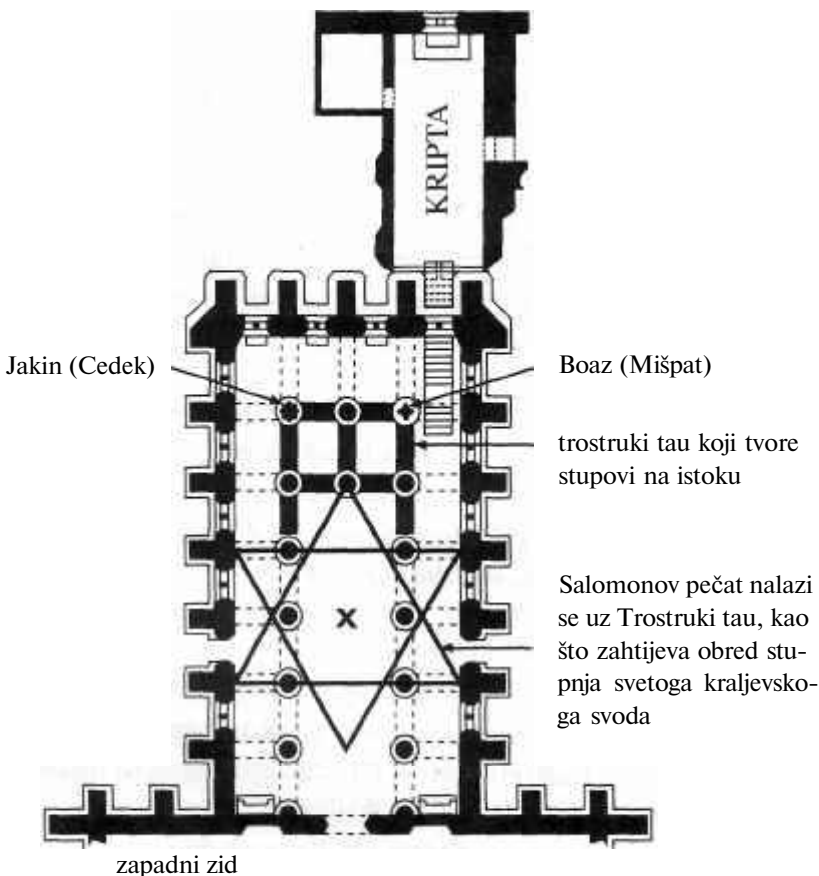
"Trostruki tau, predstavlja, između ostalih okultnih stvari, Templum Hierosolyma - Jeruzalemski hram. On znači i Clavis ad Thesaurum - ključ blaga - i Theca ubi res pretiosa deponitur - mjesto gdje je pohranjena dragocjena stvar, ili Res ipsa pretiosa - sama dragocjena stvar."

To je potvrđivalo našu teoriju da je Rosslyn rekonstrukcija Herodova hrama. Na temelju toga smo se zapitali nije li svrha tih riječi masonskoga obreda odgonetnuti značenje Rosslyna, te nije li izgled Rosslyna trebao odgovarati drevnome znanju? Tada to nismo smatrali značajnim jer smo znali da je William St. Clair to znao. Masonska definicija Salomonova pečata glasila je ovako:

*"Pratiteljev dragulj kraljevskoga svoda jest dvostruki trokut, koji se nekada naziva Salomonov pečat, u zlatnome krugu; na dnu je svitak s riječima "Nil nisi clavis deest" - **Za ničime se ne žudi, osim za ključem**, a na krugu se nalazi natpis "Si taltia jungere possis sit tibi scire posse" - **Ako možeš razumjeti ove stvari, tada znaš dovoljno.**"*

William St. Clair svoju je šifru pomno skrio u obredima slobodnih zidara, koji su vjerojatno postojali prije 1440. Znali smo da je graditelj toga škotskoga "Jahvina hrama" na vlastiti način objasnio te drevne simbole kako bi netko u dalekoj budućnosti mogao "okrenuti ključ" i otkriti tajne Rosslyna.

Plan Rosslyna

Devet vitezova, koji su iskopavali ruševine Herodova hrama izradili su detaljnu mapu podzemnih temelja, ali nikako nisu mogli znati kako je izgledala izvorna nadgradnja, osim dijela zapadnoga zida, koji je u to doba još uvijek postojao. Glavni zidovi Rosslynske kapele podudaraju se sa zidovima Herodova hrama, koje je otkrila britanska vojna ekspedicija pod vodstvom dvaju poručnika, Wilsona i Warrena, pripadnika Kraljevske inženjerije.

Wilson je 1865. poduzeo mjerenja čitavoga Jeruzalema na temelju službenih mjeriteljskih standarda, a poručnik Warren ondje je stigao u veljači 1867. kako bi počeo iskopavanja ispod područja Hrama. Na jednome od mnogih Warrenovih grafičkih prikaza uočava se s kakvim su se poteškoćama susreli pri radu te objašnjava zašto je vitezovima templarima bilo potrebno devet godina da provedu iskopavanja.

Veći dio građevine u Rosslynu izgleda kao projekcija Ezekielove vizije obnovljenoga ili "nebeskoga" Jeruzalema, s njegovim kulama i tornjevima. Od ostatka građevine jasno se razlikuje zapadni zid, koji je mnogo veći. Službeno objašnjenje za veličinu toga zida jest da je sama "kapela" prvotno predstavljala Gospinu kapelu, koja je trebala biti dijelom mnogo veće crkve. Današnji čuvari Rosslyna priznaju da je to objašnjenje tek pretpostavka. Naime, nema dokaza da je to bila namjera Williama St. Claira. Jasno je da je svaki samostalan zid vjerojatno dio nedovršene građevine ili, pak, dio veoma uništene građevine. U ovome slučaju postoji i treća mogućnost: zid može biti replika veoma uništene građevine, tako da nikada i nije postojao drugi dio - stvaran ili planiran.

Isprva nam se činilo kako nikada nećemo moći završiti raspravu.

Nakon objavljivanja naše posljednje knjige javili su nam se mnogi čitatelji, i tvrdili da imaju potrebne podatke ili su nudili pomoć. Među njima se nalazio i Edgar Harborne, stariji slobodni zidar i bivši pomoćnik velikoga ravnatelja obreda ujedinjene velike lože Engleske. Edgar je i statističar, a bio je i stariji član istraživačkoga društva pri Sveučilištu u Cambridgeu, na temelju čega je, pod pokroviteljstvom Ministarstva obrane radio analize sloma otpo-

ra i predaje na bojištu. Potvrdio je da je naša teorija o ubojstvu Sekenenrea Taa, drevnoga egipatskoga kralja iz 17. dinastije, veoma uvjerljiva zato što njegove ozljede nisu bile tipične ozljede kakve su zadobivale na drevnim bojnim poljima.

Edgar je posjetio Rosslyn sa svojim dobrim prijateljem dr. Jackom Millarom, ravnateljem studija na slavnome sveučilištu. Srećom, Jack je cijenjeni geolog, koji je objavio više od dvjesto akademskih radova.

Početkom kolovoza 1996. Edgar i Jack stigli su u Edinburgh, odakle smo svi zajedno jednoga petka poslijepodne krenuli u Rosslyn na dvodnevne pripreme za istraživanje plana katedrale. Ondje smo se susreli sa Stuartom Beattijem, ravnateljem projekta Rosslyn, koji nam je ljubazno dopustio ulaz u građevinu. Edgar i Jack su nekoliko sati razgovarali o ljepoti i zanatskoj složenosti građevine, nakon čega smo se vratili u hotel, gdje smo dogovorili radni plan za sljedeći dan. Obojica su bili veoma uzbuđeni i dugo smo razgovarali o svemu što smo vidjeli. Međutim, Jack nam je tek za vrijeme doručka odao da je na zapadnome zidu uočio nešto što je smatrao veoma zanimljivim, a to nam je objasnio kada smo se vratili u Rosslyn.

"Pretpostavlja se da je zapadni zid replika ruševine ili nedovršenoga dijela veće građevine", rekao je Jack pokazujući rukom na sjeverozapadni dio zgrade. "Pa, postoji samo jedna mogućnost - i mogu vam reći da imate pravo. Taj zapadni zid nema praktičnu svrhu."

S velikim smo zanimanjem slušali objašnjenje koje je moglo potvrditi našu teoriju. "Dvije činjenice čvrsto potvrđuju da nema praktičnu svrhu. Kao prvo, iako potpornji služe vizualnome dojmu, oni nemaju nikakvu praktičnu svrhu; kameni dio uopće nije umetnut u osnovni središnji dio. Svaki pokušaj daljnje izgradnje bio bi potpun promašaj ... a ljudi koji su izgradili ovu "kapelu" nisu bili ludi. Jednostavno uopće namjeravali dalje graditi." Pogledali smo prema mjestu koje nam je Jack pokazivao i ustanovili da ima pravo.

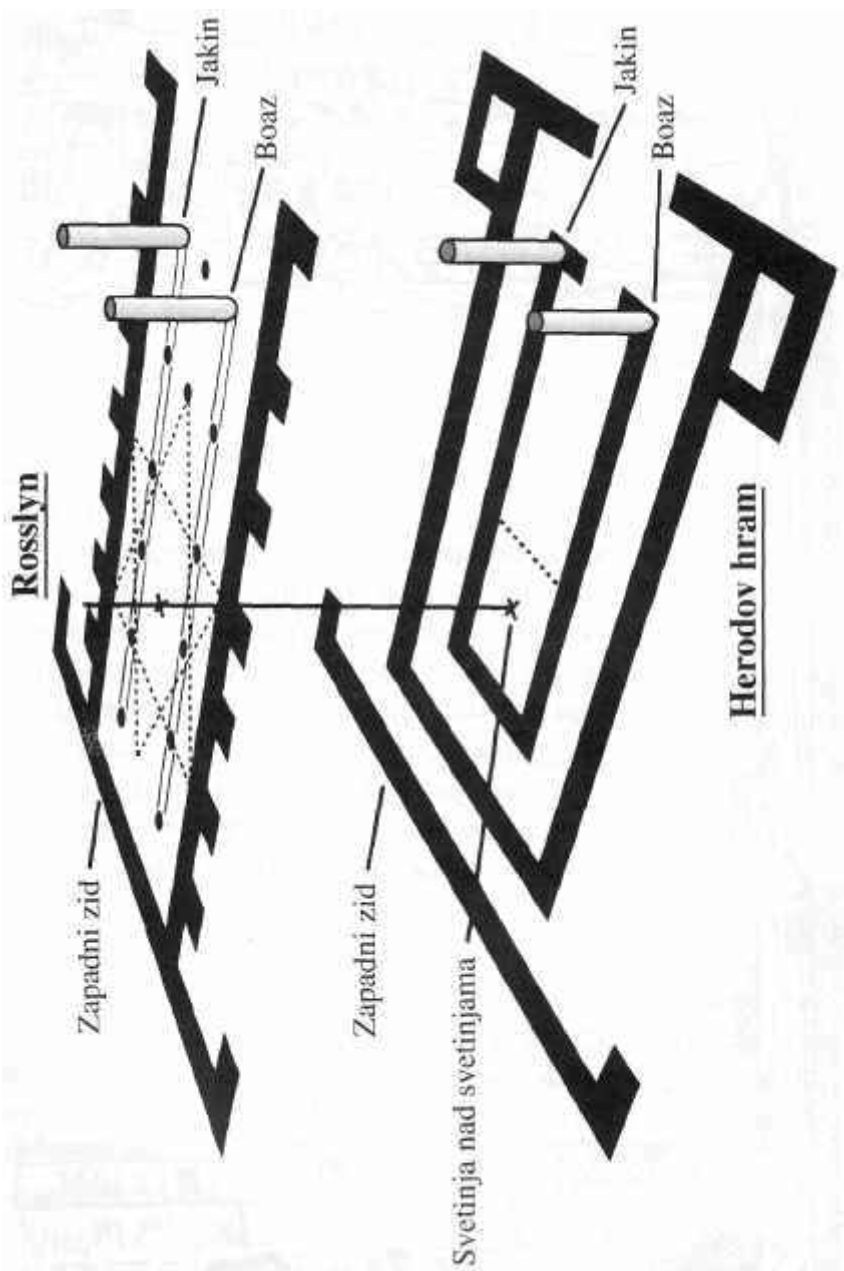
Nastavio je: "Osim toga, dođite i pogledajte rubno kamenje..." Hodao je oko kuta zgrade, a mi smo ga slijedili tako da smo svi sta-

Crtež poručnika Warrena, izrađen dok je britanska vojska provodila iskopavanja ispod Brda Hrama u Jeruzalemu 60-ih godina 19. st. Na crtežu se uočava žena, koja se nalazi otprilike 25 m ispod zemlje, na mjestu na kojemu se obavljaju radovi.

Na temelju toga možemo zaključiti o veličini pothvata koji su templarski vitežovi poduzeli između 1118. i 1128.

Plan kapele u Rosslynu uspoređen s Herodovim hramom

jali ispred nazupčanih zidova bočnoga krila, čije je kamenje stršilo u smjeru zapada. "Ako su graditelji prestali s radom zato što su ostali bez novaca ili im je jednostavno bilo svega dosta, tada bi ovdje ostavili lijepo četverokutno kamenje, a ovo je kamenje namjerno obrađeno tako da izgleda kao da je oštećeno - poput ruševine. Ovo kamenje nije ovako oštećeno od vremenskih prilika... ono je isklesano tako da izgleda kao ruševan zid."

Jackovo objašnjenje bilo je savršeno jednostavno.

Ranije iste godine u Škotsku su, na naš poziv, stigli prof. Philip Davies s Odjela za biblijske studije pri Sveučilištu u Sheffieldu i Chrisov kolega dr. Neil Sellors, koji su gostovali kod baruna St. Claira Bondea, izravnoga potomka Williama St. Claira i jednoga od upravitelja Rosslynske kapele.

Odvezli smo se u Fife do barunova prekrasnoga doma, gdje su nas on i njegova žena Christina, podrijetlom Šveđanka, srdačno dočekali pripremivši nam raskošan švedski ručak. Ondje smo upoznali drugoga upravitelja, Andrewa Russella i njegovu ženu Trish.

Sljedećega jutra svi smo, preko Firth of Fortha otišli do Rosslyna, gdje je prof. Davies dogovorio sastanak sa starim prijateljem prof. Grahamom Auldom, dekanom Odjela za bogoslovlje pri Sveučilištu u Edinburghu. Dva biblijska znanstvenika temeljito su proučila građevinu, a zatim su odšetali u dolinu kako bi je razgledali iz daljine. Obojica su veoma dobro poznavali Jeruzalem i zaključili da građevina nevjerojatno izražava herodijanski stil gradnje.

Nakon što je promotrio vanjski sjeverni zid, Philip je ustvrdio sljedeće: "Ovo nimalo ne nalikuje na kršćansko svetište, nego na građevinu koja je izgrađena kako bi se u njoj čuvala neka velika srednjovjekovna tajna."

Na temelju dokaza koje su pružili navedeni akademici sa sveučilišta u Cambridgeu, Sheffieldu i Edinburghu činilo se da smo uspješli dokazati našu tvrdnju kako je Rosslyn replika Herodova hrama.

Barun St. Claire istaknuo je da se u više od pola kipova uklesanih na građevini nalaze svici ili knjige, a da je na malome frizu na rubu zgrade prikaz svitaka umetnutih u drvene kutije, pokraj kojih stoji stražar koji drži četvrtasti ključ. Četverokut predstavlja osnovni dio

masonskoga simbolizma. Navedeni i drugi dokazi koji proizlaze iz tih rezbarija uvjerali su nas da su se nazarenski svici, koje su, kako nam je bilo poznato, templarski vitezovi odnijeli iz Herodova hrama, nalazili u Rosslynu.

Put znanja

Oduvijek smo smatrali kako je veoma neobično što ime "kapele" glasi *Rosslyn*, dok se selo u kojemu se ona nalazi zove *Roslin*. Nakon što smo se raspitali o toj razlici, rečeno nam je da su tek 50-ih godina 20. st. u naziv građevine umetnuta dodatna slova "s" i "y" kako bi se istaknulo njezino keltsko podrijetlo.

Znali smo da imena keltskih mjesta uvijek imaju neko značenje, a u nekim veoma dugačkim nazivima, poput velškoga sela *Llanfairpwllgwyngethgogerwyllyndrobwlllantysilioogoch*, sadržan je potpuni opis određenoga područja. (Ono znači: Marijina crkva uz brzi vrtlog pokraj šupljega kestenova stabla nasuprot crvenoj špilji sv. Silija. (St. Silio)) Međutim, zbunjivalo nas je galsko značenje imena "Roslin", prema kojemu ono znači vodopad i predgorje, budući da njime nije opisano niti današnje niti neko područje iz prošlosti. Uobičajene galske riječi za predgorje jesu *roinn*, *rubha*, *maoil* ili *ceanntire*, a za vodopad to su *eas* ili *leum-uisge*. Osim toga, značenje riječi *ross*, koje se pojavljuje samo u nazivima irskih mjesta, jest šumovito predgorje. Na taj način, oblik navedenoga imena imao bi takvo značenje jedino ako je irskoga podrijetla (ili su se prethodni istraživači pogrešno koristili irsko-galskim rječnikom).

Robert, koji je govorio velški jezik, znao je da se "Roslin" fonetski izgovara "Rhos Llyn", što znači "jezero na pustopoljini". Međutim, ne iznenađuje što ni velške ni irske riječi ne opisuju određeno područje, tako da smo dva sloga razmotrili prema škotsko-galskom rječniku, čime smo stigli do sljedećih značenja:

Ros: imenica koja znači *znanje*

Linn: imenica koja znači *naraštaj*

Na temelju toga, ustanovili smo da bi se na galskome jeziku "Roslinn" mogao prevesti kao *znanje naraštaja*.

Bili smo svjesni da se oslanjanjem na rječnike često dolazi do neobičnih prijevoda, pa smo odlučili potražiti savjet nekoga tko poznaje galski jezik.

Kada smo 1996. posjetili Veliku ložu Škotske upoznali smo Tessu Ransford, ravnateljicu Knjižnice škotske poezije u Edinburghu. Bilo nam je iznimno drago kada smo ustanovili da je ona, kao cijenjena škotska pjesnikinja, napisala pjesmu u čast naše prethodne knjige. Jedna od osnovnih svrha Knjižnice bila je upoznati javnost sa škotskom poezijom, napisanom na različitim jezicima; to znači da se Tessa, čiji suprug govori galski, često susreće s ljudima koji veoma dobro znaju taj jezik.

Zamolili smo Tessu da provjeri točnost našega prijevoda imena Roslin. Ljubazno nam je odgovorila da će o tome razgovarati s ljudima koji govore galski. Nazvala nas je nakon nekoliko dana i rekla da u našem prijevodu riječi "Ros" nedostaje značajan naglasak, koji joj daje značenje "*drevnoga znanja*". Na temelju toga, njezin prijevod je glasio: *drevno znanje koje se prenosilo naraštajima*.

Tessa i njezini kolege bili su doista zadivljeni, a mi sami bili smo oduševljeni takvim prijevodom, koji je savršeno odgovarao svrsi Rosslyna, kao utočišta drevnih svitaka.

Sljedeće pitanje je glasilo: Kada je riječ "Roslin" ili "Roslinn" (u to doba nisu postojala pravopisna pravila) prvi put upotrijebljena? Znali smo da je ona mnogo starija od "kapele" Williama St. Claira, što bi moglo značiti da su se svici iz Herodova hrama čuvali u dvorcu prije izgradnje "kapele".

Istražujući, otkrili smo da priča o obitelji St. Clair u Škotskoj počinje s vitezom Williamom de St. Clair, poznatim kao Vilim Uzoriti. William je bio podrijetlom iz Normandije, a njegova je obitelj bila veliki protivnik normanskoga kralja Vilima I, koji je 1066. osvojio Englesku. William de St. Clair je bio uvjeren da ima potpuno pravo na englesko prijestolje, jer je njegova majka Helena bila kći petoga vojvode od Normandije, a Vilim Osvajač je bio neza-

koniti sin normanskoga vojvode Roberta i Arlette, kćeri kožara. Obitelj St. Clair i danas naziva kralja Vilima I. Nezakonitim.

Vilim Uzoriti bio je prvi St. Clair koji je iz Normandije došao u Englesku i, naravno, govorio je francuski, ali njegov sin Henri je odrastao pod keltskom vladavinom Donalda Brana, pa je, osim galskoga govorio i normanski francuski jezik (kao i kasniji pripadnici obitelji St. Clair do razdoblja Sir Williama, graditelja "kapele"). Otkrili smo da je upravo taj Henri St. Clair bio prvi barun Roslina, koji je taj naslov stekao neposredno nakon povratka iz Prvoga križarskoga rata.

Međutim, taj podatak nije odgovarao i našoj teoriji. Henri se iz Prvoga križarskoga rata vratio oko 1100., otprilike osamnaest godina prije templarskih iskopavanja u Jeruzalemu, tako da se ime Roslin (*drevno znanje koje se prenosilo naraštajima*) nije moglo odnositi na svitke koji još nisu bili otkriveni. Međutim, nakon pomnijega razmišljanja zaključili smo da smo u našoj potrazi sigurno previdjeli nešto novo i veoma značajno. Odbili smo prihvatiti mogućnost da je Henri sasvim slučajno odabrao upravo takvo ime za svoj novi posjed, pa smo krenuli u dublju potragu za tragovima.

Ubrzo smo otkrili da je Henri St. Clair sudjelovao u križarskim ratovima i da je u Jeruzalem umarširao zajedno s Hugues de Payenom, osnivačem reda Vitezovi templari! Osim toga, nedugo nakon što je Henri svojemu naslovu dodao ime "Roslin", Hugues de Payen oženio se njegovom rođakinjom, čime je, kao miraz, dobio posjede u Škotskoj. Povezanost je nedvojbeno postojala, ali što je ona značila? Je li odabirom imena svojega naslova Henri želio istaknuti da posjeduje jedinstveno znanje o drevnoj predaji ili je to ime odabrao tek iz razonode? Na temelju svega rečenog činilo se kako je naša slutnja da su devetorica templarskih vitezova *znali* što traže bila točna, ali nismo mogli shvatiti *kako* su znali što leži ispod Herodova hrama. Možda će neki odgovori biti otkriveni detaljnijim istraživanjem građevine.

Vitezovi Crvenoga križa Babilonskoga prolaza

Naša otkrića o nedvojbenim vezama između Rosslyna i suvremenih masonskih stupnjeva izazvala su mnogo zanimanja nakon objavljivanja *Hiramova ključa*, te nam se u vezi s time javilo nekoliko istraživača. Jedan od njih bio je masonski povjesničar iz Belgije, Jacques Huyghebaert. On nam je poslao elektroničko pismo s pitanjem o podrijetlu latinskoga natpisa na svodu Rosslynske kapele, koji smo spomenuli u našoj knjizi. Prijevod toga natpisa glasi:

VINO JE JAKO, KRALJ JE JAČI, ŽENE SU JOŠ JAČE.
NO, ISTINA ĆE POBIJEDITI.

To neobično geslo jedini je izvorni natpis na građevini i imao je veliko značenje za Williama St. Claira 40-ih godina 15. stoljeća. Jacques je u svojem pismu napisao:

"Možete li mi pružiti izvornu latinsku verziju toga natpisa uklesanoga u Rosslynsko svetište? Jeste li ustanovili njegovo podrijetlo?"

... znate li, možda, za [masonski] stupanj koji govori o vezi između vina, kraljeva, žena i istine?"

Taj stupanj zove se "red vitezova Crvenoga križa Babilonskoga prolaza", a u Engleskoj se on usko povezuje s Kraljevskim svodom.

... Taj obred temelji se na Knjizi Ezdrinoj i događajima iz razdoblja babilonskoga ropstva.

... Prema masonskoj legendi toga stupnja, judejski princ Zerubabel zatražio je da ga prime u babilonskoj palači kako bi dobio dopuštenje za ponovnu izgradnju Hrama u Jeruzalemu posvećenoga Najvišem.

Perzijski kralj, koji je dao dopuštenje, pri tome mu je rekao: "Među kraljevima i velikašima ovoga kraljevstva oduvijek je bio običaj da se u ovakvim slučajevima postave određena pitanja". Zerubabel je morao odgovoriti na sljedeće

pitanje: "Što je snažnije, snaga vina, snaga kralja ili snaga žene?"

Bili smo oduševljeni kada smo saznali taj podatak, pa smo odgovorili Jacquesu da veza između natpisa u Rosslynu i njegova središnjega značenja u višem stupnju Slobodnoga zidarstva nedvojbeno nije slučajna. On nam je odgovorio:

"Ona doista, kako tvrdite, nije slučajna. Međutim, savjetovao bih vam da budete oprezni... ustanovite li pri istraživanju da je taj natpis urezao "pametnjaković" u 19. ili 20. st., koji je znao za taj stupanj i koji je natpis umetnuo prilikom restauracije.

Međutim, ako, dokažete da je latinski natpis u Rosslynu STARIJI od 1700.-te godine, tada ste nedvojbeno OTKRILI NEŠTO VEOMA ZNAČAJNO, jer će to biti prvi uvjerljiv dokaz da su se obredi višega stupnja izvodili u Škotskoj mnogo prije prihvaćenog razdoblja njihova nastanka: u Francuskoj, nakon "govora" viteza Ramsaya, odnosno od 40-ih godina 18. st."

Neposredno nakon toga stupili smo u vezu s Judy Fiskem, koja je tada bila kustosica Rosslyna, kako bismo utvrdili vjerodostojnost natpisa. Judy nam je otkrila da je kamen na kojemu se nalazi natpis oduvijek bio i dio građevine, te kako je ona uvjerena da natpis potječe iz razdoblja izgradnje "kapele", odnosno da je nastao sredinom 15. st. Ponovno smo pisali Jacquesu:

"Ne postoji nikakva mogućnost da je latinski natpis kasnije-ga datuma. Niti jedno područje u unutrašnjosti zgrade nije ostavljeno neizrezbareno, a ove riječi sigurno nisu naknadno urezane preko nečega drugoga. Tekst doista izgleda kao da je nastao u 15. st. Osim toga, do 1835. masonska veza s građevinom nije bila poznata jer je netko naknadno ožbukao stup Jakin kako bi izgledao poput ostalih stupova. Zato je masonsko značenje dvaju stupova ostalo skriveno"

Jedne večeri raspravljali smo o tome otkriću s Philipom Daviesom, a sljedećega jutra on se pojavio u Chrisovu uredu s fotokopijom prve i druge Ezdrine knjige, koje pripadaju apokrifnim biblijskim knjigama. Jacquesa smo obavještavali o napretku u našem istraživanju:

"Prof. Philip Davies donio nam je engleski prijevod Knjige Ezdrine. Odlomak koji se odnosi na naše istraživanje prilično je dugačak, ali i veoma zanimljiv! Pretpostavlja se da je "istinu", koja nije postojala u izvornoj priči, naknadno umetnuo židovski pisac.

Kralj je upitao pripadnike svoje tjelesne straže što je naj snažnije od svega i rekao im je da će onaj tko pruži naj mudriji odgovor, postati kraljev rođak i uživati veliko bogatstvo. Čovjek koji je odgovorio da je naj snažnija istina, postao je kraljev rođak i kralju je rekao sljedeće:

'Sjeti se što si se zavjetovao kada si postao kraljem - da ćeš izgraditi Jeruzalem i vratiti sve posude odnesene iz toga grada, koje je Kir odvojio kada je počeo uništavati Babilon, zavjetovao si se da ćeš ih onamo vratiti. Zavjetovao si se i da ćeš izgraditi hram, koji su Edomci spalili kada su Kaldejci opustošili Judeju.'

To je bilo veoma značajno Williamu St. Clairu zato što je Rosslyn predstavljao njegovu rekonstrukciju Hrama po uzoru na Herodov hram i Ezekielovu viziju Novoga Jeruzalema.

Kao što ste rekli, sve to nikako ne može biti slučajno. "

U međuvremenu smo se među kolegama masonima raspitivali o obredu vitezova Babilonskoga prolaza, pri čemu smo prvi spomen o tome pronašli u masonskome vjesniku:

"Crveni križ Babilona: *Od Udruženih masonskih stupnjeva ovaj je mistično naj dublji i sličan je 15. (vitez mača ili Istoka), 16. (jeruzalemski princ) i 17. (vitez Istoka i Zapada) stupnja drevnoga i prihvaćenoga obreda. Tri točke ili dijela obreda potječu od tri obredna stupnja, koji su se izvodili sredinom*

18. st. Dio obreda srodan je škotskome obredu "Prolaska koprena" i obredima Baudouinova Tabora ... Da biste postali pripadnikom Udruženih masonskih obreda, morate biti majstor Kraljevskoga svoda i majstor mason Oznake."

Sada kada smo saznali da je taj stupanj postojao pod okriljem Velikoga ogranka, mogli smo odrediti područje na koje se obred odnosi i razumijeli smo tekst. Isprva smo smatrali da se "Baudouinov tabor" odnosi na tabor templarskih vitezova na ruševinama Herodova hrama, koji su se okupili pod vodstvom jeruzalemskoga kralja Baudouina. No, poslije smo doznali da se on povezuje sa starijom skupinom masona u Bristolu.

Puni naziv stupnja glasi: *vitez Crvenoga križa Babilona ili Babilonskoga prolaza*. Sastoji se od tri obredne drame ili točke, koje govore o tri događaja koja se spominju u poglavljima 1-6 Knjige Ezrine, poglavljima 2-7 Knjige Ezdrine i poglavljima 1-4 iz 11. knjige *"Židovske starine"* Josipa Flavija.

Taj stupanj veoma se detaljno bavi motivima i *razlozima*, obnove Jeruzalemskoga hrama. Voditelj stupnja, koji se naziva najizvršni - jim poglavarom, odmah pri otvaranju stupnja postavlja sljedeće pitanje:

Izvršni stariji upravitelju, koliko je sati?

Ovaj mu službeno odgovara:

Vrijeme je za obnovu Hrama.

Nakon toga u obredu se pripovijeda da Darije pristaje na zahtjev judejskoga princa Zerubabela i izdaje odluku kojom mu dopušta ponovnu izgradnju Hrama i: *"osim toga, zlatne i srebrne posude, koje je odnio Nabukodonosor, imaju se obnoviti i vratiti"*. U tome trenutku u obredu Darije imenuje kandidata, koji će igrati ulogu Zerubabela, viteza Istoka i predaje mu zelenu široku traku optočenu zlatom, koja, kako mu je rečeno, simbolizira uvođenje u skrivene tajne.

Prije no što će izaći iz Darijeva dvora i početi ponovno graditi Hram, za Zerubabela i dvojicu njegovih drugova Darije je postavio zagonetku. Točnim odgovorom moći će steći velik utjecaj i čast:

"Veliki Kralj preko mene objavljuje svoju želju da sva trojica odgovorite na pitanje. Što je najjače - vino, kralj ili žene?"

Nakon toga u obredu se spominju tri odgovora na Darijevu zagonetku. Prvi mladić kaže da je vino jako zato što može promijeniti um i raspoloženje onoga koji ga pije; drugi mladić odgovara da je kralj jači jer mu se moraju pokoravati čak i vojnici. Konačno red stiže na kandidata Zerubabela, koji odgovara sljedećim obrednim riječima:

"O, gospodo, istina je da je vino jako, a ljudi i kralj veliki; ali, tko njima vlada? Zacijelo žena. Kralj je dar žene. Žene su majke onih koji njeguju vinograde iz kojih nastaje vino. Muškarci ne mogu postojati bez žena. Muškarac čini ludosti zbog ljubavi prema ženi, daje joj bogate darove, a katkad se, čak, zbog nje prodaje u ropstvo. Muškarac će zbog nje ostaviti dom, zemlju i obitelj.

O, gospodo, nisu li žene jake jer sve to mogu učiniti?"

Ni žena, ni kralj ni vino ne mogu se usporediti s velikom snagom istine. Sve drugo smrtno je i prolazno; ali samo je istina nepromjenjiva i vječna. Blagodati koje od nje primamo nisu podložne promjenama vremena i sreće. Prema njenim sudovima nema nepravde; ona je vječna mudrost, snaga, moć i uzvišenost.

Blagoslovljen je bog istine.

Istina je najveća i najmoćnija od svih stvari!"

Na temelju navedenih dokaza nitko ne može zanijekati da je William St. Clair bio upoznat s ovim masonskim stupnjem za koji se, sve do sada, vjerovalo da je prvi put bio izveden nakon 1740. godine. Taj je obred najmanje tristo godina stariji - a uskoro ćemo pronaći dokaz da je još stariji.

Tajna kamenja

Nakon što smo otkrili neosporiv dokaz da je William St. Clair znao za jedan od najviših stupnjeva slobodnoga zidarstva, počeli smo mnogo detaljnije proučavati bogato urešenu unutrašnjost i vanjštinu Rosslyna. Malo ali značajno otkriće predstavljala je rezbarija, koja je prikazivala dvojicu muškaraca. Iako je ta rezbarija, koja se nalazila na vanjskome zidu, bila dosta oštećena i visoka samo 30-ak centimetara, uspjeli smo razaznati većinu njezina motiva. Prikazivala je muškarca zavezanih očiju odjevenoga u srednjovjekovnu odjeću, koji kleči i u desnoj ruci drži knjigu sa simbolom križa, dok mu stopala na neprirodan način tvore oblik četverokuta. Oko njegova vrata olabavljeno visi omča, čiji kraj drži drugi muškarac, odjeven u templarsku halju s karakterističnim križem na prsima.

Ovu malu rezbariju otkrili smo s Edgarom Harborneom, časnikom Ujedinjene velike lože Engleske. Sva trojica zajedno imali smo gotovo sedamdeset godina masonskoga iskustva i znali smo veoma dobro što tražimo. Edgar je bio oduševljen i iznenađen poput nas zato što nije bilo nimalo dvojbe da se tu radi o prikazu kandidata za slobodnoga zidara, koji sudjeluje u ključnome trenutku obreda svoje inicijacije. Oblik stopala, omča, povez na očima, svezak svetoga zakona - ta je ploča prikazivala čovjeka koji je postao slobodnim zidarom prije pet i pol stoljeća! Osim toga, taj je kipić bio prvi slikovni prikaz templarskoga obreda za kojei sada vjerujemo da je jedinstven masonski obred.

Činjenica da kandidata uvodi templar znači da rezbarija prikazuje povijesni događaj iz razdoblja templara, odnosno masonski obred star sedamsto godina.

Proučili smo i sve rezbarije unutar građevine. To je bilo veoma teško zato što je netko, ne tako davno u prošlosti, prekrpio čitavu unutrašnjost pješčanim cementom pogrešno vjerujući da će time zaštititi izvornu kamenu gradnju, čime je spriječio pogled na sitne pojedinosti.

Na vrhu dvaju stupova umetnutih u južni zid, na visini od oko 3 m, otkrili smo veoma zanimljive pločice. Na jednoj od njih, koja je

Obris rezbarije u Rosslynu, koja prikazuje templarskoga viteza koji uvodi kandidata u Slobodno zidarstvo (vidi fotografiju naprijed u knjizi)

visoka tek nekoliko centimetara, prikazano je nekoliko likova, od kojih jedan drži platno na kojemu se nazire lice bradatoga čovjeka duge kose. Na kipu čovjeka koji drži platno nedostaje glava, a budući da je u građevini malo toga oštećeno, čini se da je ona namjerno uklonjena. Zato smo razmotrili glave ostalih kipova i na njima uočili veoma osobite značajke. Njihova lica nisu jednolika i neodređena, kao što je uobičajeno za kipove u sličnim građevinama; ona kao da pripadaju stvarnim osobama - gotovo nalikuju na minijaturne pogrebne maske.

Na temelju toga zapitali smo se prikazuje li ta sićušna rezbarija nekoga tko drži Torinsko platno?

Dva su moguća objašnjenja za taj prikaz: radi se o Torinskome platnu ili, o takozvanome "Veronikinome" velu.

Legenda o sv. Veroniki govori o ženi (za koju se često tvrdi da je Marija Magdalena), koja je Isusu dala svoj ogrtač (u nekim verzijama veo) da njime obriše lice dok je odlazio iz Hrama ili, pak, kada je nosio svoj križ na putu do Kalvarije. Kada joj je Isus vratio

ogrtač, na njemu je na tajanstven način bio otisnut obris njegova lica. Znanstvenici pretpostavljaju da ime "Veronika" potječe od latinske riječi *vera* i grčke *eikon*, te da znači "prava slika". Ime i priča nisu baš uvjerljivi, a ni Rimokatolička crkva ne priznaje sveticu imena Veronika. Bez obzira na to, "izvorni ogrtač" nalazi se u bazilici sv. Petra u Vatikanu.

Isabel Piczek, umjetnica koja je proučila Torinsko platno, dokazala je da se ne radi o slici, a jednom prilikom neslužbeno joj je bilo dopušteno da u bazilici sv. Petra vidi Veronikin veo. O tome je obavijestila lana Wilsona, koji je također proučavao tajnu Platna:

"Na njemu se nalazi krpica boje veličine glave, koja odgovara boji platna, iako je više smeđa. Pri tome ne mislim da se radi o mjestimice prekrivenoj boji nego tek o grudici hrđavosmeđe boje. Nije potpuno ravnomjerno raspoređena, a na nekim se mjestima uočavaju manji izbljedjeli vrtlozi ... Čak ni uz najbolju volju ne možete razabrati lice, pa ni neke njegove crte."

Svijest o toj prilično nedojmljivoj "svetoj" relikviji ili zamisao o njoj, možda je postojala i prije negoli se proširila priča o Torinsko-me pokrovu, ali zanimanje za sliku svetoga lica poraslo je tek kada je ono postalo dostupno pogledima javnosti u Lireyu. Kršćanski povjesničar otac Thurston odlučno tvrdi da je legenda o Veroniki, koja je poznata iz Postaja Križa, nastala krajem 14. st. Na temelju toga moglo bi se zaključiti da je legenda nastala nakon 1357., kada je Torinsko platno bilo prvi put pokazano javnosti.

Na ikonama se Krist oduvijek prikazivao kao bradat čovjek duge kose s razdjeljkom na sredini glave, a kada se pojavilo platno upravo s takvim likom, ono je potaknulo ideju o "Veroniki".

I u drugome stupu u Rosslynu nalazi se pločica koja prikazuje osobu raspetu na križu, kojoj, što je veoma neobično, također nedostaje glava. Poznato nam je da je u čitavoj građevini namjerno uklonjena samo glava osobe u odijelu sa slikom lica te glava raspetoga čovjeka. Čini se da ih je uklonio netko tko je želio prikriti iden-

titet prikazanih osoba. Ostala lica na tim minijaturnim rezbarijama veoma su vjerodostojna - kao da pripadaju stvarnim osobama. Zapitali smo se nije li glave s tih kipova uklonila ista osoba koja je zamaskirala stup Jakin.

Da se ovdje radilo o Veronikinome velu i uobičajenome prikazu Isusa na križu, ne bi bilo potrebe skriti i izobličiti glavne likove priče.

Lik raspetoga čovjeka nije pribijen na kršćanski križ, nego na križ koji ima oblik židovskoga slova "tau", koji nalikuje slovu "T". Na srednjovjekovnim kršćanskim prikazima, na drugoj prečki na križu često se nalazi natpis, koji na podrugljiv način opisuje Isusa kao židovskoga kralja - ali križ u obliku slova "tau" nikada se nije prikazivao.

"Tau" je posljednje slovo hebrejskoga alfabeta i, poput grčkoga slova "omega", simbolizira završetak, osobito života. Osim toga, u doba Rimljana razapinjalo se uglavnom na konstrukcijama takvoga oblika, ali to nije mogao znati nijedan kamenoklesar u 15. st. Čini se da je tvorac ove rezbarije bio veoma dobro upoznat o načinu raspeća u to doba ili se namjerno poslužio židovskim simbolom smrti. Kada smo istraživali podatke za našu prethodnu knjigu, pretpostavili smo da bi lik na Torinskome platnu mogao pripadati posljednjemu Velikome majstoru templara, Jacquesu de Molayu, te da je William St. Clair, ako je naša pretpostavka točna, toga bio svjestan, budući da je njegova obitelj bila blisko povezana s templarima koji su izbjegli u Škotsku nakon propasti Reda. Ali, zašto je taj lik predstavljen u Rosslynu na takav način? Pretpostavili smo da bi Torinsko platno moglo biti mnogo značajnije nego bi smo prvotno vjerovali.

Vladajuće tijelo engleskoga i velškoga Slobodnoga zidarstva, Ujedinjena velika loža Engleske, ističe da nije poznato mnogo toga o povijesti organizacije prije uspostave Velike lože u Londonu 1717. Mi smo nastojali dokazati da postoji povijest koja čeka da bude otkrivena, te da se u Rosslynu nalazi dokaz da su određeni masonski obredi čak dvjesto sedamdeset pet godina stariji od službene povijesti Slobodnoga zidarstva, kakvu definira Ujedinjena velika loža Engleske.

Sljedeći korak naše istrage bio je otkriti kako i zašto je englesko Slobodno zidarstvo izgubilo vezu sa svojom prošlošću, te ustanoviti što skriva odbijanje da se prihvati činjenica da postoji povijest prije 1717.

Zaključak

Možemo pretpostaviti da su templarski vitezovi znali što traže kada su počeli iskopavanja koja su trajala devet godina, a njihov zavjet poslušnosti snažno upućuje na to da su u tome sudjelovale i druge osobe.

Rosslyn je planski izgrađena rekonstrukcija ruševina Herodova hrama i utjelovljenje Ezekielove vizije novoga "nebeskoga Jeruzalema". Ključevi za odgonetanje te građevine bili su umetnuti u tada tajni masonski obred stupnja Svetoga kraljevskoga svoda. William St. Clair poslužio se tim načinom da nam kaže kako je građevina "Jeruzalemski hram", "ključ blaga" i "mjesto gdje je pohranjena dragocjena stvar", ili "sama dragocjena stvar".

Veliki zapadni zid Rosslynske "kapele" zacijelo je rekonstrukcija dijela Herodova hrama, a ime "Roslin" na galskome jeziku znači "drevno znanje koje se prenosilo naraštajima". Zašto je odabrano to ime, nije poznato, ali Henri St. Clair od Roslina bio je u veoma bliskoj vezi s Huguesom de Payenom, vođom prvih templara.

Rezbarija na vanjskome dijelu građevine jasno prikazuje kandidata kojega u "Slobodno zidarstvo" uvodi čovjek odjeven u templarsku nošnju, a natpis unutar zgrade potvrđuje da su graditelji bili upoznati s jednim od viših stupnjeva Slobodnoga zidarstva tristo godina prije prvotno prihvaćenoga datuma njegova nastanka.

Čini se da rezbarija u unutrašnjosti građevine prikazuje čovjeka koji drži Torinsko platno, dok je na drugoj rezbariji raspeće osobe bez glave na židovskome križu u obliku slova "tau". Možda je Torinsko platno izravno povezano s pričom koju pripovijeda kame-
nje Rosslyna.

Izgubljena povijest Slobodnoga zidarstva

Tajne Slobodnoga zidarstva

Upitate li prolaznika na ulici, što je Slobodno zidarstvo, jedna od prvih riječi koju će tada spomenuti bit će "tajnovitost". Najočitija značajka Slobodnoga zidarstva oduvijek je bila stroga "tajnovitost", zbog koje je ta organizacija i imala velikih problema. Naime, u prirodi je ljudi da sumnjaju na najgore kada se pojavi nešto što se od njih skriva.

U posljednjih nekoliko godina postupno se rušio zid tišine koji je okruživao taj red, ali javnost je još uvijek opsjednuta teorijama o "uroti" masona, koji štete ostalima da bi zaštitili svoje interese. Ideja o tome da slobodni zidari čuvaju neku veoma značajnu tajnu na zanimljiv je način istaknuta 1995. u članku londonskoga izdanja *Daily Telegrapha*:

"Slobodno zidarstvo osobito nameće visoke moralne zahtjeve svojim članovima. Ali, nimalo ne iznenađuje da je društvo, čiji se članovi za međusobno prepoznavanje koriste tajnim načinima rukovanja, znakova i jezika, optuživano da ima upravo loš utjecaj u javnosti. Zašto bi se ono koristilo takvim načinima, nego da skrije istinu? Zašto skrivati, ako se nema što skrivati?"

Logika koja proizlazi iz navedenoga članka veoma je jednostavna. Zašto imati tajne ako se nema što skrivati?

Za slobodne zidare veo tajnovitosti savršen je način da se izbjegne rasprava o neobičnim obredima, koji se uče napamet i preko kojih se kandidati iniciraju ili promiču u više stupnjeve. Ako ih ni sami ne razumiju, tada ih teško mogu objasniti drugima. Uvjereni smo da su mnogi masoni žrtve vlastitih mitova, jer vjeruju da je sve ili barem veći dio onoga što oni rade doista tajna, ali Velika loža Engleske tvrdi da su od javnosti skriveni samo načini međusobnoga prepoznavanja. Ti znakovi prepoznavanja ne koriste se, kao što mnogi misle, u poslovnim situacijama da se uspostave bratske veze s potpunim strancima. To je jednostavno način da se sudjelovanje na sastancima lože omogući samo osposobljenim ljudima - nešto poput članske iskaznice ili kodirane karte za ulaz.

Najčešće dvojbe izaziva pitanje postoji li u samome srcu Slobodnoga zidarstva neka velika, mračna tajna s kojom su upoznati samo masoni najviših stupnjeva. Takva nagađanja mogla bi se odbaciti kao posljedica antimasonske paranoje, ali kada to pitanje postave sami stariji masoni, ono se ne može zanemariti. Jedan od njih je doktor teologije, koji je, kako smo spomenuli u uvodu knjige, mason 32. stupnja i vjeruje kako su optužbe da čitavu istinu znaju samo ljudi na vrhu Slobodnoga zidarstva, možda doista opravdane.

Odlučili smo da ćemo otkriti tu veliku tajnu ako ona doista postoji. Osim toga, naše je sumnje izazvala i tiha reakcija Ujedinjene velike lože Engleske na naša prethodna istraživanja. Naše posljednje djelo s odobravanjem su prihvatile sve ostale Velike lože i masonski istraživači diljem svijeta, ali od engleskoga masonskoga sjedišta, kojemu smo poslali primjerak naše knjige nismo primili nikakvo priznanje ili izravan odgovor. Međutim, postali smo svjesni njihova neodobravanja na drugi način. Iako vjerujemo da Ujedinjena velika loža Engleske ne bi pribjegla podmuklim načinima, možda su pojedinci, koji su se osjetili uvrijeđenima, odlučili nečasno "obraniti" svoj gospodski klub.

Organizirali smo rasprave u knjižarama diljem zemlje - a knjižare u Londonu na neobičan su ih način otkazale u posljednjem trenutku. Mnoge su lože bile veoma zainteresirane za naš rad, a mnoge su nas zamolile da svoja otkrića iznesemo njihovim članovima.

Međutim, nekoliko predavanja je bilo odgođeno zbog pritiska s vrha. Čak su i pisma koja smo uputili tajnicima loža više puta na nezakonit način bila oduzimana prije negoli su stigla do primatelja.

Jedna osoba uspjela je presresti pisma devet puta prije negoli su ona uopće stigla na označene adrese i ponosno otisnuti pečat lože trideset osam puta prije njihova vraćanja. U našem pismu toj loži (nećemo je imenovati) zanimalo nas je postoji li način da speru lja-gu sa svoga imena, no nismo dobili odgovor.

Mnogi su odlučili uskratiti nam pravo da javno progovorimo.

Moć i slava

Pretpostavlja se da danas u svijetu postoji oko pet milijuna slobodnih zidara, dok je broj žena slobodnih zidara vjerojatno mnogo manji. Ujedinjena velika loža Engleske trenutno predsjedava nad otprilike tristo šezdeset tisuća članova u Engleskoj i Walesu i smatra se najvećim masonskim tijelom na svijetu.

Na temelju konstitucionalnih pravila toga vrhovnoga tijela, Veliki majstor mora biti princ kraljevske krvi, a trenutno tu službu obnaša Njegovo Kraljevsko Visočanstvo vojvoda od Kenta. Kako bi se izbjegla mogućnost da se pućanin uzdigne suviše visoko iznad svojega položaja, drugu najveću službu - zamjenika Velikoga majstora - može obnašati samo pripadnik visokoga plemstva.

Ta povlastica aristokracije nije nimalo odgovarala onome što smo znali iz povijesti Slobodnoga zidarstva, koje je izvorno bila iznimno demokratska i republikanska organizacija. Unatoč dojmljivoj pravilu reda, tek je prije šezdeset pet godina Velikim majstorum engleskoga Slobodnoga zidarstva prvi puta postao pripadnik kraljevske kuće, odnosno vojvoda od Cumberlanda.

Pogledamo li kako je ta organizacija ustrojena danas, ustanovit ćemo da je to nadmoćno vrhovno tijelo privatna tvrtka, čija je vrijednost procijenjena na 6,6 milijuna £, na čelu koje su četiri direktora, od kojih Veliki tajnik obnaša funkciju "glavnoga upravitelja". Sjedište organizacije nalazi se u Great Queen Street u Londonu, a iz njega svake godine odlazi otprilike 2,7 milijuna £ samo na troškove

osoblja organizacije. Nismo uspjeli otkriti tko je vlasnik te privatne tvrtke.

Među članovima Velike lože Engleske postoji sedamdeset devet službeničkih položaja, a te službe obavlja više tisuća ljudi. Novi službenici odabiru se iz zanatskih loža Engleske i Walesa, ali, za razliku od škotskoga sustava, oni na te položaje dolaze imenovanjem, a ne preko izbora. Taj nepredvidljiv i strog postupak odabira stvara okružje u kojemu se svi koji teže višim položajima moraju prilagoditi propisima i dogmama Velike lože iz straha da će izgubiti naklonost. Općenito se vjeruje da nitko tko suviše glasno ističe stajališta suprotnosti o masonskoj dogmi neće biti pozvan da postane članom Velike lože, bez obzira na veličinu njegova doprinosa Slobodnome zidarstvu.

Sve dvojbe o neospornom utjecaju Velike lože odbacuju se i činjenicom da veleštovani majstor (službenik koji vodi ložu dvanaest mjeseci) mora položiti zakletvu odanosti tome vladajućemu tijelu. Taj na prvi pogled naivan zahtjev prilično dramatično mijenja izgled slobodnoga zidarstva. Prema izvornome sustavu, pojedine su jedinice, zvane lože, djelovale neovisno, dijeleći nasljedstvo s Keltskom crkvom, koja je svim svojim svećenicima priznavala jednak i izravan pristup Bogu. Englesko Slobodno zidarstvo danas je ustrojeno poput Rimokatoličke crkve, s piramidalnom hijerarhijom prema kojoj se vlast provodi preko imenovanih biskupa i kardinala do vrha na kojemu se nalazi jedna osoba.

Činilo nam se da je svrha Slobodnoga zidarstva bila izgubljena upravo zbog njegove birokracije.

Nakon objavljivanja naše posljednje knjige, veliki knjižničar Ujedinjene velike lože Engleske prokomentirao ju je na sljedeći način (taj komentar je poslije ponovio veliki tajnik u pismu objavljenome u našim lokalnim novinama): "Masonske povjesničare ožalostit će viteški pristup autora prema masonskim istraživanjima obavljenima tijekom posljednjih stotinu godina." Nismo mogli objasniti zašto bi "viteškim" bilo istraživati i objaviti nove dokaze i sumnjati u postavljenu dogmu koja je načelno pogrešna. Međutim, bez obzira na dojam koji je Velika loža na nas pokušala ostaviti,

nismo bili jedini koji su propitkivali njezinu službenu povijest Slobodnoga zidarstva. Mnogi su masonski istraživači u posljednjih stotinu godina shvatili da postavljanjem pitanja izazivaju bijes neizabranih vlastodržaca u ulici Great Queen u Londonu.

"...ako je Slobodno zidarstvo starije od Velike lože u Londonu, tada podrijetlo našega obreda moramo tražiti mnogo dublje u prošlosti... Nažalost, i danas postoje ljudi, od kojih su neki veoma cijenjeni na području masonskoga istraživanja, koji su toliko zaslijepljeni da odbijaju vidjeti stvarnost i koriste se svojim utjecajem da spriječe one koji vide dalje od njih. Neprestanim istraživanjem ostataka Slobodnoga zidarstva oni tvore tužan prizor, a pri tome uopće ne otkrivaju ono što traže - pravu ezoteriju drevnoga Slobodnoga zidarstva."

Navedeni je odlomak 1931. napisao priznati masonski povjesničar, velečasni Castells. I on se, poput nas i drugih istraživača, koji teže istražiti istinu odbijajući ponavljati službenu dogmu Velike lože Engleske, našao na udaru velikih tajnika. Kada smo pročitali njegov poziv na zdrav razum, nismo mogli ne uočiti sličnost s našim stajalištima:

"Ne smijemo težiti osveti prema braći koja posve nesebično i bez ičije pomoći pokušavaju rekonstruirati masonsku povijest. Budimo pošteni i priznajmo da Velika loža u Londonu 1717. nije držala monopol nad istinom te da je u Irskoj, kao i u Engleskoj, prije nje postojao mnogo duhovniji pokret."

Imao je u pravo. Kada je uspostavljena Velika loža Londona, Slobodno zidarstvo je u Engleskoj već ostvarilo velika djela, pa je ona zapravo bila tek gospodski klub, koji je svoj utjecaj temeljio na ugledu poznatih ljudi koji su odavno bili mrtvi.

To vladajuće tijelo engleskoga Slobodnoga zidarstva prilično je uporno u svojim reakcijama o istraživanjima. Kada smo razgovarali sa starijim masonom o nespремnosti Ujedinjene velike lože da ra-

spravlja o prošlosti Slobodnoga zidarstva, rekao nam je da je prije dvadeset godina zatražio od osoblja knjižnice Ujedinjene velike lože da mu dopuste pristup prijepisima drevnih obreda. Pitali su ga zašto mu je to potrebno, a kada je odgovorio da želi demonstrirati kako je izgledao tipičan sastanak lože u 18. stoljeću, odbili su njegov zahtjev s objašnjenjem da Ujedinjena velika loža Engleske ne želi ohrabrivati proučavanje obreda, koji su bili zamijenjeni mnogo "prikladnijim" materijalom.

Englesko Slobodno zidarstvo (tri osnovna stupnja) izmijenilo je vlastitu povijest kako bi se prilagodilo ideji da je Slobodno zidarstvo nastalo ni iz čega u Londonu 1717. U *Masonskome godišnjaku*, koji je objavila Ujedinjena velika loža Engleske, zapisano je da je sir Christopher Wren, graditelj katedrale sv. Pavla bio Veliki majstor prije 1717., ali taj zapis je 1914. tajanstveno nestao. Warren je svjedobno bio veoma slavan i cijenjen slobodni zidar, a postoje i dokazi koji mogu potvrditi navedeni zapis, među kojima su i novinski članci iz toga razdoblja te *Konstitucija* Velike lože, koju je 1738. napisao njezin službeni povjesničar dr. Anderson:

"Wren je bio Veliki majstor do 1708., kada su lože, zbog njegova zanemarivanja službe postajale sve beskorisnije."

Čini se da su ti orvelovski manipulatori odlučili da za njega, kao ni za bilo koga, drugoga nema mjesta u povijesti prije te odabrane čarobne godine. Nadamo se da nas sadašnji veliki knjižničar Ujedinjene velike lože Engleske neće optužiti za još jednu "pogrešku" jer ponavljamo tu dokumentiranu primjedbu.

Za našu istragu nije bitno je li Wren bio slobodni zidar ili nije, ali vrijedno je upozoriti na tajanstveno zataškavanje koje već neko vrijeme traje u Londonu.

Kada smo 1996. prolazili pokraj sjedišta Ujedinjene velike lože Engleske u Great Queen Streetu u Londonu, uočili smo da se u njemu održava izložba o povijesti engleskoga Slobodnoga zidarstva.

Na ulazu u prvu prostoriju pročitali smo natpis, koji je govorio o tome kako se ništa ne zna o podrijetlu slobodnoga zidarstva prije čarobne 1717. godine.

Organizacija je umjesto toga mogla odabrati bilo koji datum - 1817. ili 1917. godinu. Naime, ako je već zanemarila postojeći dokumentirani povijesni dokaz jer je on prethodio njezinu osnutku, bez obzira na njega, odlučila bi o svojem prvenstvu. Iako je u Škotskoj Slobodno zidarstvo pod Velikom ložom uspostavljeno tek 1736., postoje dokazi da je ono u Škotskoj postojalo dugo prije toga datuma. Čak ako zanemarimo naš novi dokaz iz Rosslyna, škotska loža sastajala se već 1598., a postoje zapisi da je škotski kralj Jakov VI. (koji je zasjeo na englesko prijestolje kao Jakov I.) bio uveden u ložu Perth i Scoona (Scone) 1601., samo dvije godine prije odlaska u London.

Tvrdeći kako ne zna ništa o svojoj povijesti, Ujedinjena velika loža Engleske proturiječi samoj sebi jasnim stajalištima o tome koji se stupnjevi imaju smatrati drevnima, a koji ne. Kada engleski slobodni zidar danas prima dnevni red sljedećega sastanka lože, u njemu pronalazi bilješku iz *Konstitucija Ujedinjene velike lože Engleske*:

"Čisto drevno Slobodno zidarstvo sastoji se samo od tri stupnja - šegrt, pomoćnik i majstor, uključujući Vrhovni red Svetoga kraljevskoga svoda."

Navedena je tvrdnja dvosmislena. Na temelju nje se zaključuje da svi ostali stupnjevi Slobodnoga zidarstva nisu "čisti drevni stupnjevi", nego novovjeke tvorevine ili, pak, krivotvorine. Budući da Velika loža tvrdi kako ne zna ništa o svojem podrijetlu prije 1717., moramo pretpostaviti da zna mnogo više nego što priznaje ili, pak, da početak 18. stoljeća treba smatrati "drevnim".

Što je s natpisom u Rosslynu iz 15. st., koji govori o stupnju "Reda vitezova Crvenoga križa Babilona"? Upitali smo se zašto Velika loža Engleske ne prihvaća činjenicu da su stoljećima prije nje postojali drugi stupnjevi? Trebali smo istražiti kako je počelo Slobodno zidarstvo u Engleskoj i jesu li se od tada izmijenili određeni obredi.

Tvrđnja da je Engleska loža prva masonska organizacija na svijetu temelji se na isticanju da je Velika loža Engleske bila prvo tijelo, koje se službeno proglasilo predstavnikom male skupine loža. Međutim, tijelo koje je poslije prihvatilo ime "Velika loža cijele Engleske" osnovano je u Yorku dvanaest godina prije uspostave lože u Londonu. Ujedinjena velika loža Engleske osnovana je tek 1. prosinca 1813. ujedinjenjem dviju suprotstavljenih Velikih loža sa sjedištem u Londonu, koje je vodio kraljevski prijestolonasljednik, a obje su tvrdile da su upravo one pravi čuvari masonske tradicije.

Službeno stajalište da je englesko Slobodno zidarstvo počelo kao gospodski klub u Londonu nije točno jer nam je, prema najstarijemu dokumentiranome izvoru, poznato da je prvim slobodnim zidarom na engleskome tlu postao Sir Robert Moray, koji je iniciran u Newcastleu 1641. Postoje zapisi da je Elias Ashmole postao zidarom 1646. u Warringtonu u Engleskoj, a Abram Moses je 1656. uveden u ložu u Rhode Islandu u američkim kolonijama. Značajna istraživanja prirode i znanosti, koja su provodili slobodni zidari poput Sir Roberta Moraya i Eliasa Ashmolea, potaknula su stvaranje Kraljevskoga društva za napredak znanosti, kojim je počelo novo doba tehnoloških otkrića.

U to doba, kada su napredni slobodni zidari poticali eksperimentalnu znanost, Inkvizicija je optužila Galilea jer se drznuo primijetiti da nebo možda ne izgleda onako kako je to Crkva vjerovala. Pravo na isticanje i objavljivanje vlastitih stajališta teško se stjecalo, a još lakše gubilo, a Slobodno zidarstvo je u 17. stoljeću predstavljalo utjelovljenje demokratskih i znanstvenih sloboda.

Kao slobodni zidari inicirani samo u pet stupnjeva, svjesni smo da postoji još mnogo masonskih stupnjeva, koji vjerojatno sadrže podatke koji bi nam pomogli shvatiti kako se razvijalo suvremeno Slobodno zidarstvo. Zanimalo nas je zašto Ujedinjena Velika loža Engleske ne prihvaća te više stupnjeve, od kojih su mnogi škotskoga podrijetla?

Počeci

Nakon što smo temeljito razmotrili političke događaje toga razdoblja, počeli smo shvaćati zašto se uporno odbija činjenica da postoji masonska povijest prije osnutka Velike lože u Londonu 1717. To je bilo burno razdoblje britanske povijesti, koje je obilježilo rješavanje odnosa između kraljevstava Škotske i Engleske. Dvije krune ujedinile su se 1603., kada je škotski kralj Jakov IV., koji je bio slobodni zidar, naslijedio kraljicu Elizabetu i zavladao Engleskom kao kralj Jakov I.

Do toga razdoblja službena religija obiju zemalja bila je protestantska, ali Škoti su u osnovi bili prezbiterijanci (nisu prihvaćali vlast biskupa i nadbiskupa), dok su Englezi slijedili episkopalnu tradiciju Anglikanske crkve. Škoti su smatrali da je episkopalizam odviše blizak učenjima Rimokatoličke crkve i nisu željeli imati nikakve veze s pokroviteljskim sustavom biskupa i nadbiskupa, koji se suprotstavljao škotskoj tradiciji, koju je uspostavila Keltska crkva.

Veza između dviju zemalja mukotrpno se održavala sve do trenutka kada su, tijekom vladavine Karla I, prezbiterijanci sastavili povelju u Greyfriar's Kirkyardu u Edinburghu. Taj dokument, jednostavnoga imena "The Covenant" (Savez), potpisali su svi koji su se okupili "protiv kralja u obrani vjere svojih predaka".

Škoti su dva puta jurišali na jug protiv kralja, a tijekom drugog napada na temelju ovlasti Lože sv. Marije iz Edinburgha u Slobodno zidarstvo uveli su Sir Roberta Moraya. Nakon toga, kralj Karlo je otišao u Edinburgh kako bi se pokušao pomiriti i sa Škotima sklopiti savez protiv svojih novih neprijatelja, Olivera Cromwella i Engleskoga parlamenta.

Kralj je izgubio rat, ali i život, pa su Škoti svoju krunu ponudili njegovu sinu, također Karlu, pod uvjetom da potpiše njihov "Sporazum", što je ovaj nevoljko i učinio 21. svibnja 1650. Oliver Cromwell na to je odgovorio napadom na Škotsku u namjeri da kazni potpisnike sporazuma (takozvane "covenanters".) i njihova kralja. Uz potporu generala Moncka i Wadea, Cromwell je osvojio Škotsku i uništio dvorce pristaša "Sporazuma" kao i zamak Roslin. Upravo je

u to doba posjetio i Rosslynsku kapelu, ali, budući da je i sam bio slobodni zidar, nije ju uništio.

Nakon Cromwellove smrti, Monck je englesku krunu ponudio Karlu, čime je ovaj postao kraljem Škotske, Irske i Engleske. Nakon toga, Škoti su u London poslali prezbiterijskoga ministra, velečasnoga Sharpa, neka podsjeti kralja da je potpisao "Sporazum". Međutim, ministar se vratio u Škotsku kao nadbiskup St. Andrews a i, omamljen svojom novostečenom vlašću, imenovao biskupe s namjerom da prestrašenim prezbiterijskim potpisnicima sporazuma nametne episkopalne običaje. Godine 1679. Sharpa je, zbog izdaje, ubilo dvanaest potpisnika "Sporazuma" i Škoti su ponovno krenuli u rat protiv Engleske. Nakon uspješne bitke kod Loudon Hilla, u bitki kod Bothwell Bridgea porazio ih je vojvoda od Monmoutha. Tisuću potpisnika sporazuma pet mjeseci je bilo zarobljeno u Greyfriar's Kirkyardu, gdje je prije otprilike 40 godina ranije potpisan "Sporazum". Uvjeti u kojima su boravili zarobljenici bili su veoma teški i mnogi su od njih umrli. Ostali su prodani u roblje i poslani u Ameriku.

Karlo II. umro je 1685., a naslijedio ga je njegov brat Jakov VII. (Jakov II. Engleski), rimokatolik koji je pokušao prisiliti i Škote i Engleze da se obrate na rimokatoličku vjeru. To je izazvalo bijes Engleza, pa je Engleski parlament u srpnju 1688. pozvao nizozemskoga namjesnika Vilima Oranskog i njegovu ženu Mariju da preuzmu englesko prijestolje. Prihvatili su ga i zatim potpisali Zakon prava, koji je 22. siječnja 1689. proglasio Engleski parlament, a koji je ograničio kraljeve ovlasti na području državne religije i osigurao protestantsko nasljedstvo. Škotski parlament prihvatio ih je kao vladare Škotske, dok je rimokatolička Irska na to bila prisiljena nakon bitke kod Boynea, koja se i danas slavi na marševima Oranskoga reda Ulstera.

Nakon Vilimove smrti krunu je naslijedila Ana, kći Jakova VI., koja se udala za njemačkoga princa od Hanovera. Nakon toga se 1706. razmatralo o ujedinjenju parlamenata Škotske i Engleske i prezbiterijsanci su ponovno strahovali da će episkopalcu pokušati Škotima nametnuti svoju vjeru. Sljedeće godine Englezi su ostvarili svoj cilj i Škotska je poslala četrdeset pet svojih članova u Donji

dom i šesnaest u Gornji dom. Njezina potvrda ujedinjenja dvaju parlamenata temeljila se na sporazumu da će Škotska zadržati svoje drevne zakone i prezbiterijansku vjeru.

Međutim, iako su sada oba parlamenta potvrdila "Savez", Škoti su izgubili posljednji uvjet za povratak Stuarta na prijestolje. To će postati veoma značajnom činjenicom kada će na englesko prijestolje u Londonu zasjesti njemački kralj.

Iako je Jakov VII. umro u Francuskoj, njegov sin Jakov VIII. ondje je živio i nakon smrti kraljice Ane, a kraljem je postao George I. (sin Sofije, unuke Jakova VI.). Pristaše Jakova VIII., takozvani jakobiti, nisu bili oduševljeni idejom o njemačkome kralju, koji nije čak ni govorio engleski jezik. Hanoverskoga kralja Geoga nazivali su "malim njemačkim vlastelinom" ("the Wee German Lairdie") i planirali povratak "Kralja Preko Vode", kako su nazivali Jakova VIII. Njihovo se nezadovoljstvo pojačalo nakon što je grof od Mara organizirao sastanak u Braemaru, gdje je pozvao škotsko plemstvo na oružje za "škotskoga kralja Jakova VIII."

Konačno, 6. rujna 1715. uzdignuli su svoju zastavu i krenuli u marš na Englesku za povratak kraljevstva škotskome kralju i oslobođenje Škotske od vladavine hanoverskoga kralja Engleske. Prva bitka kod Sheriffmura u Perthshireu bila je neodlučna, ali Jakov VIII. kukavički se povukao u Francusku, gdje je ostao do smrti.

Slobodno zidarstvo se u Londonu vjerojatno pojavilo oko 1603. s Jakovom VI. Iako je možda održavalo veze s kamenoklesarima koji su djelovali u Londonu, zadržalo je svoj škotski, jakobitski izričaj. No, slobodni zidari u Londonu veoma su se zabrinuli nakon velike bitke protiv Škota 1715. Nakon poraza škotske vojske Jakova VII. zavladaše prilika lova na vještice i svi jakobitski simpatizeri sumnjičeni su da nisu privrženi hanoverskome kralju Georgeu L, koji nije imao masonskih veza. Zbog straha da ih u hanoverskome Londonu ne prepoznaju kao slobodne zidare, mnogi su masoni napustili Red i postalo je jasno da će se Slobodno zidarstvo moći održati samo ako njegovi članovi raskinu opasne veze s jakobitskim udrugama.

U uvodu prve knjige *Konstitucija*, koju je napisao dr. James Anderson 1738. ističu se neugodne posljedice koje je na slobodne zidare ostavila jakobitska kampanja 1715., nakon koje se povukao čak i njihov Veliki majstor:

"Kralj George I. ušao je veličanstveno u London 20. rujna 1724. Kad je završila pobuna godine Gospodnje 1716., nekoliko loža u Londonu, koje je Christopher Wren zanemarivao, odlučile su se ujediniti pod jednim Velikim majstorom kao središtem jedinstva i sloge, a lože su se sastale na sljedećim mjestima:

- 1. u pivnici "Guska i roštilj" u dvorištu crkve sv. Pavla*
- 2. u pivnici "Kruna" u Parker's Laneu, pokraj Drury Lanea*
- 3. u taverni "Drvo jabuke" u Charles Streetu, Covent Garden*
- 4. u taverni "Čaša i grožđe" u ulici Channel-Row u Westminsteru.*

Ta i još neka druga stara braća sastala su se u navedenoj taverni "Drvo jabuke" i, nakon što su imenovala najstarijega majstora masona, osnovala su privremenu Veliku ložu i smjesta su obnovili tromjesečnu Komunikaciju službenika loža (nazvanu VELIKA LOŽA), odlučili održati godišnju Skupštinu i Svetkovinu, te među sobom odabrali Velikoga majstora, koji je imao obnašati službu do trenutka kada im se ukaže čast da na njihovu čelu stoji plemeniti brat."

Iz izvještaja dr. Andersona jasno se zaključuje da se nakon jakobitske kampanje Slobodno zidarstvo u Londonu našlo u veoma teškoj položaju, te da je spomenuti sastanak bio pokušaj da se zidari ponovno organiziraju kao odani podanici hanoverskoga kralja. Opisujući uspostavu tromjesečne Komunikacije kao "obnovu", dr. Anderson je jasno ustvrdio da su takvi događaji nekada bili uobičajeni, ali su s vremenom nestali. Željno očekivanje trenutka u budućnosti kada će se na njihovu čelu nalaziti plemeniti brat upućuje na pretpostavku da je tako doista bilo u prošlosti - što je točno, jer se otprilike sto godina prije toga na njihovu čelu nalazio Jakov I.

Zanimljivo je istaknuti da su se dvije lože u Londonu odbile pridružiti tome hanoverskom sustavu, jer se u knjizi *Multa Paucis* (koju je otkrio i objavio povjesničar J. S. M. Ward) navodi kako je na tome sastanku sudjelovalo šest loža, a ne njih četiri. Velika loža Engleske ne želi raspravljati ni o toj činjenici.

Te londonske lože nisu izumile Slobodno zidarstvo nego su svoje obrede, kao i njihovi preteče od nekoga preuzele. Prije 1646. ovlasti za osnivanje loža mogle su dati samo škotske lože i to na temelju Schawovih statuta iz 1602. (koje je donio škotski kralj Jakov VI. prije nego je postao Jakov I. Engleski). Ako su četiri lože, koje su preostale u Londonu bile zakonite slobodnozidarske lože, tada su zacijelo djelovale na temelju ovlasti škotskih Schaw loža, koje su bile jedini zakoniti izvor masonske vlasti. Na temelju toga može se zaključiti da je Ujedinjena Velika loža Engleske mlađi ogranak Velike lože Škotske, koja je danas predstavnik Schawovih loža.

Pristaše hanoverskoga kralja tu su činjenicu sigurno veoma nerado priznavali. Znali su da su škotske lože godinama prije jakobitske vojne kampanje 1715., osnovale fond u koji su svi kandidati ulagali novac za nabavku oružja za rat protiv Engleza - *"osigurali i čuvali za obranu prave protestantske vjere, kralja i zemlje i za obranu drevnoga grada i njihovih povlastica u njemu"* - i bili su obvezni *"dati svoje živote i imetak u obranu svih i jednoga"*.

Slobodni zidari u Londonu nisu željeli da ih se povezuje s takvim stajalištima, prema kojima su se hanoverske vlasti smatrale izdajničkim. No, problem je bio u tome što je njihova ovlast da djeluju kao slobodni zidari potjecala od jakobitskih Schawovih loža Škotske. Njihovo rješenje bilo je neuobičajeno i (dvojbena) masonski nelegitimno. Bilo je potrebno da pronađu drugi izvor ovlasti za svoje djelatnosti, što su učinili ujedinjenjem četiri preostale londonske lože i stvaranjem hanoverske Velike lože, koja se smjesta odrekla svojega škotskoga podrijetla.

Odbacivanjem svoje prave povijesti zbog političkih razloga, Velika loža je ostala suočena s problemom kako objasniti svoje podri-

jetlo. Zato se odlučila na jednostavan odgovor: "Nitko ne zna". Time se ponovno vraćamo na današnje stajalište Ujedinjene Velike lože Engleske.

Izmijenivši povijesne knjige uklanjajem svih podataka o svojemu pravome podrijetlu, Englezi su pokušali stvoriti kraljevsko nasljeđe koje će se moći mjeriti s onime škotskoga Slobodnoga zidarstva, udvarajući se predstavnicima hanoverske kraljevske obitelji, ohrabrujući ih da se pridruže i konačno postanu vođe londonskoga Slobodnoga zidarstva. Četiri godine poslije njihov Veliki majstor bio je plemićki vojvoda, a u razdoblju od šezdeset pet godina vođe su se bili hanoverski prinčevi. Zbog težnje za službenim priznanjem, izbrisali su sve tragove svojih škotskih korijena, čime su uništili i svrhu Slobodnoga zidarstva, koju su od tada pogrešno tumačili.

Odluku, koju je 1717. jednoglasno donijela ta mala skupina londonske gospode masona, da se uzdignu kao vodeće tijelo čitavoga Slobodnoga zidarstva, nisu prihvatile ostale masonske skupine, koje su odbijali priznati njihovu samozvanu vlast. Neposredno nakon osnutka Velike lože u Londonu 1717., u javnosti su se otkrile ostale Velike lože, koje su vjerojatno postojale mnogo prije navedenoga datuma.

Hanoverska kuća imala je mnogo razloga za zabrinutost zbog dinastije Stuarta. Iako je Jakov VIII. bio slab vladar, njegov se sin pokazao mnogo odlučnijim, a Charles Edward Stuart, odnosno Karlo III., koji je bio poznat pod imenom "Lijepi Princ Karlo", bio je spreman za vrati svoju krunu, koju je nosio George II.

Kako bi spriječila stvaranje nacionalne Velike lože u Walesu koju neće moći nadzirati, londonska Velika loža je uvjerala masona Hugh Warburtona neka svoju zemlju pretvori u englesku "pokrajinu", u zamjenu da ga se imenuje za prvoga pokrajinskoga Velikoga majstora North Walesa (tu neobičnu nagodbu i danas mu zamjeraju mnogi velški slobodni zidari).

Ubrzo se uspostavio sustav nadzora i pokroviteljstva, kojim se osiguralo pokoravanje svih loža odlukama gospode slobodnih zidara u Londonu. Godine 1734. Veliki majstor londonskih slobodnih

zidara bio je škotski mason, grof Crawforda. Tako je bilo vjerojatno očekivati da će upravo on biti pozvan da postane prvi pokrajinski Veliki majstor Škotske, čime će i druga keltska zemlja biti svedena na položaj engleske "pokrajine".

Lože Kilwinninga, Scoona i Perth a to nisu smatrale ozbiljnom prijetnjom, dok su edinburške lože uvidjele opasnost. Predložile su da između sebe odaberu svoju Veliku ložu, koja će upravljati poslovima, izdavati ovlasti i štiti njihove interese. U tu svrhu trebali su imenovati Velikoga majstora masona, pri čemu im Schawovi statuti nisu ostavljali mnogo izbora.

Prvi Veliki masonski majstor Škotske

Englesko Slobodno zidarstvo veoma se razlikuje od onoga koje se razvilo u Škotskoj i kakvo ondje i danas postoji. Kada su škotske lože odlučile izabrati svoju Veliku ložu, u skladu s tradicionalnim načelom odanosti, dogovorile su se da će Sir William Sinclair od Roslina biti njihov nasljedni Veliki majstor. On je bio izravni muški potomak lorda Williama St. Claira, koji je izgradio Rosslyn.

Jedina prepreka tome planu bila je činjenica da sir William Sinclair nije bio slobodni zidar! Prije negoli je mogao postati Velikim majstorom Škotske morao je biti iniciran, a u razdoblju između svibnja i prosinca 1736. veoma je brzo prošao najmanje pet stupnjeva škotskoga Slobodnoga zidarstva. Kada je konačno bio imenovan, najprije se morao pismeno odreći svojih nasljednih prava pokroviteljstva i utemeljiti sustav izbora službenika nove Velike lože, koja i danas štiti prava i povlastice škotskih slobodnih zidara. Zanimljivo je da je Sir William St. Clair ubrzo nakon što je postao slobodnim zidarom prodao dvorac Roslin i kapelu. Možda je smatrao da su se njegovim imenovanjem ispunile želje njegovih predaka. Čak je i gospodin Gould, stručnjak za englesku masonsku dogmu kritički komentirao:

"...prikladna ostavka Williama St. Claira bila je ... pomno isplanirana kako bi cijeli slučaj dobio zakonsku potvrdu, koja je nedostajala Velikoj loži Engleske."

Među novostvorenim slobodnim zidarima Engleske ubrzo su nastupile velike nesuglasice. Nakon osnutka Velike lože u Londonu pojavile su se dvije skupine masona, poznate kao drevni i suvremeni. Te su se skupine sukobljavale o prirodi i obliku obreda, a skupina drevnih, koji su se zbog škotskih korijena i njihova vođe vojvode od Atholla zvali i Velika loža Atholl, optuživali su suvremene masone da neovlašteno mijenjaju obrede. Njihov će sukob konačno prouzročiti razdvajanje engleskih slobodnih zidara i stvaranje dviju Velikih loža koje će imati svoje Velike majstore, a tijekom dugog razdoblja ni jedna od njih neće priznati valjanost obreda druge.

Ta se podjela dodatno zaoštrila kada se Lawrence Dermott, mason odgojen na irskoj tradiciji preselio 1748. u London i pristupio tamošnjoj loži. Prestravljen promjenama koje je ta samoprovana Velika loža provela u obredima Slobodnoga zidarstva, odlučio je nešto poduzeti, pa je postao prvi Veliki tajnik drevnih. O njemu je rečeno sljedeće:

"Kao polemičar bio je sarkastičan, oštar, beskompromisan i ne odviše iskren i istinoljubiv. Ali, njegova intelektualna postignuća nisu zaostajala za onima njegovih protivnika, a svojim filozofskim razumijevanjem značenja masonske institucije kretao se u skladu s duhovnim napretkom svojega doba."

Govorio je hebrejski i latinski, a budući da je s velikom strašću proučavao masonsku povijest, ubrzo je uočio da se londonsko Slobodno zidarstvo, u pokušaju da se odmakne od svojih jakobitskih izvora, udaljilo od drevnih korijena.

Hanoverski simpatizeri u Velikoj loži u Londonu bili su zabrinuti zbog uspješnih pokušaja drevnih da očuvaju jakobitsko nasljeđe, jer su smatrali da to ugrožava potporu koja je dolazila od hanoverske

kraljevske kuće. Odlučili su se na metodu ucjene i prijetnje - iskoristiti kraljevsko pokroviteljstvo za poticanje na sjedinjenje dviju tradicija, te zaprijetiti zakonom Parlamenta, kojim će se zabraniti drevno Slobodno zidarstvo kao prevratničko društvo. Princ od Walesa je bio Veliki majstor suvremenih kada je William Pitt 1799. donio Zakon o nezakonitim društvima, kojim je nastojao "na djelotvorniji način potisnuti društva osnovana s buntovničkom i izdajničkom svrhom". Pri tome su se poslužili princom Edwardom, vojvodom od Kenta, koji se već bio pridružio objema Velikim ložama. Bez potpore engleske kraljevske obitelji, drevnima je prijetila opasnost da budu proglašeni nezakonitom organizacijom. Prihvaćena je konačna klauzula, koja je isključivala sve slobodnozidarske lože - drevne i suvremene - ali, to je uskoro imalo određene posljedice.

Drevni su prihvatili uvjete predaje, a 8. studenoga 1813. vojvoda od Atholla dao je svoju ostavku u korist vojvode od Kenta. Vođeći masonski pisci iz drugih tradicija upozoravali su u *Tromjesečniku slobodnoga zidara* na opasnosti:

"Engleski pisac, kao ni engleski čitatelj ne mogu se osloboditi ograničenih samoljubivih nastojanja da Englesku promatraju kao središnju točku cijeloga sustava događaja u ovome svijetu."

Kako bi donošenjem za drevne prijetećega zakona izbjegao neugodnosti za krunu, princ od Walesa je imenovao grofa od Moire djelujućim Velikim majstorom. Masonski povjesničar Gould to je prokomentirao na sljedeći način:

"Slobodni zidari Engleske duguju veliku zahvalnost kraljevskoj obitelji svoje zemlje. Od Zakona o tajnim društvima iz 1799. izuzeti su u velikoj mjeri zato jer se prijestolonasljednik nalazio na čelu Velike lože u Londonu ["suvremeni"], a poslije, zajedničkim djelovanjem dvaju prinčeva krvi, suprotstavljena su se stajališta stopila u skladan kompromis."

Princ od Walesa i njegov brat, vojvoda od Kenta, ponovno su drevne stavili pod nadzor suvremenih, ali zadatak ponovnoga pisanja masonske povijesti ostavljen je drugome kraljevskome bratu, vojvodi od Sussexa.

Sljedeće godine dva su se tijela ujedinila i, pod Velikim majstorom vojvodom od Sussexa, stvorena je današnja Ujedinjena velika loža Engleske. Suvremeni su dobili bitku za obrede, a engleski slobodni zidari više nisu mogli dovoditi u pitanje njihova stajališta, jer su oni, u svoj prihvaćeni obred ustoličenja šovanoga majstora bilo koje lože također uveli odredbu prema kojoj, prije negoli postane majstorom, mora izjaviti da će potpuno prihvatiti sve zapovijedi i odredbe Ujedinjene Velike lože. Osim toga, kako bi se izbjegla složena pitanja, dogovoreno je da će se svi časnici Ujedinjene Velike lože imenovati, a ne birati. S takvim sustavom pokroviteljstva Ujedinjena Velika loža Engleske uspjela je opstati do danas.

Budući da je Ujedinjena Velika loža zanijkala povijest viših masonskih stupnjeva, trebalo se osnovati Vrhovno vijeće za Englesku, koje će upravljati stupnjevima škotskoga obreda koje su u to doba prakticirali mnogi slobodni zidari. Ono je ustanovljeno 1819. i bilo je čvrsto povezano s novouspostavljenom Ujedinjenom Velikom ložom Engleske, iz čijih su se redova novačili njegovi članovi. Vojvoda od Sussexa bio je među prvima koje je u te više stupnjeve uveo admiral Sir William Smyth, a njihov je sadržaj smatrao toliko uvredljivim da je odlučio spriječiti iniciranje ostalih kandidata. Toliko se odlučno protivio njihovu djelovanju, da je iskoristio svoj utjecaj kao Velikoga majstora Ujedinjene Velike lože Engleske kako bi se iz masonskoga sjećanja potpuno izbrisali čitavi dijelovi tih obreda.

Čini se da je vojvodi smetao kršćanski sadržaj koji je bio uveden u izvorne nekršćanske obrede. Kao kršćanin i slobodni zidar, smatrao je da se stariji "poganski" dijelovi obreda sukobljavaju s novim kršćanskim elementima, pa je odlučio neutralizirati situaciju odbacivanjem svih kršćanskih učenja i dijelova koje je smatrao neobičnima. Na taj je način oslobodio Slobodno zidarstvo svega što je upućivalo na crkvena učenja ili im se suprotstavljalo.

Iako je time posve onemogućeno razumijevanje izvornoga značenja Slobodnoga zidarstva, stvorena je organizacija otvorila vrata pripadnicima drugih monoteističkih vjera.

Skriveni stupnjevi

William St. Clair izgradio je Rosslyn kao Novi Jeruzalem u zelenoj i ugodnoj zemlji Škotskoj, u kojemu će se čuvati Svici s Brda Hrama. Što smo dublje istraživali, otkrili smo da su obredi Slobodnoga zidarstva povezani s tom građevinom te kako vjerojatno postoji još mnogo toga što možemo otkriti o odbačenim obredima.

Prema običaju Slobodnoga zidarstva, pripadnici različitih stupnjeva ne razgovaraju s ostalom braćom o sadržaju svojih obreda, osim ako i oni nisu pripadnici toga obreda. Vjerojatno je točno da većina slobodnih zidara uopće ne zna kakve strukture postoje unutar njihovog reda, a još manje razumiju što one znače.

Ako su prvi slobodni zidari doista naslijedili posebno znanje koje se prenosilo od drevne Jeruzalemske crkve, tada su tvorci njihova reda bili veoma mudri kada su zaštitili to znanje složenim sustavom tajnih ćelija, od kojih svaka ima svoje prisege tajnovitosti. William St. Clair promišljeno je i oprezno sačuvao tu poruku u kamenu i masonskome obredu do trenutka kada je konačno oslabjela moć Rimske crkve.

Kada su Englezi zbog političkih razloga odlučili izmijeniti masonski obred, time su odbacili i samu svrhu organizacije. Bili smo potpuno sigurni da su sve pretvorili u besmislen obred, koji je predstavljao tek bijednu imitaciju izvornika. Istraživanjem smo saznali kako su se zvali svi stupnjevi Slobodnoga zidarstva, ali je mnogo teži, ako ne i nemoguć zadatak bio otkriti njihov izvorni sadržaj, koji se izgubio nakon mnogo godina zaborava.

Prva tri stupnja Slobodnoga zidarstva jesu:

- šegrt (ili primljeni učenik) (prva inicijacija u Slobodno zidarstvo)
- pomoćnik
- majstor (ili majstor mason) (standardan čin koji stječu slobodni zidari)

Postoji nekoliko stupnjeva, koji imaju karakteristično kršćanska obilježja, a djeluju kao novije tvorevine:

- templarski vitez (nema veze s prvotnim vitezovima templarima)
- vitez prolaza Sredozemnoga mora
- vitez sv. Ivana iz Malte
- Ružičasti križ Kraljevskoga reda Škotske
- Harodim Kraljevskoga reda Škotske
- brat sv. Lawrenca Mučenika
- Crveni Konstantinov križ
- vitez Svetoga groba
- vitez sv. Ivana
- devet stupnjeva Društva ružina križa
- vitez Konstantinopola
- Rose Croix

Neki od novijih stupnjeva jesu:

- tajni upozoravatelj
- sedam stupnjeva Grimiznoga konopca
- uzvišen Red svjetla
- drevni i prihvaćeni škotski obred

Za naše su istraživanje najzanimljiviji izvorni stupnjevi, koji se nazivaju drevnim i prihvaćenim (škotskim) Obredom, koji potpada pod jurisdikciju Vrhovnoga vijeća 33. stupnja u Edinburghu. Natpis u Rosslynu odnosi se upravo na 16. stupanj toga sustava, čija su prva tri stupnja jednaka onima čitavoga Slobodnoga zidarstva:

1. šegrt
2. pomoćnik
3. majstor
4. tajni majstor
5. savršeni majstor
6. prisani tajnik
7. predstojnik i sudac
8. nadzornik građevina

9. majstor izabran od Devetorice
10. majstor izabran od Petnaestorice
11. uzvišen izabrani (ili uzvišeni izabrani vitez)
12. Veliki majstor graditelj
13. Kraljevski svod (Henokov)
14. škotski vitez savršenstva (ili veliki Škot Posvećenoga svoda)
15. vitez Istočnoga mača (ili vitez Istoka ili vitez mača, op. prev.)
16. jeruzalemski princ
17. vitez Istoka i Zapada
18. vitez pelikana i orla i vrhovni princ Ružina križa
19. veliki vrhovni svećenik
20. štovani Veliki majstor (ili častan Veliki majstor sviju loža)
21. patrijarh Noachite (ili Noachite ili pruski vitez)
22. princ Libanona
23. poglavar Šatora (ili poglavar Prebivališta)
24. princ Šatora (ili princ Prebivališta)
25. vitez Mjedene zmije
26. princ milosti
27. zapovjednik Hrama (ili veliki zapovjednik Hrama, op. prev.)
28. vitez Sunca
29. vitez sv. Andrije
30. veliki izabrani vitez Crnoga i Bijeloga orla
(ili Veliki izabrani vitez Kadoš, op. prev.)
31. veliki nadzornik inkvizitor zapovjednik
32. uzvišeni princ kraljevske tajne
33. veliki generalni nadzornik

Otkrili smo da se najstariji zapis o navedenim škotskim stupnjevima prvi put pojavio u Francuskoj tijekom tridesetogodišnja razdoblja između dviju jakobitskih ratnih kampanji 1715. i 1745. godine, kada su Škoti napali Englesku. Masone koji su koristili te stupnjeve u Francuskoj su nazivali "Maitres Ecosais" (škotski masoni). Ti viši stupnjevi poznati su kao škotski stupnjevi, a povezuju se s vitezom Ramseyjem, koji se rodio u Ayru 1686. Tvrdi se da je on utemeljio

stupnjeve škotskoga obreda u Francuskoj kada je, tijekom progonstva škotskoga kralja Jakova VIII., u toj zemlji obavljao službu učitelja dvojice njegovih sinova.

Jedan od kraljevih sinova bio je Lijepi Princ Karlo, koji će dva deset jednu godinu poslije pokušati vratiti škotsko prijestolje. Ramsey je 1730., uz dopuštenje Georgea II., posjetio Englesku gdje je postao članom Kraljevskoga društva, u koje ga je uveo njegov tadašnji predsjednik Isaac Newton. Iako nije bio znanstvenik, bio je poznat kao slobodni zidar u Francuskoj, a u Engleskoj se pridružio loži Horn (koja se danas naziva Kraljevska kuća Somerseta i Loža Inverness br. 4). Godine 1737. u časopisu *L'Almanack de Cocus* objavio je svoj govor o savezu između Slobodnoga zidarstva i Vitezova sv. Ivana Jeruzalemskoga, koji je postojao u doba križarskih ratova. U tom je članku opisao i ložu u Kilwinningu, čiji je majstor 1286. bio James, lord Steward, kralj Škotske.

Ramsey je bio jakobit i učitelj Lijepoga Princa Karla, a vjerojatno je pripadao i loži koju je 1725. u Francuskoj osnovao grof Derwentwata, koji je s Jakovom VII. pobjegao u Francusku. Ta loža, poznata pod imenom Loža sv. Tome, sastala se u krčmi u Rue des Boucheries u Parizu.

Godine 1761. Velika loža Francuske ovlastila je Stephena Morina da proširi škotski obred u Americi. Postao je Velikim nadzornikom Novoga svijeta i bio je ovlašten stvarati nadzornike u svim mjestima gdje ti obredi nisu bili uspostavljeni, na temelju čega se može pretpostaviti da je škotski obred ondje već otprije postojao. Do 31. svibnja 1801. u Charlestoneu u Južnoj Karolini ustanovio je "Vrhovno vijeće trideset i trećega stupnja za Sjedinjene Države Amerike". Sljedeće godine to je Vrhovno vijeće izdalo okružnicu svim Velikim ložama svijeta, u kojoj se početak Slobodnoga zidar-

stva smješta u razdoblje početka svijeta i, nakon opisa njegova razvitka do trenutka svoje uspostave, proglasilo se čuvarom Tajnih načela, koja postoje od pradavnih vremena.

Vrhovno vijeće Engleske 1857. ponosno je objavilo da je 30. stupanj dodijeljen "bez pomoći obreda". Sljedeće godine Vrhovno vijeće Engleske odlučilo je raskinuti savez s Vrhovnim vijećem Škotske, a svim podređenim tijelima zabranjeno je održavati veze s članovima podređenih tijela pod jurisdikcijom Vrhovnoga vijeća Škotske.

Otkrili smo da se danas u Engleskoj nakon 4. stupnja dodjeljuje 18. stupanj, dok se oni od 5. do 17. stupnja dodjeljuju samo prema imenu, bez zahtjeva sa se izvodi obred. Isto tako, stupnjevi od 19. do 29. dodijeljuju se prema imenu samo prije dodijele 30. stupnja.

Dakle, slobodni zidari koji postignu 30. stupanj vjerojatno ne znaju ništa o sadržaju dvadeset četiri stupnja koje bi trebali razumjeti!

Što god da je u tim stupnjevima smetalo vojvodi od Sussexa, svojim je sustavom nadziranog pokroviteljstva i hotimičnoga poricanja gotovo uspio uništiti te obrede. Vodeći američki slobodni zidar toga doba, Albert Pike, nimalo posramljen svojim neznanjem oholo se obratio Vrhovnome Velikome vijeću Južne nadležnosti (SAD) sljedećim riječima:

"Točno je da do 1855. obred velikim dijelom nije bio ništa, a obredi i nisu gotovo ništa drugo do hrpa bezvrijednoga smeća."

Pike je, izgleda, smatrao da su obredi raznolika i kaotična masa. Budući da ih uopće nije razumio, odbacio je te obrede opisavši ih kao: *"nedosljednu besmislicu i žargon; izvjesni neki potpuno su besmisleni - kao da su stvoreni sa svrhom da se prikrije njihovo značenje"*. Pike se pokazao dostojnim nasljednikom vojvode od

Sussex, pomogavši Vrhovnome vijeću Engleske svojim radom na potiskivanju obreda. Napisao je:

"Vrhovno vijeće za Južnu nadležnost Ujedinjenih Država poduzelo je opsežan, prijeko potreban i dugo odgađan zadatak revizije i reforme rada i obreda trideset stupnjeva pod svojom nadležnošću. Zadržavši bit stupnjeva i sva sredstva međusobnoga prepoznavanja članova, tražilo je i razvilo vodeću ideju svakoga stupnja, odbacilo djetinjarije i besmislice koje su mnoge od njih izobličile, stvorivši od njih povezan sustav etičkih, religijskih i filozofskih uputa. Ne dajući prednost ni jednoj vjeri, nije smatralo neumjesnim koristiti stare alegorije, koje se temelje na događajima opisanim u hebrejskim i kršćanskim knjigama te na drevnim misterijima Egipta, Perzije, Grčke, Indije, druida i esena, kao sredstava za priopćavanje velikih masonskih istina; koristilo se i legendama križarskih ratova i obredima viteških redova."

Međutim, rad na uništenju nije bio završen jer velečasni Whitaker još uvijek nije bio zadovoljan promjenama. Prokomentirao je druge promjene koje nije bio spreman istaknuti:

"Umetanje u molitvu u crnoj sobi opreka je Kristovu učenju; neki dijelovi obreda su besmisleni. Bilo bi divno kada bi Mali odbor teoloških stručnjaka revidirao obred. Veći dio obreda je toliko krasan da je šteta ostaviti mrlje koje vrijeđaju osjećaje svih koji zastaju i razmišljaju."

Na temelju studije koja proučava povijesti škotskoga obreda 33. stupnja jasno je da su obredi namjerno bili izmijenjeni kako bi odgovarali osobnim predrasudama vojvode od Sussexa, prvoga Velikoga majstora Ujedinjene Velike lože Engleske i Vrhovnoga generalnoga nadzornika Alberta Pikea iz Vrhovnoga vijeća Južne nadle-

žnosti SAD-a. Možemo se samo zapitati što je iz tih jakobitskih škotskih obreda toliko vrijedalo ove starije Slobodne zidare da su odlučili zanemariti svoju odgovornost prema slobodnome zidarstvu, prema kojoj ni jedan čovjek ili skupina ljudi nisu ovlašteni mijenjati obrede Reda.

Vrhovno vijeće Engleske je u travnju 1909. promijenilo naziv stupnjeva i to škotski obred u drevni i prihvaćeni obred. U zapisniku je pisalo da je: *"odlučeno je izostaviti riječ "škotsko" iz svih potvrda itd."*

Tadašnji izvjestitelj novina *Masonic News* prokomentirao je da je takva odluka ludost: *"Obred se nazivao škotskim od osnutka prvoga Vrhovnoga vijeća 1801. i kao takav je bio poznat u svakome kutu svijeta. Učinjena promjena pokazala je potpuno nepoznavanje masonske povijesti."*

Nismo mogli ne uočiti da se obred nazivao škotskim prije osnutka Ujedinjene Velike lože i njezinih samoimenovanih članova. Znali smo i da su do 1908. članovima toga Vrhovnoga vijeća Engleske mogli postati samo masoni, koji su imali visok položaj u Ujedinjenoj Velikoj loži. Istražujući povijest 33 stupnja otkrili smo nevjerojatnu priču o namjernome uništenju usmenoga nasljeđa, koje je potjecalo od razdoblja templara.

Budući da smo iza engleskoga Slobodnoga zidarstva otkrili skrivenu povijest i namjerno zatajene obrede, morali smo pokušati otkriti koji su to obredi bili i što je iz njih bilo uklonjeno. Pretpostavljali smo da su sadržavali nešto doista značajno jer su bili potpuno potisnuti.

Ustanovili smo da su osnivači Ujedinjene Velike lože Engleske uništili drevne tajne. Pitali smo se nije li otpor sadašnjih plaćenih slugu Reda na koji smo naišli bio pokušaj da se spriječi naša istraga ili tek čin uvrijeđenih poedinaca.

Nimalo ne dvojimo kako oni ne znaju za tajne koje se skrivaju od ostalih slobodnih zidara, a gotovo je sigurno da ne znaju ništa o

obredima koji nedostaju. Međutim, vjerojatno se kulturna tradicija opreznih slobodoumnih istraživača nastavlja još od 1813., a današnji službenici jednostavno odgovaraju na jedini način koji znaju.

Međutim, samoimenovani cenzori i reformatori ne mogu skriti sve. Zanimljivo je spomenuti da je Ujedinjena Velika loža Engleske osnovana na Dan sv. Ivana 1813. U jednoj godini postoje dva dana posvećena sv. Ivanu, a oba su veoma značajna za Slobodno zidarstvo. Iako bi se njihovo štovanje moglo smatrati kršćanskim običajem, radi se o drevnome (vjerojatno egipatskome) običaju štovanja Sunca. To su svečanosti ljetnoga i zimskoga solsticija, koje su dio sunčeva kulta, koji je uveden u kršćanski kalendar. Činjenica da oba datuma imaju veliko značenje za Slobodno zidarstvo upućuje na davno zaboravljen izvor.

Slobodno zidarstvo nedvojbeno skriva veliku tajnu. Nažalost, danas možda više ne postoji ni jedna osoba koja zna o čemu se radi!

Zato smo shvatili kako je prijeko potrebno da se vratimo okolnostima koje su potaknule stvaranje templara i pokušamo shvatiti što i tko je planirao njihovu misiju i koje tajne je naslijedilo Slobodno zidarstvo prije njihova nestanka.

Možda ćemo proučavanjem te zabranjene povijesti moći otkriti davno zaboravljenu istinu.

Zaključak

Prva Velika loža na svijetu osnovana je u Londonu 1717. kao hanoverski pokušaj poricanja škotskih korijena, koji su za Engleze bili odviše jakobitski. Od početka je nijekala svoju povijest, a kada je 1813. osnovana Ujedinjena Velika loža Engleske, obredi Reda bili su gotovo potpuno uništeni. Čak se i danas tvrdi kako se o povijesti prije 1717. ne zna ništa sa sigurnošću.

Na temelju pisanja drugih istraživača kao i na temelju vlastitoga iskustva znamo da je politika Velike lože spriječiti svaku istragu o Slobodnome zidarstvu prije toga datuma. Iz toga se zaključuje da postoji tajna koju ne znaju čak ni sami slobodni zidari.

Velika loža Londona izmijenila je obred, čime ga je učinila neškodljivim, ali toj su se promjeni suprotstavili tradicionalisti, što je produbilo jaz između dviju suparničkih Velikih loža - takozvanih drevnih i suvremenih.

Suvremeni su imali potporu hanoverske krune i Parlamenta, pa su zloupotrijebili svoju moć da nametnu udruživanje engleskoga Slobodnoga zidarstva pod vlastitim uvjetima. Ujedinjena Velika loža Engleske osnovana je 1813., nakon čega je potpuno uništen masonski obred. Kada je vojvoda od Sussexa postao prvi Veliki majstor Ujedinjene Velike lože Engleske, bio je uveden u sva 33 stupnja Drevnoga škotskoga obreda, ali ih je, zaprepašten njihovim sadržajem, odlučio odmah izmijeniti.

Obredi tih stupnjeva korijenito su izmijenjeni, a dvadeset četiri od njih danas se u Engleskoj dodjeljuju bez ikakvih obreda.

Te su promjene proveli ljudi koji uopće nisu razumjeli izvorno značenje Slobodnoga zidarstva, a njima su uklonjene tajne poruke koje su William St. Clair i drugi potomci templarskih vitezova pozorno usadili u drevni škotski obred.

Povratak Božjih kraljeva

Tisuću godina tame

Konačno smo dobili odgovor na jedno od naših osnovnih pitanja: obredi Slobodnoga zidarstva bili su izmijenjeni i potisnuti kako bi se sakrio neki drevni materijal, koji je postao suviše složen ili opasan da opstane. Unatoč činjenici da je Ujedinjena Velika loža to stoljećima poricala, ustanovili smo da se jezgra suvremenoga Slobodnoga zidarstva razvila u Škotskoj nakon propasti vitezova templara, koji su svoja uvjerenja temeljili na učenjima prve Jeruzalemske crkve. Svi su dokazi upućivali na to da su templari otkrili tajne svitke, koje su Zidovi zakopali nekoliko mjeseci prije uništenja njihova Hrama 70. god. po Kr.

Prije pokušaja da rekonstruiramo izgubljene tajne Slobodnoga zidarstva morali smo otkriti tko je bio odgovoran za razvoj templarskih vitezova.

Veoma neobičnom smatrali smo činjenicu da su se templari prije početka iskopavanja zavjetovali na "krepost, poslušnost i zajedničku imovinu". Osobito je zanimljiva bila prisega "poslušnosti", koja je upućivala na postojanje više vlasti, kojoj su bili odgovorni.

Sljedeći problem predstavljala je činjenica da je križar Henri St. Clair svoj posjed nazvao imenom Roslin. Značenje imena "Roslin" - *"drevno znanje koje se prenosi naraštajima"* - pojavilo se barem osamnaest godina prije najranijega otkrića Hramskih svitaka, što upućuje na zaključak da je Henri St. Clair bio povezan s tem-

plarima, koji su od početka znali što traže. Na temelju toga, morali smo pokušati shvatiti što je bio povod križarskim ratovima, te što se doista događalo početkom 12. st. u Jeruzalemu.

Nakon što su Rimljani uništili Jeruzalem nekoliko je Židova, koji su uspjeli izbjeći bijes osvajača, bilo prodano u roblje. Međutim, malo je vjerojatno da bi nazareni dopustili da budu uhvaćeni živi. Dakle, kada su se kosti židovskih kršćana pretvorile u prah, njihovi dragocjeni predmeti ostali su zakopani i zaboravljeni pod ruševinama Herodova hrama.

Godine 135. car Hadrijan je u novoimenovanoj pokrajini Siriji Palestini ponovno izgradio grad, koji je nazvao Aelia Capitolina. Kako bi spriječio da se razvije nacionalna svijest Židova, zabranio im je ulazak u njihov Sveti Grad, tako da pet stoljeća nakon njegova pada u Jeruzalemu nije bilo nijedne trajne židovske zajednice.

U Rimu su kršćani-nežidovi umetnuli mitove o svojim drevnim bogovima u kult koji je zamislio Pavao, čime su stvorili hibridnu religiju koja je privlačila mnogo ljudi. Car Konstantin je 20. svibnja 325. sazvao sabor u Niceji, na kojemu se glasovalo o tome je li Isus bio božanstvo ili nije. Rasprava je bila žestoka, ali na kraju dana odlučeno je da je židovski vođa iz prvoga stoljeća doista bio Bog.

Uspostavljanje romanizirane kršćanske ere obilježilo je početak mračnoga srednjega vijeka: razdoblja zapadne povijesti u kojemu je svjetlost učenja i znanja zamračilo praznovjerje. Ono je trajalo do trenutka kada je reformacija uspjela ograničiti moć Rimske crkve.

Težnja za neznanjem bila je toliko snažna da su kršćani pod vodstvom biskupa Teofila, u jednome danu u Aleksandriji spalili najveću knjižnicu ljudskoga znanja na svijetu. Tadašnji patrijarh u Konstantinopolu, sv. Ivan Zlatousti, ovako je opisao "veliko postignuće" u uništavanju starih ideja:

"Svaki trag stare filozofije i literature drevnoga svijeta iščeznuo je s lica zemlje. "

Intelektualni i moralni napredak bio je zaustavljen, a zapadna se civilizacija ponovno vratila u razdoblje barbarstva. Crkva je zabranila obrazovanje pod objašnjenjem da "širenje znanja" potiče na herezu. Nova crkva je znala da se nalazi na sipkome pijesku, pa je strahovala da će, dopusti li slobodu misli, njezine slabašne temelje poljuljati val razumnoga mišljenja. Stupanj pismenosti diljem Rimskoga Carstva spustio se na nulu, znanost je pokleknula pred praznovjerjem, a tehnološki napredak koji je postignut u ranome Carstvu bio je zaboravljen. Preziralo se sve što je bilo dobro i napredno, a ljudska postignuća na svim poljima zanemarivana su u ime Isusa Krista. Umjetnost, filozofija, svjetovna književnost, astronomija, matematika, medicina, pa čak i seks, postali su zabranjene teme.

Prema stajalištu Crkve, seks je služio samo za prokreaciju, a žena nije mogla začeti ako je uživala u seksualnome činu, dok je muškarac koji je nastojao zadovoljiti ženu tijekom sparivanja "ljubio Sotonu".

Neobične ideje pogana dramatično su izmijenile kult koji je izniknuo na smrti židovskoga mesijanskoga vođe. Velike promjene događale su se sve do 13. st., kada je teolog Toma Akvinski objavio da se posvećeni kruh i vino euharistijom na čudesan način transformiraju u Kristovo tijelo i krv. Takvo kanibalističko poimanje "transspustancijacije" temelji se na zamisli koja seže sve do Aristotela i njegove analize prirode stvari. Uvjereni smo da bi se svaki vjernik prve Jeruzalemske crkve zgrozio nad pomisli da bi Bog dopustio takav kanibalistički čin uopće, a kamoli bezbroj puta na dan. Srednjovjekovno vjerovanje u fizičku stvarnost "transspustancijacije" ostalo je do danas službeno učenje Rimokatoličke crkve.

Šest stotina godina nakon uništenja Hrama priča o novome proroku proširila se Srednjim istokom i Jeruzalem je postao sveti grad treće velike religije. Muhamed je uzašao u nebo na istoj stijeni na

kojoj je Abraham namjeravao žrtvovati svojega sina Izaka - na kamenu koji stoji u središtu Svetinje nad svetinjama, najsvetijemu mjestu u Jeruzalemskome hramu. Muslimani su 691. god. na mjestu židovskoga Hrama podignuli prekrasnu građevinu, koja se naziva "Kupola na Stijeni".

Grad su 1071. osvojili i uništili Seldžuci. Dvadeset osam godina nakon toga, u petak, 15. srpnja 1099. Svetome Gradu zaprijetio je novi Sotona. Kršćanska vojska "križara" osvojila je Jeruzalem i u ime svojega Boga počinila masovni pokolj židovskih i muslimanskih muškaraca, žena i djece.

Ideju o svetome križarskome ratu prvi je iznio papa Urban II., koji se zabrinuo za kršćanske hodočasnike u Svetoj Zemlji. U utorak, 27. studenoga 1095., na polju izvan zidina francuskoga grada Clermont-Ferranda, pozvao je na oružje svećenstvo koje se okupilo na crkvenome saboru. Predložio je plan prema kojemu će kršćanski vitezovi sastaviti veliku vojsku, koja će štititi Svetu Zemlju kao kršćansko kraljevstvo. Plan je s oduševljenjem prihvaćen i biskupi su, vrativši se kućama, obavijestili ostale o tome velikome križarskome pohodu. Moćni gospodari Europe bili su privučeni ponudom da preuzmu ulogu spasitelja i mogućnošću da opljačkaju sve na što naiđu, kao nagradu što su pružili pomoć Bogu u njegovu naumu.

Papa Urban ubrzo je dobio traženu potporu i proveo je svoju strategiju.

Pojedine skupine križara trebale su krenuti na put u kolovozu 1096. Dogovoreno je da će se svaka skupina financirati samostalno i biti odgovorna svojem vođi na putu do bizantinskoga glavnoga grada Konstantinopola, gdje će se okupiti u združenu vojsku. Iz Konstantinopola će, zajedno s bizantskim carem i njegovom vojskom krenuti u napad na Seldžuke, koji su osvojili Anatoliju. Kada to područje bude ponovno pod nadzorom kršćana, križari će napasti muslimane u Siriji i Palestini, a konačni cilj pohoda bit će osvajanje Jeruzalema.

Vojske križarskih plemića stigle su u Konstantinopol u studenome 1096., a u svibnju sljedeće godine krenule su na svoj prvi cilj: glavni grad Anatolije, Nikeju - grad u kojemu se uobličilo kršćan-

stvo. Križari su bili iznimno uspješni, pa su uskoro naišli na neznan otpor u ostalim područjima Male Azije. Sljedeća velika prepreka bila je Antiohija u sjevernoj Siriji, koju su opsjedali gotovo osam mjeseci. Konačno su je osvojili 3. lipnja 1098. Do svibnja 1099. križari su stigli do sjevernih granica Palestine; u noći 7. lipnja utaborili su se izvan zidina svetoga grada Jeruzalema.

Uz pojačanje koje je stiglo iz Genove, te uz pomoć novih strojeva za opsadu osvojili su Jeruzalem i pobjedonosno krenuli u sustavan pokolj njegovih stanovnika. Križari su bili oduševljeni što su očistili grad krvlju poraženih Kristovih neprijatelja.

Tjedan dana poslije izabrali su Godfrida de Bouillona, vojvodu Lorraine za upravitelja novoosvojenoga grada. Pod njegovim vodstvom vojska je krenula u svoj posljednji pohod u kojemu je porazila egipatsku vojsku kod grada Askalona. Budući da je Božje djelo bilo već gotovo dovršeno, većina križara vratila se u Europu ostavivši Godfrida s malom skupinom vojnika, koji su u Svetoj Zemlji trebali provoditi zakon i red. Neobična je činjenica da je 39-godišnji Godfrid umro na vrhuncu slave, nakon čega je 1100. god. njegov brat, pod imenom Baudouin I., okrunjen za jeruzalemskoga kralja.

Otkriven povod

Devet vitezova, koji su prisegnuli na "krepost, poslušnost i zajedničku imovinu" nalazili su se u Jeruzalemu kada je Baudouin I. postao prvim kršćanskim kraljem. Morali smo detaljno istražiti činjenice koje su se na njih odnosile i pozorno proučiti događaje toga razdoblja. Prvi templari su bili:

Hugues de Payen - vazal Hugha od Champagne

Geoffrey de St. Omer - sin Hugha de St. Omera

Andre de Montbard - vazal Hugha od Champagne i ujak Bernarda od Clairvauxa

Payen de Montdidier - rodbinski povezan s vladarima Flandrije

Achambaud de St-Amand - rodbinski povezan s vladarima Flandrije

Gondemare - o njemu ništa nije poznato

Rosal - o njemu ništa nije poznato

Godefroy - o njemu ništa nije poznato

Geoffroy Bisol - o njemu ništa nije poznato

Pretpostavlja se da su vitezovi o kojima se ne zna mnogo bili predstavnici vladajućih obitelji Champagne, Anjoua, Gisora i Flandrije.

Vođa templara bio je Hugues de Payen, plemić iz Champagne koji se 1101. oženio Catherinom St. Clair, rođakinjom svojega križarskoga druga baruna Roslina, Henrija St. Claira. Nakon tri godine, Hugues je ostavio svoju ženu i sina Theobalda i iz nepoznatih je razloga s Hugom od Champagne otputovao u Jeruzalem. Postoji zapis da se 1114. vratio u Jeruzalem, a nakon smrti Baudouina I. Osnovao je 1118. svoju družbu od devet vitezova s kojima se pojavio u palači novoga kralja Baudouina II.

Odlučili smo izraditi plan njihova kretanja i u određena razdoblja umetnuti događaje kako bismo vidjeli što se iz toga može zaključiti. Prva osoba koju smo proučili bio je papa Urban II., koji je 1095. poveo Prvi križarski rat, a umro je neposredno nakon osvajanja svetoga grada Jeruzalema.

Smatrali smo neobičnom slučajnošću da su dvije ključne osobe Prvoga križarskoga rata umrle neposredno nakon osvajanja Jeruzalema. Jesu li ratnički vođa Godfrid de Bouillon i duhovni vođa Urban II. nakon što su poslužili svrsi na diskretan način bili uklonjeni? Ako jesu, tko je zamislio taj plan i zašto?

Urban II. rodio se kao Odo iz Lageryja u Francuskoj, studirao je u Reimsu, nakon čega je ušao u benediktinski samostan u Clunyju, a 1073. postao je njegovim poglavarom. Godine 1078. papa Grgur VII., kojega je kasnije naslijedio, imenovao ga je biskupom kardinalom Ostije.

Benediktinski red, kojemu je Odo pripadao, utemeljen je u 6. stoljeću, a zanimljivo je da su njegovi redovnici, koji su nekoliko stoljeća nosili crne odore, prvotno bili odjeveni u duge bijele halje i kapuljače, poput esena i vođa Jeruzalemske crkve.

Druga značajna crkvena osoba u razdoblju nakon križarskih ratova bio je Bernard od Clairvauxa, mladić koji je bio odgovoran za donošenje papinskoga "pravilnika" za templare 1128. Budući da je Bernard bio više pripadnikom cistercitskoga negoli benediktinskoga reda, istražili smo povijest dvaju redova kako bismo vidjeli postoji li među njima neka povezanost. Imali smo pravo.

Otkrili smo da je cistercitski red osnovala skupina benediktinskih redovnika iz opatije Molesome 1098., samo nekoliko mjeseci prije osvajanja Jeruzalema i smrti pape Urbana II. Činilo nam se da se istodobno zbivalo suviše neobičnih događaja da bismo ih olako zanemarili.

Osnivači cistercitskoga reda tvrdili su da se žele vratiti čišćim i izvornim učenjima sv. Benedikta, koji je osnovao benediktinski red početkom 6. st., postavši poznat kao otac zapadnoga redovništva. Taj svetac, kojega su cisterciti iznimno štovali, rodio se u bogatoj obitelji u Nursiji u središnjoj Italiji. Nakon što je mladost proveo studirajući u Rimu, tri godine je živio u špilji. Benedikt je utemeljio pravilo života, kako ga je sam nazivao, koje je poslije postalo zahtjevom svih samostanskih redova. Prema tome pravilu isticalo se značenje zajedničkoga života i fizičkoga rada, članovi nisu imali pravo na vlasništvo, redovnici su zajednički objedovali i izbjegavali nepotrebne razgovore. Takva životna pravila veoma su nalikovala onima esena, koji su provodili tri godine u kumranskoj zajednici u pustinji, tijekom kojih su morali proći kroz tri stupnja, vježbe koja je završavla svečanošću "živoga uskrsnuća".

Još je neobičnija činjenica da su se cisterciti nazivali "bijelim redovnicima" jer su ispod svojih crnih škapulara nosili bijelu odjeću. Osim toga, treba spomenuti da su vitezovi templari prvotno također nosili bijelu odjeću (slavan crveni križ dodan je poslije.), tako smo se morali zapitati postoji li drevno znanje koje povezuje vrijednosti nazarena s nošenjem bijele boje? Nazareni koji su se borili i poginuli tijekom opsade Jeruzalema 70. god. nosili su bijelu boju kao simbol uskrsnuća, a tisuću godina nakon toga ponovno je osvojen Jeruzalem, pa bijela boja odjednom dobiva veliko značenje.

Može li se to povezati s proročanstvom iz Knjige Otkrivenja, koje govori da će mučenici Jeruzalema uskrsnuti nakon tisuću godina?

Čini se da se istodobno zbivalo mnogo neobičnih događaja, a ustanovili smo da je sve veće značenje sv. Bernarda bilo neobično kao i razvitak samih templara. Sv. Bernard je rođen pokraj Dijona 1090., a u dvadeset trećoj godini odlučio je postati svećenikom, te se pridružio cistercitskome redu. Tome se odlučno usprotivio njegov stariji brat grof Fontainea. Međutim, ubrzo je iz nepoznatih razloga promijenio mišljenje i nakon godinu dana grof se i sam pridružio cisterciticima - a to je učinio također i trideset jedan član obitelji Fontaine!

U tome se razdoblju zbivalo nešto sasvim neobično, a što smo više istraživali, više smo otkrivali.

Bernardova obitelj prvotno se suprotstavljala njegovoj odluci da postane cistercitski redovnik; nekoliko mjeseci poslije i sami su se pridružili tome redu; nakon godinu dana, dvadeset petogodišnji Bernard postao je opat nove opatije u Clairvauxu. - Tu je opatiju samo za njega izgradio Hugh od Champagne; čovjek koji je sa svojim vazalom Huguesom de Payenom posjetio Jeruzalem.

I najskromnija opatija morala se graditi najmanje dvije godine - zato je razumno zaključiti da je Hugh od Champagne naručio izgradnju nove opatije kada se Bernard zaredio. Ako imamo pravo, tada je moguće da je dolazak veoma mladoga Bernarda na ključan položaj bio dio nekoga velikoga plana.

Osim toga, treba istaknuti da je taj mladi crkvenjak bio rođak Andrea de Montbarda, jednoga od devetorice templara, tako da se teorija o velikome planu čini još realnijom. Henri St. Clair, Hugh od Champagne i Bernard od Clairvauxa sigurno su s Huguesom de Payenom, Geoffrejem de St. Omerom, Andreom de Montbardom i ostalim templarima planirali iskopavanja hramskih svitaka i blaga. Isto tako, veoma je vjerojatne da je u to bio upleten i jeruzalemski kralj Baudouin II.

Jesu li papa Urban i Godfrid de Bouillon bili pijuni, koji su uklonjeni nakon što su poslužili svrsi? U trenutku svoje tajanstvene smrti Bouillon je bio mlad čovjek, koji je preživio silovite bitke, dok je

papa, koji je umro na vrhuncu svoje pobjede 1099. bio zdrav pedeset-devetogodišnjak.

Nikako nismo mogli odgovoriti na pitanje kako su ti ljudi znali što trebaju tražiti? No, uskoro smo stigli do velikoga otkrića!

Dok smo pokušavali istražiti što više činjenica i na temelju njih zaključiti što se moglo događati, Robert je telefonski razgovarao s povjesničarom i književnikom dr. Timom Wallace-Murphyjem. S Timom smo se susreli kada smo završavali našu knjigu *Hiramov ključ* i veoma su ga zanimala pojedinosti našega istraživanja. Robert je objasnio da smo zaključili kako je skupina francuskih plemića planirala iskopavanje ruševina Herodova hrama, te kako pretpostavljamo da su točno znali što ondje trebaju tražiti.

Tim ga je slušao veoma pozorno, a zatim je rekao: "Znam da ste na tragu nečemu zato što se vaša otkrića podudaraju s neobičnim podacima kojima već duže vrijeme raspolazem. Na trenutak otклонite svaku sumnju i poslušajte veoma privlačnu, a ponajviše fantastičnu priču."

Robert je oduševljeno slušao.

Tim je pričao kako mu je nakon predavanja, prije nekoliko godina održanom u Londonu, prišao uglađen stariji muškarac, i predstavio se na francuskome jeziku, koji Tim veoma dobro razumije. Tvrđio je da je izravan potomak templarskoga vođe Huguesa de Payena, te kako smatra potrebnim da mu pruži informacije koje bi mu mogle koristiti. Tim je intuitivno osjetio da čovjek nije šarlatan, pa ga je odlučio saslušati. Prvi dojam potvrdio je skroman i blag način na koji je navedeni gospodin razgovarao kao i njegovo temeljito poznavanje teme koju malo tko razumije.

Slijedi neobična priča koju je Tim čuo.

Kada je spomenuti gospodin navršio dvadeset jednu godinu, njegov mu je otac povjerio tajno znanje, koje će on morati prenijeti svojem sinu kada navrši istu dob. Saznao je da postoji usmena predaja, koja se u njegovoj, kao i u nekim drugim obiteljima već više tisuća godina prenosi s oca na odabranoga sina.

Francuz je rekao Timu kako nije bio nimalo iznenađen jer je njegov otac na veoma prirodan način govorio o drevnome podrijetlu

njihove obitelji. Međutim, priznao je, drugi dio priče gaje šokirao i iznenadio.

U doba prije Isusova rođenja, svećenici Jeruzalemskoga hrama vodili su dvije škole: jednu su polazili dječaci, a drugu djevojčice. Svećenici su se nazivali imenima anđela, kao što su Mihael, Mazaldek i Gabriel. Na taj su način očuvali čisto podrijetlo od Levija i Davida. Nakon razdoblja puberteta odabirane su djevojčice, koje će određeni svećenici oploditi sjemenom svete krvne linije. Nakon što su djevojke zatrudnjele, udavale su se za ugledne muškarce u čijoj su obitelji odgajale svoju djecu. Prema običaju, kada su ta djeca navršila sedam godina, odlazila su u hramske škole naučiti znanje od svećenika.

Tako je i djevicu Mariju, pripovijedao je dalje Francuz, posjetio svećenik zvan "anđeo Gabriel", koji ju je oplodio. Nakon toga se udala za mnogo starijega muškarca, Josipa.

Prema navedenoj usmenoj predaji, Marija nije bila sretna u braku sa svojim prvim mužem Josipom, jer je bio mnogo stariji od nje, ali ga je s vremenom zavoljela i s njim rodila još četiri dječaka i tri djevojčice.

Nakon Isusova raspeća, glavni stupovi Jeruzalemske crkve bili su Jakov Pravedni, Petar i Ivan, ljubljeni učenik. (To potvrđuje Pavao u Poslanici Galaćanima.) Oni su tvorili trijumvirat, koji je predstavljao tradicionalan oblik vladanja kod esena.

Budući da Isus nije bio veoma popularan među narodom, javnost nije reagirala na njegovo umorstvo, ali nakon ubojstva Jakova čitav se narod podignuo na ustanak, kojim je započeo strašan židovski rat protiv Rimljana.

Francuz je ispriповijedao da je Jakov imao mnogo značajniju ulogu u Jeruzalemskoj crkvi od Isusa. Nakon Jakovljeva ubojstva i prije konačnoga uništenja Hrama, neki su nazarenski svećenici odbjegli u Grčku, odakle su se raštrkali diljem Europe. Nakratko su se vratili u razrušeni grad kako bi iskopali ostatke čovjeka kojega su nazivali "spasiteljem". Odnijeli su kosti u Grčku, a 600. god. po Kr. ponovno su ih zakopali ispod Hrama, kao najsigurnijega mjesta, budući da u njegovu području nitko nije smio biti pokopan. Tvrdi se

da ispod ruševina Hrama postoji mnogo prostorija, a na njihovim zidovima zapisana su rodoslovlja djece hramskih svećenika, čije podrijetlo seže sve do Davida i Arona.

Skupina preživjelih svećenika nazvali su se imenom "Rex Deus" (Božji kraljevi) (kralj Bog, op. prev.), a progone židova izbjegli su prihvaćajući religiju svake zemlje u kojoj bi se naselili ako je ona naučavala vjeru u jednoga pravoga Boga. Bili su uvjereni da su upravo oni čuvari rodoslovlja dvaju Mesija - Davida i Arona, koji će jednoga dana stići na Zemlju i uspostaviti kraljevstvo Božje.

To je, dakle, priča koju je ispriповijedao čovjek koji je tvrdio da pripada obitelji Rex Deus. Rečeno mu je neka istu priču prenese jednome od svojih sinova kada ovaj navrší dvadeset jednu godinu, ali budući da nema djece, on to ne može učiniti. Osim toga, rečeno mu je da će mu se vjerojatno obratiti drugi članovi obitelji Rex Deus, koje će prepoznati na temelju njihovih rodoslovlja. Međutim, nitko od njih do sada mu nije prišao.

"To je fantastična i veoma zanimljiva priča", zaključio je Robert.

"Da, bio sam uvjeren da će vam se svidjeti."

"Je li negdje zapisana?", upitao je Robert.

"Spomenut ću je u svojoj novoj knjizi koju pripremam."

Robert je zahvalio Timu i odmah je nazvao Chrisa kako bi mu objavio tu nevjerovatnu vijest.

Da i sami nismo spoznali neke osnovne činjenice, nikada ne bismo povjerovali u navedenu priču, koja se potpuno uklapala u sve što smo do tada saznali. Objašnjenje koje je uključivalo tvrdnju o obitelji Rex Deus bilo je senzacionalno ... ako je bilo točno.

Smatrali smo kako je malo moguće, daje postariji Francuz izmislilo toliko neobičnu priču, a budući da je ona savršeno potvrđivala činjenice koje smo otkrili, odlučili smo je prihvatiti kao hipotezu u našem istraživanju. Uspijemo li pronaći dokaze za spomenuti izvještaj, koji će povezivati prvostoljetni Jeruzalem s templarima, koji su djelovali u 12. stoljeću, znali smo da ćemo biti na tragu iz-

nimno velikoga otkrića. Međutim, bili smo svjesni kako ćemo morati odbaciti tu ideju ako se ona neće uklapati u nove dokaze.

Sve je jasnija postojala slika o skupini europskih plemićkih obitelji, potomaka židovskih dinastija koje su sezale do Davida i Arona, koji su izbjegli iz Jeruzalema neposredno prije, a možda i nakon pada Hrama. Oni su svojim odabranim sinovima (ne nužno i najstarijima) prenosili znanje o predmetima skrivenima ispod Hrama. Među tim obiteljima nalazili su se i grofovi Champagne, gospodari Gisora, gospodari Payena, grofovi Fontaine, grofovi Anjou, de Bouillon, obitelji St. Clair od Roslina, Brienne, Joinville, Chaumont, St. Clair de Gisor, St. Clair de Neg i Habsburgovci.

Na prvi pogled ta je ideja nalikovala onoj koju su iznijeli Michael Baigent, Richard Leigh i Henry Linkoln u knjizi *Sveta krv, sveti gral*. Oni tvrde kako su otkrili da postoji organizacija koja se naziva Prieure de Sion (Sionski priorat). Baigent i njegovi suradnici vjeruju da je Isus preživio razapinjanje, nakon čega je otišao u Francusku, gdje je osnovao obitelj. Njegovo rodoslovlje, koja seže preko merovinških kraljeva i vojvoda od Lorraine, očuvala je upravo ta tajanstvena organizacija Prieure de Sion. Autori tvrde da je organizaciju osnovao Isusov potomak Godfrid de Bouillon, te da je preko nje do danas očuvano njegovo rodoslovlje."

Teorija o obiteljima Rex Deus nije toliko jezgrovita, jer unatoč njihovoj bliskoj povezanosti s Isusom, rodoslovlje nije točno poznato. Na temelju naših istraživanja ustanovili smo da je Godfrid de Bouillon bio mrtav, vjerojatno ubijen, prije osnutka templara. Iz razloga koje smo naveli u našoj posljednjoj knjizi bili smo uvjereni da Isus nije umro na križu, što potvrđuje Jakovljevi govori nakon njegova raspeća.

Ako je skupina Rex Deus doista postojala, tada lako možemo shvatiti kako je Prvi križarski rat omogućio tim obiteljima da se vrate u svoj sveti Hram i vrate blago koje im je pripadalo po pravu rođenja - što su učinili upravo kada je to prorekao židovski pisac Evandjelja po Ivanu! Obitelji Rex Deus sudjelovale su u prvome i

svim ostalim križarskim ratovima. Povjesničari su se oduvijek pitali zašto su u svim križarskim ratovima sudjelovale uvijek iste obitelji, a mi sada dajemo mogući odgovor na to pitanje.

Kada je kršćanska vojska konačno osvojila Jeruzalem, uklonjeni su svi vodeći ljudi koji nisu pripadali obiteljima Rex Deus, čiji su se članovi potpuno uklopili u jeruzalemsku monarhiju i crkvu kako bi osigurali da "Božji kraljevi" izvrše svoj sveti zadatak povratka nasljedstva svojih predaka.

Hipoteza o obitelji Rex Deus

Priča o obiteljima Rex Deus objašnjava kako je skupina kršćanskih kraljeva točno znala što će pronaći, pa ime Roslin konačno dobiva pravi smisao. Henri St. Clair usvojio je titulu koja je razotkrivala njegovu oduševljenost stjecanjem *"drevnoga znanja koje se prenosilo naraštajima"*.

Nakon pada Jeruzalema starješine Jeruzalemske crkve izbjegli su pokolj i otišli u Aleksandriju, koja je Židovima u mnogome postala drugim domom. Ondje su, razmotrivši svoju situaciju, odlučili krenuti u Grčku, odakle su se raštrkali diljem Europe. Prihvatili su religije svojih novih domovina i, promijenivši svoja strana imena, postupno su se uklopili u odabrane zajednice. Budući da su bili potomci židovske aristokracije, bili su veoma bogati i obrazovani. Svakim novim naraštajem blijedjelo je sjećanje o njihovu podrijetlu Ali, kada je odabrani sin svake obitelji postao punoljetan, saznao je priču o svojem neobičnome podrijetlu i tajnama Hrama. Kako je vrijeme prolazilo, pojedine su obitelji gubile vezu s ostalima, ali odabrani su sinovi znali da postoje i drugi poput njih, koje će prepoznati na poseban način.

Do 1095. članovi skupine Rex Deus bili su gotovo svi pokršteni, ali među njima je barem jedan muški član čuvao predaju o svojim židovskim korijenima. Bili su uvjereni da su upravo oni "nadkršćani", potomci prve Crkve, kojima je povjerena najveća tajna na Zemlji. Bili su elita u sjeni - "Božji kraljevi".

Vjerovali su kako je osvajanje Jeruzalema od Seldžuka ostvarenje proročanstva o napadu Goga i Magoga, pa su iskoristili svoj utjecaj kako bi u um pape Urbana II. usadili zamisao o velikome križarskome ratu kršćana. Rekli su mu da se proročanstvo Ivana Božanskoga ostvarilo te kako upravo on ima mogućnost povesti kršćanski svijet u borbu protiv poganskih osvajača i za spas Svetoga Grada. Zaista, u povijesnim je knjigama zapisano da je njegovo vodstvo obilježilo buduće razdoblje papinskoga prisvajanja uloge vođe zapadnoga kršćanskoga svijeta.

Naravno, obitelji Rex Deus prve su prisegnule na vjernost križarskome pohodu, a papa Urban II. sigurno je bio iznenađen svojim iznenadnim velikim utjecajem. Do toga trenutka, njegovih šest godina papinstva nije bilo obilježeno značajnim događajima, a antipapa Klement III. nastojao ga je držati što dalje od Rima. Sada je, pak, bio u središtu pozornosti.

Na temelju takvoga scenarija mogli smo zamisliti što se događalo u Jeruzalemu početkom 1100. godine. Ondje se nalazila mala skupina članova obitelji Rex Deus. Svaki od njih imao je priču, koja se u nečemu razlikovala od priča ostalih članova. Naime, usmene se predaje, iako ih ljudi nastoje održati što vjerodostojnijima, s vremenom ipak mijenjaju. Upregnuli su svoje znanje o skrivenim ulazima na vrhu srušenoga Brda Hrama, ali nisu mogli ništa razaznati jer je na mjestu unutrašnjega Hrama sada stajala muslimanska Kupola na Stijeni. Mjesecima su uzaludno pokušavali otkriti tajne prolaze, pa su mnogi počeli sumnjati da oni doista postoje.

Možemo zamisliti što se među njima dalje događalo. Neki su od njih željeli odmah početi iskopavanja, dok su ostali smatrali da bi takvi javni radovi bili veoma opasni - kako bi, naime, objasnili što ondje rade? Vatikan bi se ubrzo zainteresirao za iskopavanja na tome svetom mjestu. Budući da novookrunjeni kralj Baudouin nije želio na sebe navući sumnju Vatikana, ubrzo se pridružio opreznim članovima ističući kako je nužno da ponovno preuzmu nadzor nad Hramom. Budući da je blago bilo zakopano pod tisućama tona

kamenja i budući da nisu znali gdje da počnu kopati, kralj je smatrao kako ne treba brzati s radovima.

U Francuskoj su se, pak, sastali članovi obitelji Rex Deus kako bi razgovarali o svojem položaju. Čuli su za probleme u Jeruzalemu i proučili nacрте koje su ondje izradili njihovi izvjestitelji. Situacija je bila mnogo zamršenija nego su očekivali, a njihovi vlastiti ljudi su sprečavali da pristupe blagu svojih predaka.

Neki stariji članovi pokušavali su iskoristiti svoj utjecaj i nagovoriti Baudouina da dopusti iskopavanja, ali ne i pristup. Odgovorio im je kako, na temelju onoga što je ondje vidio, nije moguće djelovati u tajnosti, te kako bi bilo veoma opasno javnosti objaviti svoje namjere. Hugues de Payen prvi je put, koliko je poznato, otišao u Jeruzalem 1104. u pratnji Hugh-a od Champagne i tada su detaljno istražili nalazište. Nakon što su se posavjetovali s Baudouinom, vratili su se u Europu s temeljito dokumentiranim izvještajem o području u okolini Hrama, na temelju kojega su sastavili plan djelovanja.

Godine su prolazile, a Baudouin nije mijenjao svoje mišljenje. Međutim, 1113. dogodilo se nešto što je potaknulo nove mogućnosti. Skupina kršćanskih vitezova osnovala je red pod imenom Suvereni vojni red hospitala sv. Ivana Jeruzalema, Rodosa i Malte, ili, javnosti poznatijim imenom Vitezovi hospitalci. Utemeljili su se kao zaštitnici hospitala (vojne bolnice, op. prev.) izgrađenoga u Jeruzalemu prije Prvoga Gerardovog križarskoga rata, i prisegnuli su da će pomagati u obrani Jeruzalema.

Taj pothvat usadio je novu ideju članovima skupine Rex Deus, pa su Hugh de Champagne i Hugues de Payen 1114. ponovno posjetili Jeruzalem kako bi Baudouinu iznijeli svoj novi plan, uvjereni da će ga on prihvatiti. Rekli su mu da u Jeruzalemu žele postaviti četvoro vitezova, kao pripadnika reda sličnoga hospitalcima, koji će ondje provesti iskopavanja. Osim toga, tvrdili su da će čuvati putove kojima prolaze hodočasnici. Predložili su da taj novi "red" bude smješten na mjestu Herodovih štala, skriven od pogleda javnosti, odakle će imati horizontalan pristup podzemnim prostorijama u kojima se nalazilo blago.

Nažalost, kralj je odbio njihov plan i dva su se gospodara potišteno vratila kući.

Shvatili su da Baudouina nikako neće moći nagovoriti, pa su pozornost usmjerili na kraljeva nećaka, koji bi jednoga dana mogao postati njegovim nasljednikom. Taj budući kralj, koji se također zvao Baudouin i četiri se godine nalazio u zarobljeništvu muslimana, imao je mnogo radikalnije ideje o tome što se treba učiniti. Baudouin I. umro je (vjerojatno prirodnom smrću) 1118. u šezdesetoj godini i njegov je rođak ubrzo okrunjen za jeruzalemskoga kralja Baudouina II.

Nekoliko tjedana nakon krunidbe, pod pokroviteljstvom kralja Baudouina II. devet francuskih vitezova utaborilo se na mjestu Herodovih štala, koje su sada bile dio palače izgrađene uz bivšu džamiju imena Al-Aqsa. U javnosti se proširila vijest kako je njihov zadatak bio čuvati hodočasnike od zlih muslimanskih razbojnika, ali njihova prava misija bila je otkriti i spasiti Svitke i blago Jeruzalemske crkve.

Radovi su bili iznimno teški i dugotrajni.

Kopati tunel kroz tvrdu stijenu ručnim alatom bilo je veoma naporno, a tek nakon nekoliko mjeseci uspjeli su se povezati s izvornim prolazom, koji je vodio ispod divovskoga temelja na kojemu je izgrađen Hram. Kada su ušli u labirint, iskopavanje je konačno napredovalo.

Vjerojatno su najprije pronašli mali vrč s kovanicama, zatim nekoliko zlatnih i srebrnih posuda, te dvije drvene kutije u kojima su se nalazili Svici. Dragocjene su metalne predmete očistili nakon čega su zasjali punim sjajem, ali Svici nisu imali nikakva značenja nepismenim ljudima, koji su jedva znali čitati tek nekoliko riječi francuskoga, a kamoli aramejskoga ili grčkoga jezika.

Skupina primitivnih arheologa veoma je ljubomorno čuvala svoja otkrića, a njihov drugi zapovjednik, Geoffrey de St. Omer otišao je u Francusku pronaći nekoga tko će prevesti tekstove Svitaka. Bio je to Lambert od St. Omera, učen čovjek koji je razumio sve što je s nevjericom pročitao. Zatražio je da Svici ostanu kod njega i, bez Geoffreyeva znanja, načinio prijepis jednoga od njih, koji je pred-

stavljao crtež nebeskoga Jeruzalema. Uvjereni smo da je stari svećenik umro pod rukama Geoffreyja de St. Omera, koji je saznao da je ovaj načinio prijepis bez njegova dopuštenja. Međutim, vitez nije znao gdje se nalazi kopija svitka Nebeskoga Jeruzalema, koji se danas još uvijek čuva u knjižnici Sveučilišta u Ghentu.

Na temelju rezultata prvih istraživanja Fulk, grof od Anjoua, otišao je 1121. u Jeruzalem provjeriti kako napreduju iskopavanja. Obilazak mjesta na kojima se ono obavljalo bio mu je dopušten tek kad je položio prisegu i tako postao članom reda. Fulk, koji je poslije postao jeruzalemski kralj, platio je godišnju rentu od trideset anžuvinskih libra i vratio se u Anjou.

Bernard od Fontainea (koji će postati opat Clairvauxa) nastojao je izgraditi svoj ugled kao crkvenoga vode i iskoristi taj utjecaj da uvjeri papu Kaliksta I. kako je potrebno sastaviti vojni red koji će služiti obrani Jeruzalemskoga Kraljevstva. Pravi motiv skupine Rex Deus bio je da, usprkos pritisku veoma utjecajnih osoba, nastave obavljati svoju djelatnost u tajnosti. Zato je bilo prijeko potrebno da izmisle priču kojom će objasniti pronalazak velikoga bogatstva koje će uskoro biti razotkriveno.

U Jeruzalem je 1124. ponovno stigao Hugh od Champagne. Tijekom putovanja i on je položio prisegu i tako postao jedanaestim članom templarskoga reda.

Već smo spomenuli kako nismo mogli utvrditi kome je ta mala skupina vitezova dugovala "poslušnost", ali ako je to bio Hugues de Payen, tada se novi brat obvezao na pokornost svojemuz vazalu.

To je veoma neobična činjenica, koja dokazuje da su svi bili upleteni u potragu za blagom ili, pak, da su se svi zakleli na pokornost članovima obitelji Rex Deus.

Iskopavanja su se nastavila do Božića 1127. kada je bilo sigurno da je otkriveno sve blago i svi svici. Tjedan dana poslije Payen je oputovao u grad Troyes, gdje mu je kardinal Albana uručio nacrt Pravilnika, koji je sastavio sv. Bernard. Nakon toga je krenuo na turneju po Europi kako bi o svemu izvijestio članove obitelji Rex Deus. Tada je posjetio i obitelj svoje supruge u Škotskoj, gdje je, najvjerojatnije, predao dragocjene Svitke na čuvanje. Škotska je

bila najudaljenija točka od Rima, gdje su templari imali pristupa i, kao takva, bila je najsigurnije mjesto za pohranjivanje poganskih Svitaka, koji nisu govorili o dolasku sina Božjega nego o životu Isusa i Jakova kao židovskih boraca za slobodu.

Otkrili su izvještaje o Novome Jeruzalemu, koji će stići objaviti vladavinu Boga i bili su oduševljeni opisima obreda inicijacije, pa tako i obredom živoga uskrsnuća. Potvrđeno je da su za te dokumente znali samo stariji članovi novoga templarskoga reda i obitelji St. Clair, koji su od tada postali čuvarima toga drevnoga znanja.

Hugues de Payen se nakon svoje turneje Europom vratio u Jeruzalem s tristo vitezova u namjeri da ondje bude imenovan prvim templarskim Velikim majstorom. Očekivao je i znatne darove u novcu i posjedima, što će biti odlična priča koja će objasniti njihovo iznenada stečeno bogatstvo.

Obitelji Rex Deus konačno su nakon tisuću godina raspolagale svojim blagom i uspostavile su nadzor nad Jeruzalemom i njegovim Hramom. Međutim, zaprijetila im je druga opasnost - nisu znali tko će naslijediti Baudouina II., koji nije imao muških potomaka. Problem je riješio udovac Fulk od Anjoua, koji se oženio Baudouinovom kćeri Melisendom.

Iako nam je teorija o obiteljima Rex Deus, koju smo iznijeli bila veoma privlačna, ona se temeljila samo na riječi jednoga čovjeka koji je tvrdio da navedena organizacija doista postoji. No, uskoro smo otkrili nešto malo, ali veoma zanimljivo. Nakon objavljivanja naše prethodne knjige primili smo mnoštvo pisama čitatelja, od kojih su nam mnogi željeli povjeriti informacije za koje su smatrali da bi nas mogle zanimati, a mnoge su nam doista i pomogle. Iz jednoga od takvih pisama saznali smo nešto što bi u uobičajenim okolnostima zvučalo prilično beznačajno, ali za našu je istragu bilo veoma uzbudljivo.

Russell Barnes ispriповijedao je sljedeću priču koju je, iako za njega nije imala mnogo smisla, smatrao značajnom:

"Prije nekoliko godina stupio sam u vezu s književnikom Sinclairom Traillom, s kojim sam dijelio zajednički interes za

jazz glazbu. On je umro prije petnaesakt godina u, pretpostavljam, dobi od gotovo osamdeset godina.

Na ruci je nosio velik zlatan prsten nalik na pečatnjak. Na njemu se nalazio neobičan motiv, koji je na prvi pogled izgledao poput "stupa". Rekao mi je da su prsten i na njemu izrezbaren motiv bili povezani s njegovim precima, obitelji Sinclair [St. Clair], čije ime je preuzeo kao osobno ime. Motiv je bio povezan s drevnom građevinom u Škotskoj.

Iako se toga razgovora ne sjećam dobro, uzorak je nalikovao na stupove koje sam vidio u vašoj knjizi. Žao mi je što vam ne mogu detaljnije iznijeti što mi je ispričivijedao.

Njegova obitelj, koja je potjecala iz grada Blandforda, nekoć je posjedovala veliku kuću (koja danas više ne postoji) sa zemljištem, koje ju je okruživalo. Otprilike 450 m od te zgrade nalazi se zapuštena kapela sv. Leonardo, nekadašnje konačište koje su vodili pripadnici vjerskoga reda. Podrijetlo te kapele, izgrađene početkom 13. st., seže do opatije Fontevrault u Francuskoj. Tu opatiju pomagali su grofovi Anjoua (koji su bili rodbinski povezani s prvim engleskim kraljevima), a u njoj je sahranjen kralj Rikard I. (Coeur de Lion). Budući da se u njoj nalazilo konačište, vjerojatno je bila povezana s vitezovima templarima u Templecombeu u Somersetu - koji se nalazi otprilike 30 km od granice s grofovijom Dorset.

Kada sam prije dvanaest godina razgovarao s jednim čovjekom (ovdje, u Dorsetu), uočio sam, kakve li slučajnosti, da na ruci nosi jednak prsten. Odbio je o tome razgovarati, a kada sam mu rekao da sam taj prsten već vidio, uvjeravao me da sam pogriješio te je istoga trenutka prekinuo naš razgovor. "

Odmah smo se zapitali: Je li to bio prsten Rex Deus? Ostajući u granicama naše tadašnje hipoteze, pretpostavili smo kako je moguće da su postojala dva ogranka skupine Rex Deus - onaj čije je podrijetlo sezalo do kraljevske kuće Davidove, te ogranak čiji su pripadnici bili potomci svećenika. Prva skupina obitelji predstavljala bi, na temelju toga, Mišpat - stup Boaz, a druga Cedek - stup

Jakin. Ako je navedena pretpostavka točna, tada bi trebala postojati dva prstena, koja bi, poput dviju polovica svetih vrata Jahvinih, podsjećala njihove vlasnike na njihovo nasljeđe.

Chris je telefonirao autoru pisma u nadi da će možda dobiti još neke odgovore.

Russel Barnes mu je, svojim blagim dorsetskim naglaskom, objasnio da je nekada bio policajac i službenik za osuđenike uvjetno puštene na slobodu, te da u mirovini vrijeme provodi uživajući u jazz glazbi i operi. Nakon što je pročitao našu posljednju knjigu, koju mu je preporučio prijatelj, prisjetio se događaja s prstenom Sinclaira Trailla. Rekao je da je jednoga dana u sudnici vidio drugoga čovjeka s takvim prstenom. Taj je čovjek bio odvjetnik, koji se veoma uznemirio zbog činjenice da sam uopće uočio simbol koji je nosio na ruci.

Russell se prisjetio da su oba simbola imala jednak oblik - nalikovali su na dimnjak s četverokutnim temeljem. No, nakon detaljnijega promatranja uočio je da taj dimnjak izgleda kao ukrašen stup. Upitao je Sinclaira Trailla je li to masonski prsten, a ovaj mu je odgovorio: "Ne, ne bih rekao da je potpuno masonski." Time je dao naslutiti da je na neki način bio posredno povezan sa Slobodnim zidarstvom.

Na temelju navedenoga zaključili smo da postoje dva objašnjenja za te prstenove, koja nužno ne uključuju postojanje tajne organizacije kao što je Rex Deus. Kao prvo, oba su prstena mogla predstavljati uzorak prstena s likom takozvanoga "Pomoćnikova Stupa" u Rosslynu. Mogli su također, biti prstenovi kakve nose današnji vitezovi templari u Škotskoj, kao pripadnici svojevrsnoga masonskoga reda, koji tvrde da izravno potječu od izvornoga reda od kojega su preuzeli ime. Točnost navedenih objašnjenja mogli smo jednostavno provjeriti telefonskim pozivom Robertu Brydonu, templarskome arhivaru za Škotsku i čovjeku koji o povijesti Rosslyna vjerojatno zna mnogo više od ikoga drugoga.

Njegov je odgovor bio kratak i jasan. Koliko on zna, nijedan suvremeni templarski red nije nikada koristio niti izradio takav

prsten, koji bi imao veze s Rosslynskom kapelom. Priča o prstenu ostala je nerazjašnjena.

Nakon što smo sa svih strana razmotrili teoriju o skupini Rex Deus, shvatili smo kako ne bi bilo razumno odbaciti mogućnost da templari nisu bili samo lovci na blago, nego da je njihov zadatak bio dio mnogo većega plana. U tome je zadatku sudjelovalo previše značajnih osoba i utrošeno je mnogo vremena, energije i novaca da bismo mogli tvrditi kako se radilo samo o oportunističkome pljačkaškome pothvatu. Iako teorije o uroti nisu baš popularne da bismo ih na ovome mjestu isticali, to ne znači da one nisu i točne. Raspoložu li ljudi velikim količinama novca i utjecajem velikih moćnika, učinit će najvjerojatnije stvari da dobiju ono što vjeruju da je moguće uzeti.

Templarski je red zapečatio svoju sudbinu kad je ispunio svoju prvotnu svrhu, vjerojatno upravo zahvaljujući dokumentima koje je otkrio ispod Hrama. Samo nekoliko godina nakon toga počele su kružiti glasine o neobičnim obredima koje su izvodili članovi tog reda i pripovijedale su se fantastične priče o njihovim pothvatima. Nazarenski svici, koje su im preveli sami nazareni, sadržavali su drugačiju priču o Isusu i Jeruzalemskoj crkvi od one u koju su do tada vjerovali. Saznali su da Isus nije bio Bog nego kraljevski vođa, te da je Pavao pogrešno shvatio njegovo uskrsnuće. Obredi koje su izvodili Isus i njegovi sljedbenici bili su drevni, a uključivali su inicijaciju kandidata koji su prolazili kroz obred živoga uskrsnuća, a to je bilo izvođenje zamišljene smrti nakon koje se kandidata zamotavalo u pogrebni pokrov. Nakon toga, u svetome obredu kandidat izlazi iz groba i "uskrsava", čime postaje njihov brat, jedan od novih "vojnika Hrama", koji slijedi tragove onih koji su poginuli u obrani Svetoga Grada 70. god. po Kr.

Vitezovi templari uvijek su izazivali veliku pozornost, čemu su pridonijeli i mnogi suvremeni pisci, koji su iznosili tvrdnje da pripadnici toga reda skupljaju ljudske glave i štuku nešto što nazivaju "Bafomet". Ni sami slobodni zidari nisu nimalo iznenađeni tim tvrdnjama zato što se u mnogim masonskim obredima živoga uskr-

snuča, koji imaju templarske korijene i danas koriste lubanje i pre-križene bedrene kosti.

Upitate li danas nekoga od slobodnih zidara pripada li kultu koji štuje ljudske glave pomislio bi da ste ludi, ali neki podaci odmah upućuju na zaključak da slobodni zidari diljem svijeta vjerojatno posjeduju otprilike pedeset tisuća lubanja! Templari su izvodili isti obred koji je sadržan u 3. stupnju Slobodnoga zidarstva, pa su sigurno imali čitavu zalihu lubanja i dugačkih bijelih pogrebnih pokrova u koje su zamotavali svoje kandidate.

Štovanje Bafometa objasnio je Hugh Schonfield, koji je uočio da se židovska šifra iz 1. st. - takozvana "atbaš šifra" - koristila za prikrivanje imena pojedinaca. Ta se šifra pojavljuje u Svicima s Mrtvoga mora i u suvremenome Slobodnome zidarstvu, a kada se primijeni na templarsku riječ "Bafomet" otkriva grčku riječ "Sofia", koja znači mudrost.

Templari su nakon 1128. nastavili djelovati, a njihov osnivač i dalje je s njima sudjelovao u velikome razdoblju europskoga graditeljstva. Tijekom sljedećih sedamnaest godina Bernard od Clairvauxa utemeljio je više od dvadeset samostana, dok su templari sudjelovali u dizajniranju i izgradnji crkava i preceptorata po čitavoj Europi, a sagradili su i osamdeset slavni katedrala, od kojih je najpoznatija prekrasna Notre Dame u Chartresu.

Templari i tarot

Bili smo veoma uzbuđeni onime što smo do tada otkrili. Ustanovili smo da postoje ljudi koji su bili upleteni u osnivanje reda Vitezovi templari i otkrili smo na koji su način oni znali što je bilo skriveno ispod ruševina Herodova hrama. Sljedeće što smo morali učiniti bilo je ustanoviti koju su vjeru templari prihvatili, a zbog koje ih je Crkva uništila pod optužbama za herezu. O tome se tijekom godina mnogo raspravljalo, a budući da smo bili otvoreni za različite prijedloge, naišli smo na zanimljivo objašnjenje prema kojemu se s templarima povezuje podrijetlo tarot karata. Nitko od nas nije bio

zainteresiran za tarot pa smo gotovo zanemarili tu ideju. Ali, kako smo se i prije suočavali s neobičnim preokretima u našoj istrazi, ustvrdili smo da bismo je ipak trebali razmotriti.

Ubrzo nam je bilo drago što smo odlučili odvojiti svoje vrijeme da proučimo te karte za proricanje.

Tvrđi se da su templari usvojili istočnjačku metodu pripovijedanja priča pomoću karata, koje su mogle imati nekoliko različitih verzija ovisno o načinu na koji se karte miješaju i dijele. Neki poznavatelji tvrde da karte za tarot potječu iz Kine i Indije, ali te su karte oblikom i izgledom bile potpuno drugačije i nisu nimalo nalikovale onima koje su se koristile u Europi. Neki znanstvenici ističu da su tarot izumili templari, a nakon što smo počeli istraživati značenje tih karata shvatili smo da je ta tvrdnja sigurno točna.

Ideju za tarot templari su nedvojbeno dobili od Saracena, koji su karte sa slikama koristili od 8. stoljeća. Ali, templarske karte imale su dva različita značenja, pa su sigurno preuzele nauk bez opasnosti da bude otkriven. Te pažljivo oslikane karte prvotno su sadržavale priču o templarima, ali su uskoro postale alat u rukama pohlepkih trgovaca i proricateља u čitavom svijetu.

Tarot se sastoji od pedeset i šest karata, koje se nazivaju "mala arkana", te imaju dvadeset dvije oslikane karte pod imenom "velika arkana". Upravo je mala arkana postala temeljem suvremenih karata, koje se sastoje od sljedećih boja - štap (tref), kalež (srce), mač (pik) i pentagram (karo). Izvorno je bilo četrnaest karata: četiri figure - Kralj, Dama, Vitez i Dečko - te karte s brojevima od jedan (as) do deset. Četiri karte koje nedostaju u današnjemu nizu od pedeset dvije karte jesu vitezovi u svakoj boji. Te su karte nestale iznenada nakon progona templara, kada je Crkva odlučila uništiti sve što je imalo veze s tim redom.

Velika arkana sastoji se od dvadeset dvije slikovne karte s brojevima. Te karte, osim jedne od njih, tajanstveno su nestale otprilike kada i vitezovi male arkane jer ih je Crkva smatrala "ljestvama koje

Velika svećenica na karti tarota

vode do pakla" odnosno "vražjim molitvenikom". Na temelju toga zaključujemo da su neki templari nakon uhićenja priznali kako su te karte služile poput kodiranih simbola kojima se prenosilo tajno učenje izravno pred očima Crkve. Velika arkana se nazivala i nizom "aduta", odnosno "većih tajni", a samo je karta Lude uspjela opstati do danas u obliku "džokera". Tvrđilo se da luda predstavlja početnika na početku putovanja prema prosvjetljenju.

Kršćanski su svećenici odlučili ukloniti i dvadeset jednu kartu "većih tajni" jer su vjerovali kako one skrivaju heretičnu poruku. Drugo ime tih karata, "aduti", dolazi od raskošne predstave koja se

održavala u drevno doba, a koja se na latinskome nazivala *trijumf*. U središtu te predstave bila je priča o svetome kralju ili nekome drugome slavljenom junaku, koja se povezivala s božicom Ištar i njezinim umrlim i uskrsnulim suprugom Tamuzom. Od kada su uklonjeni aduti, prilikom igranja različitih kartaških igara mora se obilježiti jedna od četiri preostale boje kao privremeni adut.

Crkvu je najviše vrijeđala karta Velike svećenice, koja se naziva i Papica - ženski papa.

Poznato je, koliko god to neobično zvučalo, da se u razdoblju ranokršćanske crkve vjerovalo kako je prvi papa bila sv. Marija Magdalena, a ne sv. Petar, koja je duhovnu vlast dobila izravno od Isusa. U Evanđelju po Filipu saznajemo da je od svih svojih sljedbenika Isus najviše volio upravo nju:

"...(Spasitelj je vo)lio Mariju Magdalenu više od (svih) učeni(ka i) često joj je Ijub(io) (usta). Ostali (učenici) su im došli (i pos)tavili (mu zaht)jeve. Rekli su mu: 'Zašto je voliš više nego sve nas?' Spasitelj im odgovori: 'Zašto ne volim vas tako kao nju?'"

U Evanđelju po Mariji saznajemo da je njoj bilo povjereno mnogo više vizija i saznanja od Petra. U drugome dokumentu, takozvanome *Spasiteljevu dijalogu* opisana je kao najveća od svih apostola: "...žena koja je znala Sve". Rimska crkva je odbacila evanđelja koja izjednačavaju ulogu žena i muškaraca, pod optužbama da su gnostička, ali na temelju navedenoga jasno proizlazi da se između Petra i Marije Magdalene vodila borba za prevlast. U dokumentu Pistis Sofija Petar se tuži da Marija dominira u razgovoru s Isusom i time istiskuje Petra i ostale muške apostole, koji imaju pravo prvenstva. Petar moli Isusa da je ušutka, ali ga ovaj odmah ukorava. Nakon toga Marija Magdalena priznaje Isusu da se boji razgovarati s Petrom: *"Petar me tjera da oklijevam; bojim ga se jer on mrzi žene."* Isus joj odgovara da svatko koga nadahne Duh, bio to muškarac ili žena, ima božansko pravo da govori.

Dakle, možemo shvatiti zašto je, tisuću godina nakon što je u saboru u Nikeji uspostavljena rimska vjera, posljednje što je Crkva željela prihvatiti bio podatak koji je osporavao njihovo pravo apostolskoga nasljeđa preko Petra. Rimokatolička crkva rasla je na ideji o prevlasti muškaraca nad ženama, a čak i danas smetnju Vatikanu predstavlja sve veća liberalizacija drugih crkava koje priznaju žene kao svećenice.

Znali smo da su ta prva kršćanska učenja koja nisu stizala iz Rima, sadržavala posve drugačija stajališta o ulozi žena. Keltska crkva, čiji korijeni sežu od aleksandrijskoga kršćanstva preko Irske, Škotske, Walesa i sjeverne Engleske isticala je da žene imaju jednako pravo biti dijelom svećenstva, a takvo stajalište zadržala je sve do 625. god. po Kr. Tada je na crkvenome saboru u Whitbyju postala dijelom Rimokatoličke crkve. Zabilježeno je da su prvi crkveni oci priznavali vlast Marije, ali su je kasniji crkveni povjesničari prikazivao kao razvratnicu.

Poznato je da je oproštenje grijeha, kakvo su prakticirali templari bilo neuobičajeno. Templarski preceptor Radulphus de Gisisco izjavio je da se ono davalo na francuskome, a ne na latinskome jeziku:

"Molim Boga da nam oprostí grijehe kao što je oprostio sv. Mariji Magdaleni..."

Čini se da je Marija Magdalena, razvratnica koja je postala velikom svećenicom, imala središnje značenje za templare.

Na ovome mjestu u našoj istrazi naišli smo na još jedan mali, ali veoma značajan preokret u povijesti, koji se odnosio na ulogu Marije Magdalene. Mladi Bernard od Clairvauxa bio je toliko zadivljen poviješću toga prvoga pape da je utemeljio kult Crne Djevice, koji je isticao da je Marija Magdalena imala crnu put i da je bila Isusova nevjesta. Bernard je sastavio tristo propovijedi posvećenih retku iz Salomonove Pjesme nad pjesmama (1:5), koji glasi:

"Crna sam ali lijepa, kćeri jeruzalemske..."

Kult koji je utemeljio Bernard utjecao je na drugačije stajalište o ženama, koje su u dvanaestome stoljeću uživale poštovanje i prvi put su određena dvorska ljubavna pravila.

Dvjesto godina nakon Bernarda, u doba kada je Crkva uklonila kartu papice, počele su kružiti priče o tome kako je ne tako davno postojao ženski papa imena Ivana. Papa Ivana, govori priča, bila je Engleskinja koja se zaljubila u benediktinskoga redovnika s kojim je pobjegla u Atenu prerušena u muškarca. Nakon smrti svojega ljubavnika ponovno se prerušila u muškarca i postala svećenikom, zatim kardinalom i konačno papom Ivanom VIII. No, na veliku sramotu Crkve, umrla je na porodu tijekom papinske procesije.

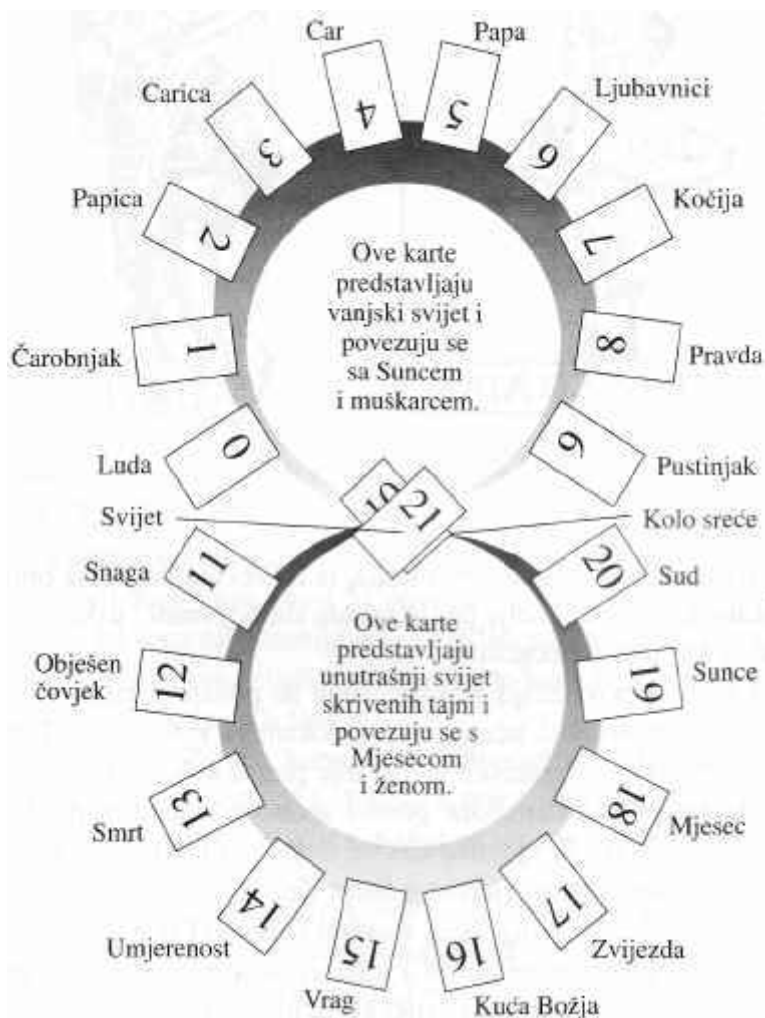
Iako ne postoji ni jedan dokaz za tu priču, u nju vjeruje sama Crkva kao i javnost. Njezin kip i danas stoji među papinskim bistama u katedrali u Sieni, a pod njim se nalazi natpis "*Johannes VIII, femina ex Anglia*" (Papa Ivan VIII., Engleskinja).

Vatikan je zacijelo bio veoma uznemiren takvim pričama i uveo je mjere osiguranja kako se isti skandal više nikada ne bi ponovio. Određeno je da svi kardinali, kao kandidati za novoga papu, moraju goli ispod svojih haljina sjesti na posebno izrađenu stolicu, koja je bila uzdignuta i otvorena poput zahodske daske, a ispod koje su stajali njihovi kolege koji su im pri tome pregledali genitalije. Nakon toga se donosila službena presuda: *Testiculos habet, et bene pendent* - Ima testise i dobro vise!

Karta papice ponekada se nazivala i "Ivana", ali činjenica da je ta karta postojala i prije priča o Ivani upućuje na pomisao da su templari posjedovali drevne dokumente koji su opisivali Mariju Magdalenu kao prvoga pravoga papu. U nekim verzijama karata za tarot ona je prikazana kako sjedi i u ruci drži svitak, a uz nju se sa svake strane nalazi jedan stup; lijeva joj je ruka crna i označena slovom "B", a desna ruka slovom "I". Iz toga jasno proizlazi da je Velika svećenica, ili Papica, izravno povezana s dva stupa - Boazom i Jaki-

nom - koji su stajali na ulazu u Jahvin unutrašnji hram u Jeruzalemu, a danas ukrašavaju masonske hramove.

Mehanizam koji podupire veliku arkanu jest traka Mobius: jednostavna tvorevina dvodimenzionalne površine sa samo jednom stranicom. Traka Mobius može se izraditi pomoću dugačke papirnate trake, čiji se krajevi međusobno uvijaju pod kutom od sto osamdeset stupnjeva i nakon toga se spajaju, čime nastaje jedna po-

Obješen čovjek; karta tarota

*Templarska rezbarija koja prikazuje
čovjeka prekrizanih nogu*

vršina. Budući da površina nema kraja, ta tvorevina koja ima oblik broja osam dugo je razdoblje predstavljala simbol smrti i uskrsnuća, dok danas označava vječnost.

Priča koju pripovijedaju te karte kada se polože u takav oblik potpuno se suprotstavlja učenjima ortodoksnoga kršćanstva. Tarot naučava židovsko i templarsko vjerovanje prema kojemu Luda (koja predstavlja početnika) može postići spasenje vlastitim djelima bez posredstva Isusa ili njegove Crkve, dok Crkva uči da se milost Božja može primiti samo vjerom u Isusa Krista.

Prvi krug je Sunčev krug dana, a sadrži karte od Lude (broj 0) do Pustinjaka (broj 9), koje se pomiču u smjeru kazaljke na satu izvan kruga i predstavljaju normalan svijet koji vide svi ljudi. Deseta karta, Kolo sreće, prelazi preko prvoga kruga i ulazi u drugi, odnosno Mjesečev krug, u kojemu su karte položene licem prema površini i

predstavljaju unutrašnji put skrivenih učenja, a uključuju niz karta, od karte Pravde do karte Suda. Posljednja karta, karta Svijeta (broj 21) povezuje se s prvim krugom i tako simbolično pokazuje kako se skrivena učenja vraćaju u normalan život.

Osobito su nam bile zanimljive četvrta i dvanaesta karta tarota jer obje prikazuju muškarca s jednom nogom prekrivenom preko druge, ispružene noge. Iako to možda neće zvučati veoma neobično, otkrili smo kako stručnjaci tvrde da je takav položaj tijela "krucijalan" u simbolizmu tarota. Prikazan na karti Cara i Objješnoga čovjeka - lika koji visi na križu obješen o svoje desno stopalo, dok mu je lijeva noga podvijena pod desnu. Takav položaj tijela imao je veliko značenje i kod templara, koji su pokapani nogu postavljenih upravo na takav način. Noge su prekrížene u obliku slova "x", što je jedan od oblika slova "tau", posljednjega slova hebrejskoga alfa-beta, koje simbolizira smrt. Raskošnije grobnice nekih od vodećih templara bile su ukrašene rezbarijama s likovima u takvome položaju ili izrezbarenim kipovima u prirodnoj veličini, koji prikazuju tijelo umrloga, koji je pokopan na takav način.

Kada početnik (Luda) prilikom inicijacije prima upute, saznaje da se svaka karta koja se nalazi u zemaljskome krugu izravno podudara s kartom u tajnome krugu. To se uočava prema činjenici da je iznos svih sparenih karata dvadeset, pa je karta Svećenika (Hijerofanta) odnosno Pape (broj 5) povezana s kartom Vraga (broj 15). Iako svrha toga nikako nije bila vrijeđati papinstvo, nimalo ne začuđuje da je Crkva željela uništiti te karte kada je otkrila da se takve povezanosti skrivaju u tarotu.

Poput karte Papice, karta Pape ili Svećenika prikazuje kraljevski lik koji sjedi između dva slobodna stupa. Barbara Walker, veoma cijenjena istraživačica tarota, o liku na toj karti tvrdi sljedeće:

"Njime se sigurno nije namjeravalo upozoriti na kršćansku ortodoksnost. Neki znanstvenici, koji su ga izjednačavali s rimskim papom, to su činili uz mnogo opreza."

Zanimljivo je i to da se, tvrdi Barbara Walker, taj lik nazivao i "Veliki majstor", na temelju čega smo pretpostavili da ta karta predstavlja templarskoga Velikoga majstora. Osim toga, bilo nam je poznato da Veliki majstor slobodnih zidara i danas sjedi na stolcu nalik na prijestolje koje se nalazi između dva stupa. Tvrdi se da ti masonski stupovi predstavljaju zapravo stupove koji su stajali na ulazu u unutrašnje svetište Jeruzalemskoga Hrama - građevinu u kojoj su obitali templarski vitezovi. Na temelju naših prethodnih istraživanja znali smo da je Slobodno zidarstvo naslijedilo ustroj i osnovni obred od škotskih vitezova templara, pa smo očekivali da će templarski Veliki majstor na slikama biti prikazan kako sjedi između dva stupa.

Dok smo razmatrali tu ideju o karti Svećenika, pala nam je na um druga zanimljiva veza. Isusov brat Jakov postao je velikim svećenikom Jeruzalemske crkve (nazarenskog pokreta) nakon Isusova raspeća - na temelju toga kršćanski mu znanstvenici daju naslov prvi "mebakker", odnosno jeruzalemski biskup. Poznato je da je Jakov nosio mitru (biskupsku kapu), koja je nastala prema uzoru na krunu Amona-Raa, boga-stvoritelja iz grada Tebe u kojemu su se uobličila osnovna teološka načela drevnoga judaizma. Na temelju drevnoga egipatskoga hijeroglifa kojim se označavalo Amona-Ra, uočava se kako su regalice kršćanskih biskupa u Jeruzalem stigle iz Tebe.

Naziv "hijerofant" *Chambers English Dictionary* definira se kao: "onaj tko objavljuje svete stvari" - upravo to čini templarski majstor kada uvodi u red nove članove.

Jedino što smo zaključili bilo je da su templari sebe smatrali velikim svećenicima "uskrsnuloga" Jeruzalema, koji su se vratili nastaviti borbu za izgradnju svijeta koji će odgovarati Pravome i Živome Najvišem Bogu, koji će njime vladati. Upravo na najvjerojatnijemu mjestu pronašli smo dokaz da su templari obnovili drevni kult Svetoga hrama i da su rabinski judaizam sinagoge i

Egipatski hijeroglif koji prikazuje Amona-Raa, boga-stvoritelja.

kršćanstvo smatrali značajnim, ali iskrivljenim oblicima štovanja Jahve.

Templarski Veliki majstori su, kao novi veliki svećenici Jahvini, sjedili na prijestolju između dva drevna židovska stupa, Mišpata (Boaza) i Cedeka (Jakina), predstavljajući jedinstvo duhovne i svjetovne vlasti pod nebeskom vladavinom Jahve. Na glavi su nosili krunu mebakjera, kao što ju je nosio i Jakov tisuću sto godina prije njih. "Kraljevi Božji" vratili su se preuzeti ulogu združenih Mesija, koje je Isus izvorno ujedinio u jednoj osobi. Karta Svećenika ili Velikoga majstora u tarotu sigurno sadržava točan opis službe templarskoga Velikoga majstora!

Budući da su templari ponovno utemeljili svoju drevnu religiju, bili su samo nominalno odgovorni papi, a potajno su odbijali njegovu vlast i nijekali božanstvenost njihova nasljednoga pretka Isusa Krista, kojega su, međutim, vjerojatno prihvaćali kao proroka-mučenika.

Templari su konačno bili optuženi za herezu, a njihov red je uništen 1307., dok su njihove karte za učenje postupno postajale dostupne javnosti. Promatrate li kartu Velikoga majstora, učit ćete

mitru i vjerojatno pogrešno pretpostaviti da karta predstavlja papu. Rimokatolička crkva gotovo sigurno poznaje tajno značenje tarota, a dugo je pokušavala zabraniti vjernicima da na bilo koji način koriste te karte. Zanimljivo je spomenuti da su one prestale biti zabranjene samo devet godina nakon što je prvi put javno izloženo Torinsko platno, najprije u Firenci, a zatim u Njemačkoj, Marseille - su, Parizu i ostalim gradovima Europe.

Nakon što smo se uvjerali da smo učinili značajan pomak u otkrivanju prave svrhe vitezova templara, vratili smo se proučavanju ostalih karata tarota u nadi da ćemo možda pronaći neke druge podatke skrivene u tim povijesnim kartama, koje su danas postale sredstvo razonode. Ustanovili smo da su se izvorne boje - mačevi, štapovi, kaleži i pentagrami - počele povezivati s legendama o gralu, te su na taj način predstavljale mač, koplje, gral i zdjelu.

Shvatili smo da bi takve oznake mogle biti povezane s predmetima koje su templari pronašli u ruševinama Herodova hrama. Mačevi i koplja vjerojatno su pripadala židovskim braniteljima, koji su ih sa sobom ponijeli u podzemlje nakon poraza, a naveli smo i izvještaj Josipa Flavija kako su se Šimun bar Giora i njegovi ljudi skrili u tajnim prolazima. Znali smo i da su pod Hramom bili skriveni kaleži i zdjele, koji se navode u Bakrenome svitku otkrivenome u Kumranu.

Isprva smo sumnjali da postoji veza između legendi o gralu i kralju Arturu i templarskih vitezova, ali uskoro smo promijenili mišljenje. U takozvana "četiri dvora grala" otkrili smo zanimljivu povezanost između grala i tarota. Stručnjaci za proučavanje legendi o kralju Arturu tvrde da oni pokazuju mrežu podrijetla i krvne veze:

Sjeverni dvor Dvor diska i kuca Benwicka

Zapadni dvor Dvor grala i kuća Pellinora

Istočni dvor Dvor mača i kuća Pendragona

Južni dvor Dvor koplja i kuca Lothiana i Orkneya

Odmah smo uvidjeli da bi za našu istragu bio zanimljiv Južni dvor, jer smo kuću Lothiana i Orkneya povezivali samo s obitelji St.

Clair (danas - Sinclair), koji su bili posljednji prinčevi Orkneya i čiji se dvorac Roslin nalazi u Lothianu. Henri St. Clair sudjelovao je u Prvome križarskome ratu s Huguesom de Payenom za kojega se udala njegova rođakinja Catherine, čime je ovaj, kao miraz, dobio posjede u Blancradocku pokraj Edinburgha, a koji se danas naziva Temple. Ta je obitelj imala presudnu ulogu u nastanku templara, a njezini su pripadnici postali čuvari Svitaka otkrivenih ispod Jeruzalemskoga hrama, koje su poslije zakopali ispod Rosslynske kapele - koja predstavlja repliku ruševina Herodova hrama.

TAROT	IGRAĆA KARTA	GRAL
mač	pik	mač
štap	tref	koplje
kalež	srce	gral
pentagram	karo	zdjela

Zaključak

Utemeljenjem Rimske crkve nastupilo je mračno doba srednjega vijeka, a ljudski napredak krenuo je velikim koracima unatrag. Tisuću godina nakon uništenja grada i njegova Hrama Turci su osvojili Jeruzalem i Crkva je krenula u Prvi križarski rat da oslobodi grad od poganskih osvajača. Nakon što smo istražili uzroke toga rata i osnutka templara, otkrili smo da je skupina ljudi djelovala u pozadini te da je izradila plan iskopavanja ruševina Hrama. Saznali smo također da postoji skupina obitelji koja se naziva Rex Deus, čiji članovi tvrde da su potomci preživjelih svećenika Jeruzalemskoga hrama. Taj podatak davao je smisao neobičnim događajima koji su se zbivali u dvanaestome stoljeću.

Templari su devet godina iskopavali ruševine Hrama odakle su odnijeli blago i najmanje dvadeset četiri svitka. U tim su svicima pronašli podatke o Jeruzalemskoj crkvi. Utemeljili su svoj kult Hrama i među sobom odabrali Velikoga majstora, kao združenoga izraelskoga Mesiju, ujedinivši stupove Mišpat (Boaz) i Cedek (Jakin), kao što su to učinili njihovi preci Isus i Jakov. Prihvatili su tajne obrede živoga uskrsnuća preko kojih su uvodili nove članove u taj uskrsnuli kult "hramskoga svećenstva", slijedeći tragove onih koji su služeći Jahvi poginuli u obrani Svetoga Grada 70. god. po Kr.

Pripadnici templarskoga kulta potajno su odbijali vlast pape i njegove Crkve, a Isusa su smatrali prorokom i mučenicom, ali ne bogom.

Templari su izumili karte tarota kao sigurno sredstvo pomoću kojega su davali upute svojim početnicima, bez opasnosti da će biti otkriveni. Međutim, Crkva ih je nakon propasti templarskog reda zabranila. Otkrili smo da su tarot i templari na određeni način bili povezani s legendama o gralu i kralju Arturu, te da je s time bila povezana i obitelj St. Clair iz Roslina.

Sveti gral templara

Podrijetlo kralja Artura

Iako ponekad nismo vjerovali da ćemo pronaći odgovor na naše treće pitanje, sada smo znali tko je poticao razvoj templarskih vitezoza. Mogli smo imenovati glavne likove, a podatak koji smo dobili o obiteljima Rex Deus predstavljao je veliko otkriće koje nam je pružilo mogući odgovor na četvrto pitanje: Zašto su templari odlučili iskopavati ruševine Hrama? Njihov je zadatak bio otkriti blago i svitke koje su im ostavili preci.

Nakon što smo ih povezali s našim dotadašnjim otkrićima, ustanovili smo da su karte tarota nevjerojatan izvor podataka o templarima. Iako smatramo da su te karte potpuno beskorisne kao sredstvo proricanja budućnosti, mnogo su nam pomogle u rasvjetljavanju prošlosti. Budući da ljudi često žele s ostalima podijeliti svoje najdublje misli, pa ih pretaču u autobiografske knjige i dokumentarne filmove, studenti suvremene povijesti mogu stvoriti sveobuhvatnu sliku o težnjama i stajalištima bilo kojega pojedinca ili skupine, koje istražuju. Međutim, istraživači srednjovjekovne povijesti raspolažu tek malim brojem dragocjenih dokumenata u kojima su sadržani obrisi ljudskih promišljanja o neuobičajenim idejama i shvaćanjima.

Od sredine dvanaestoga do početka četrnaestoga stoljeća Vitezovi templari bili su iznimno bogat i utjecajan red, koji je odgovarao izravno papi, pa njegovi članovi među sobom nisu mogli dopustiti "alternativna" stajališta. Iako nisu mogli otvoreno pisati o svojim

stvarnim uvjerenjima, zapisali su ih u tajnosti. Upravo zato karte tarota moramo smatrati vrijednim povijesnim "dokumentom".

Budući da smo pretpostavili da su tarot karte koje su koristili templari bile povezane s legendom o svetome gralu, morali smo istražiti te priče kako bismo otkrili postoji li ta veza i koliko je ona bila snažna. Možda su priče o gralu također bile način da se zabilježe tajne ideje i vjerovanja templara. Imali smo mnogo razloga vjerovati u uspjeh jer smo ustanovili da se obitelj St. Clair može dovesti u vezu s Južnim dvorom koplja, dok je Pendragon, otkrili smo, iz Istočnoga dvora mača bilo ime oca kralja Artura.

Posljednjih nekoliko godina javljali su se mnogi koji su tvrdili da su otkrili "pravi" sveti gral, za koji se pretpostavlja da je kalež iz kojega je Isus pio vino na Posljednjoj večeri. Međutim, na temelju dokaza kojima smo raspolagali zaključili smo da ne postoji "pravi" sveti gral. Ideja o gralu postala je metaforom za nemoguć zadatak, nešto poput uzaludne potrage za vrčem zlata na kraju duge, a ljudi koji su o njemu pisali posljednjih osamsto godina opisivali su ga na najrazličitije načine.

Prema najpoznatijoj predaji, gral je bio sveti kalež iz kojega je Isus pio na Posljednjoj večeri i koji je Josip iz Arimateje nakon raspeća napunio Isusovom krvlju. Legenda dalje govori da je Josip odnio sveti predmet u Britaniju, gdje su ga međusobno prenosili naraštaji njegovih potomaka. Izlaganje gralu može imati dobre ili štetne posljedice, ovisno o zaslugama promatrača. Tako će bezgrešnim donijeti obilje hrane, dok će oni nečista srca od njega oslijeptjeti, a nečasni izgubiti moć govora.

Ova verzija priče zanimljiva je jer pretpostavlja da postoji i drugo apostolsko nasljeđe - ono koje dolazi od Josipa iz Arimateje i njegove obitelji. Osim toga, tvrdi se da ta linija posjeduje tajno znanje koje nije poznato Crkvi. Tvrdnja se uklapa u teoriju o obiteljima Rex Deus, budući da je moguće da je obitelj Josipa iz Arimateje pripadala skupini koja je došla u Europu noseći sa sobom svoje tajno znanje.

Sveti gral se opisuje i kao "kamen na kojemu se stvaraju kraljevi", te, što je veoma zanimljivo, kao knjiga u kojoj su zapisana tajna Isusova učenja.

Čini se da sveti gral može biti sve što zamislite da bude. Dakle, da bismo odredili kronologiju i shvatili koja je bila svrha priča u kojima se sveti gral tumači na različite načine, trebali smo otkriti njihove korijene. Sveti gral prvi put se spominje u legendi o kralju Arturu, koju mnogi znaju iz filmova kao što su "Ekskalibur", "Prvi vitez" ili "Kralj Artur i vitezovi Okrugloga stola". Većina ljudi vjeruje da su te priče nastale na temelju narodnih predaja, koje potječu iz razdoblja kada su se Engleska i Wales sastojali od malih kraljevstava, što znači stoljećima prije pojave templara.

Prema najpoznatijoj verziji legende, Artur je bio nezakoniti sin Igerne, žene vojvode od Cornwalla, koju je silovao Uther Pendragon, nakon što ju je začarao čarobnjak Merlin. Mladi Artur je dokazao da je zakonit kralj Britanije tako što je izvadio čaroban mač Ekskalibur iz kamena u koji ga je umetnuo prethodni kralj.

Nakon što je postao kralj, oženio se Guineverom i osnovao svoj Okrugli stol, skupinu hrabrih vitezova koji su mu pomagali da održi svoje kraljevstvo sigurnim. U mnogim se pričama opisuju zamršeni ljubavni odnosi, a priča o Arturu za njima nimalo ne zaostaje. Artura je začarala i zavela njegova polusestra Morwenna, koja mu je nakon toga rodila nezakonitoga sina Mordreda. Kada je dječak odrastao, pojavio se na Arturovu dvoru u Camelotu zahtijevajući svoje pravo na kraljevstvo. U međuvremenu je Lancelot, jedan od njegovih vitezova, imao ljubavnu vezu s Guineverom zbog koje je njegovo prijateljstvo s Arturom bilo nekoliko godina narušeno. Okrugli stol je propadao i njegovi su vitezovi stigli na zao glas, Artur je obolio, a kraljevstvo je pretvoreno u pustu zemlju. Vjerovalo se da će zemlja biti spašena samo ako se otkrije sveti gral, pa je bolesni Artur poslao svoje vitezove u potragu.

Gral je pronašao sir Lancelot, koji se vratio upravo u pravome trenutku da ozdravi Artura i pomogne mu u posljednjoj velikoj bitki protiv njegova sina Mordreda. U borbi su poginuli i Lancelot i Mor-

dred, dok je Artur bio smrtno ranjen, iako legenda govori da nije umro nego je otplovio prema zapadu u zemlju Avalon. Ondje je ozdravio i konačno se vratio da spasi svoju zemlju. Njegov mač Ekskalibur bačen je u jezero, gdje ga je uhvatila Gospa od Jezera, koja ga čuva do trenutka kada će njegove moći biti ponovno potrebne.

Smatrali smo da su za našu istragu značajna sljedeća pitanja: Koliko je navedena priča stara i je li ona povezana s Vitezovima templarima? Na prvi pogled činilo nam se da je mnogo starija od templara, ali uskoro smo saznali da to nije točno.

Naime, poznato je da je o arturijanskome liku prvi pisao redovnik iz petoga stoljeća, koji je zabilježio sjećanja na posljednju neuspješnu bitku koju je, protiv anglosaksonskih osvajača poveo ratnički vođa Aurelius Ambrosianus u zapadnoj Britaniji. Četrsto godina nakon toga, redovnik Nenije iz Bangora napisao je povijest Britanije, u kojoj je spomenuo ratničkoga vodu Arthura, koji je svoju posljednju bitku vodio u mjestu Mons Badonicus 500. god. po Kr.

Međutim, ovi prvi zapisi o ratničkome vođi Arthuru opisuju mnogo drugačiji lik od onoga o kojemu govori suvremena legenda. Kralj Artur, kojega poznajemo iz tih legendi, pojavio se iznenada 1136. - samo osam godina nakon osnutka reda Vitezovi templari, u godini smrti Huguesa de Payena!

Priču koja je naslovljena "*The Matter of Britain*" (*Britanska stvar.*) napisao je u Oxfordu svjetovni kanonik Geoffrey od Monmoutha. U njoj se Artur prvi put opisuje kao svojevrsan mesijanski spasitelj svojega naroda, koji je stvoren začaranom vezom Igerne i Uthera Pendragona. Geoffrey tvrdi da je Artur vladao u mjestu koje naziva Caerleon od 505. god. po Kr. Njegova je vladavina završila nakon što je kralj otišao na zapad, na sveti otok Avalon, gdje se nalazio do trenutka kada će uskrsnuti i pobjedonosno se vratiti u svoju zemlju. U toj priči njegov čaroban mač se naziva *Caliburn*, koje ime podsjeća na *Caladcholg*, ime mača jednoga od irskih svetaca iz irske legende.

Za razliku od arturijanske priče, Geoffrey od Monmoutha u svojoj priči ne spominje sveti gral, Lancelota ni Okrugli stol. Geoffreyjeva priča postala je veoma popularna među narodom i uskoro ju je nepoznati pisac preveo s latinskoga jezika na velški, Wace od Jerceya ju je preveo na francuski, a Layamon na anglosaksonski. Ubrzo se proširila čitavom Europom, a ljudi su stoljećima vjerovali da se temelji na istinitim povijesnim događajima.

Znali smo da je posrijedi izravna veza s osnivačima templarskoga reda, ali nismo razumjeli zašto je Geoffrey od Monmoutha želio upravo u tome razdoblju u povijesti napisati priču o tome tajanstvenome drevnome britanskome kralju-ratniku. Moguće je da su se objavljivanje knjige i činjenica da se legenda o Arturu raširila kršćanskim svijetom posve slučajno poklopile s razdobljem u kojemu su kružile priče o templarskim tajnim obredima. Možemo li povezati Geoffreyja s templarima i kakvo bi to značenje imalo za nas?

Na temelju povijesnih zapisa saznajemo da se Geoffrey rodio 1100. u Gwentu u Walesu, te da je njegova obitelj stigla iz Britanije u doba normanskih osvajanja. Nekoliko je godina bio svjetovni kanonik u Oxfordu, zatim je postao arhiđakon Monmoutha i, konačno, 1152. godine, biskup St. Asapha (u Sjevernome Walesu).

Geoffrey nije nikada tvrdio da je on izmislio priču o Arturu, nego je svojim obožavateljima pomalo tajanstveno govorio kako je preveo "drevni dokument", koji mu je dao ujak. U većini knjiga koje o tome pišu tvrdi se da je Geoffreyjev ujak bio Walter Map, oxfordski arhiđakon, ali jedina osoba takvoga imena koju smo pronašli rodila se godinu dana nakon prvoga objavljivanja Geoffreyjeve knjige o kralju Arturu i postala je oxfordskim arhiđakonom više od četrdeset godina nakon Geoffreyjeve smrti. Možda su postojala dva Waltera Mapa, ali u svakome slučaju većina znanstvenika odbija priznati da taj nepoznati dokument doista postoji. Ako je on doista postojao, zašto ga Geoffrey nikada nije objavio?

Smatrali smo da je sve to veoma neobično.

Budući da je Geoffreyjeva knjiga doživjela izniman uspjeh, zašto nije jednostavno prisvojio zasluge za to veliko djelo koje se temeljilo na nekim mračnim mitovima? Umjesto toga isticao je da je svoju knjigu utemeljio na nepoznatome drevnome dokumentu, koji nije pokazao u javnosti, te nije mogao objasniti kako je on, kao Welsanin britanskoga podrijetla, uopće dobio u posjed taj dokument.

Osjećali smo da je cijela situacija veoma neobična, pa smo odlučili podrobnije proučiti Geoffreyjevu priču.

Skriveno značenje

Osobito zanimljiv dio Geoffreyjeve priče jest njezin završetak, kada Artur biva smrtno ranjen, ali, umjesto da umre, on odlazi preko mora, na zapad, u savršenu zemlju Avalon. Ondje je čekao pravi trenutak kada će se ponovno uzdignuti i postati spasiteljem svojega naroda.

Već smo se susreli s dva različita, ali međusobno povezana vjerovanja u *savršenu zemlju koja je ležala na zapadu preko mora*.

Josip je zapisao kako su eseni (a prema tome i Jeruzalemska crkva) vjerovali da dobre duše počivaju na zapadu, preko oceana, u području u kojemu nema ni oluja ni snijega ni vrućina i u kojemu puše osvježavajući i blagi povjetarac.

Jednak opis pronalazimo kod Mandeja, koji su živjeli u južnome Iraku nakon što su, ubrzo nakon Isusova raspeća, pobjegli iz Jeruzalema pred Pavlovim čišćenjima. Ti su Židovi napustili Jeruzalem u 1. st. po Kr., a prema njihovim predajama, Ivan Krstitelj je bio prvi vođa nazarena, kojega je naslijedio Isus, a on je iznevjerio veoma osobite tajne koje su mu bile povjerene. Mandeji i danas izvode obred krštenja na rijeci, a tvrdi se da njihovi posebni načini rukovanja i obredi koje prakticiraju veoma nalikuju onima suvremenih slobodnih zidara. Oni vjeruju da u toj prekrasnoj zemlji preko mora žive samo najčišće duše, koje su toliko savršene da ih smrtnici ne

mogu vidjeti svojim očima. To prekrasno mjesto obilježava zvijezda imena Merika, koja svijetli na nebu iznad njega.

Mi pretpostavljamo da su za tu zvijezdu i mitsku zemlju koja pod njom leži Vitezovi templari saznali iz svitaka koje su otkrili, te da su neposredno nakon propasti svojega reda otplovili u potragu za *la Mericom*, odnosno, kako je danas nazivamo, Amerikom. (Naše objašnjenje podrijetla imena Amerike mnogi su znanstvenici s različitih područja znanosti veoma otvoreno prihvatili jer nisu bili zadovoljni dotadašnjim pogrešnim objašnjenjem, koje se veže uz Ameriga Vespuccija.)

Zanimljivo je da prema vjerovanju Mandeja drvo predstavlja značajan vjerski simbol božanskoga života, a duše njihovih ljudi često su prikazane kako bježe u vinograde ili među stabla. Ta ideja o drvetu života i moćima guste vegetacije provlači se i keltskom legendom i pričama o Arturu.

Kada smo dublje proučili priču o mitskome kralju-ratniku kojega opisuje Geoffrey od Monmoutha, prisjetili smo se da smo je negdje već čuli.

Ukratko, arturijanska legenda kazuje da je Arturova majka tijekom braka zatrudnjela s drugim muškarcem, a da zbog toga nije bila osramoćena jer je pod utjecajem čarolije pristala na spolni odnos. Artur je postao velik junak i pravi kralj svojega naroda. Okupio je oko sebe dvanaest najodanijih vitezova i poveo je svoj narod u rat protiv osvajača u kojemu je, konačno, bio smrtno ranjen. Međutim, zapravo nije umro nego je otišao u savršenu zemlju na zapadu, gdje je ostao čekajući pravi trenutak da se vrati spasiti svoj narod. Nakon njegova odlaska zemlja se raspala i uništila.

Navedenu legendu možemo promatrati kao priču o obiteljima Rex Deus i nazarenskim svećenicima, koja je ugrađena u keltsku povijest. Čak i priča o Arturovu začecu nevjerojatno nalikuje na izvještaj o tome kako su djevice poput Marije obredno zatrudnjele s velikim svećenikom prije svoje udaje za drugoga muškarca. Arturov dolazak na vlast s dvanaest vitezova može se usporediti s dva-

naest izraelskih plemena. Priča o konačnoj strašnoj bitki u kojoj su poginuli gotovo svi, pa i Artur podsjeća na priču o padu Jeruzalema 70. god. po Kr. Izrael je, poput Arturova kraljevstva, krenuo putem korupcije i propasti nakon čega je slijedila konačna borba do smrti. Međutim, iako su svećenici iz Jeruzalemskoga hrama bili gotovo potpuno istrijebljeni, neki su od njih uspjeli pobjeći otplovivši prema zapadu u Grčku, odakle su se proširili Europom i ondje čekali dan kada će se vratiti i uspostaviti svoje kraljevstvo u njegovoj punoj slavi.

Taj dan umalo je stigao kada su se vitezovi vratili u Jeruzalem. Nakon tisuću godina ponovno su krenuli u veliki križarski pohod protiv Goga i Magoga.

Temeljito smo istražili što se događalo s templarima u godinama kada je Geoffrey pisao svoju knjigu u Oxfordu - i uočili smo povezanost!

Payen de Montdidier, jedan od prvih devet vitezova, koji su iskopavali ruševine Jeruzalemskoga hrama i nakon toga osnovali red Vitezovi templari, postao je Veliki majstor Engleske 1128. godine. Njegova je dužnost bila osnovati preceptorate, od kojih je najznačajniji bio u Oxfordu, koji je izgrađen na posjedu koju im je darovala princeza Matilda, kći kralja Henrika I. i unuka Vilima Osvajača.

Oxford je u dvanaestome stoljeću bio značajan, ali mali grad, pa je izgradnja templarskoga preceptofata u njemu predstavljala doista velik događaj. Bilo bi neobično da tridesetogodišnji Geoffrey, kao istaknuti svjetovni kanonik, nije više puta susreo Payena de Montdidiera, a njegov radoznao i maštovit um zacijelo je bio pun priča, koje je pripovijedao taj stari templar.

Payen de Montdidier je, vjerojatno, dobro znao da nikome izvan svojega reda ne smije pričati o Svicima i blagu koje su on i njegovi drugovi otkrili. Ali, čini se da je zato veoma rado govorio o svemu drugome, pa i o drevnim događajima za koje je saznao iz Svitaka. Lako je zaključiti kako nadahnuće za svoju priču Geoffrey nije pronašao u dokumentu svojega ujaka Waltera, koji se tada još nije niti rodio, nego u pričama Payena de Montdidiera, jednoga od osni-

vača templarskoga reda, koji je spominjao neke "drevne dokumente".

Morali smo otkriti nešto više o sredstvima za proricanje koja su u prvoj polovici dvanaestoga stoljeća postala veoma popularna.

Sveti gral

Budući da Geoffrey od Monmoutha u svojoj priči ne spominje sveti gral, zanimalo nas je tko ga je prvi put uveo i zašto.

Otkrili smo da je o gralu nedvojbeno prvi put pisao William od Malmesburyja, redovnik i povjesničar iz opatije Malmesbury. Svoju sagu je napisao potkraj života, oko 1140., otprilike četiri godine nakon objave knjige *The Matter of Britain* Geoffreyja od Monmoutha. Upravo je William prvi tvrdio da je Josip iz Arimateje stigao u Glastonbury 73. god. po Kr. noseći sa sobom sveti gral i sveti glog koji je ondje posadio.

Opatija Malmesbury nalazi se između Oxforda i Bristola, otprilike 40 km udaljena od jednoga od prvih preceptorata Payena de Montdidiera, koji se naziva Temple Guiting, a nalazi se blizu Cheltenhama. Čini se da je William od Malmesburyja bio najznačajniji povjesničar svojega doba, a njegova poznata djela uključuju sljedeće knjige: *Gesta Regum Anglorum*, ljetopis o engleskim kraljevima u razdoblju od napada Sasa do 1126. godine; *Historia Novella*, o kraljevima do 1143.; te *Gesta Pontificum Anglorum*, povijest biskupa i glavnih samostana u Engleskoj.

Bili smo iznenađeni kada smo otkrili da je William javno kritizirao Geoffreyjevo djelo, te da u svojoj knjizi u kojoj prvi put spominje gral uopće nije spomenuo kralja Artura ili neki drugi dio legende Geoffreyja od Monmoutha. Dvije su priče spojene tek poslije.

U povijesnim zapisima ne nalazimo takve pojedinosti kao što su susret Williama i Payena de Montdidiera, ali William, kao knjižničar, preceptor i crkveni ljetopisac, zacijelo bi bio veoma zainteresiran za templarski preceptorat i crkveni program izgradnje. Razumno je pretpostaviti da je potražio Payena de Montdidiera, koji

se tada nalazio samo 40 km daleko od njega i saslušao njegove priče.

Ne iznenađuje činjenica da tek rijetki pojedinci dublje istražuju politička stajališta ljudi koji su bili upleteni u stvaranje suvremene legende o kralju Arturu i svetome gralu, ali mi smo otkrili nešto veoma zanimljivo.

Buknule su žučne rasprave i međusobne optužbe na račun vjerodostojnosti izvora tih novih romantičnih priča. Geoffrey od Monmoutha napisao je naivnu priču o nepoznatome drevnom britanskom kralju, ali tri godine nakon toga veoma agresivno su ga napala tri druga pisca, koji su tvrdili da se njegova priča ne temelji na istinitim podacima. William od Malmesburyja, Caradoc od Llancarfana i Henry od Huntingdona napisali su nove priče o Arturu, a Geoffrey je sve te priče proglasio netočnima tvrdeći da samo on raspolaže "drevnim dokumentom" u kojemu je bila zapisana prava povijest.

Začudili smo se otkrivši da su sva tri pisca bila pod izravnim pokroviteljstvom Roberta od Glouceстера, koji je, koje li slučajnosti, bio nezakonit sin Henrika I. i polubrat Matilde, koja je darovala posjede templarskome preceptoratu u Oxfordu. (Je li moguće da je Payen de Montdidier neoprezno "neupućenome" otkrio pojedinosti priče o obiteljima Rex Deus i templarima pa je odlučeno ponovno uspostaviti nadzor nad njihovim pričama?

Polako se slagao mozaik od prvotno nepovezanih događaja. Činilo se da je u stvaranju priča o kralju Arturu i svetome gralu sudjelovalo previše osoba, pa smo odlučili razmotriti mrežu utjecajnih osoba i moćnih obitelji.

Najprije nas je iznenadilo to da su neke od najpopularnijih knjiga koje govore o toj temi gotovo potpuno netočne, te pružaju posve krive podatke o vezama određenih izvjesnih osoba. Nakon toga nas je iznenadila činjenica da su te veze doista postojale kao i veliko značenje koje je princeza Matilda imala na događaje u Jeruzalemu, Njemačkoj, Engleskoj i Škotskoj.

Henrik I. zasjeo je na prijestolje Engleske 1100., iste godine kada je Baudouin postao prvi jeruzalemski kralj. Henrik je bio treći sin

normanskoga osvajača Engleske, Vilima Osvajača, a bio je oženjen za Edith, kćer škotskoga kralja Malcolma III. (čovjeka koji je da osveti ubojstvo svojega oca, pogubio Macbetha, o čemu je pisao Shakespeare) i kraljice Margarete (poslije sv. Margarete Škotske). Edithina majka pripadala je anglosaksonskoj kraljevskoj obitelji u egzilu, a njezin je otac bio škotski kralj koji je osnovao dinastiju Canmore. Njezina je kći Matilda, dakle, imala normansko-englesko, anglosaksonsko-englesko i škotsko kraljevsko podrijetlo.

One godine kada su Hugues de Payen i njegovi vitezovi počeli iskopavati ruševine Herodova hrama, šesnaestogodišnja Matilda udala se za dvostruko starijega Henrika V., kralja Njemačke i cara Svetoga Rimskoga Carstva. Matildin novi suprug bio je na glasu kao prilično slab vladar, ali ubrzo nakon vjenčanja Henrik je umjesto službeno izabranoga Galasija II. postavio vlastitoga papu. Taj antipapa, koji se nazivao Grgur III., tu službu je obnašao tri godine, do 1121.

Godine 1125. Henrik V. umire, a nakon dvije godine Matilda se odlučila vratiti svojoj obitelji u Englesku. Sljedeća godina, 1128., bila je osobito značajna jer su se tada zbili sljedeći događaji:

1. Bernard od Clairvauxa uspio je dobiti papinsku odluku, kojom su templari proglašeni svetim redom.
2. Matilda se udala za Anžvinca Geoffreyja IV., unuka jeruzalemskoga kralja Baudouina II. (prvoga pokrovitelja templara) i sina Fulka V, grofa Anjoua, koji je prethodnih sedam godina novčano pomagao templare i koji će 1131., postati kralj Jeruzalema.
3. Templarski Veliki majstor Hugues de Payen posjetio je Englesku i Škotsku.
4. Payen de Montdidier postao je templarski Veliki majstor Engleske.
5. Matilda je darovala posjede u Oxfordu Payenu de Montdidieru da na njima izgradi preceptorat.

Te se godine dogodilo sve što je bilo potrebno da skupina provede svoj tridesetogodišnji plan, pa je gotovo posve sigurno dvadesetšestogodišnja Matilda sudjelovala u tim događajima.

U prosincu 1135. umro je Henrik I. i Matilda je trebala biti proglašena kraljicom. Međutim, njoj i njezinu ratobornome suprugu Geoffreyju protivilo se nekoliko utjecajnih baruna, koji su za kralja izabrali njezina rođaka Stephena od Bloisa, iako je prethodno prisegnuo na odanost Matildi.

Kralj Stephen vladao je tri godine uz neprestanu potporu svojih baruna i zahvaljujući činjenici da je utemeljio čvrste veze s Crkvom. No, 1138. Matilda i njezin polubrat, moćni Robert, grof od Glouceстера povelili su građanski rat za prijestolje. Svada se nastavila, a Matilda, iako nije nikada postala kraljicom, uskoro je postala poznata kao "Gospa Engleza". Upravo su u to vrijeme William od Malmesburyja, Caradoc od Llancarfana i Henry od Huntingdona napisali svoje nove verzije arturijanske legende, optužujući Geoffreyja od Monmoutha za neistinitu priču. Budući da je Stephen s prijestolja izgurao Matildu, njezina supruga Geoffreyja od Anjoua i polubrata Roberta od Glouceстера, prvi put im se pružila prilika da zaustave širenje neslužbene verzije priče koju su željeli skriti.

Ako su pripadnici skupine Rex Deus planirali osvojiti Jeruzalem te ondje postaviti templare da iskopavaju blago Hrama, tada možemo biti sigurni da je njihova krv kolala engleskom kraljevskom obitelji - odnosno Henrikom II., prvim kraljem iz dinastije Plantagenet, koja će vladati više od tristo godina do Rikarda III. Henrik je, kao sin Matilde i grofa Anjoua, Geoffreyja IV., prisvojio ime "Plantagenet", koje je, kao nadimak njegova oca, bilo izvedeno iz latinske riječi *planta* (grančica) i *genista* (žutilovka), a Geoffrey ga je dobio na temelju grančice koju je običavao nositi na kapi.

Henrik II. je zbog majčina podrijetla imao značajno rodoslovlje. Bio je praunuk Vilima Osvajača i sv. Margarete Škotske (kćeri kralja Edgara Ironsidea i anglo-saksonske princeze) kao i rođak po drugoj liniji tadašnjega škotskoga kralja Malcolma IV. Međutim, upravo ga je očevo podrijetlo povezivalo s novim kraljevima Jeruzalema i osnivačima templara. Kada je Henrik krunjen za engleskoga kralja, njegov ujak Baudouin III. vladao je Jeruzalemom.

Upravo je Henrikov sin - Rikard Lavljega Srca - postao najslavniji od svih križara nakon što je poveo Treći križarski rat, kao odgovor na Saladinovo osvajanje Jeruzalema 1187.

Kada smo konačno rekonstruirali okolnosti koje su obilježile razdoblje od dvadeset pet godina s početkom 1118. godine, shvatili smo da se priče o Arturu i svetome gralu nisu pojavljivale nasumce, nego su ih kontrolirale moćne europske obitelji, osobito one koje su bile izravno povezane s templarima i ruševinama Herodova hrama u Jeruzalemu.

Sve te priče temeljile su se na zamisli o drevnome podrijetlu koje je povezivalo Isusa i srednjovjekovnu Europu. Gralski istraživač Graham Phillips zapisao je:

"U svim romansama gral ili gralove čuva Parsifalova obitelj, kao izravni potomci Josipa iz Arimateje. pisci u svojim djelima opširno objašnjavaju to podrijetlo i njegovo značenje - Josipa je sam Isus imenovao da bude čuvarom grala. Upravo tu treba tražiti njegovo značenje - on je vidljiv i opipljiv simbol alternativnoga apostolskoga nasljeđa."

Stupili smo u vezu s Grahamom Phillipsom kako bi nam osobno rekao nešto više o svojem vršnome djelu. Nije znao za skupinu Rex Deus niti je bio osobito zainteresiran za templare, ali je uočio značajan detalj koji povezuje sve legende o gralu. Rekao je sljedeće:

"U gralskim romansama, međutim, pronalazimo da kalež s Posljednje večere - prve svete službe - Isus nije dao Petru nego Josipu iz Arimateje. Za srednjovjekovnu crkvenu vlast takva je tvrdnja bila čista hereza. Naime, ako je kalež trebao ikome biti povjeren, tada ga je morao primiti sv. Petar i gral bi i dalje bio u papinskim rukama. Ne trebamo dvojiti da je upravo to osnovna tema romansi o gralu, budući da je prema verzijama priče u Didcot i Vulgati, Krist uputio Josipa u "tajne Isusove riječi".

... Iz gralskih romana jasno se zaključuje da je navodno postojala druga linija apostolskih nasljednika, koja je sezala od Josipa iz Arimateje i njegove obitelji. Osim toga, tvrdi se da ta linija posjeduje tajno znanje koje nije poznato Crkvi."

Razmišljali smo o tome je li se među šesto devetnaest srebrnih i zlatnih posuda koje su, kako je zapisano u Bakrenome svitku, bile skrivene ispod Hrama, nalazila jedna koja je toliko oduševila templare da su joj pridali posebno značenje. Neke od tih posuda prisvojile su obitelji koje su sudjelovale u iskopavanjima, dok su druge rastopili zbog financijskih razloga, a samo jedna od njih bila je iznimno značajna. Taj predmet, kao i priča o potomcima Josipa iz Arimateje, utjecali su na stvaranje ideje o svetome gralu: predmetu koji je predstavljao utjelovljenje židovsko-kršćanske potrebe za povezanošću s Bogom.

Znali smo da sveti gral ne možemo svesti samo na jedan predmet, što izaziva zbrku zbog složenosti poruke koja je postojala od samoga početka. Djelo nepoznatoga autora, koje se naziva *Lancelot Grail* (*Lancelotov gral.*), govori o pustinjaku kojemu se objavio Krist govoreći:

"Ovo je knjiga tvojega silaska, Ovdje počinje Knjiga o svetome gralu, ovdje počinje strah, ovdje počinju čuda."

Mnogi su se istraživači susreli s takvom višestrukom ulogom grala:

"Iako je gral do četrnaestoga stoljeća bio samo kalež s Posljednje večere, jasno možemo vidjeti da se u doba nastanka prvih gralskih romana tom riječju nije označavala isključivo ta relikvija."

Od najstarijih autora priča o gralu vjerojatno je najpoznatiji Chretien de Troyes, iako su suvremeni promatrači svjesni da ni on nije pružio potpunu sliku. Pitanje koje je oduvijek opsjedalo prou-

čavatelje grala jest što je nadahnulo Chretiena. Naime, obično se pretpostavlja da svi kasniji autori, koji francuskome pjesniku nedvojbeno duguju mnogo, dijele zajedničku izvornu priču, koja se iz nepoznatih razloga izgubila. Autori koji su slijedili Chretiena često su na teške načine morali uvjeriti svoje čitatelje o dvojbenoj vjerodostojnosti svojega izvora, a obično su se pozivali na tajanstvene i tajne dokumente za koje su neki tvrdili da predstavljaju izvorne Kristove rukopise.

Chretien de Troyes napisao je djelo *Perceval, ou Le Conte du Graal* 1180., koje je posvetio Phillipeu d'Alsaceu, grofu Flandrije, od kojega je, kako je tvrdio, prvi put čuo priču. Odmah smo se prisjetili da je Payen de Montdidier bio rodbinski povezan s grofovima Flandrije. Daljnjim istraživanjem otkrili smo da je otac Phillipea d'Alsacea bio rođak toga prvoga templara, koji je, kako vjerujemo, nadahnuo Geoffreyja od Monmoutha.

Ako je Payen de Montdidier pripovijedao priče svom rođaku, grofu Flandrije, koji ih je uljepšao i takve prenio svom sinu Phillipeu, tada je Chretien možda doista istinito tvrdio da je prvi put te priče čuo od Phillipea d'Alsacea. Chretien je prvotno bio blisko povezan s dvorom Champagne, a njegova pokroviteljica bila je Marija, grofica od Champagne, kojoj je posvetio velik broj svojih prvih romana.

Drugi slavan pisac gralskih romana bio je Wolfram von Eschenbach, koji je oko 1210. napisao ep *Parsifal*, nakon što je neko vrijeme proveo u Jeruzalemu među templarima. Iako njegova priča u mnogome nalikuje na inačicu priče Chretien de Troyesa, većina znanstvenika tvrdi da nisu povezane. U *Parsifalu* Wolframa von Eschenbacha junak je rastrgan između spontane prirode i stroge kršćanske vjere u Boga, koja potpuno nadvladava prirodu. U njemu se opisuje i međusobno isprepletana priroda dobra i zla ... crnoga i bijeloga.

Sigurno je da su se izvorne priče o Arturu i svetome gralu potpuno suprotstavljale učenjima Crkve, pa je bilo samo pitanje trenutka kada će Crkva ukloniti taj nepoželjan materijal.

Crkva je oduvijek pronalazila načine da se riješi nepoželjnih ideja: proglašavala ih je heretičnima (danas to čini ismijavanjem, jer više ne može pribjeći lomačama) ili ih je pročišćavala te nakon toga prihvaćala i integrirala u vlastita učenja. Tako je, Katolička crkva prigrlila pustinjake Keltske crkve priznavajući ih svecima. Ljudi poput sv. Columba, sv. Brendana, sv. Asapha, sv. Rhwydrwsa i sv. Patrika sigurno bi bili užasnuti da znaju kako su njihova sjećanja postala dijelom strane rimske vjere.

Crkva je, zato, rješenje potražila u stvaranju *Vulgatskoga kruga*, kao kršćanske inačice priče koju je sastavila skupina cistercijskih redovnika. Pretvorili su sumnjive dijelove priče o gralu u pogodnu kršćansku priču i tako su prve keltske vitezove pretvorili u dobre rimokatolike, unatoč činjenici da su tada, ako su doista postojali, bili keltski kršćani. Na taj je način u priču Rimske crkve umetnuta potencijalno opasna priča.

Poslije su se *Vulgatskim krugom* poslužili mnogi pisci, poput Thomasa Maloryja u svojoj arturijanskoj romansi *Le Morte d'Arthur* (*Arturova smrt.*), koju je napisao oko 1469. Do tada se mit učvrstio i današnji je oblik dobio zahvaljujući, primjerice, djelima Tennysona, predrafaelskih slikara te pokretu umjetnosti i vještina Williama Morrisa u viktorijansko doba.

Međutim, prave teškoće zadesit će Crkvu sredinom 14. st., kada je njezina moć sve više slabjela, i priče o gralu početi će se povezivati s templarima, koji su, kako se vjerovalo, bili čuvari svetoga grala.

Crkva će, kako ćemo vidjeti, početi u borbu za opstanak.

Zaključak

Legende o kralju Arturu i svetome gralu potječu od različitih autora, koji se mogu povezati s templarima i jeruzalemskim kraljevima. Payen de Montdidier, jedan od prvih devet vitezova koji su iskopavali ruševine Jeruzalemskoga hrama, postao je Veliki majstor Engleske i odao je Geoffreyu od Monmoutha iznimno povjerljiv i

tajni podatak. U razdoblju od tri godine ta se priča proširila Europom i počela je žestoka svađa između Geoffreya od Monmoutha i tri druga autora, kojima je pokrovitelj bio Robert od Glouceстера. Sve strane u sukobu tvrdile su da raspolažu pravim izvorom te legende.

Čini se da priča o kralju Arturu opisuje povijest skupine Rex Deus, a sveti gral predstavlja odvojenu liniju apostolskih nasljednika, koja seže od Josipa iz Arimateje i ima prvenstvo nad linijom sv. Petra, koju ističe Vatikan.

Rođenje "drugoga Mesije"

Posljednji križarski ratovi

Otkrili smo da su red nazvan Vitezovi templari osnovali pripadnici skupine Rex Deus, koji su zauzeli ključne položaje kako bi osigurali potpun uspjeh svojega plana za povratak predmeta zakopanih pod ruševinama Herodova hrama. Red je veoma brzo postao iznimno bogat i slavan. Do smrti svojega prvog Velikog majstora, Huguesa de Payena, templari su već izgradili mnogo preceptorata, građevina i okruglih crkava diljem Europe, a kako je njihov ugled rastao, ubrzo su se počele širiti glasine da su oni čuvari svetoga grala.

Nakon što smo ustanovili da se u tarot kartama skrivaju načela njihova vjerovanja, te da postoji bliska veza između templara i autora arturijanskih legendi, trebali smo dublje istražiti razdoblje njihova propadanja.

U Prvome križarskome ratu, koji je počeo 1096., kršćani su konačno osvojili Svetu Zemlju i uspostavili latinsko kraljevstvo Jeruzalema. Međutim, muslimanska vojska time nije bila zaustavljena. Kad su muslimani ponovno osvojili područje Edese, francuski kralj Luj VII. i car Konrad II. krenuli su 1147. u drugi križarski pohod. Jedini njegov uspjeh je bio da su Lisabon osvojili prvi križari koji su plovili iz Svete Zemlje. Treći križarski rat povelili su poznati križarski kraljevi - engleski kralj Rikard I. (Lavlje Srce), njemački kralj Fridrik I. (Barbarossa) i francuski kralj Filip II. (Augustus.) Ali, njihov uspjeh nije bio baš značajan. Fridrik se utopio na putu,

u Kilikiji i od toga je trenutka njihova misija krenula pogrešnim smjerom, budući da se Rikard i Filip nikako nisu uspjeli dogovoriti o zajedničkom djelovanju. Konačno, uspostavljen je nadzor nad Akom i Jafom, ali kršćanske snage nisu uspjele učiniti ništa više od toga.

Tijekom Četvrtoga križarskoga rata, koji je trajao od 1202.-1204., napadnut je kršćanski grad Zadar u Dalmaciji a, prije proglašenja flandrijskoga grofa Baudouina novim latinskim carom Konstantinopola, osvojen je i taj grad i iz njega je odneseno blago i relikvije. U Petome križarskome ratu Fridrik II. okrunjen je za kralja Jeruzalema 1229., a četiri godine nakon toga grad su osvojili Tatari.

Nakon što su muslimani 1244. osvojili Jeruzalem, francuski kralj Luj IX. četiri je godine planirao veliku ekspediciju na Srednjemu istoku. Krajem kolovoza 1248. s vojskom je otplovio na Cipar, gdje je proveo zimu pripremajući konačan plan za osvajanje Svete Zemlje. Vodeći se istu strategiju kao u Petome križarskome ratu, Luj se usidrio u Egiptu i sljedećega dana bez teškoća osvojio je Damiettu. U proljeće je krenuo osvojiti Kairo, ali taj je pohod završio katastrofalno. Križari nisu oprezno čuvali svoje redove, pa su Egipćani podignuli vratnice brane na Nilu i uzrokovali poplavu, koja je zarobila čitavu križarsku vojsku i natjerala Luja na predaju. Nakon što je platio golemu otkupninu od 167 000 funti i predao Damiettu, kralj je otplovio u Palestinu. Ondje je četiri godine gradio utvrde, nakon čega se u proljeće 1254. konačno vratio u Francusku.

Novac za otkupninu bio je prisiljen posuditi Stephane d'Otricourt, zapovjednik templarske vojske, koji je pratio Luja u neuspjeloj križarskome pohodu u kojem je njegova vojska pretrpjela goleme gubitke. Među europskim plemstvom vladalo je mišljenje da su križarski ratovi izgubili prvotni smisao, što je potvrdio i Lujev katastrofalni poraz. Međutim, upravo se zbog toga neuspjeha Luj mogao više posvetiti rješavanju problema u svojem kraljevstvu. Konačno je mogao pokušati riješiti dugotrajan problem veza između Francuske i Engleza, koji su nadzirali velik dio francuskoga kraljevstva.

Kako bi uspostavio što bolje odnose s engleskim kraljem Henrikom III., Luj ga je 1254. pozvao u Pariz. Engleski kralj i njegova pratnja odsjeli su u Pariškome hramu kod templarskih vitezova, jer je to bilo jedino mjesto pokraj Pariza koje je bilo dovoljno veliko i dostojno kralja. Rezultat toga neobaveznoga sastanka bio je Pariški sporazum, koji je potpisan 1259., a prema kojemu je engleskome kralju vraćena Gaskonja, kojom je vladao francuski kralj.

Nakon što je osigurao svoje granice, Luj je objavio da namjerava povesti novi križarski rat unatoč protivljenju svojih plemića. Tijekom toga razdoblja, u kojemu su Francuskoj postavljani golemi veliki vojni zahtjevi, papa je odobrio Lujju da nametne poreze francuskoj crkvi, a to će dopuštenje njegov sin pretvoriti u svoje isključivo pravo.

Početak novoga križarskoga rata bio je odgođen zbog iznenadne bolesti kralja. Kad se malo oporavio, kralj je ipak odlučio otploviti, no ubrzo je ponovno obolio i umro je u Tunisu prije negoli je njegova vojska mogla poduzeti ikakvu korisnu akciju. Njegova utroba je zakopana u Monrealeu a kosti su odnesene u St. Denise, gdje su 1271. pokopane. Ondje su njegovi ostaci postali središtem zanimanja rastućega kulta, čiji su pripadnici umrloga kralja neslužbeno nazivali "sv. Luj", iako je službeno kanoniziran tek nakon nekoliko godina.

Čini se da je u to doba u Francuskoj bilo uobičajeno stvarati kultove svetih relikvija. U doba zastoja znanosti, vladalo je gotovo sveopće praznovjerje, pa su se dijelovi tijela slavnih osoba, kao i njihove relikvije, često smatrali svetima i vjerovalo se da imaju čudesnu moć ozdravljenja. Središta krivovjernih štovanja koja su povremeno nastajala oko tajanstvenih relikvija nekoć moćnih pojedinaca stvarala su probleme Crkvi, koja je strahovala da će se narod okrenuti ikonama i idejama, što je bilo izvan njezina nadzora.

Crkva je oduvijek na tri načina reagirala na nova vjerovanja koja su se pojavljivala u njezinim novim zemljama ili na vlastitome području:

- 1. Ismijavanjem.** Crkva najprije izruguje i kritizira nepoželjne ideje. Ako u tome ne uspijeva, prelazi na sljedeći stupanj.
- 2. Preuzimanjem.** Prihvaća postojeća vjerovanja i obraća ih na kršćanstvo. To je činila u kulturama diljem svijeta. Danas rimo-katolički svećenici u pojedinim dijelovima Afrike imaju pravo na brak, ali i na ženidbu s nekoliko žena, zato što su njihovi stari plemenski običaji postali dijelom "novoga" kršćanskoga puta do Boga. Ne uspije li taj postupak apsorpcije, Crkva obično prelazi na sljedeći stupanj.
- 3. Uništenje.** Crkva je mučila, sakatila i ubijala ljude koji nisu željeli prihvatiti stajališta Vatikana.

Početak trinaestoga stoljeća tijekom takozvanoga Albigenškoga križarskoga pohoda, Crkva je postupkom teološkoga čišćenja, koji je uništio većinu Francuske, pokazala kako postupa prema protivnicima papinske dogme. U početku je albigenške heretike pokušala preobratiti mirnim načinom, ali kada u tome nije uspjela, papa Inocent III. zapovjedio je križarski pohod, koji je u dvadeset godina svojega trajanja pokosio stotine tisuća ljudi, a tek se nekoliko malih skupina albigenza spasilo izbjegavši u sigurna područja. Upravo je tada, na pitanje jednoga časnika kako će vojnici razlikovati kršćane od pogana, de Montfort izrekao svoj slavan odgovor: "Poubijajte ih sve. Bog će svoje prepoznati."

U tom domaćem križarskom ratu počinjen je pokolj albigenza, ali i nevinih kršćana. No unatoč žestini i okrutnosti, Crkva nije uspjela uništiti albigenze.

U teškim razdobljima u kojima vlada glad i strašna kuga, ljudi traže spas od Crkve. Ako ih ona ne zaštiti, ljudi prirodnim nagonom teže traganju za novim idejama i odgovorima. Filolog i istraživač filozofije religije, John Allegro, komentira to na sljedeći način:

"...značajna svrha religije jest da istjeruje vragove nagomilanih stresova, koji su neizbježan sastojak svakodnevnoga života."

Osim toga, Allegro tvrdi da zbog sve neprimjerenijih metoda tradicionalne vlasti, raste prirodna težnja za novim izvorima moći. Jedan od njih bile su i relikvije, kojima su njihovi štovatelji pripisivali čarobno djelovanje. Dakle, kada je kult štovanja posmrtnih ostataka Luja IX. postao sve snažniji, jer je značio izvor snage francuskim kraljevima, papa Bonifacije VIII., nastojeći umanjiti njihovu moć, apsorbirao je novu prijetnju tako što je prihvatio molbu vjernika St. Denisa i proglasio Luja IX. svecem Rimokatoličke crkve.

Lujev sin Filip III. nije shvatio da su križarski ratovi zauvijek završeni kada je sudjelovao u neuspjelome Aragonskome križarskome pohodu, koji ga je stajao života i, za to doba nevjerojatne svote od 1 229 000 funti. Divlje pustolovine Filipa III. konačno su gurnule francusko gospodarstvo na rub ponora iz kojega bi se, u normalnim okolnostima ono moglo spasiti pomoću uobičajenih izvora kraljevskih prihoda. Godišnji prihod francuske krune tada je iznosio 656 000 funti, a uobičajeni troškovi države bili su otprilike 652 000 funti. Filipov neuspjeh križarski rat ostavio je Francusku u velikim dugovima zbog kojih će trpjeti i Crkva. Time je Filip Lijepi konačno shvatio da su dani križarskih ratova i kršćanskih vojnih redova, koji su u njima stvoreni, odavno završili.

Nevolje Filipa IV.

Filip IV, poznat pod nadimkom "Lijepi", imao je samo tri godine kada je umro Luj IX., pa budući da nikada nije upoznao svojega svetoga djeda, odrastao je u sjeni njegovih pobožnih postignuća. S gorčinom je pamtio da su templari nerado platili otkupninu nakon djedova neuspjela križarskoga rata, a taj će izgred spomenuti poslije u svojem napadu na Red. Kada je mladi Filip okrunjen za kra-

Kralj Filip Lijepi

lja, odlučio je slijediti stope svojega svetoga djeda i pokušati vladati svojim ispaćenim narodom. Postao je štovatelj kulta sv. Luja koji je za njega značio francusku monarhiju na vrhuncu njezine moći, a prisvojio je dvostruku ulogu kralja i svećenika.

Filipov učitelj bio je Giles de Colonna, koji će poslije postati nadbiskup Burguesa. Bio je to čovjek snažne osobnosti i čvrstih stajališta o kraljevskim dužnostima i odgovornosti. Kada je Filip kao sedamnaestogodišnjak postao kraljem, u njemu se već razvio snažan osjećaj vlastite vrijednosti, koji je jačao zahvaljujući riječima njegovoga učitelja, koji mu je rekao:

"Isus Krist svojoj crkvi nije dao svjetovnu vlast, dok je francuski kralj vlast dobio od samoga Boga."

Za Filipa je veliko značenje imala činjenica da je unuk sveca, a zahvaljujući uputama koje je dobio od Gilesa de Colonne razvio se u vladara koji se neće klanjati ni jednome čovjeku niti će se pokoravati volji Crkve.

Filip IV. je od svojega oca naslijedio: kraljevstvo u dugovima, sporazumni brak i ljubav za lovom. Kada je 1285. postao kralj, sedamnaestogodišnji Filip zaključio je da će mu za vraćanje dugova koje je za sobom ostavio njegov otac trebati više od tristo godina - čak i ako koristi svoj kraljevski prihod bez kamata. Zato je čvrsto odlučio da neće provesti život u oskudici.

U dvadeset šestoj godini Filip je zaratio s engleskim kraljem Eduardom I., što je značilo da će uz nasljeđene dugove očekivati i goleme troškove. Zato je žurno trebao pronaći druge izvore prihoda ili osigurati redovitost postojećih. Njegov otac se 1284. dosjetio da nametne goleme poreze židovima, a tu obiteljsku tradiciju Filip je nastavio 1292. i 1303. Zatim je, vjerojatno uz skrivene političke namjere, nametnuo porez od stotinu centa na svu imovinu židova. Godine 1306. zapovjedio je da se zaplijene svi židovski posjedi, a sve je židove potjerao u progonstvo. Također, slijedeći primjer svojega oca, nametnuo je velike poreze bankarima Lombardije i Firence (1295. taj je porez iznosio 65 000 funti). No, tim okrutnim i neuobičajenim mjerama ipak nije skupio dovoljno novca.

Filipovi su troškovi dostigli svotu od otprilike 4000 funti na dan, a kako bi osigurao dovoljan dotok novca da isplati dugove, morao je pribjeći devalvaciji. Njegov otac i djed koristili su se financijskim uslugama pariških vitezova templara kako bi ispunili monetarne obveze države, ali Filip je odlučio svoje blago premjestiti iz ruku templarskoga rizničara u Parizu, Jeana de Toursa i osnovati vlastitu riznicu u Louvreu.

Iz uporabe je izbacio sav kovani novac, istalio ga i doznačio kovanice iste vrijednosti, ali uz mnogo manju količinu dragocjenoga metala. To je bila u povijesti jedna od prvih poznatih metoda novčane devalvacije. U srednjemu vijeku inflacija nije predstavljala uobičajen problem, ali do 1303. kupovna moć francuske marke gotovo se upola smanjila u usporedbi s njezinom vrijednosti 1290. Sustavnim sniža-

vanjem vrijednosti kovanica, između 1298. i 1299. godine kralj je uspio prikupiti 1 200 000 funti, a 1301. godine 185 000 funti.

Neki povjesničari vjeruju da je Filip bio opsjednut težnjom da oponaša križarske pothvate svojega djeda Luja IX., te da je propašću dvaju glavnih križarskih redova, templara i hospitalaca, dobio mogućnost da ih pokuša udružiti pod novim vodstvom - a tu je ulogu namijenio sebi. Neki od njih su čak pretpostavili kako je Filip razmišljao o tome da se odrekne francuske krune i postane novi kralj Jeruzalema na čelu ujedinjenoga reda. Mi smatramo da to nije točno jer svojim djelima nije pokazivao da mu je to bila primarna namjera: Filip nijednom u svojoj dvadesetdevetogodišnjoj vladavini nije pokušao sudjelovati u križarskome ratu. Međutim, njegove namjere vezane za parišku riznicu templarskoga reda potvrđuje da je imao financijski motiv.

U namjeri da ponovno ojača vrijednost francuske valute morao je pronaći nov izvor dragocjenih metala za kovanje novca. Takav izvor bila je templarska riznica.

Jean de Tours je bio drugi u nizu rizničar s takvim imenom u Pariškome hramu. Na taj položaj imenovan je 1302., a iz dijelova sačuvanih zapisa saznajemo da je primjenjivao najstariji, ali prilično napredan knjigovodstveni sustav. Templarski rizničari su razvili administrativne metode za financiranje križarskih ratova. Te su tehnike uključivale sigurnu pohranu dokumenata i oporuka, čuvanje dragocjenosti i obavljanje knjigovodstvenih poslova za upravljanje posjedima. Osim toga, osiguravali su vladi sredstva za povećanje njezinih poreznih prihoda. Europski kraljevi ubrzo su shvatili kako templari raspolažu financijskom infrastrukturom kakva je njima nedostajala, a templari, koji su uživali u svojoj neovisnosti od svjetovne vlasti, rado su im pomagali svojim bankarskim umijećem.

Njihovo bogatstvo i financijska mreža snažno će privući Filipa, ali problem je bio što templari nisu bili odgovorni njemu nego isključivo papi.

Financijska bitka s Crkvom

Papa je tijekom rata odobrio Filipovu djedu da nametne izvanredne poreze Crkvi i njezinim vjernicima kako bi osigurao novac za potrebe države i obranu kraljevstva. Filip je to nastavio, te je Crkvi još nametnuo redovne poreze u namjeri da iz toga veoma bogatoga izvora umanjí svoje dugove. Kako bi spriječio Filipa da iskoristi Crkvu kao izvor sredstava za svoje vojne pothvate, papa Bonifacije VIII. je 1302. izdao bulu, kojom je svećenstvu zabranio da novčano pomaže svjetovnim vlastima bez dopuštenja Rima. Filip je na tu odluku reagirao žestoko i brzo. Zabranio je izvoz zlata, srebra i robe iz Francuske, čime je spriječio prijenos financijskih sredstava iz njegove zemlje u Vatikan, te je jednim potezom ugasio velik izvor papinskih prihoda.

Ta je mjera djelovala izravno na vaticansku riznicu, ali nije baš pomogla uništenome francuskome gospodarstvu niti je mogla spriječiti veliku krizu valute, koja je nastupila 1303. Tada su se u čitavoj zemlji čuli zahtjevi za povratak vrijednosti kovanica iz doba sv. Luja.

Zbog Filipova napada na papinske prihode, papa Bonifacije izdao je odredbu prema kojoj se svi vladari imaju podvrgavati njegovim odlukama, koje se tiču i svjetovnih i duhovnih pitanja. Filip je, naravno, imao potpuno drugačije stajalište, pa je odbio da bude vezan papinskim svjetovnim odredbama, što je jasno izrazio u odgovoru Bonifaciju:

"Filip, milošću Božjom, kralj Francuske, Bonifaciju, koji djeluje kao vrhovni pontif, malo ili nimalo zdravlja. Neka u svojoj velikoj ludosti znaš da u svjetovnim stvarima nismo pokorni nikome."

Kako bi bio siguran da su svi shvatili ozbiljnost njegova odbacivanja papinske vlasti, Filip je uz pratnju zvuka trublja javno spalio papinsku bulu.

Bonifacije nije mogao prijeći preko te bučne pobune protiv njegove vlasti, pa je pozvao francusko svećenstvo u Rim kako bi s njima raspravio o tome kako sačuvati tradicionalne slobode Crkve od prijetnje mladoga kralja. Filip je, pak, u Parizu sazvao nacionalnu skupštinu sastavljenu od svećenstva i predstavnika trećega staleža, koji su donijeli odluku da će stajati uz svojega kralja u obrani njegovih prava. Filipova osobnost bila je toliko snažna da je čak i svećenstvo okupljeno na skupštini uspio uvjeriti neka negira papinsko pravo na svjetovnu vlast. Kako bi bio siguran da su Bonifacije i njegovi podanici doista shvatili koliko je odlučan u težnji da bude isključiv nositelj svjetovne vlasti, Filip je zapovjedio neka se otmu i zaplijene svi posjedi i imovina crkvenjaka, koji su na papin poziv otišli u Rim.

Filipov je čin razbjesnio Bonifacija, koji je zbog toga izdao bulu *Unom Sonetom*. Njome je istaknuo da su svi ljudi odgovorni papi, te da na njegovu zapovijed moraju doći u Rim. Bila je to doista borba između dviju samoljubivih osobnosti.

Filipov glavni ministar bio je Guillaume de Nogaret, čovjek koji nije imao ni jedan razlog da bude odan crkvi. Naime, njegovi su roditelji spaljenima lomači kao heretici tijekom Albigenškoga križarskoga rata. Kao Filipov glavni savjetnik od 1303. do 1313., de Nogaret je kralja opisao sljedećim riječima:

"Pun milosti i pobožan, uvijek slijedi trag istine i pravde, nikada ne kleveće, gorljiv u vjeri, religiozan u životu, gradi bazilike i čini pobožna djela."

U svojoj burnoj prošlosti kao kardinal Benedict Gaetani, Bonifacije VIII. je sudjelovao u mnogim seksualnim pothvatima, što je Nogaret veoma dobro znao kada ga je optužio, između ostaloga, za iznimno nedolično seksualno ponašanje.

Papa je bio biseksualac i pravi katolik u svojim seksualnim ukusima, budući da je uz udanu ženu i njezinu kćer kao svoje ljubavnice, zaveo i velik broj drugih lijepih mladih žena. Sam je tvrdio da je seksualni čin *"grieh koji je jednak trljanju dlanova"*. Bonifacije

je doista bio preljubnik i razvratnik, ali vjerojatno nije išao toliko daleko koliko je dao naslutiti da Nogaret. Naime, kada je kancelar zasjedao državnom skupštinom, optužio je papu za simoniju, vraćanje i nošenje maloga, pripitomljenoga vruga na svojem prstenu, koji se pojavljuje noću i s kojim papa u krevetu izvodi svakojake neopisive opačine.

Nezastrašen tim maštovito zamišljenim napadima, Bonifacije je poslao svoje povjerenike u Francusku kako bi zahtijevali od tamošnjega svećenstva da se pokore njegovim uputama, a čini se da je izbilna teška svađa prije nego su kralj, njegova žena i sin javno prisegnuli da će stajati uz sve crkvenjake koji su podupirali neovisnost Francuske o papinskoj uzurpaciji. Do toga je trenutka situacija postala prava farsa. Naime kralj je spriječio izvršenje papinske bule o njegovu izopćenju tako što je zaustavio njezino objavljivanje. Bonifacije je potpuno izgubio samokontrolu, a oslanjajući se na Konstantinovu darovnicu prema kojoj je imao pravo postavljati i svrgavati kraljeve, ponudio je francusku krunu austrijskome caru Albertu.

Njihova je svađa postala veoma ozbiljna jer ni jedna strana nije namjeravala odustati, ali Filip je na raspolaganju imao konačan udarac protiv 84-godišnjega pontifa. Vodeći se pretpostavkom da je neprijatelj njegova neprijatelja njegov saveznik, Filip je pružio utočište obitelji Colonna, koji su bili neprijatelji Bonifacije. Nogaret je otplovio u Italiju sa Scairra Colonnom i tristo konjanika, a ujutro 7. rujna 1303. unajmljeni su "francuski domoljubi" koji su trebali izazvati neredu izvan zidina papinske palače u Anagni.

Potkupljeni papinski vazal otvorio je vrata "domoljubima", koji su uletjeli u palaču gromko izvikujući *"Živio francuski kralj, smrt Bonifaciju"*. Pri tome su Colonna i njegovi Talijani nasilno ušli u Bonifacijeve odaje gdje je papa odjeven u svoje pontifikalno odijelo klečao pred oltarom očekujući smrt. No, strahopoštovanje prema papi spriječilo je Talijane da ga ubiju, ali su ga tri dana držali u zarobljeništvu, gdje su ga tjelesno i verbalno mučili. Konačno su ga oslobodili stanovnici Anagnija, nakon što su istjerali francusku vojsku.

Unatoč činjenici da papu nije mogao zarobiti, Filip je u Parizu sazvao državnu skupštinu na kojoj se trebalo suditi Bonifaciju u njegovoj odsutnosti. Optužili su ga, između ostaloga, za herezu, za nevjerovanje u život nakon smrti, ubojstvo svojega preteče pape Celestina V. Nažalost, nekoliko tjedana nakon povratka u Rim Bonifacije je umro od posljedica zlostavljanja u zarobljeništvu, tako da se optužbe nisu nikada mogle dokazati na sudu.

Francuski papa

Nakon smrti pape Bonifacija, Crkva se našla u velikome duhovnom i političkom rasulu. Rimokatolička crkva je oduvijek bila uvjerena u svoje pravo da upravlja svjetovnim poslovima na temelju činjenice da njezina hijerarhija predstavlja Kristovo kraljevstvo na zemlji. Tvrdila je da biskupi i svećenici trebaju, u ime vrhovne vlasti Krista, sudjelovati u poslovima svih naroda i da je papa vrhovni vladar svijeta, te da je vrhovna vlast pontifa temelj rimokatoličke vjere.

Prezasićenost vladavinom crkve i rastuća svijest o iskvarenosti i korumpiranosti njezinih predstavnika potaknula je sveopća preispitivanja uloge Crkve, pa je ona postala sve razdražljivijom na "kri-vo-vjerja" - odnosno, stajališta koja nisu potjecala iz Vatikana. Unutar Crkve stvarala su se doktrinarna razilaženja, dok su svijet sve češće pogađale prirodne katastrofe i ljudi su smatrali da Bog više ne stoji na strani Crkve.

U takvim su prilikama kultovi relikvija i nostalgija za zlatnim vremenima postali utjeha običnim ljudima, koji su izgubili povjerenje u one koji su im nekada pružali potporu i vodstvo. Zbog križarskih ratova koje je vodila Crkva, mnoga su kraljevstva bila potpuno osiromašena, a Sveta Zemlja nije bila vraćena. Početkom četrnaestoga stoljeća "crna smrt" postupno je širila svoj obruč kao da je dolazila iz samoga pakla. Budući da se za Božju osvetu nije mogla optužiti Crkva, trebalo je hitno pronaći nekoga tko će preu-

zeti njezin grijeh. Židovi su, kao što smo vidjeli, već jednom bili progonjeni, ali uskoro je trebalo povećati broj žrtava.

Bonifacijev nasljednik, papa Benedikt XI. odmah je poništio njegovu presudu o izopćenju francuskoga kralja, zbog čega je dobio Filipovu potporu. Međutim, ubrzo je shvatio da mora vratiti prvotnu vlast Svete Stolice, koju Bonifacije nije mogao održati. Filip nije namjeravao nastaviti bitku za svjetovnu prevlast koju je, kako je smatrao, Bonifacije izgubio, pa je odlučio tu nepotrebnu i nepoželjnu raspravu završiti na jednostavan način - trovanjem Benedikta. Njegovom je smrću papinska stolica ostala prazna, pa je trebalo riješiti problem izbora novoga pape.

To pitanje je sukobilo francuske i talijanske kardinale, a žučna rasprava se nastavila sljedećih deset mjeseci. Filipovi agenti su, zato, predložili da jedna od sukobljenih strana odabere tri kandidata među kojima će druga strana izabrati papu. Konačno, obje su strane prihvatile oko jednoga kandidata - Bertranda de Gottea, nadbiskupa Bordeauxa, koji je iz mnogih razloga mrzio Filipa i njegova brata Karla Valoisa. Kardinal Prata upozorio je Filipa da je Bertrand veoma ambiciozna i prilagodljiva osoba, koja će služiti kraljevim interesima, te mu je predložio da s njime osobno razgovara kako bi se u to i sam uvjerio.

Filip je odmah dogovorio sastanak s Bertrandom u opatiji St. Jean d'Angely u Gaskonji, gdje je ambicioznome prelatu rekao kako o njemu ovisi hoće li postati papa, te da će, ako želi, to i učiniti - ali pod određenim uvjetima. Šest uvjeta koje je Filip postavio Bertrandu u zamjenu za prijestolje sv. Petra bili su sljedeći:

1. Skladan odnos između kralja i Crkve.
2. Davanje pričesti kralju i njegovim imenovanim dužnosnicima.
3. Francusko će svećenstvo pet godina plaćati desetinu za rat u Flandriji.
4. Uništiti sjećanje na papu Bonifacija VIII.
5. Imenovati Jamesa i Petera Colonnea kardinalima.

Šesti uvjet Filip nije želio imenovati, nego je rekao sljedeće:

"Šesti je zahtjev velik i tajan, a njega ću zatražiti kada za to bude prikladno vrijeme i mjesto."

Koji to "veliki i tajan" zahtjev nije želio izreći taj, inače veoma drzak, kralj? Filip se nije nikada ustručavao izraziti svoje želje, ali ovaj put o nečemu nije želio govoriti prije pogodnog trenutka. Uvjereni smo da svoj posljednji uvjet papi nije otkrio jer je na umu imao tajni plan, čije ispunjenje je mogao očekivati tek za dvije godine.

Filipova djela nakon toga pokazuju da je od pape tražio pomoć pri uhićenju vitezova templara optužbama za krivovjere i otmici njihova novca, kojim će napuniti francusku riznicu. Budući da su templari bili odgovorni isključivo papi, Filip je znao da svoj pljačkaški plan neće moći provesti bez njegova blagoslova.

Kralj i nadbiskup nisu se voljeli niti su jedan drugome vjerovali, ali Bertrand je bio vođen vlastitim ambicijama i zato je pristao na Filipove uvjete, koji su uključivali i zahtjev da Bertrand ostane u Francuskoj. Papinsko sjedište je premješteno u tu zemlju i Bertrand je 17. prosinca 1305. u Lyonu okrunjen za papu Klementa V. Prihvativši Filipove uvjete, novi pontif je uzrokovao raskol koji će trajati sljedećih pedeset godina. "Avignonsko ropstvo", je naziv za to povijesno razdoblje a Rimokatolička crkva ga uspoređuje s babilonskim ropstvom židova.

Prvi zadatak novoga pape bio je imenovati dvanaesticu Filipovih sljedbenika kardinalima, među kojima i braću Colonna. Trebalo je ispuniti ostale Filipove zahtjeve - osim onoga da se uništi sjećanje na papu Bonifacija, od kojega je Filip odustao na nagovor kardinala Prata. Klement je za uzvrat, kako bi Filipu dokazao da će mu pomoći u financijskim poteškoćama, kralju dao papinsko dopuštenje za izgon židova iz njegova kraljevstva i pljenidbu njihova vlasništva.

Istodobno, europsko se plemstvo općenito slagalo da muslimanima na Istoku neće moći vladati samo snagom oružja, pa su se mnogi počeli pitati o svrsi postojanja vojnih redova, koji nisu mogli braniti Svetu Zemlju. Naime, još 1274., nakon Šestoga križarskoga

rata, u Lyonu je održan drugi crkveni sabor, na kojemu se raspravljalo o udruživanju redova vitezova hospitalaca i templara u jedan vojni red. Vodstvo dvaju redova odlučno se suprotstavilo ideji da se odreknu bogatstva i položaja, pa su iskoristili svoj utjecaj kako bi spriječili to udruživanje. Međutim, od tog prijedloga, iako nije prihvaćen, nikada nije potpuno odustao, jer su mnogi zavidjeli templarima i hospitalcima na povlasticama među kojima je bilo i oslobođenje od plaćanja većine desetina i poreza.

Do proljeća 1291. luku Aku osvojili su muslimani, a u borbi je poginuo Veliki majstor i mnogi njegovi vitezovi. Kršćanski svijet je izgubio svoju posljednju utvrdu u Svetoj Zemlji, a templari su se povukli na Cipar, nakon čega su morali veoma pažljivo razmotriti svoju budućnost svjesni da će se ubrzo postavljati zahtjevi za njihovom reorganizacijom.

Položaj templara u javnosti postao je veoma težak. Godinama su uživali u ugledu koji su o njima i njihovim gotovo natprirodnim ratničkim sposobnostima stvarale brojne legende. Bili su opijeni

Papa Klement V

značajnom činjenicom da su ih povezivali s legendarnim čuvarima grala i kao takve smatrali novovjekim vitezovima Okrugloga stola. Doista, između 1190. i 1212. predstavili su verziju legende o gralu, koja se zvala *Perlesvaus (Parsifal)*, a napisao ju je jedan od njihovih članova i gdje su templari jasno opisani kao čuvari grala i Arturovi nasljednici. No, sada se njihovo slavlje bližilo kraju.

Nakon što su ih muslimani izbacili iz Svete Zemlje gostovali su, ne veoma dobrodošlo, na Cipru kralja Henrika i uskoro su morali ponovno razmisliti o svojemu opstanku ili prihvatiti mogućnost udruživanja s hospitalcima. U to teško doba templarima je bio potreban Veliki majstor, koji će biti odlučan vođa s vizionarskom sposobnošću promišljanja dostojan nasljednik Huguesa de Payena te koji će vratiti staru slavu Reda. Na mjesto Velikoga majstora Guillaumea de Beaujeua, koji je umro u Akri, izabran je Theobald Gaudin, koji je umro nakon samo nekoliko mjeseci. Svi su očekivali da će vodstvo tada preuzeti Hugh Pairaud, ali umjesto njega Velikim majstorom templara postao je vitez iz sela pokraj Besancona u istočnoj Francuskoj - čovjek od kojega će Crkva nakon njegove smrti strahovati smatrajući ga drugim Mesijom.

Posljednji Veliki majstor templara

Jacques de Molay rodio se 1244. u obitelji nižih plemića, a u dvadeset drugoj godini uveden je u Red Hrama u gradu Beauneu, Cote-d'Or. Obred njegove inicijacije vodio je Humbert Pairaud, engleski majstor Hrama, uz pomoć majstora Hrama u Francuskoj, Aimeryja iz La Rochea. Mladi templar nastavio je svoju službu na Istoku, pod vodstvom Velikoga majstora Guillaumea Beaujeua i u Outremeru (kako su se nazivale zemlje na Istoku; Prekomorje) stigao je vjerojatno nakon koncila u Lyonu 1275., u dobi od otprilike trideset godina. Posjetio je i Englesku, a neki povjesničari pret-

Jacques de Molay

postavljaju da je, prije nego je postao Veliki majstor Reda bio majstor Hrama u Engleskoj.

Povjesničar Malcolm Barbour, stručnjak za templare, postavlja moguće datume izbora Jacquesa de Molaya za Velikoga majstora u razdoblje između travnja 1292. i 8. prosinca 1293. Barbour tvrdi kako postoje zapisi da je Molay na prijeveru pobijedio svojega suparnika, Hughu de Pairauda, u izboru za Velikoga majstora. Jedini dokaz za tu tvrdnju jest izjava templara Hughu Le Fleura, koju je dao tijekom suđenja, a ona je vjerojatno bila dijelom protutemplarske propagande kojom se željelo diskreditirati Molayevo vodstvo kao Velikoga majstora. Međutim, priča o lažiranim izborima zapisana je i u knjizi koju je objavio nepoznati Englez u 18. st., a koja nosi naslov *Secret Societies of the Middle Ages*:

"Nakon što je Red utemeljio svoje sjedište na otoku Cipru, za majstora je izabran Jakov Molay, koji je potjecao iz francuske grofovije Besancon. Molay je oduvijek bio plemenita osoba vrijedna poštovanja; ali, povjerujemo li izjavi viteza imenom Hugh de Travaux, svoju čast je vjerojatno stekao posluživši se istom varkom kojom je, kako se vjeruje, Siksto V. zasjeo na papinsku stolicu. Red se, kako je tvrdio de Travaux, nije mogao složiti o izboru, jer je jedan dio podupirao Molaya, dok je većina bila uz Hugha de Peyrauda. Shvativši kako vjerojatno neće biti izabran, Molay je uvjerio neke od glavnih vitezova da ne žudi za tim položajem te da će i sam glasovati za svojega suparnika. Povjerovali su mu i radosno ga izabrali za novoga velikoga priora. No, odjednom je promijenio mišljenje. Ograč sam obukao, sada na njega stavite kapuljaču. Postavili ste me za velikoga priora, a želite li to ili ne, postat ću i Veliki majstor. Zapanjeni vitezovi odmah su ga izabrali."

Teško je suditi o istinitosti navedene priče, ali činjenica jest da se Molay nije dokazao ni kao vješt vojni strateg ni osobito vješt političar, pa je moguće da su priču izmislili nezadovoljnici, ističući njegove neuspjehe u rješavanju problema templara početkom četrnaestoga stoljeća.

Neposredno nakon što je izabran Molay je posjetio novoga papu Bonifacija VIII. u Rimu. Templari su pretrpjeli goleme gubitke nakon pada Akre i meštra je brinulo pitanje hoće li papa pomoći Redu da ojača svoj oslabljeni položaj. Raspravljali su o budućnosti Reda i papa je predložio mogućnost udruživanja templara i hospitalaca. Kada je Filip Lijepi poslije ponovio taj prijedlog, Molay je tvrdio da je Bonifacije tu ideju odlučno odbacio. Nakon njihova sastanka, Bonifacije je papinskom bulom templarima na Cipru dao jednaka prava koja su uživali u Svetoj Zemlji, što potvrđuje Molayevu tvrdnju. Nakon posjeta papi, Molay je otputovao u Englesku i Francusku očajnički tražeći potporu za pokretanje križarskoga poho-

da za povratak Svete Zemlje, kojim bi vratio izgubljeni ugled i svrhu postojanje reda Vitezovi templari.

Na putu za London, gdje se trebao susresti s engleskim kraljem Eduardom I., Molay je odsjeo u Pariškome hramu, a očito je bio u veoma dobrim odnosima s francuskim kraljem budući da se ondje predstavljao kao kum Filipova sina Roberta. Molay je održavao vezu s europskim vladarima koje je posjećivao tijekom svojih putovanja, što se zaključuje iz pisma Eduarda I. koje mu je stiglo iz Stirlinga 13. svibnja 1304. U pismu kralj predlaže da majstor Hrama u Engleskoj bude osoba sklona Molayu i obavještava ga da će u budućnosti Eduard vjerojatno pokrenuti križarski pohod za oslobođenje Svete Zemlje. Nažalost, Eduard je dugo bio zaokupljen napadima na Wales i Škotsku, zbog čega nije mogao ispuniti to pobožno obećanje.

Molay je ostao na Cipra do 1306., ali čak je i taj otok veoma teško održavao sigurnim od napada muslimana. Saracenski gusari upali su u Limassol, a Veliki majstor trebao je samo platiti otkupninu za zarobljenike. Nakon što je neuspješno pomogao Amauryju da izvede prevrat protiv starijega brata, ciparskoga kralja Henrika, Molay i njegov red postali su iznimno nepopularni u javnosti.

Molay je morao vjerovati u povratak Svete Zemlje jer je to bio jedini način da templarima osigura budućnost, ali politika Francuske nemilosrdno se okretala protiv njega. Naime, on se nikako nije mogao mjeriti s veličinom kapetske monarhije.

Do 1306. hospitalci su ponovno napali otok Rodos, što je konačno rezultiralo istjerivanjem Turaka, a kada su teutonski vitezovi usmjerili pozornost na Rusiju, Vitezovi templari su ostali jedini red koji nije sudjelovao ni u kakvim ratovima. Molay i njegovi vitezovi još su trpjeli posljedice napada na njihovo sjedište na Cipra, a pretpostavlja se da je Veliki majstor planirao potpuno povlačenje u Francusku. Međutim, budući da je francuski kralj bio u sukobu s papinstvom, takav bi postupak značio prijetnju Filipu jer su templari i dalje bili najjača vojna snaga odana papi.

Uvjereni smo da je Filip marionetskome papi objavio svoj posljednji uvjet šest mjeseci nakon Klementova posvećivanja, zato što je 6. lipnja 1306. pisao pismo Williamu de Villaretu, majstoru hospitalaca i Jacquesu de Molayu, i pozvao ih u Francusku kako bi raspravili mogućnost udruživanja njihovih redova. U pismu im je dao i sljedeće upute: *"Putujte u velikoj tajnosti i s veoma malom pratnjom, jer ćete s ove strane mora pronaći mnoštvo svojih vitezova."*

Villaret mu je odgovorio da ne može doći na sastanak jer upravo vodi veliku bitku na Rodosu, pa smo zaključili da su papa Klement i kralj Filip veoma dobro znali da hospitalci neće napustiti svoje ratište. Molay je, pak, pokušavao odbiti rutinske muslimanske napade u Limassolu pa se nije mogao opravdati da ne dođe u Francusku. Templarski Veliki majstor vjerojatno je bio sretan što može privremeno pobjeći od neprestanih sukoba, i tako je sa svojom flotom od osamnaest brodova otplovio u francusku luku La Rochelle.

Budući da mu je za odlazak bio dovoljan i jedan brod, zacijelo je za to imao dobar razlog. Molayevo shvaćanje pojma "malene pratnje" bilo je neobično, jer se ona sastojala od šezdeset najuglednijih vitezova, 150 000 zlatnih forinti i dvanaest konja natovarenih nekovanim srebrom. Neizbježno se nameće zaključak da je Molay bio svjestan kako je papa Klement slušao Filipove naloge i nadao se da će, ako rasprava krene pogrešnim smjerom, moći kupiti kraljevu naklonost te tako izbjeći opasnost udruživanja njegova reda.

Flota je pristala u luci La Rochelle, a Molay i njegova pratnja krenuli su prema Pariškome hramu. Kada su stigli u Pariz, kralj je svečano i uz najveće počasti primio Velikoga majstora i njegovo blago. Molay je pohranio blago Reda u odajama Hrama pod budnim nadzorom zaduženoga i novcem opsjednutoga kralja.

Otkrili smo da se Filip ranije osobno zadužio kod templara, što potvrđuje sljedeći odlomak iz Curzonova djela *La Maison du Temple de Paris*:

"Filip Lijepi stekao je, više od ikoga, korist tim prikladnim načinom na koji se dokopao novca [posuđujući iz pariške templarske riznice], ali je pokazao manje obzira kada je stigao trenutak da ga vrati. Dana 29. svibnja 1297. posudio je 2500 funti, koje se obvezao vratiti templarima. Nakon toga je iz templarske riznice uzeo 200 000 forinti, a budući da je Jacques de Molay za tu drugu pozajmicu saznao tek poslije, rizničar je, unatoč kraljevim molbama, otpušten iz Reda."

Molay je vjerojatno znao da Filip, ovisi o njemu, jer mu je bio dužan, a ako se ne bi mogao pozvati na dug, uvijek je mogao očekivati kraljevu suradnju nudeći mu velikodušnu pozajmicu. Konačno, Molay je papi Klementu predstavio svoj Memorandum, u kojemu je naveo šest razloga zbog kojih se templari ne žele udružiti s hospitalcima:

1. Ono što je novo, nije uvijek i najbolje; pozvao se na činjenicu da su oba reda dobro služila u Palestini.
2. Oba reda su duhovna, ali i svjetovna, a mnogi su u njih ušli zbog dobrobiti svoje duše, pa ne bi hladnoga srca mogli napustiti red koji su odabrali da pristupe drugome.
3. Prijetila bi opasnost razdora među redovima, jer bi svaki od njih želio zadržati svoje blago i utjecaj i težio bi nametnuti svoja pravila i disciplinu.
4. Templari su velikodušno raspolagali svojim dobrima, dok su ih hospitalci težili akumulirati - ta razlika mogla bi prouzročiti neslaganja.
5. Budući da su svjetovnjaci templarima pružali veću potporu i darovali mnogo više darova nego hospitalcima, oni bi bili gubitnici ili bi im njihovi partneri zavidjeli.
6. Moguće su i razmirice među odličnicima o imenovanju na visoke službe u novome redu.

Molay nije naveo prave razloge zašto se templari ne žele pridružiti hospitalcima - odnosno, da oni predstavljaju u tajnosti ponovno

uspоставljeno svećenstvo Jeruzalemskoga hrama. Nakon rasprave o mogućemu novome križarskome pohodu na Istoku, za koji je smatrao da se ne može povesti bez jednoglasne odluke kršćanskih vlasti, Molay se vratio u Pariz.

U proljeće sljedeće godine Molaya su počele zabrinjavati glasine o neprimjerenosti templara, koje su kružile Francuskom, pa je odlučio ponovno posjetiti Klementa. Veliki majstor je u pratnji preceptoru Akvitanije, Francuske i Outremera otišao u Poitiers kako bi se ondje sastao s papom. Klement je rekao templarima kako ga je njegov komornik kardinal Cantilupo obavijestio da su protiv njihova reda podignute teške optužbe za najrazličitije zločine. Papa je, čini se, bio zadovoljan što su templari sve to porekli, a majstor i njegovi časnici vratili su se u Pariz uvjereni da su prestale sumnje u njihovu odanost i dobre namjere.

Francuzi su trpjeli jer je Filip povećao porez i smanjenjio vrijednost kovanica, pa je prijetila opasnost od pobune. Jednom su prilikom, tako, dvije osobe u Parizu izazvale narod na pobunu i tada je kralj Filip zamalo poginuo. Od bijesa okupljene svjetine spasio se potraživši utočište u Templarskome hramu u Parizu, gdje je Ostao tri dana, do kada su nemiri prestali.

Vođe pobune, Squin Flexian i njegov pomagač Noffo Dei, uhićeni su i u zatvoru su priznali da su nekada bili templari. Kada je kralj čuo da su ti zločinci pripadali redu Vitezovi templar, zapovjedio je svojemu kancelaru da o njima sazna sve što može. Kancelar Nogaret ga je izvijestio daje Squin Flexian rođen u Beziersu, te da je bio templar i prior Mantfaucona prije nego je potjeran iz Reda. Noffo Dei bio je rođeni Firentinac i veoma neugodna osoba, a jedan suvremenik ga je opisao kao "iznimno pokvarenoga čovjeka".

Ne možemo biti sigurni je li se radilo o prijedlogu kralja ili dvaju zarobljenika, ali Filip je odjednom raspolagao s dvojicom bivših templara, koji su, u zamjenu za slobodu bili spremni optužiti Red za krivovjerje i razvratništvo. Zarobljenici su odmah premješteni u Pariz, gdje su pred kraljem iznijeli niz teških zločina koje su pripisivali redu Vitezovi templari:

1. Svaki templar svojevolutno je prisegnuo da nikada neće napustiti Red te da će promicati njegove interese svim sredstvima, bila ona dobra ili loša.
2. Vođe Reda sklopili su tajni savez sa Saracenicima; bili su krivovjernici, koji su više štovali Muhameda nego Krista; novi članovi prilikom inicijacije morali su pljuvati Kristov križ i gaziti po njemu te na razne druge načine ismijavati njegovu vjeru.
3. Vođe Reda su okrutni heretici skloni svetogrđu. Pokuša li novi član zbog tih opaćina napustiti Red, ostali će ga pripadnici ubiti i tajno zakopati u noći. Trudnice uče kako da izazovu pobačaj i tajno ubijaju svoju novorođenčad.
4. Templari su zatrovani svim pogreškama franjevacu; preziru papu i crkvenu vlast; ne poštuju sakramente, osobito sakrament pokore i ispovijedi. Pretvaraju se da prihvaćaju obrede Crkve samo zato da izbjegnu zatvaranje.
5. Njihovi nadređeni odaju se najgorim oblicima razvrata; a, iskaže li itko zbog toga gađenje, bit će kažnjen zatvorom.
6. Hramovi su rasadišta najodvratnijih zločina koji se mogu počiniti.
7. Red nastoji predati Svetu Zemlju Saracenicima, koje ljube više nego kršćane.
8. Majstor se ustoličuje u tajnosti, a tome činu prisustvuje nekoliko mlađe braće. To još više potvrđuje sumnje da on odbacuje kršćansku vjeru ili svoja obećanja ili da radi nešto zlo.
9. Statut Reda je većinom nezakonit i nije u skladu s kršćanskom vjerom; članovima se zato, pod prijetnjom trajnoga zatvora, zabranjuje da ga ikome otkrije.
10. Nijedan porok ni zločin koji je počinjen u ime dobrobiti Reda ne smatra se grijehom.

Konačno je napravljen scenarij. Papa je dao blagoslov Filipu Lijepom da otme najveće blago u kršćanskome svijetu - riznicu templara.

Istražujući okolnosti uhićenja templara, riješili smo jednu od najvećih tajni prošlosti - podrijetlo Torinskoga platna.

Zaključak

Romantični opisi hrabrih djela i vitezova koji su imali gotovo magične sposobnosti tijekom 13. stoljeća postupno su nestajali, a početkom 14. st. kršćanski svijet se bližio propasti. Unatoč golemim gubicima u ljudstvu i novcu, europsku vojsku su porazili muslimani, a papinstvo je bilo uhvaćeno u mrežu francuskoga kralja koji je bankrotirao. Živjeti u Francuskoj bilo je veoma teško, nedostajalo je novca, harale su bolesti, a Crkva više nije uspijevala masama pružiti utjehu i nadahnuće.

Nakon što su zauvijek izgubili Svetu Zemlju, Vitezovi templari su izgubili i svrhu svojega postojanja. Iako su i dalje obavljali svoje tajne obrede i raspolagali velikim bogatstvom, njihov posljednji Veliki majstor morao je voditi bitku za opstanak protiv slaboga pape i pohlepnoga kralja.

Zagonetka platna

Vjera je slijepa

Iako žive u dobu izgrađenome na načelima racionalizma, svi ljudi koji su svoj put do Boga pronašli kroz patnje Isusa Krista potpuno shvaćaju da njihova bezuvjetna vjera u stvarnost fizičkoga uskr-snuća predstavlja bit i osnovu njihove povezanosti sa Stvoriteljem. Ako bi raspolagali čvrstim dokazom da je Sin Božji doista umro za njih, vjera bi bila previše jednostavna i nalikovala bi svakodnevnome životu, utemeljenom na krutim činjenicama.

Svaka duhovnost zahtijeva snažan element tajanstvenosti i dvo-smislenosti jer bi, u suprotnome, logika sterilizirala ljudsku dušu, a sigurnosti bi potisnule mogućnost svake nade. Međutim, većina nas je u svakodnevnome životu zasigurno naučila vjerovati samo ono-me što vidimo svojim očima, dok nas vjerska uvjerenja prisiljavaju da živimo između suprotstavljenih pravila vidljivoga i nevidljivoga svijeta.

Jednostavno rečeno: Čuda negiraju znanost, a znanost negira čuda.

Često se, međutim, dogodi nešto što kao da bi moglo pomaknu-ti "mrtvu točku", i tada se čini da bi "znanost" - taj vječni neprijatelj religije - mogla potvrditi stvarnost kršćanske vjere. Jedan od naj-boljih primjera te rijetke pojave pruža komadić izbljedjele tkanine, koji se čuva u kapeli katedrale San Giovanni Battista, iz petnaesto-ga stoljeća, koja se nalazi u talijanskome gradu Torinu.

Taj komad tkanine osobit je zato što se na njemu, s obje strane, nazire obris čovjeka, koji izgleda kao da je bio okrutno pretučen i razapet. Rane na tijelu otisnutoga lika potpuno odgovaraju biblij-

skome opisu rana raspetoga Isusa Krista - ožiljcima od bičevanja, ranama od čavala, ranama na glavi te ubodnoj rani na boku.

Radi se o slavnome Torinskome platnu, za koje mnogi vjeruju da a dokazuje povijesnu istinu o Isusovu uskrsnuću.

Na temelju naših prethodnih istraživanja pretpostavili smo da to slavno platno predstavlja ostavštinu templara, ali uskoro smo otkrili uvjerljiv dokaz koji je potpuno objasnio podrijetlo na njemu otisnutoga lika.

Nakon što smo ustanovili da je francuski kralj Filip IV. isplani-
rao kako ukrasti templarsko blago, otkrili smo također da je raspo-
lagao ispovijedima dvojice templara, koji su mu pružili savršenu
izliku da pokrene akciju protiv njihova reda. Prije nego smo odlučili
istražiti pojedinosti o uhićenju templara, smatrali smo da prvo treba
razmotriti pitanje, kojemu se nismo odmah željeli posvetiti: Pred-
stavlja li lik na Torinskome platnu Jacquesa de Molaya posljednje-
ga velikoga meštra vitezova templara?

Povijest Torinskoga platna

Usprkos uvjeravanjima raznih kršćanskih istraživača, nikada nije dokazano da je Torinsko platno postojalo prije njegova javnoga izlaganja u maloj crkvi u francuskome gradu Lireyu 1357. Tkaninu s jasno raspoznatljivim likom raspetoga Isusa Krista lokalnoj je crkvi posudila Jeanne de Vergy, udovica Geoffrejya de Charneya, nižega plemića koji je umro prethodne godine u rujnu. Stanovnici Lireya ubrzo su prepoznali iznimno značenje te relikvije i taj je događaj svečano obilježen posebnom medaljom s prikazom grbova Geoffrejya i Jeanne.

Nikada nije objašnjeno na koji je način taj tajanstveni predmet postao posjedom obitelji Charney.

Platno je odmah privuklo pozornost javnosti, osobito mnogih hodočasnika, a do tada nepoznata crkva ubrzo je postala slavna u čitavoj Francuskoj. Nekoliko mjeseci stvari su se odvijale dobro, no izlaganje Platna u javnosti naglo je prekinuo Henry Poitiers, biskup

Troyesa, koji je ušao u crkvu i zapovjedio neka se to platno uništi. Jeanne je na neki način uspjela izbjeći izvršenje zapovjedi i skriti Platno. Trideset godina nakon toga, 1389., drugi član obitelji Charney, koji se također zvao Geoffrey, ponovno je izložio Platno u javnosti.

Potonji Geoffrey de Charney umro je 1398., a Torinsko platno su naslijedili njegova kći Margaret i njezin suprug Humbert, grof de la Rochea, koji su ga čuvali u dvorcu Montfort. Pedeset pet godina nakon toga, ostarjela Margaret prodala je Platno Louisu, vojvodi od Savoya (sinu pape Feliksa V.) u zamjenu za dva dvorca. Platno se od 1453., dakle više od tristo godina, nalazilo u posjedu obitelji Savoy, iz koje su potekli svi kraljevi Italije. Danas se ono čuva u kapeli Svetoga platna u katedrali sv. Ivana Krstitelja u Torinu

Godine 1898. novoosnovana država Italija odlučila je proslaviti pedesetu obljetnicu svojega Statuta, ustava Sardinije na kojemu su utemeljeni zakoni te zemlje. Zanimljivo je spomenuti da su članovi obitelji Savoy postali kraljevima Sardinije 1720. i imali su ključnu ulogu u stvaranju talijanskoga ustava. Svi gradovi diljem zemlje na karakterističan su se talijanski način natjecali u tome da upravo njihov grad najživopisnije i najsvečanije proslavi spomenuti događaj. Torino je, kao glavni grad drevne pokrajine Pijemont, planirao mnoštvo raznih događanja, među kojima i izlaganje najsvetije relikvije grada: pogrebnoga pokrova Isusa Krista.

Barun Antonio Manno imenovan je predsjedateljem Povjerenstva za svetu umjetnost, čija je prvenstvena zadaća bila koordinirati javnim izložbama, na kojima se, između ostaloga, nalazilo i sveto čudo, Platno u koje je, kako su vjernici vjerovali, bilo umotano Kristovo tijelo. Zainteresirani su smatrali kako bi to bila sjajna prilika da se fotografira Torinsko platno, pa je, unatoč nekim neslaganjima, fotograf-amater Secondo Pia, 28. svibnja 1898. dobio dopuštenje da ga snimi.

Pia je s oduševljenjem promatrao razvijene fotografije Platna, jer se lik na njima vidio mnogo jasnije i životnije nego u stvarnosti. Svoje iskustvo je poslije opisao sljedećim riječima:

"Bio sam zatvoren u mračnoj komori i zaokupljen radom, kada me odjednom obuzeo snažan osjećaj nakon što sam, razvijajući fotografije na njima prvi put ugledao Sveto Lice, koje se nazi-

ralo toliko jasno da sam zanijemio. Bio je to trenutak velike slave i zadržtao sam nad onime što sam vidio. "

Dvije fotografije bili su negativni s izmijenjenim tonovima, kojima je stvorena "prirodna" slika na kojoj su uzdignuti dijelovi tijela svjetliji, a udubljeni, poput očnih šupljina, tamniji. Takav nov način viđenja Torinskoga platna zaokupio je maštu čitavoga svijeta i izazvao rasprave, koje se vode i danas, o tome prikazuje li ono doista lik Isusa Krista.

Što je Platno?

Fizičke značajke Torinskoga platna mogu se jednostavno definirati, ali nikada nije objašnjeno zašto je slika nastala.

Tkanina ima oblik prilično napredno izvedenoga uzorka riblje kosti načinjenoga metodom tkanja 3:1, koja se u Europi počela primjenjivati otprilike početkom četrnaestoga stoljeća. Upravo to kasno datiranje uzrokovalo je neke teškoće onima koji su bili uvjereni da se radi o kršćanskoj relikviji. Ne može se potpuno odbaciti mogućnost da su se takve tkanine izrađivale u prvome stoljeću, ali to je prilično nevjerojatno. Čak i neki autori koji tvrde da je na Torinskome platnu otisnut Isusov lik, priznaju da zbog takvoga načina tkanja njihov dokaz nije potpuno održiv.

Drugi izvor podataka o podrijetlu i povijesti Torinskoga platna jesu tragovi peluda pronađeni na vlaknima tkanine. Dr. Max Frei-Sulzer, švicarski istraživač-forenzičar, dosjetio se da bi, otkriju li se tragovi peluda na tkanini, bilo moguće otkriti na kojim se sve područjima svijeta spomenuto platno nalazilo. Njegova analiza pokazala je da se na Torinskome platnu doista nalazi mnogo peluda, ali da ni jedan uzorak ne pripada stablu masline, što je potpuno opovrgnulo mogućnost da ono potječe iz Svete Zemlje, budući da je Izrael oduvijek bio bogat maslinama. Taj su rezultat potvrdili izraelski znanstvenici.

Znanstvenici su godinama odbacivali jedan od najpouzdanijih testova jer je on podrazumijevao uništenje dijela Platna. Radi se o metodi datiranja radioaktivnim ugljikom za koju je potrebna suviše velika količina uzoraka. Međutim, s napretkom znanstvenih metoda moguća opasnost za Torinsko platno smanjena je na prihvatljivu mjeru. U listopadu 1986. u nedvojbeno najprestižnijemu znanstvenom časopisu na svijetu, *Nature*, objavljen je članak koji je obavijestio javnost da će znanstvenici konačno datirati najslavniju tkaninu na svijetu:

"Jedna od najpoznatijih relikvija Rimokatoličke crkve uskoro će biti podvrgnuta jednostavnome testu: komadi Torinskoga platna bit će odneseni u sedam svjetskih laboratorija, gdje će se datirati radioaktivnim ugljikom. S obzirom na osjetljivost postojećih tehnika, na temelju 5 mg tkanine moći će se otkriti njezina starost, uz odstupanje od otprilike 60-ak godina. Očekuje se da će nakon skupljanja svih laboratorijskih rezultata statistike biti mnogo bolje... "

Metoda datiranja temelji se na činjenici da živi sastojci upijaju ugljični dioksid, plin koji sadrži jedan atom ugljika i dva atoma kisika. Atomska masa većine ugljičnih atoma iznosi dvanaest, a ta uobičajena masa poznata je kao ugljik 12 (C12) iako postoje i drugi oblici toga elementa. U višim razinama Zemljine atmosfere elementi su podložni udaru svemirskih zraka, kao visokoenergetskih neutrona koji na taj način stvaraju radioaktivni oblik ugljika s četrnaest protona u svojoj jezgri. Taj ugljik 14 nepostojan je radioaktivni izotop koji tijekom vremena gubi svoje protone i postaje normalan ugljik. Brzinu kojom se provodi taj proces znanstvenici proučavaju od 1950., kada je Willard Libby prvi predložio uporabu toga materijala za datiranje nekoć živih sastojaka.

Sve zelene biljke proizvode hranu upijajući Sunčevu svjetlost postupkom takozvane fotosinteze, a tijekom toga uzimaju i ugljični dioksid, koji pretvaraju u šećer i kisik. U ugljičnome dioksidu, koji

uzimaju, nalazi se i veoma mala količina toga visoko energetizirana ugljika 14, a njegova količina ostaje jednakom onoliko dugo koliko biljka živi. Kada biljka vene, akumulirani ugljik 14 počinje opadati točno poznatom brzinom.

Na temelju toga moguće je izračunati trenutak kada je biljka prestala živjeti. Ista metoda može se primijeniti i na životinje, koje jedući zelene biljke uzimaju ugljik 14. Metoda datiranja uspostavljena je kada su znanstvenici izmjerili preostali ugljik 14 na predmetu istraživanja i usporedili rezultat sa standardnim dijagramima, takozvanim kalibracijskim krivuljama. Tako se otkriva trenutak kada je promatrani predmet prestao živjeti, ali, zbog mogućih manjih pogrešaka u postupku mjerenja, znanstvenici dopuštaju "vremenski okvir" s odstupanjima od nekoliko godina.

Kad je konačno odlučeno da se ta metoda primjeni na Torinsko platno, znanstvenici su zatražili od Britanskoga muzeja da im pomogne nadzirati vjerodostojnost uzoraka i provesti statističku analizu rezultata. Nakon sastanka u Britanskome muzeju, koji je održan u siječnju 1988., odabrana su tri laboratorija iz Oxforda, Zuricha i Arizone i eksperimentalna metoda je predložena torinskom nadbiskupu, koji ju je odobrio.

Članovi istraživačkih odbora za Platno bili su nepovjerljivi prema Vatikanu i njegovim motivima, a njihovo međusobno neslaganje dovelo je čak do toga da je u ime Američkoga povjerenstva za znanstvena istraživanja paranormalnoga objavljeno pismo u časopisu *Naturi*; postavljeno je sljedeće pitanje:

"Kako će nezavisni istraživači znati pripadaju li uzorci, koji se dostavljaju laboratorijima doista Platnu? Možemo li jednostavno vjerovati riječi Vatikana?"

Odgovor dr. Tite iz Britanskoga muzeja objavljen je u istome časopisu sljedećega mjeseca, a u njemu se sve zainteresirane uvje-

rava da Britanski muzej treba osigurati vjerodostojnost dokaza. Nedvosmisleno je istaknuo i vlastitu ulogu kao nepristranoga promatrača pokusa:

"...Uvjeravam Duttona da će, u slučaju da se predloženi postupci izmijene i time omogućí zamjena uzoraka, Britanski muzej djelovati kao institucija za utvrđivanje vjerodostojnosti. "

Nakon toga, u travnju sljedeće godine otkrio je koji će se sve postupci primjenjivati tijekom pokusa, te je izjavio da će se uskoro u časopisu *Nature* objaviti znanstveni rad, o postupku i rezultatima istraživanja. To je zadovoljilo veći dio znanstvene javnosti, iako je u časopisu *Nature* objavljeno pismo u kojemu se nagađalo o tome da je Platno, ako je u njega doista bio zamotan Isus Krist, tijekom postupka svetoga uskrснуća bilo ozračeno neutronima što je moglo utjecati, pretpostavilo se, na omjer ugljika 14. Autor navedenoga pisma nije objasnio kako zna da se tijekom navodnoga nezemaljskoga postupka uskrснуća događala potpuno zemaljska pojava neutronskega zračenja.

Uzorci s Platna uzeti su 21. travnja 1988. u prisutnosti brojnih uglednih svjedoka. Nakon toga su, zajedno s tri kontrolna uzorka odneseni u laboratorije u Oxfordu, Arizoni i Zurichu. Laboratorijima nije rečeno o kojoj vrsti kontrolnih uzoraka se radi zato da se procijeni točnost njihovih rezultata u usporedbi s tkaninama iz poznatih povijesnih razdoblja. Dva kontrolna uzorka bila su dijelovi tkanine, dok se treći sastojao od vlakana. Korišteni su sljedeći uzorci:

Prvi uzorak: komadić Torinskoga platna

Drugi uzorak: komadić tkanine iz kršćanske grobnice u Qasr Obrimu u Egiptu, koji potječe iz 11. ili 12. st.

Treći uzorak: komadić tkanine iz grobnice u Tebi, koji potječe otprilike iz 75. god. po Kr.

Četvrti uzorak: vlakno uzeto iz bazilike sv. Maximina s halje sv. Luja d'Anjoua, a koje potječe iz sredine 13. st.

Laboratoriji su se dogovorili da će rezultate usporediti tek nakon što svoja otkrića objave Britanskome muzeju. Torinsko platno je dugo bilo izloženo različitim štetnim utjecajima, pa su laboratoriji morali primijeniti različite mehaničke i kemijske postupke čišćenja kako bi uklonili što više broj štetnih tvari. Kad su provedena sva potrebna mjerenja, laboratoriji su objavili rezultate svojih pokusa Britanskome muzeju, koji je na temelju toga napravio statističku analizu dokaza.

Sve pojedinosti postupka izračunavanja i datiranja kalibracijskih krivulja objavljene su u časopisu *Nature*, kako bi svi koji sumnjaju mogli provjeriti metode izračunavanja i njihovu točnost. Rezultat je bio prilično uvjerljiv i pokazao je, uz 95%-nim sigurnost, da su lanene biljke koje su upotrijebljene za izradu Torinskoga platna, istrijebljene između 1260. i 1390. po Kr.

Takvo datiranje, naravno, potvrđuje pretpostavku da Platno potječe iz razdoblja propasti Vitezova templara i uhićenja Jacquesa Molaya.

Uzorci uzeti s halje sv. Luja, koji su bili podvrgnuti istim analizama, s jednakom su uvjerljivošću potvrdili da potječu iz razdoblja od 1263.-1283. god. po Kr., što je bilo potpuno točno jer je svetac umro 1270. u dobi od pedeset šest godina. Rezultati datiranja radioaktivnim ugljikom primijenjenoga na ostalim uzorcima također su se pokazali točnima nakon što su uspoređeni s rezultatima datiranja drugim metodama.

Konačan rezultat razriješio je sve dvojbe o starosti tkanine Pokrova. Znanstvenici koji su obavljali mjerenja zaključili su:

"Ti rezultati uvjerljivo dokazuju da Torinsko platno potječe iz srednjega vijeka."

Taj uvjerljiv znanstveni dokaz da Torinsko platno potječe iz srednjega vijeka stvorio je velike poteškoće sindonolozima (kako sami

sebe nazivaju ljudi koji istražuju podrijetlo Platna.) Istraživanja podrijetla Torinskoga platna većim su dijelom trebala dokazati da je to pogrebni pokrov Isusa Krista, a predloženi su i najmaštovitiji dokazi kojima se nastojalo proširiti razdoblje poznate povijesti unatrag kako bi se otkrili i drugi predmeti koji su možda mogli biti Platno. Sva ta istraživanja sada su opovrgnuli rezultati datiranja radioaktivnim ugljikom, a nijedna dotadašnja teorija o Torinskome platnu ne uklapa se u poznate činjenice.

Datiranje radioaktivnim ugljikom trebalo bi zauvijek prekinuti rasprave, ali ljudi koji bi očajnički htjeli da lik na Platnu bude lik njihova Spasitelja, nisu spremni ustuknuti pred znanošću.

Mnogi su napali točnost rezultata datiranja, a među njima su bili i Holger Kersten i Elmar Gruber, koji su napisali knjigu u kojoj su istaknuli teoriju o međusobnoj uroti tri laboratorija, Britanskoga muzeja i Rimokatoličke crkve, koji su zavarali javnost tako što su namjerno zamijenili uzorke s Torinskoga platna onima s halje sv. Luja. Navodili su sadržaj nepristojnih letaka iz radikalnih katoličkih izvora neopravdano i nedokazano optužujući za prijevaru dr. Michaela Titea iz Britanskoga muzeja. Zaključili su da je Crkva željela sačuvati tajnu podrijetla Torinskoga platna zato jer otisak lika na njemu moglo stvoriti samo živo biće. To su smatrali dokazom tvrdnje da je Isus bio živ nakon raspeća, koju je činjenicu Rimska crkva nastojala skriti. Međutim, takvim su tvrdnjama sami sebi stvorili teškoće, kada su pokušali objasniti zašto bi tri akademska laboratorija riskirala narušiti svoj svjetski ugled takvim neprofesionalnim djelovanjem.

Neke teorije o podrijetlu

Autori su iznijeli nekoliko teorija koje, iako su znanstveno moguće, nisu nimalo uvjerljive. Dr. Nicholas Allen s južnoafričkoga Sveučilišta u Durban-Westvilleu objavio je temeljitu teorijsku analizu, prema kojoj je lik na Torinskome platnu nastao pomoću primitivne fotografije uz korištenje srebrnoga nitrata ili srebrnoga sulfa-

ta. Njegova detaljna kemijska analiza doista je točna, a njegovi pokusi sa zamračenom kamerom otkrili su iznimne rezultate. Međutim, postupak je bio složen i veoma spor, zahtijevao je mnogo sati izlaganja sunčevoj svjetlosti a, unatoč nepogrešivim znanstvenim metodama, dr. Allen nije niti pokušao objasniti kako je nastao lik na Platnu. Osim toga, svoje kemijske nalaze nije povezao s poznatim uvjetima na površini Platna. Zaključio je svoj rad sljedećim riječima:

"Na temelju toga može se zaključiti... da je hipotetska fotografska tehnika ... jedino moguće objašnjenje za nastanak lika na Platnu ...i nameće pretpostavku da su ljudi krajem trinaestoga i početkom četrnaestoga stoljeća bili doista upoznati s fotografskom tehnologijom koja je do tada navodno bila nepoznata." ¹⁴

Kakav izniman logički zaključak!

Iskoristivši znanstvenu vjerodostojnost navedene tvrdnje dr. Allena, britanski je par, Lynn Picket i Clive Prince objavio knjigu kojom su eksperimentalno "dokazali" da bi čak i Leonardo da Vinci mogao proizvesti Platno fotografskom tehnikom pomoću materijala koji su bili dostupni u 15. st. To je, međutim, dodatni problem teorije o podrijetlu, zato što je Torinsko platno prvi put bilo izloženo otprilike stotinu godina prije Leonardova rođenja. Činjenica da se ta tehnika danas može izvesti uz korištenje drevnih materijala ne znači da bi to mogla učiniti i neka povijesna osoba. Nije pruženo uvjerljivo objašnjenje zašto bi Leonardo da Vinci uopće želio stvoriti takvu sliku i nakon toga zamijeniti pravo Platno njegovom kopijom. Sama zamjena bila bi nemoguća, zato što je Platno bilo prodano obitelji

14) N. P. L. Allen: "Verification of the Nature and Causes of the Photonegative Images on the Shroud of Lirey-Chambery-Turin", ("Provjera prirode i uzroka fotografskoga otiska likova na Platnu iz Lireya-Chambreya-Torina".),

Savoy kada je Leonardo imao tek jednu godinu, što je i dokumentirano u povijesti.

Za razliku od pokušaja da se dokaže da je Leonardo zamijenio pravo Platno i umjesto njega načinio fotografski autoportret, jednostavnije je dokazati da Platno nije fotografija.

Picket i Price usmjerili su pozornost na glavu lika na Platnu zato što ima dugu kosu i bradu ... baš kao i Leonardo. Da su više vremena proveli proučavajući položaj tijela, uočili bi da njegova perspektiva nije skraćena, kako je uobičajeno na fotografijama, što ćemo pokazati u nastavku.

Druga glavna teorija o podrijetlu Torinskoga pokrova ističe da je sliku izradio iznimno vješt srednjovjekovni umjetnik. No, ta teorija nema uporišta zbog tri osnovna razloga:

1. Ni jedan srednjovjekovni umjetnik nije slikao tako živopisnim stilom, bez utjecaja umjetničkih pravila toga doba. Lik na Platnu malo je iskrivljen, ali to nije posljedica umjetničke interpretacije.
2. Srednjovjekovni slikari nisu stvarali slike nalik na negative, o čemu se počelo razmišljati tek nakon izuma fotografije.
3. Na svim poznatim srednjovjekovnim slikama Isus Krist je prikazan raspjet na križu, čavala pribijenih kroz dlanove, a ne kroz ručne zglobove, kao što je prikazano na Torinskome platnu.

Umjetnica i fizičarka Isabel Piczek temeljito je analizirala sliku i zaključila:

*"...Platno nikako ne može biti slika jer se na njemu raspoznaje vidljiv i kontinuiran lik, ali ne i kontinuiran, neoštećen vidljiv središnji film."*⁶

Isabel Piczek tvrdi da su čestice pigmenata pronađene na tkanini rezultat dugogodišnjega kopiranja, te kako je poznato da su izrađene pedeset i dvije kopije slike. Svoju pretpostavku potvrdila je

16) I. Piczek: "Is the Shroud of Turin a Painting?" ("Je li Torinsko platno slika?"), <http://www.shroud.com/piczek.htm>

pokusom, nakon čega je nastavila analizirati perspektivu lika na Platnu i zaključila sljedeće:

"...točan položaj tijela na njemu [Platnu] može se uočiti samo na temelju živoga modela, promatranjem s visine od otprilike 4,5 m."

Primijetila je da je na platnu prikazano tijelo čovjeka svijenih leđa i potanko je opisala kako je to zaključila na temelju svojih živih studija. Nije iznijela svoje stajalište o tome kako je Platno nastalo, ali je jasno istaknula da ono nikako ne može biti slika. Njezin rad veoma je dobro argumentiran i ilustriran detaljnim fotografijama i crtežima; A budući da je istaknula kako Platno nije slika, nije objasnila kako je i zašto ono nastalo.

Dakle, činjenica jest da nije objavljena ni jedna teorija prema kojoj je mogućnost fizičko-kemijsko stvaranje lika na Platnu, a koja bi se uklapala u poznate dokaze. Datiranje radioaktivnim ugljikom dokazalo je da je Torinsko platno nastalo otprilike 1357. Sve teorije o njegovu podrijetlu moraju, da bi bile uvjerljive, uzeti u obzir takvo datiranje.

Neobične značajke slike

Lik čovjeka na Torinskome platnu odaje mnoštvo neobičnih značajki, koje bi morale pokušati objasniti sve postojeće teorije o njegovu podrijetlu.

Čovjek prikazan na platnu je gol, bradat, duge kose koja seže do ramena i čini se da je u trenutku stvaranja slike bio mrtav ili u stanju duboke nesvijesti. Rane na tijelu odgovaraju tipu fizičkih oštećenja, koja bi nastala vještim, profesionalnim postupkom mučenja.

Stoljećima se vjerovalo da taj lik prikazuje Isusa Krista, a umjetnici su kopirali obrise njegova lica pri stvaranju svojih slika kršćanskoga Mesije.

Shvatili smo da ćemo zagonetku Torinskoga platna moći riješiti samo ako ga pokušamo sami proizvesti.

Najprije smo na pod položili komad bijeloga platna. Nakon toga smo goli model potpuno premazali crnom vodenom bojom, i prekrili ga od glave do stopala gornjim dijelom tkanine. Time smo dobili grubu sliku, koja se uskoro pokazala drugačijom od izvornoga Platna:

1. Na tkanini nije ostao otisak dijela nogu između stražnjice i listova.
2. Nije nastao niti otisak manjeg dijela leđa.
3. Desna ruka našega modela bila je otprilike 15 cm uzdignuta od tijela, za razliku od lika na Torinskome platnu.
4. Nisu nastali ni otisci stopala, osim vrhova pete.
5. Za razliku od lika na Torinskome platnu, ramena su se nalazila na jednakoj visini.

Sto se tiče stražnje strane lika, rezultat je bio osobito zanimljiv jer je pokazivao da platno dodiruje tijelo na pet glavnih točaka: glavi, ramenima, stražnjici, listovima i petama. Između tih točaka nije nastao nikakav otisak, iako je model bio potpuno prekriven bojom. Tekućina je tekla niz tijelo do kontaktnih točaka gdje, se izlila u lokve.

Iako bi postupak stvaranja slike konvekcijom objasnio prednju stranu lika, taj postupak ne može objasniti stvaranje stražnje strane slike, koji mora biti stvoren izravnim kontaktom. Unatoč naporima našega modela da leži potpuno ravno i mirno, nismo uspjeli stvoriti kompletnu stražnju sliku.

Taj rezultat onemogućio nam je da shvatimo i objasnimo što se dogodilo, ali smo razmišljajući o tome, stigli do jedinoga mogućega zaključka. Čovjek koji je bio zamotan u Pokrov nije uopće ležao na tvrdoj, ravnoj površini nego na mekoj strunjači koja mu je pridržavala čitavo tijelo.

Mrtvaci se ne polažu na meke ležajeve, pa se nameće zaključak da lik na platnu ne pripada mrtvacu nego živome čovjeku, koji je bio strašno mučen.

Budući da je žrtva bila zamotana u pogrebni pokrov, većina je istraživača bez razmišljanja zaključila da je ona tada već bila mrtva i, prema tome, položena na tvrdu površinu. Mnogi su shvatili da su

provodili pokuse, ali ljudi poput Kerstena i Grubera izradili su grafičke prikaze pokrova položenoga oko lika na potpuno ravnoj površini, osim maloga potpornja ispod glave. Međutim, ako je model položen na taj način, nije moguće proizvesti sličnu povezanost udova kakva je vidljiva na Torinskome platnu.

Nakon što smo promotrili naš rezultat i potanko proučili lik na Torinskome platnu, uočili smo veoma značajnu točku, koju smo prethodno zanemarili. Prednja strana lika na Torinskome platnu je vjerodostojna i precizna, dok je stražnja strana prilično gruba i nedostaju joj kontinuirani prijelazi tonova. Činilo nam se kao da su dvije polovice Platna nastale različitim postupcima!

Na ravnoj površini ruke ne mogu pratiti liniju tijela u smjeru koji je vidljiv na pokrovu.

Ali, na mekoj površini ruke se pomiču u položaj prikazan na pokrovu.

Na mekoj površini kosa se nalazi u istome položaju koji je prikazan na pokrovu.

Uskoro smo shvatili da bi teorija o "mekom ležaju" također mogla objasniti vidljivo nemoguću dužinu ruku, koje sežu suviše nisko uz tijelo za lik koji leži na ravnoj površini. Istraživači iz NASA-e uočili su da kut projekcije takve iskrivljenosti podlaktice lijeve ruke iznosi šesnaest stupnjeva. Jednostavnim trigonometrijskim izračunavanjem ustanovilo se da bi takav kut ruke, koja je dugačka 50 cm mogao nastati ako razlika u visini između nižega dijela desne zdjelice i lijevoga ramena iznosi 14 cm. Upravo to bi se dogodilo da je žrtva bila položena u krevet s jastucima ispod glave i ramena, čime bi se vrh trapa uzdignuo u odnosu na bokove, a ruke bi se spuštale uz tijelo.

U namjeri da testiramo tu hipotezu o "mekome ležaju", proveli smo drugi pokus u kojemu smo naš model položili na strunjaču na kojoj mu je glava bila 15 cm više od zdjelice, dok su mu stopala ležala na jastuku. Rezultat je bio nevjerojatan.

Iako su našim pokusima nastale grube i nejasne slike, imali smo dovoljno dokaza da izvedemo sljedeće značajne zaključke:

1. Na mekoj površini stvara se potpuna slika stražnjega dijela tijela.
2. Podizanjem ramena otprilike za 15 cm u odnosu na bokove ruke padaju u točan položaj (pod uvjetom da jastuci podupiru nadlakticu).
3. Stopala ostavljaju otisak ako su noge položene na jastuku.
4. Kut glave u odnosu na trup nije bitan; zbog činjenice da Platno slijedi obrise tijela, promatraču će lice uvijek izgledati četvrtasto. Što je glava više izbačena unatrag, vrat će se na slici činiti mnogo duljim.
5. Dok na ravnoj površini kosa pada s lica, razumno je očekivati da će ona uokvirivati lice ako glava počiva na mekome jastuku.

Pokusi su pokazali da se sve neobične značajke izvornoga lika na Torinskome platnu mogu objasniti ako se tijelo položi na meki ležaj ili više jastuka. Jedini logičan zaključak koji se time nameće jest da čovjek kojemu pripada lik na Platnu nije bio mrtav niti je umirao. Nakon raspeća na križu bio je položen na mek ležaj, a glava i ramena su mu bila podignuta tako da mu se omogući lakše disanje. Čini

se da se namjeravao oporaviti od nanesenih rana. Na temelju toga nameće se pitanje zašto bi netko bičevao i razapeo čovjeka i nakon toga ga položio na krevet s mrtvačkim pokrovom, koji se rasprostirao okomito ispod i preko njegova tijela.

Očit odgovor bi bio da je žrtva bila strašno mučena, kako bi se od nje izmamilo priznanje za neki zločin protiv crkvenih učenja, te da je nakon toga morala biti održana na životu kako bi joj se moglo suditi za krivovjerje. Ni jedan Francuz iz četrnaestoga stoljeća ne odgovara tome opisu bolje od Jacquesa de Molaya.

Stvaranje lica

Lice na Torinskome platnu veoma je detaljno, pa smo odlučili pokušati proizvesti tako kvalitetnu sliku lica pomoću otiska na tkanini. Lice našega modela premazali smo sivom temeljnom bojom, dok smo na više točke na licu, gdje obično teče znoj, nanijeli slojeve tamnosive boje. Nakon što se boja osušila, natopili smo tkaninu, ocijedili je i lagano je pritiskajući, položili preko lica modela. Boja se otisnula na vlažnoj tkanini i stvorila obris lica.

Naš pokušaj da stvorimo sliku lica otiskom na tkaninu pokazuje neke nepravilnosti.

Slika lica bila je veoma gruba, ali kada smo je kompjutorski skenirali i pretvorili u negativ, imala je nevjerojatan fotografski učinak. Međutim, nije bila kvalitetna kao slika lica na Torinskome platnu. Zbog debljine tkanine, na nekim su dijelovima nastali nabori i tu je izostala slika, a uočili smo i da je lice bilo iskrivljeno s obzirom na širinu.

Priložen grafički prikaz pokazuje zašto je našim pokusom nastalo iskrivljeno lice. Kada se lice stvara otiskom na tkaninu, tkanina se obavija oko lica, a nakon što se makne i raširi, uočava se da je lice mnogo šire. Na Torinskome platnu nema takvih nepravilnosti, pa smo bili uvjereni da slika nije stvorena ni kontaktom ni postupkom zračenja, jer bi u oba slučaja nastao takav efekt širine.

Jedino objašnjenje bilo je da je lik stvoren postupkom bliske okomite konvekcije. Lik na Torinskome platnu mogao je nastati samo takvim prenošenjem, ali nikako nismo mogli otkriti kakav je to

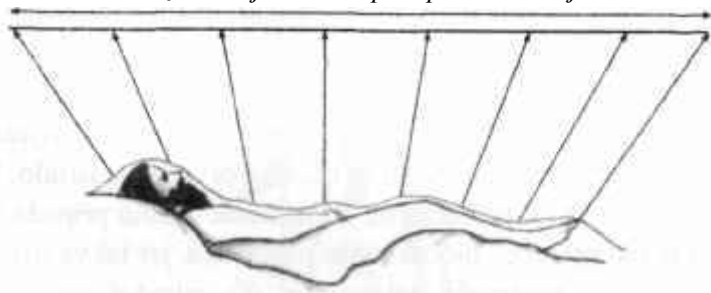
Kada se tkanina obavija oko lica, na njoj ostaje otisak dijela lica koji nije vidljiv s prednje strane, a kada se tkanina raširi, otisak lica izgleda neuobičajeno šire.

fizički postupak mogao biti. Koja znanost je mogla proizvesti sliku na takav način.

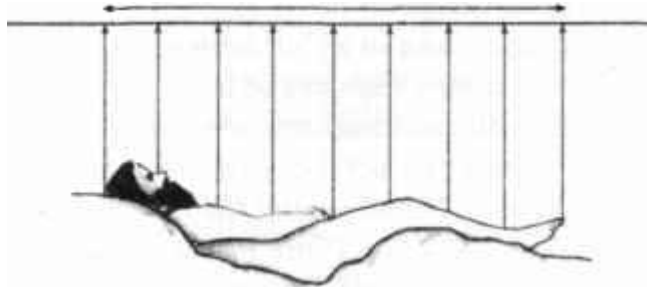
Nakon što smo priznali da ne znamo kemijski postupak na temelju naših jednostavnih pokusa ipak smo zaključili da lik na Torinskoj platnu nije mogao nastati fotografskim postupkom.

U tom bi slučaju slika bila skraćena, a lik bi izgledao zdepasto s kratkim nogama i trupom. Lik na Torinskoj platnu blago je iskrivljen na suprotan način - ima neobično duže ruke. Uzrok tome je činjenica da se budući da je tijelo blago svijeno, što omogućava rukama da se spuštaju niz bedra čini kako ono leži ispruženo jer je na platnu otisnuta cijela njegova dužina. Takav otisak mogao je nastati samo na temelju bliskoga kontakta konvekcijom prijenosom, čime platno prati obrise tijela, a kada se ono promatra na ravnoj površini, pokazivalo bi cijelu dužinu čovjeka, ali bi udovi odavali da se radi o svijenome tijelu. Radi se o postupku stvaranja slike koji

Dužina vidljiva nakon postupka konvekcije.

Dužina vidljiva nakon fotografiranja.

Nakon što se pokrov podigne s tijela i izravna, slika je duža.

fotografi i umjetnici nikada nisu rabili, a kojim nastaju veoma jedinstvene proporcije.

Kada smo konačno shvatili jednostavnost toga postupka, nismo mogli zamisliti da su istraživači Torinskoga platna prije nas mogli previdjeti nešto toliko očito.

Dokaz u krvi

Rane vidljive na liku Torinskoga platna odgovaraju onima koje nastaju bičevanjem, ali nijedan istraživač do sada, koliko nam je bilo poznato, nije ozbiljno proučio njihovo značenje. Detaljnim promatranjem uočili smo da postoji nekoliko slabo vidljivih skupina rana, što je pokazivalo da se napadač nalazio u drugačijem položaju prema žrtvi.

Da bismo shvatili kako su nastale te skupine rana na koži, pokušali smo ih proizvesti bičem, koji je bio izrađen tako da ne izaziva bol našem nervoznom modelu. Umetnuli smo male olovne utege na vrhove traka biča i neprestano ih umakali u crnu boju kako bismo vidjeli možemo li proizvesti jednake otiske kao na Torinskome platnu.

Ustanovili smo da su ožiljci na leđima od udaraca čovjeka koji je stajao ispred žrtve, a ne iza nje, kako se prvotno smatralo. Nema nimalo dvojbe da lik prikazan na Torinskome platnu pripada čovjeku, koji je bio pretučen bičem s više nastavaka, jer takve ožiljke ne bi bilo moguće proizvesti prijevarom. To također potvrđuje da Torinsko platno nije djelo srednjovjekovnoga slikara ili, pak, fotografija Leonarda da Vincijsa!

Žrtva je bila naga, a ruke su joj bile raširene i uzdignute pod kutom od otprilike devedeset stupnjeva od trupa.

Kad smo ustanovili način bičevanja, usmjerili smo pozornost na tragove krvi na rukama nadajući se da će nam ti tragovi pokazati kako je žrtva bila raspeta. Nismo se razočarali.

Godine 1932. pariški kirurg Pierre Barbet poslužio se udovima trupala da otkrije što se dogodilo nakon razapinjanja žrtve prikazane na Torinskome platnu. Tako je dokazao da postoje dva uočljiva

traga krvi, međusobno odvojenih deset stupnjeva, koja je tekla iz ručnih zglobova.

Uočili smo da je krv tekla niz ruku od ručnoga zgloba prema laktu. Proveli smo jednostavan pokus da vidimo u kojemu su se položaju nalazile ruke i bili smo iznenađeni onime što smo otkrili. Pomoću prozirnoga papira pažljivo smo kopirali ruke žrtve slijedeći tragove krvi, a zatim smo preokrenuli papir. Tada smo preklapili

Ožiljci bičevanja na leđima žrtve naneseni su s prednje strane.

papir kako bismo dobili suprotan smjer istjecanja krvi. Time smo postupkom dobili dva moguća rezultata, a ni jedan od njih nije nalikovao rimskoj tehnici razapinjanja prema kojoj su ruke bile ispružene sa strane i tako je žrtvi bilo otežano disanje. U oba slučaja najveća udaljenost između dva čavla iznosila je oko 90 cm, ali samo jedan od njih mogao se nalaziti na mjestu, koji bi dokazao da se radi-

lo o razapinjanju. Zaključili smo da je žrtva s Platna bila prikovana tako da joj je desna ruka stajala iznad glave, dok je lijeva bila ispružena sa strane. To znači da počinitelji toga fizičkoga napada nisu poznavali pravu tehniku ili ih jednostavno nije bilo briga.

Ožiljci bičevanja na stražnjici i nogama naneseni su s prednje strane.

Spomenuti položaj objasnio bi i zašto su mnogi istraživači zaključili da je desna ruka žrtve iščašena u ramenu. Da je ruka čavlima prikovana okomito, rameni zglobov bi trpio velike napore i vjerojatno bi došlo do dislokacije.

Istražujući podrijetlo i različite teorije o Torinskome platnu zaključili smo da je naša teorija o Molayu možda točna. Naime, poznati dokazi i novi podaci kojima smo raspolagali međusobno su se veoma dobro poklapali. Imali smo mnogo odgovora, ali najveći je problem ostao neriješen: zbunjivali su nas kemijski postupci.

Isprva smo smatrali da je na krv bogatu mliječnom kiselinom utjecao kalcijev karbonat, koji je spalio površinu vlakana na Platnu, ali pokusima smo razotkrili da Pokrov nije bio kontaktni otisak.

Ti pokusi su bili doista nedosljedni, ali nisu se svodili na zabi-
janje čavala u ljudsko meso nego su bili svojevrсна imitacija
izvornoga postupka. Imali smo malih poteškoća reproducirati nešto
što bi bilo slično stražnjem dijelu Pokrova, ali prednji dio je imao
istančanih dijelova koje nije bilo moguće proizvesti.

Mjesecima smo bezuspješno pokušavali, i konačno smo stigli do
odgovora.

Jedne noći Chris se vozio automobilom i slušao radijsku emisi-
ju. Veoma se iznenadio kada je čuo sljedeće riječi:

*"Posve je moguće da su Saraceni razapeli križarskoga zaro-
bljenika na način opisan u Evandeljima, u znak okrutnoga
izrugivanja njegove vjere."*

Glas na radiju je govorio ono što smo duže vrijeme sami pret-
postavljali, no to je zaključio na temelju sasvim drugačijega dokaza.

Radilo se o intervjuu dr. Alana Millsa, stručnjaka za sastav tla na
planetu Marsu, koji radi na Odjelu za fiziku i astronomiju pri
Sveučilištu u Leicesteru i koji se već dugo bavi istraživanjem pos-
tupka kojim je nastao lik na Torinskome pokrovu. Godine 1995.
objavio je rezultate svojega rada, predloživši novo objašnjenje kemij-
skoga procesa nastanka slike. U radijskoj emisiji BBC-a ukratko je
objasnio kako je veoma temeljito proučio literaturu o Torinskome
platnu i nakon toga je objasnio na njemu vidljive značajke.

Stupili smo u vezu s dr. Millsom, koji nam je detaljnije obja-
snilo svoje rezultate. Nakon toga nam je poslao prijepis svojega
rada, koji je nedavno objavio i veoma ljubazno nam dopustio da
navedemo njegove riječi u svojoj knjizi. Smatrao je da su veoma
zanimljive sljedeće značajke lika:

1. Nedostatak velikih iskrivljenja koja bi nastala kontaktnim
otiskom.
2. Činjenica da je gustoća slike obrnuta funkcija udaljenosti tkanine
od kože, a postupak zasićenja ostvaruje se na udaljenosti od 4 cm.

3. Na slici nema vidljivih tragova kista.
4. Postupak utječe samo na površinu vlakana i ne prodire na obrnutu stranu tkanine.
5. Razlike u gustoći slike nastale su uslijed promjena u gustoći požutjelih vlakana na određenim područjima, a nisu rezultat promjena u stupnju požutjelosti.
6. Zgrušana krv je zaštitila platno od mogućnosti da požuti.

Vlastitim pokusima dokazali smo da prednja strana lika nije mogla nastati kontaktom i vjerovali smo da su vlakna požutjela zbog određene reakcije na mliječnu kiselinu.

Dr. Mills je uočio još dva postupka, kojima su nastale slične vrste slika. Veoma stari botanički uzorci, koji su se čuvali na suhome proizvode blijede žutosmeđe tragove na celulozi, a oni pokazuju nevjerojatnu količinu pojedinosti na slici negativa. Otkrio je primjere toga učinka na uzorcima koji se od 1888. skladište u herbariju Sveučilišta u Leicesteru. Vjeruje se da ti tragovi, koji se nazivaju Volckringеровим uzorcima, nastaju reakcijom na mliječnu kiselinu. Dr. Mills komentira:

" 'Biljne slike' dostupan su izvor slike s vlaknima za pripremna istraživanja. Ovdje nema vjerskih granica i nitko nije obvezan objašnjavati da se radi o predmetima koje je načinio čovjek. "

Druga pojava koju je uočio već je stvarala probleme prvim fotografima, kada su otkrili da se slike mogu proizvesti u potpunoj tami u blizini različitih materijala kao što su rotopapir, smolasto drvo, aluminij i biljna ulja. Ustanovilo se da je taj postupak, koji se naziva Russelovim efektom, povezan s oslobađanjem vodikova peroksida. Do 90-ih godina 19. st. proizvođači filmova otkrili su kako stvoriti emulzije na koje neće utjecati taj učinak, a zanimanje za taj neobičan postupak stvaranja slika, koji nije zahtijevao izvor svjetlosti, potpuno se izgubilo.

Dr. Mills je uvjerljivo dokazao da gol čovjek na mirnome zraku proizvodi blage konvekcijske zračne struje, koje sežu na udaljenost

od 80 cm. Na temelju toga je zaključio da je svakoj čestici koja stvara sliku potrebna jedna sekunda da prijeđe 4 cm od površine tijela do tkanine. Opisao je taj postupak:

"Samo ako je aktivna čestica iznimno nestabilna, njezino bi blago okomito kretanje uzrokovalo uzdizanje modularane slike."

Laičkim jezikom ta rečenica bi značila otprilike sljedeće:

"Čestice koje su uzrokovale gubitak boje vlakana tkanine sigurno su bile u nestabilnim kemijskim uvjetima, a ako bi se nesmetano dizale od tijela prema tkanini, stvorile bi prepoznatljivu sliku načinjenu od graduiranih tonova."

Dr. Mills opisuje pomalo nerazumljiv postupak kojim nastaje slika sa svijetlim i tamnim tonovima, poput fotografske, ali ne pomoću svjetlosnih fotona nego pomoću čestica nekoga drugoga elementa. Neka nestabilna čestica koja bi uzrokovala požutjelost vlakana tkanine tip je slobodnoga radikala, koji je poznat kao reaktivni kisikov posrednik. Navedeni postupak stvaranja slike opisan je potanko u Dodatku br. 3.

Postupak takozvane autooksidacije veoma je spora reakcija, kojoj je potrebno mnogo godina da dosegne zasićenost, nakon čega slika počinje veoma polako propadati. Prema teoriji dr. Millsa, slika na Torinskome platnu postupno će blijedjeti, što se upravo i događa, pa će konačno potpuno nestati.

Njegovi zaključci su zapanjujući:

"Iako takve slike, koje su povezane s botaničkim uzorcima otišnutima na papiru nisu neuobičajene, slika na Torinskome platnu jedinstvena je jer zahtijeva iznimno neobičnu kombinaciju oređenih uvjeta, koji sami po sebi nisu nužni, na primjer:

- *dugačak pokrov istkan od fine tkanine*
- *jako je naboran jer je njime bio zamotan nedavno umrli (neopran?) izmučen čovjek u zatvorenome i termički postojanome mjestu*

- *uklanjanje nakon otprilike 30 sati*
- *desetljećima ili stoljećima bio je čuvan na suhome i tamnome mjestu*

U 8. poglavlju pokazat ćemo da svi ti uvjeti odgovaraju našoj hipotezi, ali mi vjerujemo da osoba zamotana u pokrov, odnosno Jacques de Molay nije bila mrtva, nego se nalazila u stanju duboke nesvijesti. To bi odgovaralo i opisanome postupku, budući da se toplina tijela održavala tijekom cijeloga postupka zamatanja.

Svi poznati dokazi sada su se potpuno uklapali u našu teoriju (vidi Dodatak br. 3), pa smo se odlučili vratiti rekonstruiranju događaja u listopadu 1307. te pokušati ustanoviti motiv, mogućnosti i okolnosti koji bi potvrdili teoriju o Jacquesu de Molayu.

Zaključak

Datiranje radioaktivnim ugljikom uvjerljivo je pokazalo da je Torinsko platno nastalo između 1260. i 1380., što je odgovaralo našoj pretpostavci da se radi o slici Jacquesa de Molaya. Ni jedna do sada predložena teorija ne uklapa se u znanstveno utvrđene činjenice. Pokusima smo ustanovili da je tijelo prikazano na Platnu ležalo na mekom ležaju, što navodi na zaključak da žrtva nije bila mrtva.

Dr. Alan Mills detaljno je objasnio kako je nastala slika na Torinske platnu tako što je uočio neke veoma neobične okolnosti, koje smo prethodno opisali. On je pretpostavio čak i to da je žrtva možda bila križar.

Krv i oganj

Sveta inkvizicija

U jesen 1307. francuski kralj Filip IV., je bio pred bankrotom, odlučio je od pape Klementa V. zahtijevati ispunjenje svojega šestoga i posljednjega uvjeta, na koji se potonji obvezao u zamjenu za prijestolje sv. Petra. Svoje novčane probleme kralj će uskoro riješiti otimanjem blaga Vitezova templara.

Jacques de Molay vjerojatno je bio uvjeren kako je dobio bitku protiv Filipa i pape Klementa i da je spriječio udruživanje svojega reda s Vitezovima hospitalacima. Osigurao je da siromašan kralj vidi bogatstvo koje je sa sobom donio i pohranio u Pariškome hramu, uživajući u osjećaju moći koji obuzima bankarskoga upravitelja kada očekuje da ga njegov dužnik zatraži neka prekorači iznos na svojem bankovnome računu. S obzirom na veličinu pratnje Velikoga majstora, uvjereni smo da je Molay namjeravao ostati u Francuskoj te ondje ponovno ojačati utjecaj templara i preuzeti nadzor u nepoželjnoj raspravi o udruživanju. Nažalost, nije shvatio koliko je njegov suparnik bio očajan i nemilosrdan, a tu nepažnju je na kraju platio na najružasniji način.

Ne postoji slika koja bi, kemijski ili slikarski, nalikovala na Torinsko platno, a na temelju istraživanja dr. Millsa znali smo da su i okolnosti njezina stvaranja bile veoma neobične. Na njih je utjecala pohlepa Filipa Lijepoga i sredstva kojima su raspolagali pripadnici Pariške inkvizicije, a nesretni je Jacques de Molay postao model za sliku, koja će stoljećima zaokupljati maštu svijeta.

Inkvizicija je bila "sud pravde", koji je osnovala Rimokatolička crkva sa svrhom da iskorijeni sva tumačenja Svetoga pisma, koja se nisu slagala sa službenim učenjima Vatikana. To je obavljala sakaćenjima i ubojstvima svih za koje je posumnjala da su isticali takva stajališta. Crkva je 382. god. po Kr. objavila odluku prema kojoj se krivovjernike treba pogubiti, ali kako je kršćanstvo postajalo sve stabilnije, a njegovi otvoreni protivnici, poput gnostičkih učitelja, bili ušutkani, progoni onih koji nisu na poželjan način tumačili Sveto pismo bili su manje siloviti. Crkva je tijekom određenog razdoblja bila zadovoljna jednostavnim izopćenjem heretika, ali to je potaknulo intelektualce da preispitaju natprirodna uvjerenja Crkve, pa je ponovno bilo potrebno uvesti okrutne mjere kojima će se zaustaviti takav nepoželjan razvoj događaja. Kako bi osigurala da optuženici priznaju svoja neovlaštena stajališta, Inkvizicija je dobila dopuštenje nanositi neograničenu fizičku bol svakome u koga je sumnjala. Tu praksu Inkvizicije službeno je odobrio papa Inocent IV. 1252. god. po Kr.

U zoru petka 13. listopada 1307., francuski senešali nasrnuli su na petnaest tisuća templarskih vitezova, koji su bili najugledniji pripadnici svetoga reda; preneli su ih iz sna izvikujući optužbe za herezu.

U svojem glavnome gradu Filip IV. je sa sigurne udaljenosti promatrao svoje časnike kako zauzimaju Pariški hram, otimaju njegov sadržaj i uhićuju preceptore Akvitanije, priora Normandije i Velikoga majstora - Jacquesa de Molaya. Templari nisu pružili otpor, iako je njihova zgrada mogla odoljeti svakome napadu. Za Filipa je Hram, koji se rasprostirao preko zidina glavnoga grada, bio toliko značajan da je u njega, nakon što su ga njegovi vojnici osigurali, osobno ušao.

Nevjerojatna je činjenica da stariji članovi Reda nisu bili upozoreni na zamku koja im se spremala. Budući da su mnogi mlađi tajnici i službenici sigurno vidjeli kopije uputa, pretpostavlja se da su bili posve odani svojem kralju ili su, pak, strahovali od osvete.

Možda su šutjeli jer su se bojali optužaba za herezu. Naime svatko tko je pomagao hereticima, zaokupio je pozornost Filipovih vojnika, ali i svećenika Francuske inkvizicije, koji su imali središnju ulogu u ispitivanju pripadnika Reda.

Međutim, Filipu nije sve uspijevalo.

Osiguranje u La Rochellei sigurno je zatajilo jer su mnogi ratnici Reda s cijelom flotom pobjegli prije nego su kraljevski senešali stigli u luku. Flota je otplovila u tami i više nikada nije viđena.

Nedvojbeno je većina bjegunaca otišla u Škotsku, gdje su potražili zaštitu izopćenoga kralja Roberta Brucea, dok su ostali, vjerujemo, otišli na zapad u potrazi za zemljom koju su nazivali La Merica.

Veliki francuski inkvizitor, Guillaume Imbert (poznat i pod imenom Guillaume Pariški) bio je osobni ispovjednik Filipa Lijepoga, a govori se da je bio *"iznimno vješt u svim inkvizicijskim umijećima i postupcima"*. Kralj mu je povjerio zadatak da iznudi priznanje od Jacquesa de Molaya svim mogućim sredstvima koja su mu na raspolaganju.

Jedan od templara, Jean Foligny, odmah je pokleknuo pod mučnjima Inkvizicije i priznao da su se templarski obredi obavljali u kapelici Pariškoga hrama, koja se nalazila u glavnome tornju u kojemu je bila smještena riznica. Opisao je tu kapelu kao "tajno mjesto", a mi vjerujemo da se radilo o prostoriji bez prozora, koja je nalikovala suvremenome masonskome hramu. Nismo uspjeli pronaći zapise u kojima bi bilo opisano kako je izgledala "tajna soba", ali sigurni smo da joj je pod bio crno-bijeli, u obliku šahovske ploče, zidovi su bili ukrašeni nekršćanskim simbolima, dok je strop bio oslikan zvijezdama u središtu kojih se nalazilo slovo "G".

U unutrašnjemu hramu, vjerojatno u maloj drvenoj škrinji, čuvala su se četiri predmeta. Lubanja čovjeka, dvije bedrene kosti i bijeli pogrebni pokrov - upravo ono što se i danas može pronaći u masonskome hramu. Templari su, kao i Jeruzalemska crkva prije njih i slobodni zidari nakon njih, bijelim platnenim pokrovom

zamatali kandidate za članstvo u užem krugu tijekom obreda u kojemu su prolazili kroz simboličnu smrt i uskrsnuće, nakon kojega su u nov život ušli kao punopravna braća.

Od deset zločina koji su se pripisivali templarima Inkvizicija je najvećim zasigurno smatrala sljedeći:

"Novi članovi morali su pljuvati i gaziti po Kristovu križu."

Križ, kao mističan simbol Kristova uskrsnuća, bio je i još uvijek jest bit kršćanske vjere, a svaki pokušaj njegova izrugivanja ili umanjivanja njegova značenja izazivao je zgražanje svećenika Pariške inkvizicije. Kada su saznali da je majstor nekoć slavnoga kršćanskoga reda pljuvao po križu, njihov bijes nije imao granica. Imbert je smatrao da tako strašna izdaja Isusa Krista i njegove svete Crkve zahtijeva najžešću osvetu. Ponašao se prema papinskim ovlastima da muči sve heretike bez iznimke, ali red Vitezovi templari bio je upravo takva iznimka.

Jacques de Molay i njegovi sljedbenici bili su odgovorni isključivo papi, a Imbert je znao da bez izravne papinske ovlasti neće moći templarskoga Velikoga majstora podvrgnuti "ispitivanju". Međutim, Filip je rekao Imbertu da on, kao francuski kralj, provodi papinsku uputu prema kojoj svi kršćanski vladari "moraju pružiti svaku moguću pomoć Svetoj inkviziciji", te da je prema tome ovlašten zapovjediti i mučenje starijih templarskih službenika. Imbert je bio sretan što mu je konačno samo kralj odobrio da svim raspoloživim sredstvima iznudi priznanje najvećega heretika, Jacquesa de Molaya.

Zatvorenici koje muči vješt mučitelj gotovo uvijek priznaju sve što se od njih želi čuti, čak ako žrtve znaju da će nakon toga priznanja biti pogubljene. Zaista, u takvim uvjetima smrt postaje jednim saveznikom i nadom nesretnih optuženika.

Ispitivanja u Hramu

Neposredno nakon zauzimanja Pariškoga hrama, Imbert je počeo ispitivati Velikoga majstora.

Budući da je Pariški hram bio financijsko središte grada, u njemu nisu postojale odaje za mučenje, pa tako ni sredstva za mučenje, npr. zupčaste naprave za istezanje ili koloturir. Međutim, Imbert je bio snalažljiv čovjek i unaprijed je osigurao sva potrebna sredstva za svoj zadatak, među kojima su bili konopci, bičevi i nekoliko golemih čavala.

U nastavku ćemo opisati koje je oblike mučenja, prema našem stajalištu, Inkvizicija primijenila na Molaya, što ćemo poduprijeti i dokazima.

Uvjereni smo da je Imbert, zaprepašten templarskim obredom uskrsnuća, koji je vrijeđao "pravo" Kristovo uskrsnuće, nastojao podvrgnuti Molaya istim patnjama koje je pretrpio Isus. To mučenje se vjerojatno provodilo u "tajnoj sobi", gdje su templari obavljali svoje "sramotne" obrede i u kojoj je Imbert pronašao škrinju s pokrovom, lubanjom i bedrenim kostima, koji su se koristili pri templarskom obredu uskrsnuća. Znao je čemu su služili ti predmeti zato što je prije toga od doušnika saznao za obred u kojemu kandidat preuzima ulogu žrtve u insceniranome ubojstvu, nakon čega uskrsava iz obrednoga "groba".

Užasnuti je Imbert odabrao način na koji će mučiti Molaya, uvjeren da će ovaj doživjeti trenutak kada će požaliti zato što je odbacio križ i bestidno upotrebljavao ostale svete predmete.

Prije početka mučenja pred Inkvizicijom, sa žrtve se skidala sva odjeća, što saznajemo i iz sljedećega izvještaja jednoga suvremenika:

"Razodijevanje se obavljalo bez imalo humanosti i poštovanja osobe ... Morali su se skinuti sve do podsuknje, koju su poslije također svlačili, tako da su im se, oprostite na izrazu, vidjele genitalije."

Molay je bio vezan konopcem za ručne zglobove, a Imbert je zapovjedio da ga šibaju bičem s više repova.

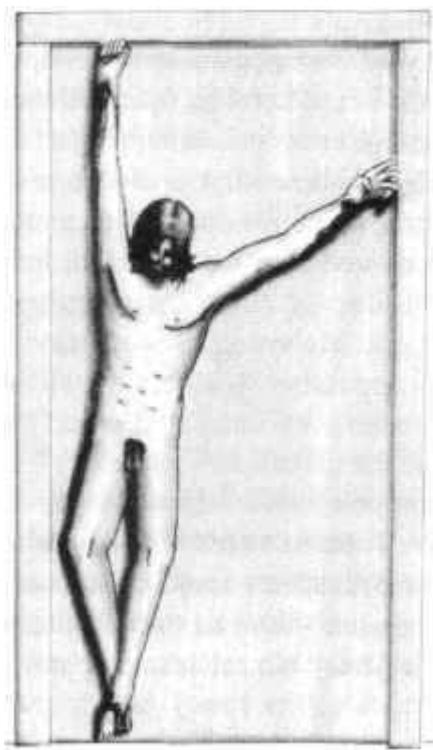
Na glavu majstora nasilno je nagurana šiljata kruna, koja se zabiljala u čelo i kožu lubanje.

Zabilježeno je da je Inkvizicija svoje žrtve redovito mučila zabiljavajući ih čavlima za kolce ili druge prikladne predmete, a vjerujemo da se upravo to dogodilo navedenoga dana u Pariškome hramu. Molayavi mučitelji izradili su pomoću tri čavla pokretno i veoma djelotvorno sredstvo za iznuđivanje priznanja.

Molay je odvučen do najbližega prikladnoga predmeta, možda do komada drveta ili, vjerojatnije, do velikih drvenih vrata. Ondje je morao stajati na niskoj stolici, dok su mu desnu ruku gotovo okomito uzdignuli iznad glave i zatim čavlom, ne dodirujući žile, pribili zapešća. Zbog jačine udarca kojim je zabijen čavao, palac Molayeve desne ruke preokrenuo se i urezao nokat duboko u meso dlana.

Nakon toga su čavlom o vrata pribili lijevu ruku, koja je bila uzdignuta na nižoj razini od desne. Uklonili su stolicu na kojoj je stajao i zabilili mu čavao kroz desno stopalo. Nakon toga su mu prebacili desno stopalo preko lijevoga, kako bi oba pribili istim čavlom. Molay nije visio potpuno simetrično - dio tijela od desnoga ručnoga zgloba do stopala tvorio je gotovo uspravnu liniju, dok mu je lijeva ruka bila ispružena gotovo vodoravno od tijela. Kostí desnoga ramena dislocirale su se gotovo u trenutku. Molay nije izgubio mnogo krvi i ostao je pri svijesti, iako je trpio strašne bolove.

Svećenici Inkvizicije bili su veoma vješti mučitelji, koji su uživali održavati željeni nadzor nad svojim nesretnim žrtvama. Osobito popularno sredstvo kojim su se koristili bila je sprava za istežanje, kojom se mogla nanositi različita razina boli, što su, u ovome slučaju sprečavala tri čavla. Međutim, vrata na kojima je žrtva bila pribijena predstavljala su savršeno sredstvo. Jednostavnim otvaranjem, pomicanjem naprijed-natrag i povremenim zatvaranjem vrata izazivali su zastrašujuće nalete boli bezumnoj žrtvi.

Skica položaja Molayeva tijela prilikom raspeća izrađena na temelju tragova krvi na Pokrovu.

Navedeni opis događaja odgovara dislokaciji palca i desnoga ramena, što su uočili medicinski stručnjaci koji su proučili Torinsko platno. Njime se objašnjava i tok tragova krvi uočenih na podlakticama lika na Platnu.

Šezdesettrogodišnji templar uživao je tijekom života velik ugled i poštovanje, a sada se nalazio u osobito ponižavajućemu položaju. Samo je iznimno snažan čovjek mogao izdržati torturu i ne priznati inkviziciji sve što je željela čuti.

Zbog velikih napora kojima je bilo izloženo Molayevo tijelo u njegovoj se krvi stvorila velika količina mliječne kiseline, pa je nastala takozvana "metabolička acidoza", stanje u kojemu se često nađu iscrpljeni sportaši. U takvome stanju tijelo proizvodi teške

grčeve, koji se pojačavaju izgradnjom ugljičnoga dioksida, koji se razvio zbog Molayeva otežanoga disanja, pa je nastala "respiratorna acidoza". U očajničkoj borbi za opstanak temperatura njegova tijela je porasla, znoj je bivao sve obilniji, mišići su mu se zamrznuli zbog neprestanih grčeva, krvni tlak je divljao, a srce je ubrzano kucalo - međutim, Imbert mu nije dopustio da umre. U trenutku kada je majstor mislio da više neće moći izdržati, Imbert je zapovjedio neka ga skinu s mučila.

Odlučio je pokazati Molayu kako Sveta inkvizicija zna da se izrugivao pogrebnome pokrovu. Kada su ga skinuli s vrata, mučitelji su ga položili na platno licem okrenutim prema gore i ostatkom tkanine mu prekrili su mu glavu i znojno tijelo.

Nakon toga su ga polegnuli u isti mekan ležaj iz kojega su ga toga jutra izvukli. Glava i ramena su mu bili uzdignuti, zbog čega je otežano disao, a tjelesne tekućine - znoj i krv, u kojoj se nalazila velika količina mliječne kiseline - tekle su slobodno niz njegovo tijelo.

Pokrov u koji je Molay bio zamotan potpuno je doticao njegovo mlitavo tijelo, tako da su krv i znoj ostavili grubu sliku na platnu pod kojim je ležao. Dio platna koji je prekrivao prednji dio njegova tijela naborao se na uzdignutim dijelovima tijela, dok se znoj isparavao sve do njegove površine. Ležao je na mekome ležaju, glavom uzdignutom jastucima, svijenoga struka i koljena, a ruke su mu počivale na vrhu bedra.

Imbert je dobio strogo zapovijed da ne smije ubiti templarskoga Velikoga majstora, ali nije želio ni njegovati heretika kako bi ponovno ozdravio. Molay u tome području nije imao niti jednoga člana obitelji kojega bi mogao pozvati da se o njemu brine. Ali njegov najodaniji drug, templarski preceptor Normandije, u to se vrijeme nalazio u Pariškome hramu. Vjerujemo da se netko iz obitelji Jeana de Charneya, brata Geoffreyja de Charneya brinuo o dvojici templara, koji su sedam godina nakon toga zajedno pogubljeni na lovači jer su ponovno pali u "herezu".

Obitelj Charney izvukla je Molaya iz pokrova i previla mu rane. Vjerojatno je bilo potrebno nekoliko tjedana da ozdravi, ali Mola-

yevi ožiljci nisu nikada zarasli. Dvije godine nakon toga pred papin-skim predstavnicima skinuo je košulju i pokazao posljedice stravi-čnoga mučenja kojemu je bio podvrgnut. Pokrov je bio napunjen krvlju i znojem, ali su ga Molayevi njegovatelji odlučili oprati, a ne baciti. Nakon toga su čisto bijelo platno uredno složili i pohranili u svojem domu.

Priznanje Jacquesa de Molaya

U većini knjiga o templarima obično se tvrdi da je Jacques de Mo-lay neposredno nakon uhićenja pod prijetnjom mučenja priznao optužbe. Zbog takvih tvrdnji većina čitatelja zaključuje da je Molay kralju Filipu dao "lažno priznanje". Time je izdao svoj red kako bi barem još neko vrijeme sebi osigurao zaštitu. Međutim, mi smo otkrili da postoje mnogo detaljniji izvještaji o njegovu priznanju, koji sasvim drugačije prikazuju taj problem.

Kada je Veliki majstor konačno ozdravio, iznio je svoje "pri-znanje" u pismu, koje je poslao svim templarskim vitezovima i u kojemu ih je nagovorio neka učine isto zato što ih je, kako je ustvr-dio: *"zavarala drevna pogreška"*.

Međutim, iako je priznao da je poricao Krista, odlučno je odbi-jao priznati ono što je nazivao: *"slobodom u obavljanju poročnih djela"*.

To je bio veoma neobičan odgovor za jednoga svećenika i vođu moćnoga kršćanskoga reda. Molay je bio spreman priznati optužbe za herezu, zbog čega je mogao gorjeti na lomači i biti osuđen na vječno prokletstvo u paklu, ali nijekao je optužbe za homoseksual-nost koja je, kako je ustvrdio papa Bonifacije VIII., bila "grieh jed-nak trljanju dlanova".

Čak bi i kršćanstvu najodaniji svećenici na mukama lažno priznali nešto toliko trivijalno kao što je sklonost nastranim seksualnim dje-lima, ali radije bi umrli nego lažno priznali da su odbacivali Krista. Međutim, navedeno priznanje potpuno je razumljivo uzmemo li u

obzir da ga je izrekao čovjek koji je znao da je Isus bio židovski Mesija, a ne bog. Priznanje potvrđuje tvrdnje engleskoga templara Johna de Stokea, da mu je Molay rekao kako vjeruje u jednoga i sve-mogućega Boga, koji je stvorio Nebo i Zemlju, ali ne i u raspeće.

Veliki majstor je na mukama priznao polovicu optužaba kojima je osigurao svoju smrt, pa nije baš vjerojatno da je doista rekao istinu. Templari nisu prakticirali homoseksualnost, što je potvrdio i Molay, ali je priznao da ne vjeruje da je Isus, kao ni bilo koji drugi čovjek, bio bog zato što postoji samo jedan Bog - a odbacivao je i simbol križa.

Zabilježeno je da je Molay svoje prvo, usmeno priznanje dao u nedjelju 15. listopada na Sveučilištu u Parizu. To se dogodilo samo dva dana nakon što je uhićen, a ako je navedeni izvještaj točan, Imbert ga je uspio veoma brzo nagovoriti da prizna, vjerojatno istoga dana kada je uhićen. Inače se ne bi mogao oporaviti dovoljno da bude sposoban govoriti. Deset dana nakon toga, Molay je i pismeno priznao da je odbacivao Krista i križ, ali je odlučno odbio priznati optužbe za homoseksualnost. Sljedeće su godine Molay i veliki priori Normandije i Akvitanije odvedeni u grad Chinon, gdje su pred papom Klementom ponovno priznali navedene optužbe. Klement je o tome sastanku izvijestio Filipa pismom, koje je napisao 30. prosinca 1308., a do tada ga je više puta potanko izvještavao o svojim postupcima protiv templara.

Klement je ispunio svoju "šestu obvezu" prema Filipu IV. i objavio je da je francuski kralj djelovao u skladu sa zakonskim ovlastima, naime prema papinskoj uputi da su svi kršćanski vladari obvezni "pružiti svaku moguću pomoć Svetoj inkviziciji". Napad na templare bio je suprotan interesima pape Klementa i svijet je konačno shvatio da Filipu nije bilo potrebno papinsko dopuštenje da nastavi progoniti Red, koji se nalazio izravno pod papinskom zaštitom. Snalažljivi se kralj nedvojbeno poslužio ucjenama kako bi uvjerio papu da ispuni njegov tajanstveni šesti uvjet.

U namjeri da potvrdi svoj položaj, Filip je 1308. u Toursu sazvao državnu skupštinu, na kojoj je donesena Deklaracija o njegovu kraljevskome pravu da kazni ozloglašene heretike bez ovlasti pape. Čini se da se Klement suprotstavljao Filipovim uhićenjima templara. Naime, poznato je da je pokušao pobjeći u Rim preko Bordeauxa, ali je kralj zapovjedio da se njegova kočija presretne i zaustavi, nakon čega je papa postao svojevrsnim Filipovim zarobljenikom.

Klement je bio prisiljen osnovati Papinsko povjerenstvo koje će istražiti točnost optužaba protiv Reda, a pred to povjerenstvo, koje je zasjedala u Viennei, u srijedu 26. studenoga 1309. doveden je Molay. Ondje mu je pročitana izvještaj u kojemu se tvrdilo da je već priznao sve za što je optužen. Molay je na to odgovorio toliko silovito i bijesno da su mu biskupi iz Povjerenstva zapovjedili neka se utiša. Nije zanijekao da je priznao da odbacuje Krista kao boga u liku čovjeka.

Sljedećega dana Molay je pred Povjerenstvom izjavio sljedeće:

"Ako smo ja ili moji vitezovi priznali pred pariškim biskupom ili drugdje, tada smo izdali istinu - popustili smo strahu, opasnosti i nasilju. Naši neprijatelji su nas mučili."

Skinuo je košulju i okupljenim biskupima pokazao tragove mučenja na svojem tijelu.

Nakon javno iznesenih optužaba protiv njih, stotine templara u Parizu zahtijevalo je 28. ožujka 1310. audijenciju kod pape, što im je Filip odbio.

Papa je nakon toga sastavio optužbu protiv templara, prema kojoj se tvrdilo da su templarski kandidati prilikom inicijacije morali zanijekati djevičansko rođenje Krista i izjaviti da on nije bio pravi bog nego prorok, koji je bio raspet zbog vlastitih zločina, a ne zbog otkupljenja grijeha svijeta. Optužba ih je teretila i za zločin pljuvanja i gaženja po križu, što su, kako je isticano, templari osobito činili na Veliki petak.

Budući da više nije mogao odgađati njihovo suđenje pod izgovorom da skuplja dokaze, Klement je 1. listopada 1311. sazvaio opći koncil u Viennei. Na njemu su se okupili papa i njegovih sto četrnaest biskupa, kako bi odlučili o sudbini templara. Većina biskupa koji nisu dolazili iz Francuske odbila je templare proglasiti krivima, pa je Klement odlučio zatvoriti koncil. Četiri mjeseca nakon toga, 22. ožujka 1313. Filip se osobno sastao s Klementom. Neposredno nakon tog razgovora, Klement je raspustio Red ne proglašavajući njegove članove krivima, ali ni nedužnima. Koncil se ponovno sastao 3. travnja, kada je u nazočnosti kralja i njegove garde, papa pročitao svoju Bulu o raspuštanju, koju je objavio 2. svibnja, kada je red Vitezovi templari i službeno prestao postojati.

Klement je, međutim, Filipu dopustio također da novčano optereti templarske posjede kako bi pokrio troškove ispitivanja i zatvaranja sumnjivaca. Ti "zakonski troškovi" uskoro su progutali svu imovinu Reda u Francuskoj.

Posljednje poricanje

Filip Lijepi nije niti pokušao osigurati templarima pošteno suđenje. Natjerao je Klementa da 12. kolovoza izda papinsku bulu, kojom su objavljeni rezultati ispitivanja i priznanja templara, koji prije 17. kolovoza nisu bili čak ni saslušani! Klement je zatim 1310. pozvao članove Reda da iznesu svoju obranu i pruže uvjerljive razloge zbog kojih ih ne bi trebalo progoniti. Zabilježeno je da se na koncilu pojavilo trideset šest templara, kojima je Filip obećao da neće biti u opasnosti.

Kada su se templari pojavili pred Papinskim povjerenstvom u Parizu, izjavili su da su strašno mučeni. Jedan od vitezova, Bernard de Vardo, pokazao je okupljenima kutiju s pougljenjenim kostima koje su mu otpale sa stopala dok je bio mučen nad kotlom s užarenim ugljenom.

Kralj je, međutim, prekršio svoje obećanje i uhitio okupljene templare. Mnogi od njih već su prije pod mukama priznali zločine, a njihov pokušaj da se obrane pred Papinskim povjerenstvom zna-

čio je ponovno vraćanje optužbama za herezu - za koju je kazna bila smrt na lomači. Templari su bili osuđeni jer su isticali da su nedužni. Filip je dao napraviti veliku lomaču za templare. Jednom prilikom, kako se pripovijeda, pod nadzorom Philipa de Marignia, nadbiskupa Sensa, spaljena su pedeset četiri viteza, od kojih nijedan, iako su jaukali zbog neizdrživih patnji, nije priznao krivnju.

Filipova mržnja prema templarima nije poznavala granice, no čak je i on nadmašio svoju okrutnost kada je zapovjedio da se ostaci bivšega rizničara Reda, koji je bio mrtav već gotovo sto godina i koji nije želio platiti otkupninu za kraljeva djeda, otkopaju i spale.

Konačan popis optužaba protiv templara bio je mnogo detaljniji od prvoga. Na njemu su se sada nalazile sljedeće optužbe:

1. Poricanje Isusa i oskrnuće križa.
2. Štovanje idola.
3. Obavljanje izopačenoga sakramenta.
4. Obredna ubojstva.
5. Nošenje užeta koje ima heretičko značenje.
6. Obredni poljubac.
7. Uvođenje izmjena u svetu službu i neortodoksan način davanja odrješenja.
8. Nemoral.
9. Izdaja ostalih kršćanskih snaga.

Templarski povjesničar Bothwell Gosse tvrdi da su 1., 5., 6. i 7. optužba bile najvjerojatnije opravdane. Zaključio je kako je djelomice možda bila točna i 8. optužba, ali da su bili potpuno nedužni što se tiče 2., 4. i 9. optužbe (o 3. optužbu nije komentirao).

Što se tiče optužbe za nošenje užeta koje ima heretičko značenje doziva u sjećanje konopac odnosno omču, a nosi ga svaki masonski kandidat prilikom inicijacije. U Rosslynu smo naišli na rezbariju koja prikazuje bradatoga templara koji u ruci drži uže zamotano oko vrata kandidata. Optužbe o obrednim ubojstvima također bi mogle biti točne promatramo li riječ "obredna", pri čemu se ona odnose na

simboličko ubojstvo kandidata za templara odnosno slobodnoga zidara, nakon kojega nastupa njegovo uskrsnuće.

Veliki majstor Jacques de Molay, preceptor Normandije Geoffrey de Chamey, Hugh de Peyraud i Guy de Auvergne bili su zatočeni prije nego je Klement sazvao Papinsko povjerenstvo gdje su, pod predsjedanjem biskupa Albe i dva druga kardinala, bez prethodnoga saslušanja zatvorenika objavljene presude da su krivi. Filip je želio da javnost prisustvuje spektakularnome izricanju presude navedenim templarima. Nadbiskup Sensa i tri papinska povjerenika zauzeli su najviša mjesta na pozornici podignutoj 18. ožujka 1314., ispred koje se okupila gomila koja je željela vidjeti kakva će biti sudbina četvorice templara. Trgom je zavladała tišina kada su slavni zatvorenici izašli iz svojih tamnica i stali na pozornicu. Biskup Albe pročitao je navodna priznanja i objavio presudu, koja je izričala kaznu doživotnoga zatvora, ali u trenutku kada je namjeravao objasniti u čemu se sastojao njihov zločin prekinuo ga je Veliki majstor, koji je zahtijevao da se obrati okupljenoj svjetini. Molay je, vjerojatno, rekao biskupu kako je spreman ustati i osobno ispovjediti svoj grijeh pred narodom. Nakon toga je dobio dopuštenje da govori:

"Držim kako je ovoga strašnoga dana i u posljednjim trenucima mojega života pravedno da razotkrijem obmanu i progovorim po istini. Pred nebesima i zemljom, te svima vama kao svjedocima, priznajem da sam kriv za najveći zločin..."

Na ovome mjestu Molay je napravio dramatičnu stanku, kako bi spriječio svoje tužitelje da ga prekinu u onome što želi reći.

"...Ali, zločin se sastoji u tome da sam lagao priznavši odvratne optužbe protiv Reda. Izjavljujem, a istina me na to obvezuje, da je Red nedužan!"

Priznao sam neistinu samo da bih se spasio od stravičnih muka, rekavši ono što su moji neprijatelji željeli čuti.

Poznata mi je sudbina ostalih vitezova koji su povukli svoja priznanja. Pa ipak, pomisao na smrt nije toliko strašna da bih potvrdio laži koje su izrečene.

Ponuden mi je život, ali takav život po cijenu sramote bez žaljenja ću odbiti."

Naravno, toga dana među svjetinom nije bilo novinara, pa ne postoje ni pisani zapisi. Zato moramo prihvatiti mogućnost da se zabilježene Molayeve riječi temelje na sjećanju obrazovanijih ljudi, koji su sudjelovali u događaju. Iako neke pojedinosti vjerojatno nisu potpuno točne, možemo pretpostaviti da su ključne riječi i stajališta ostali netaknuti.

Čini se da je Molay pomalo izazivao svoje mučitelje, kada je na početku govora dao naslutiti da će pristati na njihove optužbe u zamjenu za doživotnu kaznu zatvora, ali je u posljednjemu trenutku svoje moguće priznanje mudro pretvorio u poricanje. Međutim, najzanimljiviji dio njegova govora zapravo je ono što nije rekao!

Veliki majstor je izjavio kako ga istina obvezuje reći da su templari nevini. Oni su doista bili dobar i pobožan red, ali ne kršćanski, budući da ni na jednome mjestu u svojem govoru Molay nije spomenuo Isusa Krista. Očekivali bismo da bi svećenik i vođa te očito kršćanske organizacije iskoristio posljednju priliku da potvrdi svoju ljubav prema Kristu i tako dokaže kako tvrdnje, koje je priznao pod mukama, da je odricao svojega Spasitelja, nisu točne. Zašto nije rekao nešto poput: "Red je nedužan i time izražavam svoju ljubav i odanost Isusu Kristu, spasitelju svijeta"?

Molay je, kao Jahvin veliki svećenik, izjavio da je Red "nedužan", a prema njegovu stajalištu to je doista i bio ... ali, nije se pri tome osvrnuo na najznačajniju optužbu i rekao: "Red nije kriv za odricanje Krista."

Taj Veliki majstor, pripadnik obitelji Rex Deus mnogo je puta, kao i njegovi sljedbenici, spominjao Boga, ali ne i Isusa Krista - pa čak ni u svojem oprostajnome govoru. Iz Molayevih riječi saznajemo da je, nakon što je otvoreno priznao da je Red odbacivao Isusa kao Sina Božjega bio prisiljen potvrditi da se svi templari zato doista imaju smatrati grješnicima. Međutim, stojeći pred svjetinom ispred katedrale Notre-Dame okrenuo je ploču - tvrdio je da templari

nisu grješnici, ali da poznaju veću istinu. U tu se istinu, pak, nije uklapao Isus Krist kao "Sin Božji".

Tim je riječima Molay, uz kojega je stajao Geoffrey de Charney, izazvao metež među okupljenim narodom. Papinski povjerenici zadržali su postupak i izvijestili Filipa o zastrašujućemu preokretu događaja. Filip je odmah, ne čekajući papinsko odobrenje, zapovjedio da se oba templara spale na lomači. Sljedećega dana dva su templara konačno pogubljena na Ile des Javiauxu, malome otoku na Seini. Zapis govore da su Jacques de Molay i Geoffrey de Charney gorjeli na slaboj vatri bez dima, kojom se osiguralo da njihove patnje traju što duže. Plamen im je zahvatio najprije stopala, a zatim genitalije. Dok mu je koža tijela postupno postajala sve tamnija, Molay je izvikivao riječi kojima je proklinjao Klementa i Filipa. Poručio im je da će se sljedeće godine s njime susresti pred Vrhovnim Sucem (Bogom). Kada ih je smrt konačno susrela, neki su promatrači, kako govori predaja, plakali ganuti prizorom hrabrosti dvojice templara, a iste su noći kradomice pokupili njihov pepeo, koje su sačuvali kao relikviju.

Smrt Molaya i Charneya opisana je u ljetopisu Geoffroi de Parisa, prema kojemu je Molay zahtijevao da mu ne svežu ruke kako bi se mogao pridružiti promatračima u molitvi u posljednjim trenucima svojega života. Tvrdi se da su Molayeve posljednje riječi koje je uputio svojim tužiteljima bile sljedeće:

"Neka se zlo hitro obruši na one koji su nas nepravедno osudili - Bog će osvetiti našu smrt."

De Charney je nakon toga navodno rekao sljedeće riječi, koje su uskoro postale poznate diljem Francuske:

"Slijedit ću put svojega majstora, kojega ste ubili kao mučenika. To ste učinili, a da ne znate. Ovoga ću dana, voljom Božjom, poput njega umrijeti u Redu."

Nekoliko smo puta već naveli neke dijelove iz knjige nepoznatoga autora u kojoj su detaljno izneseni neki podaci o templarima. Neshvatljivo je zašto bi neka osoba napisala knjigu kao što je *Secret Societies of the Middle Ages (Tajna društva srednjega vijeka.)* i zatim željela ostati anonimna. Autor djela možda je bio poznata osoba, političar ili čak crkvenjak, a zasigurno je bio veoma dobro obaviješten. Budući da su se svi podaci iz te knjige s kojima smo se do sada susreli pokazali točnima, odlučili smo kao istinu prihvatiti i ostale u njoj iznesene tvrdnje. Nepoznati autor napisao je i zanimljiv komentar, koji nismo mogli zanemariti:

"Ne možemo poreći da je u doba potiskivanja templarskoga reda postojalo tajno učenje i da su ljudi koji su ga naučavali namjeravali srušiti papinsku vlast sa svom njezinom idolatrijom, praznovjerjem i bezbožnošću, te da je to učenje bilo Slobodno zidarstvo, koje se tada služilo drugim imenom. "

Nažalost, autor (koji očito nije bio slobodni zidar) ne objašnjava detaljnije navedenu tvrdnju. Naša istraživanja otkrila su postojanje izravne veze između templara koji su pobjegli u Škotsku i Slobodnoga zidarstva, a veoma je moguće da su se prezbiterijanski i episkopalni oblici Slobodnoga zidarstva doista suprotstavljali katoličkoj vlasti u Britaniji. Nakon ujedinjenja engleskih slobodnih zidara 1813., Ujedinjena velika loža Engleske i sve druge Velike lože pomno su izbjegavale isticati bilo kakva vjerska ili politička stajališta.

Zaključak

Jacques de Molay uhićen je u Pariškome hramu 13. listopada 1307. Templari nisu pružali nikakav otpor prilikom uhićenja, a Veliki majstor bio je mučen sve dok nije priznao zločine koji su mu se pripisivali. Priznao je da članovi Reda odbacuju Krista, ali je odlučno odbio priznati da su templari prakticirali homoseksualne običaje.

Prema našoj teoriji, Molay je bio raspet, što pokazuje otisak njegova tijela na Torinskome platnu, a to smo zaključili na temelju sljedećih činjenica:

1. Datum kada su templari uhićeni odgovara rezultatima metode datiranja radioaktivnim ugljikom, koja je provedena na Platnu.
2. Možemo objasniti zašto je upotrebljen pokrov. (On se koristio pri obredima uskrснуća, a slobodni zidari i danas ih upotrebljavaju.)
3. Dva su razloga prema kojima se radilo o raspeću. (Inkvizicija je pribjela takvome načinu mučenja, koje nije zahtijevalo veliku opremu, a Imbert je znao da su templari tijekom svojih heretičkih obreda odbacivali Krista i "izrugivali" se njegovu uskrснуću, pa se želio osvetiti na takav način.)
4. Znamo da su žrtve Inkvizicije uvijek bile gole i da su ih inkvizitori najčešće zabijali o neke predmete.
5. Na temelju dokaza slike znamo da je žrtva gotovo sigurno bila živa jer je bila položena u meki ležaj, a ne na kamenu ploču.
6. Znamo da je Molay nakon mučenja javno pokazao svoje rane.

Hipoteza o Jacquesu de Molayu činila se veoma uvjerljivom, ali željeli smo biti potpuno sigurni da je točna, pa smo odlučili pronaći još dokaza.

Jacques de Molay umro je na lomači nakon što je povukao svoje priznanje o krivnji Reda. Međutim, svjesno nije povukao i priznanje da su templari poricali Krista kao Sina Božjega.

Kult drugoga Mesije

Ostvaruje se proročanstvo

Početak 12. st. židovskoj religiji prijetila je opasnost od vječnoga nestanka. Osnovna koncepcija te religije bila je ideja o Izabranome Narodu i Mesiji, koji će ih odvesti do njihove sudbine.

Židovi su vjerovali da će Mesijin dolazak najaviti prorok Ilija, koji će se vratiti "posljednjih dana" staroga poretka, a Ilijin duh bit će prerušen u židovskoga učitelja, koji će objaviti dolazak novoga kralja. Ta učenja ohrabrila su židovske znanstvenike da potraže "znakove vremena" i pokušaju predvidjeti "svršetak svih dana".

Sedam godina nakon što su templari osnovali novi Red Hrama, u Cordobi, koja je tada bila dio maurske Španjolske i jedan od rijetkih gradova u kojima su Židovi uživali poštovanje i ugled, rođen je židovski dječak imena Moses ben Maimon. Bilo je to na dan Isusove smrti - uoči Pashe 4895. godine, odnosno, prema kršćanskom kalendaru, 30. ožujka 1135.

Iako je pri rođenju dobio ime Maimon, postao je poznat pod imenom Mojsije Maimonid. Odrastao je u islamskoj civilizaciji Maura, koja je tada bila na vrhuncu razvoja i u kojoj se, za razliku od kršćanske Europe, intelektualizam ohrabrivao i uzdizao. Njegovo vjersko obrazovanje nadahnulo ga je da se posveti proučavanju nasljeđa židovskoga naroda, koje, naravno, predstavlja mnogo više od same religije, budući da su u njegovu Zakonu sadržana pravila koja se odnose na sva područja ljudskoga života.

U pismu svojemu kolegi rabinu napisao je sljedeće:

"Tako mi je Tora od djetinjstva bila zaručnicom i iako se i dalje nalazi u mojem srcu kao žena moje mladosti u kojoj sam uvijek pronalazio užitak, neobične žene koje sam doveo u svoj dom da joj budu služavke postale su joj suparnice, kojima sam posvetio većinu svojega vremena."

Suparnice koje su se otimala za njegovu pozornost bile su sve vrste znanosti, a osobito medicina, koja ga je načinila veoma uglednim liječnikom, koji će poslije služiti čak na Saladinovu dvoru. Bio je briljantan medicinski znanstvenik, a njegove knjige o medicini proslavile su ga u čitavoj znanstvenoj javnosti. Te knjige bile su za opću uporabu. Nisu sadržavale ništa što bi vrijeđalo vjerska stajališta, bilo muslimanska ili kršćanska, i čitali su ih mnogi ljudi, a kršćanski redovnici su ih čak preveli na latinski jezik.

Zanimanje za medicinska djela Maimonida često je navodilo upućene čitatelje da zatraže njegovo mišljenje o drugim područjima, tako da je postao jedan od najuglednijih i najpoznatijih židovskih rabina srednjega vijeka. Pisao je na više jezika, a u knjizi *Vodič za zbunjene*, koju je napisao na arapskome, uravnotežio je odnos vjere i razuma uskladivši načela rabinskoga judaizma s racionalizmom Aristotelove filozofije. U toj knjizi raspravlja o složenim problemima kao što su priroda Boga i stvaranja, slobodna volja i problem razlikovanja dobra i zla. Svojim profinjenim ali jasnim razmišljanjima utjecat će na vodeće kršćanske filozofe poput sv. Tome Akvinskoga i sv. Alberta Magnusa.

Kada su jemenski židovi bili suočeni s ozbiljnim vjerskim problemima, jedino što su mogli učiniti jest potražiti savjet Maimonida. Rabin im je odgovorio da će se moć proročanstva vratiti u Izrael 1210. god. po Kr. - nakon čega će stići Mesija. Osim toga, što ne iznenađuje, rekao im je i da taj podatak čuvaju u strogoj tajnosti.

Godine 1170. vladar Jemena, šijit Mahdi donio je iznenadnu zapovijed da svi židovi, koji su ondje živjeli nakon progonstva moraju prihvatiti islam pod prijetnjom smrću. Neposredno nakon toga u

Jemenu se počeo širiti židovski mesijanski preporod, koji se uskoro proširio drugim zemljama stvarajući opće uvjerenje da se približava obećani dolazak Mesije. Mnogi pobožni židovi počeli su se kajati za svoje grijehе, odricati se svoje imovine, i darovati je siromašnima. Uzburkanost potaknuta tim mesijanskim objavama još je više pogoršala položaj židova u Jemenu, pa je Jacob al Fayumi, mudrac iz Fostata, zatražio savjet od Maimonida. Maimonid je poslao svoj odgovor u slavnome pismu upućenome židovima Jemena, koji je poznat po nazivu *Iggert Teman*.

U tome pismu, koje je postalo poznato u europskim središtima učenja, prokomentirao je i dolazak židovskoga Mesije vodeći se svojim opširnim istraživanjima židovske književnosti, gdje se tvrdilo da će se Mesija sakriti u Svetoj Stolici u Rimu.

Prema tome proročanstvu jasno se tvrdi da će novi Mesija biti član Rimske crkve, ali da će se zapravo raditi o novome Jahvinome Mesiji!

U pismu jemenskim židovima naveo je tu drevnu predaju o Mesiji usporedivši je sa suvremenim događajima:

"Mesijanski kralj će doći i ponovno uspostaviti kraljevstvo Davidovo ... Mesija će biti smrtnik koji će umrijeti i kojega će naslijediti oni koji će vladati nakon njega ... 'Tada će te Gospodin, Bog tvoj osloboditi zatočeništva i vratiti se da te uzme sa sobom.'"

Smatramo da je Maimonidov izbor riječi veoma zanimljiv. Uz naslov "Mesija" dodao je riječ "kralj", što pokazuje da je znao kako postoji i Mesija svećenik. Zatim je nastojao da svaki židov bude svjestan da će taj kraljevski Mesija ponovno uspostaviti kraljevsku lozu Davida - odnosno, vladajuću dinastiju, a ne čovjeka-boga, kojega su kršćani vjerovali da su pronašli.

To proročanstvo jednoga od najvećih židovskih znanstvenika srednjega vijeka proučili su kršćanski znanstvenici iz čitave Europe.

Ono će se pokazati veoma značajnim za Rimsku crkvu, kojoj nije nimalo odgovarao dolazak nekoga drugoga Mesije. Naime time bi bila potkopana njezina vlast, koja je potjecala od prvoga Mesije. Mnogi dobro obaviješteni ljudi bili su uvjereni da je jedan od najznačajnijih židovskih učitelja predvidio neizbježan dolazak Mesije - koji će biti povezan s Rimskom crkvom.

Godine 1135. rodio se drugi čovjek koji je također imao ključnu ulogu u širenju uvjerenja o dolasku novoga Mesije. Zvao se Joakim iz Fiore i bio je kalabrijski opat s apokaliptičnim vizijama budućnosti, a temeljio ih je na veoma razvijenome numeričkome sustavu biblijskih analiza. Kao što velika i mala arkana u tarot kartama numeričkom metodom povezuju karte unutrašnjega i vanjskoga svijeta, tako je i Joakim svojim izračunavanjima povezao događaje Staroga i Novoga zavjeta.

Izračunao je da se "doba Sina" približava kraju, te da će nakon njega nastupiti "doba Duha". Tvrдио je da su između Adama i Isusa postojala četrdeset dva naraštaja, na temelju čega je zaključio da će novo doba nastupiti četrdeset i dva naraštaja nakon Isusa, što će se dogoditi oko 1260. godine. Opat je upozoravao da taj prijelaz neće biti miran nego će ga obilježiti borba s Antikristom, pobijedit će dobro i nakon toga će nastupiti prekrasno novo doba.

Nakon Joakimove smrti njegova su djela postala javno dobro, a drugi su ih mislioci razradili na najrazličitije načine. Neki od njih su se ključne godine 1260. udružili u skupinu pod imenom Apostolska braća i počeli su pripremati oružani otpor protiv Rimske crkve. Vjerovali su da je Bog povukao svoje dopuštenje dano papi i njegovu svećenstvu, koji će biti uništeni u nadolazećoj apokalipsi nakon koje će nastupiti "doba Duha". Pripadnici Apostolske braće su se 1304., očekujući kraj svijeta skrili u alpskim dolinama. No, njihov kraj nastupio je, kao i kraj templara, 1307. u Monte Rebellu, u masovnome pokolju koji su počinile oružane snage Crkve.

Početak četrnaestoga stoljeća bilo je teško doba za europske narode. Crkva je iznevjerila svoje vjernike, a očekivani Mesija još uvijek nije stigao. Apokaliptična Joakimova vizija uskoro će posta-

ti stvarnost - "crna smrt" postupno je krčila put kroz kršćanski svijet.

Patnje kršćanskoga svijeta

Kada se Jacques de Molay pržio na vatri, prokleo je Filipa IV. i papu Klementa. Tri mjeseca nakon toga obojica su bili mrtvi.

Filip, koji je bio zaljubljenik u lov, pao je s konja tijekom jedne lovačke potjere, a neki tvrde da ga je prije toga misnim vinom otrovao jedan od njegovih svećenika. Međutim, vjerojatnije je da je podlijegao raku crijeva od kojega je bolovao posljednje dvije godine.

No, mnogo veće značenje za praznovjerne Europljane četrnaestoga stoljeća imala je zastrašujuća sudbina Klementova mrtvoga tijela. Jedne noći u strašnoj oluji munja je u vatrenu kuglu pretvorila crkvu u kojoj je u svoj raskoši počivalo Klementovo truplo. Prije nego je požar ugašen, tijelo je bilo gotovo potpuno spaljeno.

Mnogi su vjerovali da je Vrhovni Sudac konačno presudio pravim krivcima.

Jedan templar, koji je također gorio na lomači, pozvao je kraljeva glavnoga povjerenika, Guillaumea de Nogareta, da u roku osam dana stupi pred Boga. Čini se da je Nogaretu netko pomogao da se ostvari taj sastanak jer je istoga tjedna i on umro.

Priče o smrti neprijatelja Velikoga majstora proširile su se Francuskom kao i legenda o Molayevu duhu koji je sijao Božji bijes nad svojim progoniteljima. Legenda je živjela čak i u doba Francuske revolucije, kada je, kako se pripovijeda, jedan od promatrača pogubljenja Luja XV navodno umočio svoju ruku u kraljevu krv, raštrkao je po svjetini i uzviknuo: "Jacques de Molay, osvećen si!"

Osnovni preduvjet da se neka osoba proglasi velikim kulturnim junakom jest da ta osoba bude mrtva. Od Isusa pa sve do suvremenijih, ali ne toliko značajnih idola, kao što su Che Guevara, James Dean ili Buddy Holly, legenda koja ostaje nakon njih nadmašit će slavu koju su te osobe možda uživale tijekom života. Tome još

više pridonosi činjenica da su okolnosti njihove smrti bile veoma neobične ili dojmrljive. Jacques de Molay umro je najstrašnijom smrću, a njegovo javno pogubljenje nije značio samo propast nekada slavnoga križarskoga reda. Bio je to istodobno kraj uzvišenoga razdoblja povijesti Zapada, kada se vjerovalo da se vitezovi u bitkama koriste svojim gotovo čarobnim moćima kako bi uspostavili pobjedu svjetla nad tamom. Do sredine 14. st. Crkva se sve brže bližila svojoj propasti, a tome su pridonijele i određene okolnosti.

Otprilike četrdeset tri godine nakon Molayeve smrti sjećanja na njega i legende o njemu učinile su svoje - postao je glavna osoba veoma prijetećega kulta. Zahvaljujući Maimonidovim proročanstvima, u Europi se očekivao drugi Mesijin dolazak, a ljudi su bili uvjereni da kuga i ostale bolesti najavljujući apokalipsu. Neobična smrt dvaju glavnih Molayevih neprijatelja osigurala su mu mjesto među kulturnim povijesnim osobama, a, koliko nam je poznato, njegov pepeo i izgorjele kosti dobile su značenje polusvetih relikvija.

Otprilike sto godina nakon Molayeve smrti Europu su zadesile brojne katastrofe. Godine 1345. Rim je zaplivaio u velikome potopu; dvije godine poslije počela je revolucija; a još dvije godine nakon toga, veliki potres teško je oštetiio tri slavne bazilike. Zatim je došla najstrašnija od svih katastrofa.

"Crnu smrt", kao jedan od oblika venerične kuge, uzrokuje bakterija *Yersina pestis*, koju na ljude prenose zaražene muhe i štakori. Kod oboljelih, obično bolno i u groznici natiču limfni čvorovi i nastaju krvavi čirevi koji poprimaju crnu boju, prema kojoj je ta strašna bolest i dobila ime. Može se prenijeti i kapljicama sline prilikom kašlja ili kihanja.

Pretpostavlja se da se najprije pojavila u pustinji Gobi 20-ih godina 14. st. i zatim se proširila na Kinu, gdje je ubila gotovo trideset pet milijuna ljudi. Nakon toga se trgovačkim putovima proširila na zapad u Indiju, Srednji istok i Europu. Do 1349. kuga je pokosila trećinu populacije muslimana. Dvije godine prije toga, Kipčaci, nomadski narod iz euroazijskih stepa namjerno su zarazili europsku zajednicu tom bolešću, katapultirajući zaražena trupla na genoveško trgovačko središte na Krimu. Genovežani su s Krima putovali

brodovima na kojima su bili zaraženi štakori i tako su bolest donijeli na Siciliju, a 1347. "crna smrt" se proširila Sicilijom, Sjevernom Afrikom, Italijom, Francuskom i Španjolskom. Do 1349. opustošila je Mađarsku, Austriju, Švicarsku, Britaniju, Njemačku, Nizozemsku, Belgiju i Dansku, a do 1350. stigla je do Švedske i Norveške.

Norvežani su bolest prenijeli na Island i Grenland, gdje je vjerojatno ubrzala propast vikinških naseobina. Norveški vlasnik brodske linije, Fred Olsen, koji već godinama pomaže istraživaču Thoru Heyerdahlu, tvrdi da su predkolumbovski europski trgovci raširili bolest i u dijelove Amerike, gdje je pokosila naseljenike današnjega juga SAD-a i čitavu civilizaciju Tolteka, nakon čega su njihove napuštene gradove zauzeli pripadnici plemena Apača, koje nazivamo Aztecima.

Najmanje dvadeset pet milijuna Europljana umrlo je u prvome valu "crne smrti", nakon kojega se pošast vraćala nekoliko puta 1361.-3., 1369.-71., 1374.-5., 1390. i 1400. Ukupno, "crna smrt" ubila je više ljudi nego ijedna druga katastrofa prije ili nakon nje.

Nakon kuge izmijenila se cjelokupna društvena slika kršćanskoga svijeta, a pretpostavlja se da je od 1347. do 1351. umrla otprilike trećina svjetske populacije. Apokaliptični događaji potaknuli su neobične vjerske običaje, među kojima je i onaj flagelanata, koji nastoje ublažiti bijes svojega osvetničkoga Boga raspećem i obrednim samokažnjavanjem bičevanjem. Naravno, neki su tražili krivce za sveopću tragediju, pa je u Strasbourgu i Brusselsu počinjen masovni pokolj židova.

Odgovornost se nametala i Crkvi, unatoč činjenici da su mnogi svećenici i redovnici umrli u plemenitim pokušajima da pomognu bolesnima. Do 1351. svećenstvo je drastično smanjeno, gospodarstvo Europe bilo je na rubu propasti, a preživjeli su se otvoreno bunili protiv Crkve i države.

U nastavku ćemo pokazati kako su preživjeli templari i njihovi mnogobrojni sljedbenici također očekivali drugi dolazak. Jacques de Molay postao je velikim junakom, a narod se pitao nije li upra-

vo on bio Mesija, koji je ponovno ubijen. U to su bili uvjereni oni koji su znali da je Veliki majstor bio raspet, a na veliku zabrinutost Crkve, priča o tome proširila se strelovitom brzinom. Nakon Isusova raspeća, Sveta Zemlja je bila razorena, a većina njezina stanovništva uništena. Sada se to ponovno događalo.

Posljednje što je Crkva trebala bila je tajanstvena slika raspeta ga Jacquesa de Molaya - no, ona će se upravo i pojaviti!

Bitka za svetu sliku

U lipnju 1353. "dobri" kralj Ivan II. odobrio je da Geffroi de Charney izgradi crkvu u gradu Lireyu. Vjerujemo da je taj Geffroi de Charney bio unuk Jeana de Charneya, brata templarskoga preceptorra Normandije, koji je umro na lomači zajedno s Jacquesom de Molayom. On je bio talentiran i ambiciozan vitez i uspio je zadobiti kraljevo povjerenje. Geffroi je 1355. postao kraljev barjaktar a težio je dosegnuti službu kraljevskoga dvorjanina.

Henry Poitiers, biskup Troyesa, 28. svibnja 1356. posvetio je Geoffroijevu novu crkvu u Lireju, a uočili smo da u popisu crkvene imovine nije bio Pokrov.

Četiri mjeseca nakon toga, 19. rujna, Geffroi je, uz kralja Ivana sudjelovao u bitki kod Poitiersa, kada su francuske snage pretrpjele velik poraz. Kako su se Englezi sve više približavali, Geffroi je očajnički pokušavao obraniti svojega kralja. No, poginuo je a kralja je zarobio i u Englesku odveo Edvard - Crni Princ, zahtijevajući za njegovo oslobođenje otkupninu od nevjerovatnih 3 000 000 kruna.

Geffroi je tako ostavio mladu udovicu, Jeanne de Vergy, koja se našla u teškoj financijskoj situaciji. Nekoliko tjedana nakon što je čula vijesti o suprugovoj pogibiji i kraljevu zarobljeništvu za pomoć se obratila regentu, Ivanovu sinu Karlu. Jeanne je imala sina, dječaka koji se također zvao Geffroi de Charney i nešto malo novaca, ali budući da je Karlo imao vlastitih financijskih poteškoća, nije joj mogao pružiti potrebnu pomoć.

Naravno, očajna je Jeanne posegnula za osobnim stvarima pokojnog supruga. Među njima je, između ostaloga, pronašla i veliko,

uredno posloženo umrljano platno. Odmotala ga je kako bi ustanovila njegovu vrijednost. Na svoje veliko iznenađenje, uočila je blijedu sliku lica, a kada ga je potpuno rastvorila, jasno je raspoznala dvije slike čovjeka, koje su prikazivale prednju i stražnju stranu njegova tijela. Ta neobična slika izgledala je poput obrisa rassetoga tijela Isusa Krista.

Isprva nismo znali jesu li članovi obitelji svojim naraštajima prenosili predaju o sudbini Jacquesa de Molaya. Iako je pedeset godina doista dugo razdoblje, dokazi nas upućuju na zaključak da je Jeanne bila veoma inteligentna žena, pa pretpostavljamo da je vjerojatno shvatila kako je platno koje je pronašla bilo upravo ono u koje je, nakon smrti raspećem, bio zamotan posljednji templarski Veliki majstor. Nakon što smo detaljnije istražili njezine daljnje postupke, bili smo uvjereni da je točno znala što posjeduje.

Jeanne de Vergy je odlučila iskoristiti taj zamrljani pokrov kao sredstvo da riješi financijske poteškoća. Nagovorila je kanonike nove crkve u Lireyu da Pokrov izlože kao svetu relikviju, a bila je toliko vješta trgovkinja da je čak uložila svoju bijednu imovinu u izradu komemorativnoga medaljona, koji će posjetitelji moći kupiti.

Crkvu su uskoro počeli posjećivati brojni hodočasnici. Posao sa svetom relikvijom pokazao se solidnom investicijom, pa je Crkva podupirala takve pothvate uvjereni da će, jačajući praznovjerne ljude, učvrstiti svoju vlast. Uvidjevši da hodočasnici neprestano dolaze u Lirey, biskup Henry Poitiers odlučio je istražiti podrijetlo Pokrova.

Vjerujemo da je Henry Poitiers pronašao ljude koji su znali da je Molay bio mučen na križu, a saznao je i da je obitelj Charney posjedovala pokrov u koji je slavan templar bio zamotan. Ti su podaci veoma uznemirili biskupa, jer je zbog načina na koji je umro Molay postao velikim mučenikom, a ako se razotkrije da je kralj Filip zapovjedio neka ga razapnu s krunom od trnja na glavi, mašta naroda nezaustavljivo bi proradila.

U sveopćemu očekivanju dolaska novoga Mesije prijetila je opasnost od priče koja bi zapalila kršćanski svijet. Činjenica da je na tom pokrovu na tajanstven način ostao otisnut lik mučenoga

Molaya prestrašila je biskupa, no ne zato što je strahovao od bijesa mrtvoga Velikoga majstora, nego zato što je znao da Crkva neće moći opstati pod naletom osjećaja koji bi u narodu izazvao novi kult. Crkva je više strahovala od toga maloga predmeta nego od svih muslimanskih hordi u Svetoj Zemlji.

U narodu je već dugo vladalo uvjerenje da su templari pravi čuvari grala, na što ih je navodila i templarska verzija legende o gralu, *Par-sifal*. Zanimanje za mesijanski lik kralja Artura i oživljavanje njegovih viteških vrijednosti nastavilo se nakon propasti Reda, čiji su se članovi predstavljali kao nasljednici kralja-spasitelja. U to doba u Engleskoj, kralj Edvard III. čak je gradio novi Okrugli stol u Winchesteru, namjeravajući uspostaviti viteški red prema uzoru na templare. Bilo koje čudo koje bi se pripisalo Molayu, npr. pojavljivanje njegova lika pod krinkom Isusa Krista štetilo bi Crkvi i pretvorilo preživjele sljedbenike templara u učenike drugoga Mesije.

Sličnosti između Isusove i Molayeve smrti ubrzo su bile uočene. Dante je tada napisao pjesmu u kojoj je Filipa Lijepoga opisao kao "Poncija Pilata", koji je bio kriv za propast templara. Ustanovi li se što Pokrov u crkvi u Lireyu doista predstavlja, svijet bi konačno imao svojega drugoga Mesiju.

Pokrov je morao biti uništen prije negoli uništi Crkvu.

Henry Poitiers je, zato, reagirao veoma brzo. Tvrdio je da je otkrio čovjeka koji je izradio sliku i zapovjedio da se Pokrov uništi - tu zapovijed zabilježio je u arhivima dijeceze Troyesa. Međutim, nije naveo ime "čovjeka" koji je stvorio sliku

Pokrov je pravodobno iznesen iz crkve, ali, umjesto da dopusti da bude uništen; Jeanne ga je odlučila skriti. Sigurno je shvatila njegovu značenje; ostatak života provela je u nastojanjima da Pokrov ponovno bude izložen u javnosti. Pretpostavljamo da je Henryju rečeno da je Pokrov uništen zato što je do kraja života održavao izvrsne odnose s obitelji Charney.

Jeanne je bila mlada i preudala se za bogatoga plemića Aymona od Genevainta. Njegova obitelj imala je velik utjecaj u Crkvi, a Jeanne je 1378. čak postala tetom novoga pape, Klementa VII.

Veoma je neobično i, pretpostavljamo, ne posve slučajno što se udovica tajanstvenoga viteza uspjela uzdignuti na toliko utjecajan položaj u društvu. Osim toga, veoma zanimljiv rasplet čitave priče jest i ženidba Jeanneinoga sina za rođakinju biskupa Henryja Poitiersa, čovjeka koji je zapovjedio uništenje Pokrova.

Jeanne i njezin sin Geoffroi vjerojatno su imali druge planove, da ponovno zarade novac izlažući ponovno Pokrov kao svetu relikviju u Lireyu. Bilo je to 1389.

Zbog iznimno mnogo hodočasnika značenje male crkve u Lireyu strelovito je narastao, a taj iznenadni uspjeh izazvao je zanimanje lokalnoga biskupa, crkvenoga odvjetnika Pierrea d'Arcisa. Kada je čuo o sve popularnijemu kultu Pokrova u Lireyu, i on je, kao i Henry od Poitiersa prije trideset dvije godine, odlučio istražiti njegovo podrijetlo. Iz Henryjevih zapisa saznao je za rezultate prethodne istrage, što ga je veoma zabrinulo. Henry je želio zabilježiti da na Pokrovu nije slika Isusa Krista, ali je znao da bi otkrivanje te strašne tajne bila velika opasnost Crkvi. Zato je zapisao da je slika krivotvorina, te da zna tko je "autor". Naravno, nije naveo da je to bio Imbert, Molayev inkvizitor, ali upravo na temelju Henryjeve šutnje kao i činjenice da nije objasnio ono što zna, uvjereni smo da se radi upravo o njemu.

Zabrinut ponovnim zanimanjem za tu "prijevanu", biskup je zapovjedio dekanu Lireya da odmah zaustavi izlaganje, ali odgovor je bio suprotan d'Arcisovim očekivanjima. Dekan mu je rekao neka provodi više ovlasti da izlaže Platno, te da je relikvija pod jurisdikcijom krune. Osim toga, d'Arcis je saznao da je tadašnji pokrovitelj Geoffrey de Charney ponovno postao zakonskim posjednikom Pokrova, te da mu je kralj dopustio postaviti počasnu stražu oko relikvije za slučaj da je biskup želi silom oteti. Pierre d'Arcis je bio zaprepašten, zatečen i ponižen, pa je odlučio pribjeći posljednjemu utočištu crkvenjaka - diplomaciji.

D'Arcis je, nadajući se da će, ishodi li odluku pape spriječiti moguću štetu koja se nanosi dušama hodočasnika, ponizno zamolio da se barem odgodi izlaganje Pokrova. Međutim, Geoffrey nije odustajao i izlaganje se nastavilo.

Biskup d'Arcis se, kao vješt odvjetnik, odmah požalio kralju. Budući da je tražio odgodu izlaganja do papinske odluke, kralj ga je, poštujući zakon, morao poduprijeti. Zato je zapovjedio da se Pokrov preda biskupu d'Arcisu, te je ovlastio upravitelja Troyesa da ga zaplijeni - no, potonji se sa svojega zadatka vratio praznih ruku jer mu je Geoffrey odbio predati Pokrov.

Spor je trajao do ljeta 1389., kada je bio prekinut na najneočekivaniji način. Geoffrey de Charney sastao se s papom Klementom u njegovoj palači u Avignonu, nakon čega je papa, ne savjetujući se s d'Arcisom, odlučio da se izlaganje Pokrova može nastaviti. Međutim, kako bi smirio pobješnjela biskupa, naveo je jedan uvjet. Zapovjedio je da svećenici Lireya moraju glasno i jasno izjaviti kako je tkanina "kopija ili prikaz" Kristova pokrova, te da nikako ne smiju objaviti da se radi o izvorniku.

Biskup d'Arcis nije mogao vjerovati da je papa tako odlučio. Vjerojatno je pretpostavio da su dekan Lireya i Geoffrey de Charney zajednički sudjelovali u "prijevarama s namjerom da se njome okoriste". Duše njegova stada d'Arcisu su značile više od papinske odluke, pa je odlučio Klementu VII. predati iscrpan izvještaj o svemu što zna o podrijetlu Platna, te ga tako uvjeriti da promijeni svoju odluku.

Izvještaj napisan na latinskome jeziku, koji je biskup d'Arcis poslao Klementu VII. 1389. čuva se u Bibliotheque Nationale u Parizu.

Da pročitaj taj izvještaj, čitatelj bi vjerojatno povjerovao u d'Arcisovu iskrenost. On je bio uvjeren da se dogodila velika nepravda. Nakon što je uz pomoć više vlasti pokušao zaustaviti oportunističko iskorištavanje nedužnih hodočasnika, pribjegao je, po njegovu mišljenju, jedinom mogućem načinu rješavanja toga problema. Odlučio je papi odati strašnu istinu o Pokrovu, a koje, kako je vjerovao, ovaj nije bio svjestan:

"Svi kojima su poznate činjenice ovoga slučaja začuđeni su spoznajom da otpor koji me sprječava u ovim postupcima do-

laži upravo iz Crkve iz čijih sam redova trebao dobiti najveću potporu, a ne kaznu zbog svoje tromosti i mlitavosti..."

Ukazujući na istraživanja Henryja od Poitiersa, biskup je rekao:

"... Konačno, nakon detaljne istrage otkrio je prijevaru i ustanovio da je navedeni pokrov na lukav način bio ručno izrađen, a tu istinu potvrdio je vješt obrtnik koji ga je stvorio, odnosno, potvrdio je da pokrov nije nastao čudom nego da je djelo čovjeka..."

... Uvjeren sam da pismom ne mogu potpuno ni dovoljno snažno izraziti bolnu prirodu skandala, uvredu nanesenu Crkvi i crkvenoj vlasti, te opasnost koja prijeti dušama."

Klement nije poduzeo istragu niti se savjetovao s d'Arcisom, nego je 6. siječnja 1390. objavio tri dokumenta, koja su završila spor - ali na način koji nije zadovoljio d'Arcisa, koji nije dobio niti odgovor na optužbe koje je iznio u svojem izvještaju.

Svojemu ponećaku Geoffreyju de Charneyu papa je poslao pismo u kojemu je potvrdio svoju prethodnu odluku i preformulirao uvjet prema kojemu se prilikom izlaganja Pokrova mora jasno naglasiti da on predstavlja "sliku ili prikaz".

U pismu biskupu d'Arcisu potpuno je zanemario sva otkrića koja je ovaj iznio u svojem memorandumu i zapovjedio mu neka o njima šuti. Tada ga je upozorio da će u suprotnome biti bez odgode izopćen.

Višem svećenstvu iz područja Troyesa i Lireya poslao je pismo kojim je potvrdio svoju odluku i zapovjedio im da osiguraju njezino izvršenje u skladu s uputama iz pisma. Time je završena sva rasprava o d'Arcisovu memorandumu. Pierre d'Arcis umro je nakon pet godina, a da više nikada nije spomenuo Pokrov.

Kada je Henry od Poitiersa istraživao Pokrov, vjerojatno je otkrio njegovu vezu s posljednjim templarskim Velikim majstorom. Pri tome je doista proučavao i podatke o čovjeka koji ga je stvorio:

Imbertu - koji je raspeo Molaya i zamotao ga u komad platna. Imbert je u doba Henryjeve istrage imao otprilike sedamdeset godina, i zaprepaštenome je biskupu mogao odati sve pojedinosti o događajima u kojima je sudjelovao. Nažalost, zapisi koje je za sobom ostavio, a koje je Pierre d'Arcis spomenuo u svojem izvještaju, nestali su ubrzo nakon toga.

Znali smo da je Pokrov iz obitelji Charney stigao u posjed obitelji Savoy 1453., kada ga je kupio drugi vojvoda Louis. Odlučili smo malo dublje istražiti tu obitelj kako bismo možda otkrili zašto je taj komad platna imao toliko veliko značenje za dvije obitelji.

Povijesni zapisi tvrde da je kuća Savoy jedna od najstarijih europskih dinastija, te da je vladala Italijom od razdoblja njezina stvaranja kao države 1861. do uspostave republike 1946. Tvrdi se da je tu dinastiju osnovao burgundski plemić neobična imena "Humbert Bjeloruki", koji je umro oko 1048. Humbertov sin Oddone postao je drugi grof Savoya, a svoju je vladavinu proširio ženidbom za Adelaidu, nasljednicu Torina, koji se nalazi u području Pijemont. (Prethodno smo spomenuli da je Jacques de Molay i sam bio niži burgundski plemić, što je možda slučajnost.)

Tijekom sljedeća tri stoljeća iznimno je poraslo bogatstvo i ugled obitelji u Francuskoj, Italiji i Švicarskoj, a 1416. grof Amadeus VIII. od Savoya postao je prvi vojvoda od Savoya, a ta mu je čast dodijeljena za njegovu potporu svetome rimskome caru Sigismundu. Bili smo oduševljeni kada smo otkrili da je Amadeus 1434., u dobi od pedeset jedne godine, iznenada odlučio prenijeti svoju titulu na sina Louisa te osnovati poluredovnički red na obali jezera Geneve, gdje je živio životom pustinjaka. Pet godina poslije, na koncilu u Baselu imenovan je za nasljednika svrgnutoga pape Eugena IV., a 1440. okrunjen je za papu pod imenom Feliks V. Neki su europski vladari i dalje pravim papom smatrali Eugena, a 1449. Amadeus je dobrovoljno odstupio sa svojega položaja u korist pape Nikole V. Nakon toga je najprije preuzeo titulu papinskoga namjesnika kuće Savoy, a zatim je postao kardinal.

Amadeus je vodio uzbuđljiv život, a kada je 1451. umro za sobom je ostavio moćnu dinastiju iz koje će proizaći svi budući

kraljevi Italije. Dvije godine nakon Amadeusove smrti, njegov sin Louis kupio je spomenuti pokrov od Margarete, kćeri Geoffreyja de Charneya.

Neobičnom smo smatrali činjenicu da se Jeanne, majka Geoffreyja de Charneya, udala za člana obitelji antipape Klementa VII. Jeanne nije potjecala iz osobito ugledne obitelji, a nakon pogibije prvoga supruga ostala je bez novčanih prihoda. Upravo zato je bilo neobično što je upravo ona postala suprugom bogatoga i veoma uglednoga plemića kao što je Aymon od Genevainta.

Je li moguće da ju je Aymon oženio zato što je posjedovala Pokrov?

Stotinu godina poslije Pokrov je stigao u posjed obitelji sina drugoga antipape - nasljednika burgundske obitelji, koja je stekla velik ugled u 11. st. i čiji su članovi vjerojatno sudjelovali u Prvome križarskome ratu.

Moguće je zaključiti da je obitelj Savoy znala tajnu Pokrova, zbog čega nam se nametalo sljedeće pitanje: Pripada li obitelj Savoy skupini Rex Deus?

Templari žive dalje

Kada je Filip Lijepi krenuo u pohod protiv templara 13. listopada 1307., templarska flota uspjela se spasiti, a mnogi članovi optuženoga reda pobjegli su u Škotsku, u kojoj se nalazio izopćen Robert the Bruce, koji im je bio spreman pružiti utočište. Obitelji Rex Deus u Škotskoj, poput obitelji St. Clair, velikodušno su dočekale izbjegle templare, a njihova uvjerenja su ondje nastavila oblikovati ono što danas nazivamo Slobodnim zidarstvom. Istodobno, Rosslynska kapela potvrđuje vezu dviju tradicija.

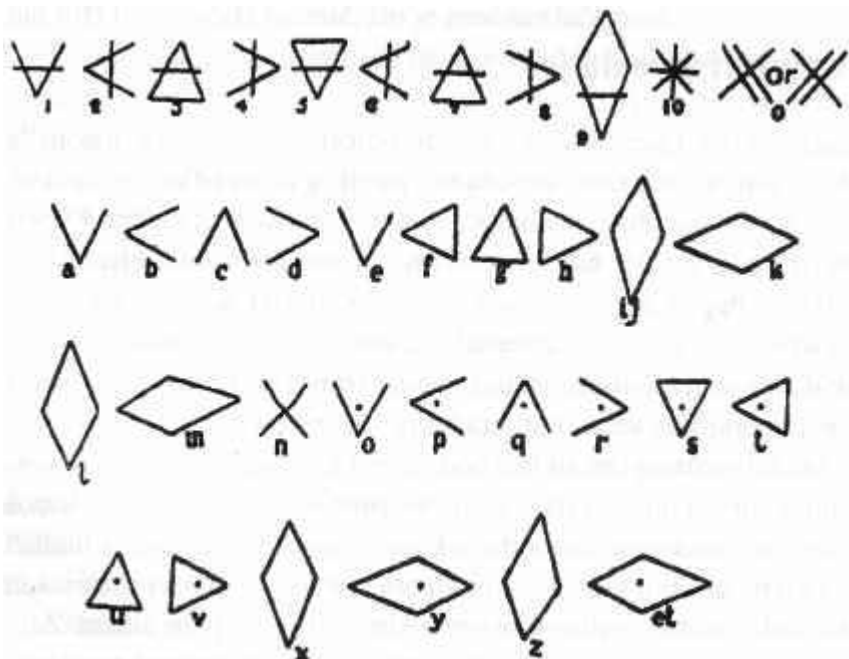
Međutim, templari su bili podijeljeni u tri klase - vitezove, svećenike i braću pomoćnike a samo su vitezovi bili proganjani. Braća pomoćnici su se dijelila na dvije klase - vojnike i obrtnike, a budući da su templari bili glavni graditelji preceptorata, crkava i prekrasnih katedrala, među templarskim obrtnicima bilo je najviše zidara. Zato je veoma moguće da su neki elementi ili odjeci templarskoga obre-

da možda pronašli put i uvukli se u kontinentalne gilde kamenoklesara, pa čak i u manje formalizirane masonske udruge u Engleskoj.

Međutim, nisu svi francuski templarski vitezovi pobjegli u Škotsku. Mnogi su poginuli u rukama Inkvizicije, ali mnogi su i preživjeli a, kako potvrđuje jedan značajan dokaz, templarski red je u Francuskoj nastavio djelovati u potpunoj tajnosti otprilike do 1804. U dokumentu pod nazivom *Charta Transmissionis* nalazi se popis templarskih Velikih majstora, koji su naslijedili Jacquesa de Molaya.

Taj je dokument sastavio Johannes Marcus Larmenius, Molayev nasljednik, kojega su templari, dok je čekao pogubljenje, imenovali Velikom majstorom. Kada je Larmenius ostario, prenio je svoju ovlast na stanovitoga Theoboldusa. On i svi sljedeći veliki meštari upisali su se u izvoran dokument, a posljednji među njima bio je Bernard Raymond, koji je Velikom majstorom postao 1804.

Navedena Povelja napisana je na velikome pergamentu obilno ukrašenome graditeljskim simbolima, a slova su ispisana u dva stupca šifriranim latinskim jezikom. Šifre su sljedeće:

Prijevod Povelje, koji je preveden najprije na latinski, a zatim na engleski, možete pronaći u Dodatku br. 2.

Osobito je zanimljiv način na koji Larmenius s neobičnim poštovanjem spominje Molaya. Svoj iskaz počinje riječima:

"Ja, brat John Mark Larmenius od Jeruzalema, milošću Božjom i na temelju najtajnije odluke štovanoga i najsvetijega Mučenika, Vrhovnoga Majstora Vitezova Hrama (neka mu čast i slava), uz potvrdu Općega vijeća braće, urešen najvišim i vrhovnim majstorstvom preko čitavoga Reda Hrama, svima koji će vidjeti ova Dekretna pisma [želim] zdravlje, zdravlje, zdravlje."

Larmenius nakon toga ponovno spominje Molaya, opisujući ga sljedećim riječima:

"...naš najsvetiji koji je gore rekao je štovanome i najblagoslovljenijemu Majstoru, Mučeniku, kojemu neka je čast i slava. Amen."

Tim riječima kao da je opisan netko mnogo svetiji od umrloga Velikoga majstora - mi bismo ustvrdili da se obraća mesijanskome liku.

Zanimljivo u navedenom dokumentu jest i Larmeniusova mržnja koju ne osjeća samo prema Redu hospitalaca nego i prema templarima koji su odbjegli u Škotsku ostavivši svojega Velikoga majstora na milost i nemilost Filipa Lijepoga:

"Konačno, odlukom Vrhovne skupštine, na temelju Vrhovne vlasti koja mi je povjerena, reći ću i zapovjediti neka škotski templari koji su napustili Red budu prokleti, te da oni i braća sv. Ivana iz Jeruzalema, kvaritelji nasljeđa vitezova (Bože daj im milosti) ostanu izvan kruga Hrama, sada i zauvijek."

Ako je navedeni dokument izvoran, a upućeni znanstvenici vjeruju da jest, tada su morale postojati dvije templarske tradicije,

koje je vitez Ramsey vjerojatno ujedinio kada je donio Drevni škotski obred u Pariz, gdje se nalazio odbjegli Lijepi Princ Karlo.

Uvjereni smo da su posljednji službeni templari štovali Jacquesa de Molaya i da su pripadnici bilo kojega kulta koji se nakon njih pojavio, poput Slobodnoga zidarstva, morali znati za to štovanje rasketoga Velikoga majstora. Naš sljedeći zadatak bio je pronaći izvore podataka o prvim obredima Slobodnoga zidarstva i tako pokušati povezati priče o skupini Rex Deus, templarima i mučeniku Molayu.

Zaključak

Svi dokazi očito upućuju na to da su mnogi smatrali Jacquesa de Molaya svecem i mučenikom, a neki su čak vjerovali da je on drugi Mesija, kojega su opet ubili pripadnici rimske vlasti (umjesto carske vojske ovaj je put to bila Crkva), te da je bijesni Bog opet odlučio uništiti kršćanski svijet. Molayevi sljedbenici su, kao i članovi Jeruzalemske crkve, bili progonjeni, pa su morali pronaći sigurno mjesto za istinu.

Dok je "crna smrt" harala kršćanskim svijetom, Crkva je strahovala da će tajanstveni lik Jacquesa de Molaya, koji se pojavio na Pokrovu odati strašnu tajnu - istinu o tome da je umro na križu Crkve. Budući da je prijetila opasnost od stvaranja novoga Molayeva kulta, baš kao što je kult Isusa utemeljio nju samu, Crkva je morala skriti istinu o podrijetlu lika na Pokrovu. Problem je konačno riješen tako što je Crkva prihvatila javno izlaganje Pokrova i ohrabrila ljude da vjeruju kako je na njemu prikazan lik Isusa Krista, iako je to prethodno negirala.

Tajno znanje ostalo je skriveno.

Sve upućuje na zaključak da su templari nastavili djelovati u Francuskoj i Škotskoj, te da su u obje zemlje štovale Molaya. Larmenius, francuski Veliki majstor i Molayev sljedbenik, nije mogao znati za sliku na Pokrovu jer je ona javno izložena tek mnogo godina nakon njegove smrti. Međutim, kasniji templarski nasljednici shvatili su veliko značenje slike.

Pokrov od 15. st. u posjeduje obitelj Savoy, a možemo pretpostaviti da su i njezini pripadnici znali njegovo pravo podrijetlo.

Našu teoriju da je na Pokrovu prikazana slika Jacquesa de Molaya potvrđuje i činjenica da je taj predmet prvi put javno izložio Geoffrey de Charney, templarski preceptor Normandije, koji je zajedno s Jacquesom de Molayom bio uhićen i pogubljen.

Velika tajna Slobodnoga zidarstva

Religija obitelji Rex Deus

Kada je 1717. uspostavljena Velika loža Engleske, njezini su članovi odbacili škotske izvore jer su bili previše jakobitski za ukus tadašnje hanoverske politike. Gotovo stoljeće nakon toga, osnovana je Ujedinjena velika loža Engleske, a novi Veliki majstor, vojvoda od Sussexa, osudio je 33 stupnja Drevnoga škotskoga obreda i odlučio ih je izmijeniti i potpuno potisnuti.

Na temelju vlastitoga iskustva, kao i prema pisanju mnogih istraživača povijesti Slobodnoga zidarstva prije 1717., naučili smo da je politika Ujedinjene lože Engleske bila spriječiti istraživanja podrijetla organizacije. Zato smo bili uvjereni da postoji tajna koja se skriva čak od samih slobodnih zidara.

Naš sljedeći zadatak bio je pronaći dijelove tih nedostajućih stupnjeva kako bismo otkrili izgublenu tajnu Slobodnoga zidarstva, koja je, kako smo vjerovali, povezivala uvjerenja i povijest skupine Rex Deus s tragičnom sudbinom Jacquesa de Molaya. Budući da nismo bili sigurni otkuda početi, krenuli smo tragom svih starih knjiga o obredima Slobodnoga zidarstva koje smo mogli pronaći. Budući da ni u jednoj od njih nismo otkrili ništa o odbačenim obredima, strahovali smo da su cenzori revno odradili svoj posao.

Dok smo uranjali u more masonskih knjiga, nazvao nas je Tim Wallace-Murphy i rekao kako je ponovno razgovarao s čovjekom od kojeg je saznao za Rex Deus. Tim mu je rekao za naše istraži-

vanje, za koje se ovaj veoma zainteresirao i pristao reći nešto o idejama koje smo razvijali.

Tim je upitao Francuza da li je ikada čuo za građevinu zvanu Rosslyn. Budući da nije, Tim je zatim pitao da li je ikada čuo za srednjovjekovnu rekonstrukciju Herodova hrama u Europi. Francuz je odgovorio kako ona vjerojatno postoji i posve je spontano dodao da, želimo li pronaći takvu građevinu, moramo usmjeriti zanimanje na zapadni zid. Tim ga je upitao zašto je taj zid toliko značajan, a ovaj je odgovorio da ne zna točan razlog, ali se sjeća kako je njegov otac isticao da "zapadni zid predstavlja ključ".

Ako se radi o slučajnosti, tada je ona veoma neobična jer upravo je zapadni zid Rosslyna bio replika ruševine Herodova hrama u Jeruzalemu.

Tim je zatim upitao Francuza je li ikada čuo za prsten Rex Deusa (o kojemu nam je govorio Russell Barnes). Ovaj mu je odgovorio kako zna za dva prstena, od kojih je jedan ukrašen simbolima dvaju stupova, a drugi simbolom jednoga stupa oko kojega je omotana zmija.

Budući da mu Tim nije rekao ništa o velikome značenju stupova za našu priču, značajno je da je Francuz upravo na taj način opisao prstenove. Stup oko kojega je omotana zmija priziva u sjećanje stup Boaz u Rosslynu, s omotanom vinovom lozom. Naša prva pretpostavka da postoje dva prstena pokazala se točnom, ali ne i pretpostavka da se na svakome od njih nalazi jedan stup, koji se razlikuje od drugoga. Pretpostavljamo da prsten s jednim stupom predstavlja kuću Davidovu, kraljevsku liniju, dok dva stupa predstavljaju združenoga Mesiju.

Timov je izvor nakon toga rekao i druge zanimljive podatke:

- Boje kraljevske kuće Davidove su zelena i zlatna.
- Dinastija Stuart je pripadala skupini Rex Deus.
- Engleski kralj Vilim I. (Vilim Nezakoniti) također je pripadao obitelji Rex Deus, a njegov sin Vilim II. ubijen je jer je planirao da umjesto rimokatoličanstva kao službenu vjeru u Engleskoj uvede vjeru Rex Deus.

Što se tiče posljednje točke, Tim je upitao što znači "vjera Rex Deus". Izvor mu je rekao da se radi o nečemu veoma sličnome kelt-skome kršćanstvu. Taj je odgovor bio posve u skladu s našim očekivanjima. Naime, otprije smo znali da je Keltska crkva izgrađena na židovsko-kršćanskim vjerovanjima, koja su uključivala i tvrdnje da Isus nije bio bog. Na temelju do sada otkrivenih dokaza uvjereni smo da su osnivači te crkve u Irskoj i Škotskoj - sv. Patrik i sv. Columba - i sami bili Židovi.

Ako je Vilim II. planirao uspostaviti religiju Rex Deus u Engleskoj, to bi tada bilo katastrofalno za misiju u Jeruzalemu jer je Vatikan progonio svakoga u koga je posumnjao da je sklon heretičkim idejama. Vilim je ubijen 2. kolovoza 1100. tijekom lova u New Forestu u Hampshireu, a općenito se nagađa da je ubijen iz nepoznatih razloga. Ističemo da su papa Urban II., pokretač Prvoga križarskoga rata, i Godfrey de Bouillon pobjednik u tome ratu, umrli iste godine, u razmaku od samo nekoliko mjeseci. Je li moguće da se radilo o "naručenim ubojstvima", kojima se željelo spriječiti ugrožavanje misije u Jeruzalemu?

Tvrdnja da je obitelj Stuart pripadala skupini Rex Deus nije nas nimalo iznenadila, jer smo znali da je škotski kralj Jakov VI., kada je u Engleskoj okrunjen za kralja Jakova I, onamo sa sobom donio slobodno zidarstvo, kao oblik "doktrine" obitelji Rex Deus, koja pripovijeda o ponovnoj izgradnji Svetoga hrama. U Bibliji kralja Jakova ispuštene su posljednje dvije knjige Staroga zavjeta, knjige o Makabejcima, zato što su nazarenskog sadržaja. Jakov Stuart također je otvoreno isticao svoju nesklonost Rimokatoličkoj crkvi, što se može zaključiti iz njegova uvoda u Bibliju:

"...Ako bi nas, s jedne strane, klevetali svećenici u domovini ili izvan nje, koji bi nas ocrnjivali jer smo tek sredstva za upoznavanje ljudi sa svetom Božjom Istinom, ljudi koje oni još uvijek žele držati u mraku i neznanju..."

Podaci koje je Tim saznao od svojega izvora doista su bili veoma vrijedni, budući da su komentari Francuza savršeno potvrđivali činjenice koje on nikako nije mogao znati.

Izgubljeni obredi

Među mnogim dokumentima s podacima koji su nas zanimali, naišli smo na neobičnu, ali zadivljujuću tvrdnju koja se nalazila u izvještaju s predavanja održanoga u svibnju 1940. pod nazivom "Slobodno zidarstvo i katoličanstvo":

"Krist je odao tajnu riječ masonerije ... ljudima i objavio je u Jeruzalemu, ali time što je rekao senatsku riječ narodu bio je izvan svojega vremena ... Neka masoni ponovno prime Krista u masoneriju ... Masonerija posljednjih 2000 godina predstavlja izraz kršćanstva."

To su doista snažne riječi, a mi smo vjerovali da su i točne. Isus je, kao kraljevski Mesija iz kuće Davidove bio uveden u najviši red nazarenskog pokreta, koji je uključivao obred kada kandidat prolazi simboličku smrt i potom uskrsne u nov život u Redu. Isus je znao da nema mnogo vremena, pa je "pretvorio vodu u vino" (odnosno, nečiste ljude pretvorio u pravednike) krštenjem svojih učenika, a vjerujemo da je svojim glavnim sljedbenicima odao tajnu o živome uskrsnuću, koja je i danas sadržana u Slobodnome zidarstvu.

Ime predavača nije nam mnogo značilo, pa smo pokušali pronaći nešto više o njemu.

Čovjek koji je izgovorio navedene riječi bio je Dimitrije Mitri — nović, balkanski znanstvenik iz Bosne i Hercegovine, koji je živio u Londonu otprilike u doba Prvoga svjetskoga rata. Uskoro je postao vodeća osoba u takozvanoj Skupini Bloomsbury, koja je okupljala uglavnom engleske intelektualce. Naziv skupine odabran je prema području u blizini Britanskoga muzeja u središtu Londona,

gdje je živjela većina članova. Bili su to ugledni mislioci, koji su djelovali na području umjetnosti ili društvenih znanosti. Među članovima je bila Virginija Woolf i njezin suprug Leonard, ekonomist John Maynard Keynes, te spisatelj i esejist E. M. Forster.

Vlastito stajalište smo izgradili tek nakon sedam godina detaljnoga istraživanja i uz pomoć posebnoga masonskoga znanja. Kako je, onda, to mišljenje stekao Mitrinović? Budući da o njemu nismo mogli pronaći nikakve druge zapise, gotovo smo odustali od potrage. Međutim, slučajno smo saznali da je Mitrinović izgradio osobnu knjižnicu, koja ga je vjerojatno nadživjela.

Iako smo se raspitivali o tome na svim očitim mjestima, nismo otkrili nijedan trag izgubljene zbirke za koju smo vjerovali da sadrži nama potrebne podatke. Međutim, naša se upornost konačno isplatila.

Na dnu našega popisa mjesta koja su mogla sadržavati djela iz navedene zbirke knjiga nalazilo se sveučilište u kojemu smo dobili sljedeći uobičajeni odgovor:

"Žao mi je", ljubazno je odgovorio ženski glas, "ovdje nema nikoga pod takvim imenom."

Upravo kada smo odlučili prekinuti vezu, sugovornica s druge strane telefonske žice odjednom je zvučala ohrabrujuće:

"O, pričekajte trenutak. Upitat ću kolegu o zbirkama koje još nisu katalogizirane. Čini mi se da sam među njima uočila istočnoeuropsko ime."

Začuo se tup udarac telefonske slušalice s druge strane, a nakon nekoliko minuta sugovornica se vratila:

"Rekli ste da se osoba zove Mitrinović, M-I-T-R-I-N-O-V-I-Ć, zar ne? Imate sreću - zbirka je ovdje, ali još nije katalogizirana."

Konačno smo ušli u trag Mitrinovićevoj osobnoj knjižnici. Sada smo trebali otkriti sadrži li knjige koje smo tražili.

Prilično brzo smo dobili dopuštenje da pregledamo knjige. Otkrili smo da je Mitrinović doista skupio velik broj rijetkih i značajnih masonskih knjiga, među kojima su bile i one koje su se bavile starijim, čistim obredima većine stupnjeva. Nismo se nimalo razočarali. Mitrinovićeve vrhunske zbirke knjiga masonskih istraživača

iz 19. i s početka 20. st. omogućila nam je da stvorimo jasnu sliku o glavnim karakteristikama obreda tih "izgubljenih" viših stupnjeva Slobodnoga zidarstva.

Otkrili smo nešto doista veličanstveno.

Odabrali smo nekoliko knjiga na temelju kojih smo rekonstruirali osnovne elemente oštećenih stupnjeva, a najznačajnija među njima bila je knjiga J. S. M. Warda *Freemasonry and the Ancient Gods (Slobodno zidarstvo i drevni bogovi.)*, koja je objavljena 1921. Za razliku od ostalih masonskih istraživača i pisaca svojega doba, Ward je pisao zanimljivim stilom i veoma slobodoumno. Bio je član nekoliko kraljevskih društava, među kojima i Kraljevskoga antropološkoga društva, dobitnik nagrade Trinity Halla u Cambridgeu i slobodni zidar visokoga stupnja. Knjiga koja je pronašla put do nas rezultat je četrnaestogodišnjega istraživanja prožetoga istim osjećajem sumnje koji nas je obuzimao kada smo proučavali službenu povijest Slobodnoga zidarstva.

Ward je bio otvoren i neumoljiv znanstvenik, koji je kliničkom preciznošću analizirao djela svojih preteča, kritizirajući njihove pogreške u shvaćanjima, a nekada i prihvaćajući njihove dokaze, iako je pri tome vjerojatno odbacivao njihove zaključke. Znamo da bi nam se ta osoba svidjela, a zahvalni smo što su ga slobodni zidari ohrabrivali da objavljuje svoja djela. On obzirno upozorava na ozbiljne pogreške iznimno cijenjenih istraživača masonske povijesti, kao što je Gould. Istodobno pokušava slijediti određeni smjer mišljenja, pretpostavljajući da je službena dogma točna te da zahtijeva samo svoje prosvjetljenje.

Neki izgubljeni ili oštećeni stupnjevi čine se potpuno uobičajenima, dok drugi pripovijedaju zapanjujuću priču, koju smo mi veoma dobro poznavali.

Četvrti stupanj naziva se "Tajni majstor" a odnosi se na oplakivanje smrti neimenovane osobe. Loža je urešena crnim zavjesama i osvijetljena svjetlošću osamdeset jedne svijeće. Na dragulju toga stupnja nalazi se slovo "Z". što, kako se tvrdi, simbolizira Sadoka (ili Zadoka).

Prilikom izvođenja obreda navodi se i objašnjava značenje blaga Hrama, kao što su Oltar mirisa, Zlatni svijećnjak i Stol s kruhom. Kandidat se upozorava neka ne teži ničemu čemu nije dorastao, te da mora slušati zov "*dužnosti neumoljive poput Sudbine*". Obred stupnja izvodi se u doba kada je zaustavljena gradnja Hrama zbog jednog tragičnoga događaja. Lekcije stupnja služe tome da podsjetite kandidata na značenje *Dužnosti* i *Tajnosti*.

Navedeni obred priziva nam u sjećanje određene činjenice. Ustanovili smo da su templari iskopavali ruševine Herodova hrama, vjerojatno u namjeri da otkriju blago koje su ondje skrili njihovi preci neposredno prije pada Jeruzalema 70. god. po Kr. Prema židovskoj legendi, Sadok je bio prvi veliki svećenik Jeruzalema. On je okrunio Salomona i, prema tome, bio je osnivač obitelji Rex Deus. Među Svicima s Mrtvoga mora, otkrivenima u Kumranu 1947., nalazi se i veoma značajan Bakreni svitak, koji sadrži upute o blagu i svetim svicima skrivenima ispod Herodova hrama i u okolnome području. Iz njega saznajemo da je ispod Hrama zakopana kopija Bakrenoga svitka, koji sadrži dodatne informacije. U uvodu br. 52. zapisano je sljedeće:

"Ispod južnoga kuta trijema u Sadokovu grobu, podno terase exedre nalaze se: posude za ostatke desetina, opljačkane desetine, a u njima obilježene kovanice."*

Spomenuti trijem jest dvostruka arkada koja se proteže istočnim krajem Hrama, a južni kut je toranj s kojega je bačen Isusov brat Jakov. Nadalje, John Allegro, stručnjak za Bakreni svitak, vjeruje da taj grob nije pripadao prvome velikome svećeniku, koji je bio pokopan izvan zidina. On tvrdi da se radi o grobu Isusova brata Jakova Pravednoga, koji ima oblik pročelja s dva stupa, a nalazi ispred prekrivenoga trijema ili *exedre*.

Jakova su nazivali *Pravedni* (odnosno, hebrejski "Sadok") ili *Učitelj Pravednosti* (hebrejski, "Moreh-zedok"). Nakon što je ba-

*) exedra, lat., okrugla dvorana, sprijeda otvorena, pokrivena, sa sjedalima uza zid, za predavanje i znanstvene razgovore.

čen s tornja, kamenovan je i konačno snažnim udarcem štapom odbačen na zid Hrama, na mjesto gdje se danas nalazi njegov grob. To se dogodilo 62. god. po Kr., nedugo nakon dovršenja Hrama, a sigurno je da su židovski radnici zaustavili radove u znak poštovanja prema svom duhovnome vođi.

Hebrejska riječ "Sadok" ima jednako značenje kao i riječ "Cedek", kako se nazivao svećenikov stup, koji je bio jednak kraljevskome stupu "Mišpatu".

U Svicima s Mrtvoga mora govori se da se u Kumranu pojavila skupina *Sadokovi sinovi*, čiji su pripadnici ondje osnovali zajednicu i napisali Svitke s Mrtvoga mora *Peake's Commentary on the Bible*) To bi značilo da je naziv "Sadokovi sinovi" bila hebrejsko-aramejska titula potomaka svećeničke linije, koji su se otprilike nakon pada Hrama 70. god. po Kr. počeli nazivati Rex Deus.

"Sadokovi sinovi" naziv je koji se spominje na više mjesta u Svicima s Mrtvoga mora, a skupini se pripisuju i druga imena, poput "Pravedno sjeme" i "Sinovi zore". Oni upućuju na njihovo nasljedno prenošenje svetosti te ističu činjenicu da se uskrsnuće, još od doba drevnih Egipćana, oduvijek događalo u zoru kada izlazi jutarnja zvijezda. Danas slobodni zidari obredno "uskrsavaju" pod svjetlom te zvijezde.

Sljedeći stupanj, koji se naziva "Savršeni majstor", bavi se otkrićem i ponovnim sahranjivanjem tijela Hrama Abifa, osobe koja je, kako se tvrdi, ubijena udarcem u glavu neposredno prije završetka izgradnje prvoga Hrama u Jeruzalemu.

Na ovome mjestu treba spomenuti takozvanu tehniku "pešer", koja je imala veliko značenje za tadašnje stanovnike Jeruzalema, a spominje se i u Svicima s Mrtvoga mora. To je način razmatranja drevnih događaja iz židovske povijesti, pri čemu se govori: "Pešer toga jest...". Zatim se opisuju događaji određenoga razdoblja, koje su već davno prije opisivali sveti ljudi.

Ubojstvo Jakova Pravednoga isto tako možemo smatrati pešerom ubojstva čovjeka, kojega slobodni zidari danas nazivaju Hiram Abif ("kralj koji se izgubio"). Hiram Abif ubijen je udarcem u glavu

jer nije želio odati povjerenju mu tajnu. To se dogodilo neposredno prije završetka izgradnje Salomonova hrama, gotovo točno tisuću godina prije identičnoga ubojstva Jakova Pravednoga, koji je umoren neposredno prije završetka izgradnje Herodova hrama zato što je odbio odati tajnu. Dakle, pešer priče o Hiramu Abifu jest smrt Jakova, združenoga židovskoga Mesije.

Prilikom izvođenja navedenoga obreda loža je urešena zelenim zavjesama i obasjana svjetlošću šesnaest svijeća, od kojih se četiri nalaze na kardinalnim mjestima. Pripovijeda se priča o tome da je Salomon, nakon smrti Hiram Abifa, želio odati posljednju počast svojem prijatelju, te je zapovjedio Adoniramu neka mu izgradi grobnicu. Devet dana nakon toga podignuta je veličanstvena grobnica s obeliskom od crnoga i bijeloga mramora. Na ulazu u nju su dva stupa, baš kao i na ulazu u Jakovljevu grobnicu, koji podupiru kamen na kojemu je uklesano slovo "J".

Obredi od šestoga do dvanaestoga stupnja Drevnoga škotskoga obreda sadrže zanimljive podatke o tome, ali oni nisu izravno značajni za naše istraživanje. Trinaesti stupanj jest "Kraljevski svod Enokov" ili "Majstor Devetoga svoda", a odnosi se na razdoblje prije tri tisuće godina, odnosno na doba izgradnje Salomonova hrama. Taj stupanj uvelike predstavlja "pešer" stupnja Svetoga kraljevskoga svoda, koji se odnosi na priču o tome kako vitezovi templari uklanjaju ključni kamen iz ruševina Herodova hrama i spuštaju se niz podzemni svod u kojemu se nalazi drevni svitak.

Navedeni stupanj govori o tome kako je, davno prije Mojsija i Abrahama, drevni Enok predvidio da će svijet zadesiti strašna apokaliptična katastrofa u obliku potopa ili vatre, pa je odlučio da će sačuvati barem mali dio znanja koje je tada bilo povjereno ljudima, kako bi se ono moglo prenijeti budućim civilizacijama. Zato je izgradio dva stupa - jedan od opeke, a drugi od kamena - u koje je hijeroglifima urezao velike tajne znanosti.

Masonska legenda nastavlja kako su ti stupovi bili gotovo uništeni u potopu, ali su neki dijelovi spašeni. Jedan su otkrili židovi, a drugi Egipćani, a na temelju tajni koje su na njima bile uklesane

ponovno je izgrađena civilizacija. Dijelove jednoga stupa pronašli su radnici prilikom iskopavanja temelja Salomonova hrama. Prije tri tisuće godina, u doba nastanka Hrama, otkriven je vrh svoda ili luka, a jedan od zidara spustio se u svod, gdje je otkrio ostatke velikoga stupa znanja.

Ta priča veoma nalikuje židovskoj legendi, koju su, kako pretpostavljamo, svojim naraštajima prenosili "Sadokovi sinovi", odnosno, kako se danas nazivaju, obitelji Rex Deus. Mislimo kako je to pokušaj da se objasni vjerovanje židova da su posjedovali velike tajne koje su znali i drevni Egipćani.

Obred stupnja "Škotski vitez savršenosti", koji slijedi iza navedenoga, provodi se u sobi u čijemu su središtu ponovno sastavljeni dijelovi Enokova stupa ispisanoga hijeroglifima. Tvrdi se da je kralj Salomon osnovao "Ložu savršenosti", koja će vladati nad trinaest nižih stupnjeva, a njezini su članovi svoj prvi tajni sastanak održali u skrivenome Enokovu svodu ispod djelomice izgrađenoga Salomonova hrama.

To veoma nalikuje opisu osnutku skupine Rex Deus. Prema legendi Salomonov je hram izgrađen pomoću drevnoga znanja, koje su Židovima prenijeli pripadnici civilizacije uništene u potopu. U našoj posljednjoj knjizi otkrili smo da priča o stupovima doista potječe iz razdoblja prije potopa, te da je do drevnih Egipćana stigla iz Sumera jedne od najstarijih poznatih civilizacija.

Na pijedestalu toga stupnja nalaze se tri predmeta: kruh, vino i zlatni prsten novouvedenoga brata! No, u stupnju koji se, kako se čini, odnosi na osnutak skupine Rex Deus, odjednom nailazimo na opis prstena koji nose svi inicijanti. Može li se time objasniti naša pretpostavka o prstenu obitelji Rex Deus?

Obred, nadalje, govori kako su drugi majstori bili zavidni zbog časti koju su uživali članovi Lože savršenstva, pa su i sami zahtijevali istu čast. Kralj Salomon odbio im je odati tajne rekavši da su oni koje je on uzdignuo u stupanj savršenstva *"obavljali veoma težak i opasan posao na drevnim ruševinama, prodrijeli u utrobu zemlje iz koje su izvadili blago, kako bi njime ukrasili Hram"*. Neza-

dovoljni su majstori pokušali ući u Sveti svod, pri čemu su bili ubijeni, a njihovi ostaci nikada nisu bili otkriveni.

Tradicionalna povijest toga stupnja pripovijeda kako je ostarjeli Salomon izdao Jahvu kada je, u namjeri da, navodno, udovolji svojim ženama, dao izgraditi hramove posvećene drugim bogovima. Savršeni masoni bili su tužni zbog njegovih postupaka, no iako su ostali odani svojoj vjeri, nisu mogli spriječiti Božji bijes koji je konačno rezultirao uništenjem Hrama.

Na ovome mjestu u obredu nastupa zanimljiv preokret.

Tvrđi se da su potomci tih savršenih masona slijedili kršćanske vladare na njihovim križarskim pohodima u Svetoj Zemlji, a od toga su razdoblja potomci Salomonovih svećenika izabirali svojega Gospodara. Zbog njihove velike hrabrosti, divili su im se svi kršćanski vladari Jeruzalema, od kojih su neki, koji su vjerovali da njihova hrabrost i vještina proizlazi iz tajanstvenih obreda, zatražili da budu inicirani. Taj je zahtjev bio odobren, pa su se njihove tajne uskoro rasprostranile među europskim plemstvom u obliku Slobodnoga zidarstva.

Ovdje, u četrnaestome stupnju drevnoga škotskoga obreda Slobodnoga zidarstva leži nedvojbeno potvrda da je u Prvome križarskome ratu djelovala skupina, čiji su pripadnici bili potomci Zidova izbjeglih iz Jeruzalema nakon 70. god. po Kr. Pretpostavljamo da su u svoj red Rex Deus ubrzo inicirali druge osobe, neupućene, što bi moglo biti potpuno točno ili bi se na temelju toga moglo zaključiti da se na taj način razvila mnogo veća organizacija, koja je postala poznata kao Slobodno zidarstvo.

Izvor Tima Wallace-Murphyja potvrđuje navedenu genealogiju, a tu povezanost dokazuje i ovaj neobičan škotski obred! Nadalje, taj obred kao da nam govori kako su im (templarskim vitezovima), kao nagradu, novi kršćanski vladari Jeruzalema (Baudouin) dopustili da izaberu svojega Gospodara (Velikoga Majstora), te da su i sami kršćanski vladari bili privučeni idejom da se pridruže redu, koji će poslije postati Slobodno zidarstvo.

Jedan stupanj Slobodnoga zidarstva potvrdio je cijelu strukturu naše hipoteze Naime: u Jeruzalemu je postojalo drevno nasljeđe

svećenika, koje je počelo u doba kralja Salomona; ti su svećenici doista došli u Europu, a njihovi su se potomci vratili s križarskom vojskom kako bi ponovno osvojili svoj izgubljeni grad; ponovno su uspostavili drevne obrede, a nakon određenoga razdoblja dopustili su pristup i nepotomcima; ti obredi koji su se u Jeruzalemu izvodili tisuću godina, sve do uništenja Hrama 70. god. po Kr., opstali su kao Slobodno zidarstvo.

Petnaesti stupanj, "Vitez mača i Vitez Istoka", prvi je dio udruženoga masonskoga stupnja viteza Crvenoga križa Babilona, o kojemu smo raspravljali u 2. poglavlju, koji je izražen na rezbariji u Rosslynskoj kapeli u obliku komentara o snazi istine uspoređene sa ženama, kraljem i vinom. Taj stupanj bavi se obnovom Zerubabelova hrama nakon babilonskoga sužanjstva, a sobu u kojoj se izvodi, osvjetljava sedamdeset svijeća, koje simboliziraju svaku godinu sužanjstva. On potanko pripovijeda o povratku prognanih židova u Jeruzalem, zbog čega se nameće pretpostavka da se ta priča prenosila naraštajima obitelji Rex Deus. Traka koja se nosi preko ramena prilikom toga obreda zelena je sa zlatnim porubom - iste boje predstavljaju kuću Davidovu.

Sljedeći stupanj nastavlja se na prethodni udruženi masonski stupanj viteza Crvenoga križa Babilona. Dvije ključne osobe u obredu toga stupnja nazivaju se Najpravedniji vrhovni princ majstor i Veliki svećenik, a jedan od nižih časnika nosi naslov Hrabar čuvar pečata i arhiva. Nakon njega slijedi stupanj "Vitez Istoka i Zapada", kojim završava udruženi masonski stupanj viteza Crvenoga križa Babilona.

Dok su svi prethodni stupnjevi usredotočeni na Stari zavjet, potonji se bavi posljednjom knjigom Novoga zavjeta, Otkrivenjem, spominjući "sedam pečata" i "gnjev janjeta". Do sada je sve bilo veoma zanimljivo, ali kada smo pročitali sljedeći odlomak, doslovno smo zanijemili od iznenađenja!

Obred tvrdi da su stupanj ustanovili vitezovi, koji su 1118. sudjelovali u križarskome ratu. Tada je jedanaest vitezova prisegnulo na tajnost, prijateljstvo i oprez u rukama jeruzalemskoga patrijarha.

Time se nedvojbeno misli na templarske vitezove, koji su osnovani 1118. godine!

Nevjerojatno je da mnogi koji sebe smatraju masonskim povjesničarima ne znaju ništa o pojedinostima navedenih stupnjeva. Istodobno drugi su zbunjeni što se navodi jedanaest, a ne devet vitezova, koji se smatraju osnivačima Reda vitezovi templari. Neki su to brojčano neslaganje čak pokušali objasniti tvrdnjom da se vjerojatno radi o nekoj drugoj (nepoznatoj) skupini vitezova, koja se okupila u Jeruzalemu 1118.

No, stvarnost je mnogo jednostavnija. Već smo identificirali jedanaest ljudi, koji su sudjelovali u tajnome iskopavanju ruševina Herodova hrama, a oni su sljedeći:

1. Hugues de Payen
2. Geoffrey de St. Omer
3. Andre de Montbard
4. Payen de Montdidier
5. Achambaud de St-Amand
6. Gondemare
7. Rosal
8. Godefroy
9. Geoffroy Bisol

To su bili prvi vitezovi (v. str. 92.). Njima su se poslije pridružili (v. str. 104.):

10. Fulk od Anjoua
11. Hugh od Champagne

Glavni časnik naziva se "Najpravedniji vrhovni princ majstor", a nakon njega Veliki svećenik. Pretpostavili smo da je Veliki svećenik zapravo bio Veliki majstor templarskoga reda (od Huguesa de Payena do Jacquesa de Molaya), a sljedeća značajna osoba vjerojatno je pripadala skupini Rex Deus, kojoj su se templari zavjetovali na pokornost, a to su zasigurno bili jeruzalemski kraljevi, počevši od Baudouina II.

Soba u kojoj se izvodi obred urešena je crvenim zavjesama sa zlatnim zvijezdama. Na istoku, ispod baldahina, nalazi se prijestolje uzdignuto na sedam stuba, a na njemu su četiri kipa lava i četiri orla, između kojih stoji orao sa šest krila. S jedne strane prijestolja nalazi se goruća svjetlost, koja simbolizira sunce u podne, dok se na drugoj strani nalazi slika mjeseca. Na istoku su dvije vaze, jedna za mirise a druga za vodu. (Iz naših prethodnih istraživanja obreda uskrsnuća kod drevnih Egipćana znamo da su se u grobnici njihovih kraljeva uvijek pronalazile dvije prazne vaze, a još se ne zna što se u njima nalazilo.)

Na pijedestalu na istoku nalazi se velika Biblija, na kojoj je obješeno sedam pečata. Na podu je naslikan krug u kojemu je sedmerokut, koji prekriva kutove nekakvih slova, dok se u njegovu središtu nalazi lik čovjeka bijele brade odjevenoga u bijelo odijelo sa zlatnim pojasom oko struka. U ispruženoj ruci on drži sedam zvijezda, koje, kako se tvrdi, simboliziraju vrline koje bi trebale krasiti brata: prijateljstvo, jedinstvo, pokornost, diskrecija, odanost, mudrost i suzdržanost. Glavu toga neobičnoga lika obavija oreola, iz usta mu izbija mač s dvije oštrice, a oko njegova tijela položeno je sedam svijećnjaka.

S obzirom na opisano bili smo potpuno uvjereni da ova nedvojbeno templarska veza dokazuje sve što smo već zaključili na temelju drugih dokaza. No, bilo je još mnogo toga što smo trebali proučiti.

Dvadeseti stupanj, koji se zove "Veliki majstor" bavi se izgradnjom Četvrtoga ili Duhovnoga hrama. Povijest toga stupnja govori o Trećemu hramu, koji su uništili Rimljani pod vodstvom Tita 70. god. po Kr., što je jako ožalostilo braću koja su se u to strašno doba nalazila u Palestini. Napustili su Svetu Zemlju i odlučili izgraditi Četvrti hram, koji će biti duhovno zdanje. Nakon toga saznajemo da su se ti ljudi, koji su nekako uspjeli izbjeći masovan pokolj u Jeruzalemu međusobno podijelili u više loža i raštrkali diljem Europe.

Ne postoji bolji način da se ispriповijeda priča o skupini Rex Deus! Pred nama je dokaz da je stupanj vjerojatno nastao u srednjemu vijeku te da pripovijeda da su se preživjeli u bitki za Jeru-

zalem 70. god. po Kr. doista raštrkali po čitavoj Europi, što je tvrdila i osoba od koje smo saznali za skupinu Rex Deus.

Obred nadalje pripovijeda da je jedna od tih skupina nakon određenog razdoblja stigla u Škotsku i u Kilwinningu osnovala ložu. Izraz "nakon određenog razdoblja" točan je zato što je obitelj St. Clair u Škotsku došla tek krajem 11. st.

Nakon toga saznajemo da su članovi te skupine upravo u opatiji u Kilwinningu, koja je izgrađena 1140., pohranili zapise o svojem redu. Masonski istraživač J. S. M. Ward tvrdi da u toj priči nešto nedostaje:

"Jedna skupina došla je u Kilwinning u Škotskoj, gdje je osnovala ložu i u opatiji, koja je ondje izgrađena, pohranila zapise o Redu. Na ovome mjestu nailazimo na prvu povijesnu zapreku. Naime, opatija je izgrađena tek 1140., a legenda ne kazuje ništa o tome gdje su bili članovi skupine od 70. do 1140. god. po Kr. "

Navedena činjenica zbunila je Warda daleke 1921. godine, ali ne i nas. Mi točno znamo gdje su se nalazili pripadnici skupine u tome razdoblju: zapisi su bili skriveni ispod ruševina Herodova hrama, a u razdoblju od 1118. i 1128. iskopali su ih templari! Osim toga, na temelju čvrstih dokaza vjerujemo da su ti drevni dokumenti 1140. bili ponovno zakopani u Rosslynu.

Stupanj koji smo otkrili ima neizmjerljivo velik utjecaj na sve što smo otkrili o tome razdoblju. Taj obred, koji se opisuje kao "Veliki majstor svih simboličnih loža" pripovijeda o padu nazarena 70. god. po Kr. i o tome kako su praoci Slobodnoga zidarstva u to doba napustili Jeruzalem i rasprostranili se po Europi - upravo to je tvrdio Timov izvor! Jedna skupina, ističe se, stigla je u Škotsku, gdje je u gradu Kilwinningu, domu obitelji St. Clair, osnovala ložu!

Obred dvadeset prvoga stupnja vraća se u prošlost i pripovijeda priču o Babilonskoj kuli i njezinu graditelju Pelegu. Pelega je Bog kaznio učinivši ga nijemim jer je želio izgraditi kulu koja će sezati do neba. Nakon toga je dugo lutao Europom dok se konačno nije naselio u šumama Prusije, gdje je izgradio kuću u obliku trokuta.

Ondje je oplakivao svoje prošle grijehе i dane je provodio moleći se Svemogućemu, koji mu je konačno ipak oprostio i vratio mu sposobnost govora.

Pouka ovoga stupnja jest poniznost. Tvrdi se da je Peleg bio potomak Noe (a u Bibliji se navodi i to da je bio predak Isusa Krista), odnosno Hama, Noina unuka, koji je, kako kazuje legenda, bio prvi egipatski kralj koji je uzeo naslov "Oziris" - a tvrdi se da je doslovno značenje toga imena "Princ koji se uzdignuo iz mrtvih".

U prethodnoj knjizi rekonstruirali smo izgubljeni drevni egipatski obred stvaranja kralja, tako što smo slijedili put obreda uskrsnuća od Tebe do Jeruzalema. Zaključili smo da se tajni obred koji je Isus "izdao", odnosio na Ozirisa i Horusa, te da je Isus postao "Princ koji se uzdignuo iz mrtvih" na temelju obreda živoga uskrsnuća.

Otkrili smo da u sljedećemu stupnju, koji se naziva "princ Libanona" svi sudionici nose mačeve, a obredom kandidat postaje član Okrugloga stola. U tome obredu značajne su dvije sobe, dok majstori izvode svoj posao u manjoj nižoj sobi, kao što se to činilo u Rosslynu sredinom petnaestoga stoljeća. Druga zanimljivost koja se odnosi na vezu između Okrugloga stola i Rosslyna jest tvrdnja da su vitezovi iz arturijanskih legendi pokapani u oklopima kako bi se mogli vratiti obraniti svoje kraljevstvo. Vjeruje se da su članovi obitelji St. Clair iz istoga razloga bili pokopani u svojim oklopima ispod kapele u Rosslynu.

Slijedi stupanj koji se naziva "Gospodar šatora", a u njemu se objašnjava kako su Aron i njegovi sinovi, Eleazar i Itamar, osnovali Red svećenika. Članovi toga stupnja nazivaju se leviti, prema drevnoj lozi židovskih svećenika, a odjeveni su u bijelo odijelo s crvenim porubom. Kandidat postaje svećenikom i ulazi u unutrašnju odaju ukrašenu crnim zavjesama u kojoj se nalazi oltar i stolica na kojoj leže tri lubanje i kostur. U prostoriji visi sljedeći natpis: *"Bojiš li se, odlazi odavde; nije dopušten ulaz onima koji bez napuštanja vrline ne mogu prkositi opasnosti."* U tome stupnju sudjeluju dva Velika svećenika i glavni časnik zvan Vrhovni veliki žrtvovatelj, koji je odjeven u zlatnu mitru - ona je ukrašavala i glavu tebanskoga boga stvoritelja, Amona-Raa, te Jakova, prvoga jeruzalemskoga biskupa.

Uvjereni smo da su takvu kapu nosili i Jahvini Veliki svećenici još od doba Mojsija, jer je zapisano da je Isusov brat Jakov nosio odijelo i mitru poput velikoga svećenika kada je ulazio u Hram.

Osim toga, saznali smo da taj stupanj pripovijeda kako je Bog uputio Mojsija da izgradi Prebivalište, odnosno Sveti šator, u kojemu će se čuvati Kovčeg Saveza. Naziv stupnja, "princ Šatora" objašnjava kako je Mojsije, nakon što je izgradio to Prebivalište, uspostavio kraljevsku dinastiju židova.

Kandidat toga stupnja postaje veliki svećenik i saznaje da mu je od sada dopušteno štovati Najvišega pod imenom Jehovah (kao alternativan izgovor imena Jahve), koje je mnogo snažnije od izgovaranja imena Adonai. Zatim mu je rečeno da je napredovanjem kroz stupnjeve primio masonsku znanost, koja potječe od kralja Salomona i koju su oživjeli templari.

Nismo mogli vjerovati svojim očima! Pred nama se nalazio izričit spomen templarskih vitezova, kao ljudi koji su ponovno uveli izgubljeno znanje židova.

Sve što smo zaključili iz naših istraživanja izrečeno je u ovome tajanstvenom i drevnom masonskome obredu. Slobodnozidarski obredi sadrže u sebi sve što smo rekonstruirali na temelju naših izvora, od karata tarota do legende o kralju Arturu. Vitezovi templari doista su predstavljali novouspostavljeno Jahvino svećenstvo, a to su mogli učiniti samo na temelju činjenice da su bili potomci prvih svećenika. Naš anonimni prijatelj, član skupine Rex Deusa imao je pravo.

Obred, se nadalje, nastavlja tako što novi veliki svećenik sluša priču o kraljevskoj umjetnosti masonerije, koja potječe iz razdoblja Postanka i koja se protezala od Noe, Abrahama, Mojsija i Salomona te drugih značajnih osoba, preko Huguesa de Payena, osnivača Vitezova templara, pa sve do tragičnoga lika Jacquesa de Molaya, posljednjega Velikoga majstora. Iz toga se zaključuje da se svi templarski Veliki majstori smatraju velikim svećenicima Jahvinim.

Nakon što kandidat, dakle, postane Velikim svećenikom, objavljuje mu se *Velika Riječ*, koju su u Jeruzalemu otkrili templarski vitezovi. Do sada nismo uspjeli pronaći tu izgubljenu Veliku Riječ

jer, kako se čini, nikada nije bila zapisana. No, iz konteksta smo zaključili da se vjerojatno radi o drugome imenu Boga. Međutim, budući da je vojvoda od Sussexa uništio stari obred uskratio nam je mogućnost da saznamo što je ta riječ u sebi skrivala. Prema legendi templari su, prilikom iskopavanja pod mjestom gdje se nekada, u srcu brda Morije, nalazila Svetinja nad svetinjama, otkrili tri kamena. Na jednome od njih bila je uklesana ta riječ. Kada su napuštali Palestinu, sa sobom su odnijeli te predmete, koje su upotrijebili kao temeljne kamene za svoju prvu ložu u Škotskoj, što se dogodilo na Dan sv. Andrije. Od tada se ta tajna prenosi njihovim nasljednicima, koji se nazivaju velikim svećenicima Jehovinim. Možda bi vojvoda od Sussexa odustao od pokušaja da uništi Istinu, da je znao da je taj kamen jedna od relikvija zakopanih ispod Rosslyna.

Masonski povjesničar Arthur Waite primijetio je da postoji masonska predaja, o tome da je Isus bio uveden u posebno znanje, koje je prenio svojim apostolima i učiteljima, podijelivši ih u nekoliko redova, koji su bili pod vrhovnom vlašću sv. Ivana. To Kristovo učenje, koje je sadržavalo znanje o egipatskim mističnim i hijerarhijskim inicijacijama, sačuvao je 1118. Hugues de Payen, prvi majstor novoga Hrama, koji je tada dobio apostolsku i patrijarhalnu vlast i tako postao zakoniti nasljednik izvornoga ivanovskoga kršćanstva.

Ta je predaja nekada vjerojatno bila središnja tema masonskoga vjerovanja. Ideja da pravo apostolsko nasljeđe ne počiva na papi nego na Velikome majstoru Vitezova templara objašnjava zašto se karta Svećenika u tarotu pogrešno opisivala kao karta Pape. Time se objašnjava i zašto su prvi engleski slobodni zidari strahovali od sadržaja tih stupnjeva, čime razlog za njihovo potiskivanje postaje još jasnijim.

Za nas je taj stupanj značio veliko otkriće - dokazivao je našu središnju hipotezu. Hugues de Payen je, dakle, bio Veliki svećenik Jahvin (Jehovin), a ta se služba prenosila na templarske Velike majstore sve do Jacquesa de Molaya - a templari su pod ruševinama Hrama otkrili tajne, koje su odnijeli u Škotsku!

Sve što smo otkrili u našoj prethodnoj knjizi dobilo je potvrdu u sadržajima ovih tajanstvenih i gotovo uništenih obreda. Oduševljeno smo nastavili čitati sadržaj sljedećega stupnja.

Taj stupanj uspostavio je vojni i redovnički red u Palestini u doba križarskih ratova. Odnosi se na ozdravljenje i ponovno uspostavljanje vrlina "mjedene zmije" među Izraelcima, dok su se vitezovi obvezali da će njegovati bolesne putnike i braniti ih od nevjernika. U Slobodnome zidarstvu zmija služi da spoji dva pojasa pregače. To priziva u sjećanje mnogo stvari: zmiju obavijenu oko stupa Rex Deus, kao i činjenicu da su eseni bili slavni iscjelitelji, čiji je simbol - štap oko kojega je obavijena zmija - kao vlastitu oznaku preuzela suvremena medicina.

Sljedeći stupanj, "Princ milosti", za nas nije imao veliko značenje, ali dvadeset i sedmi stupanj, koji se zove "Veliki zapovjednik Hrama", zaokupio je našu pozornost. Tvrdi se da je to viteški i vojni stupanj, u kojemu se tijelo koje ga dodjeljuje naziva "Dvor", dok njegovi članovi sjede za okruglim stolom i ispituju kandidata koji se nalazi u njihovu središtu. Obred govori o lažnim optužbama protiv templara i o značenju poricanja križa.

Mi smo otkrili nekoliko pojedinosti toga stupnja, dok je Arthur Waite uočio nešto, što je smatrao iznimno neugodnim. Otkrio je da su na križu, koji se upotrebljava u tome stupnju, ispisana dva inicijala: JN i JBM. Zaprepašteni je masonski povjesničar ustvrdio da se inicijali odnose na Jesusa Nazareusa i Jacquesa Burgundusa Molaya.

To je zvučalo previše dobro da bi bilo istinito. Iako smo očekivali da ćemo u drevnim obredima pronaći nešto što će potvrditi našu osnovnu teoriju, nismo niti sanjali da će ta potvrda biti toliko jasna i dramatična. Prvi i drugi razapeti Mesija jedan uz drugoga na istome križu!

Posljednji templari i osnivači Slobodnoga zidarstva nedvojbeno su vjerovali da je Jacques de Molay bio drugi Mesija.

Slobodno zidarstvo prestalo je biti tajnim kultom kada je početkom 18. st. u Londonu pretvoreno u ugledan gospodski klub. Sada smo mogli shvatiti zašto su masoni željeli potisnuti drevnu predaju i promijeniti je u teološki manje sporan sadržaj. Srećom,

Križ koji se koristi u masonskome obredu ispisan je inicijalima prvoga i drugoga Mesije.

poput mnogih cenzora ni oni nisu uspješno obavili svoj posao, zaboravivši pritom izbrisati svaki trag staroga znanja, koje su toliko prezirali. Stupnjevi drevnoga škotskoga obreda pružili su nam mnogo više od onoga što smo očekivali. No, to nije bilo sve. Pronašli smo i druge dokaze za naše zaključke. Dvadeset osmi stupanj, "Vitez Sunca", tvrdi da predstavlja ključ masonerije. On naučava doktrine prirodne religije "jednoga pravoga Boga", koje čine osnovni dio drevnih misterija i obreda.

Ideja o "jednome pravome Bogu" središnja je u Slobodnom zidarstvu, ali često se tvrdi da se suprotstavlja umišljenim uvjerenjima većine kršćana, koji bogove drugih religija smatraju lažnima. Slobodno zidarstvo ističe da je Bog oduvijek postojao i da će vječno postojati. Ljudi, koji su ga poimali drugačije, jednostavno su mu pridavali različita imena, nazivajući ga Marduk, Amon-Ra, Jahve ili Alah.

Stupanj opisuje sve masonske simbole, a namjera je spoznati istinu. Pouku o istini postupno iznosi devet časnika, koji se nazivaju tri puta savršeni otac Adam, brat istine, Mihael, Gabriel, Rafael,

Zafriel, Kamael, Azrael i Uriel. Na ulazu u odaju u kojoj se dodjeljuje stupanj piše: *"Onaj tko nema snage da obuzda strast, neka bježi od ovoga mjesta istine."*

Posljednjih sedam imena, koja se koriste u ovome stupnju, jesu imena glavnih anđela. Francuz koji je ispriповijedao priču o dvije škole koje su djelovale u Jeruzalemu u Isusovo doba, rekao je da su se tim imenima nazivali Jahvini veliki svećenici. Možda su i templari, kao novi veliki svećenici, također uzimali navedena imena.

Naglašavanje "istine" prizvalo je u sjećanje natpis na Rosslynskoj kapeli, koji završava sljedećim riječima: *"...istina će pobijediti."*

Dvadeset deveti stupanj može se zvati na tri moguća načina: "Vitez sv. Andrije", "Patrijarh križarskih ratova" ili "Veliki majstor svjetla". Tvrdi se da je stupanj nastao u doba kada su templari izbjegli iz Palestine, pri čemu su sa sobom ponijeli ostatke Enokova stupa, a tri njegova kamena poslužila su im kao temelji prve lože masonskih vitezova u Škotskoj. Svrha toga stupnja jest:

"slijediti vrline milosrđa, čovjekoljublja, snošljivosti, zaštita nedužnih, istinoljublje, obrana pravde, strahopoštovanje i pokornost prema Božanskoj, uz istjerivanje fanatizma i nesnošljivosti."

Nismo mogli zanemariti činjenicu da taj obred potječe iz razdoblja kada je Rimokatolička crkva ubijala svakoga tko se usudio misliti svojom glavom. Oni koji su prakticirali taj stupanj, sigurno su se željeli suprotstaviti slijepome neznanju.

Zatim smo pročitali da je sljedeći stupanj, koji se zove "Vitez Crnoga i Bijeloga orla", izvorno pripovijedao pojedinosti o sudbini Jacquesa de Molaye, koje, nažalost, nismo mogli pronaći. Obred zatim, ističe da vitezovi toga stupnja moraju prisegnuti na osvetu odgovornima za njegovu smrt i preuzeti dužnost da nastave izgradnju duhovnoga Hrama u templarskoj tradiciji.

Zapitali smo se nisu li "vitezovi crnoga i bijeloga orla" bili umiješani u smrt kralja Filipa Lijepoga.

Trideset prvi stupanj, koji se zove "Veliki nadzornik inkvizitor zapovjednik", administrativnoga je sadržaja, ali pretposljednji stu-

panj ponovno je posvećen Jacquesu de Molayu. Obred se provodi u prostoriji koja se zove "Veliki konzistorij", a ukrašena je crnim zavjesama oslikanima kosturima, suzama i simbolima smrtnosti urešenima srebrom. Iznad pijedestala glavnoga časnika, koji se zove Tri puta uzvišen zapovjednik, vise slova "JM". Kandidatu se govori nešto što se naziva "kraljevskom tajnom smrti Jacquesa de Molaya". Nažalost, ta kraljevska tajna nikada nije bila zapisana.

Riječ "kraljevska" uvjerljivo pokazuje da je Molay možda bio posljednji pripadnik kraljevske loze Davidove! Možda je taj stupanj, u izvornome obliku, opisivao razapinjanje toga drugoga Mesije.

Prema našem saznanju, trideset treći stupanj, koji se zove "Vrhovni veliki glavni nadzornik", najviši je stupanj Slobodnoga zidarstva.

Iako nam nisu poznate sve pojedinosti, znamo da se njegova loža nalazi na uzdignutoj tribini istočno od koje je ispisano hebrejsko ime Jahve, a u njezinu je središtu nalazi četvrtasti pijedestal na kojemu leže Biblija i mač. Na sjeveru se nalazi drugi pijedestal, na kojemu stoji kostur, koji u desnoj ruci drži bodež, a u lijevoj zastavu Reda. Na zapadu je prijestolje, koje stoji na vrhu tri stube, a ispred njege se nalazi trokutasti oltar.

Jedino što o tome posljednjemu stupnju zasigurno znamo jest da je nekada pripovijedao tajnu o osnutku Reda i opisivao njegove drevne korijene.

Jedan trag o sadržaju toga stupnja pružio nam je prijatelj Robert Temple, veoma talentiran i svestran stručnjak za sanskrt, koji posjeduje enciklopedijsko znanje o naprednoj fizici i antropologiji. On je autor mnogih međusobno različitih i zadivljujućih knjiga. Napisao je knjigu *The Sirius Mystery (Tajna zvijezde Sirijus.)*, u kojoj detaljno istražuje drevna egipatska vjerovanja i ističe uvjerljivu teoriju o razlozima njihova zanimanja za zvijezdu Sirijus.

Iako je mnogo godina živio u Londonu, Robert je podrijetlom Amerikanac u čijoj obitelji postoji više naraštaja slobodnih zidara, koji sežu do razdoblja Georgea Washingtona. Nedugo nakon objavlivanja knjige *The Sirius Mystery*, Robert je stupio u vezu sa

starim prijateljem svoje obitelji, koji je bio slobodni zidar 33. stupnja. Taj mu je gospodin rekao kako vjerojatno nije ni svjestan koliko su točni podaci izneseni u njegovoj knjizi te da mu želi reći još mnogo toga. Nažalost, to je mogao učiniti jedino da je i sam Robert bio slobodan zidar.

Predložio je Robertu da se pridruži Loži u Londonu kako bi mogao saznati tajne koje su očito bile povezane s drevnim Egiptom. No, nažalost, stari je gospodin umro prije negoli Robert postao Majstor mason.

Mi smo zaključili da je taj posljednji stupanj skrivao tajnu o drevnome otkriću Reda, a priča Roberta Templa navela nas je da pretpostavimo da je Slobodno zidarstvo izvorno bilo povezano s uskrsnućem i kultom zvijezde drevnih egipatskih kraljeva. Možda ćemo jednoga dana tu tajnu i sami saznati.

Rekonstrukcija velike tajne

Spojimo li sva tridesettri stupnja drevnoga masonskoga obreda, dobit ćemo priču o strašnome potopu, koji se dogodio u neko drevno doba, u kojemu su se tajne graditelja gotovo zauvijek izgubile. U nepoznatoj drevnoj civilizaciji živio je čovjek koji se zvao Henok. On je odlučio prenijeti dragocjeno znanje ljudima koji će preživjeti potop kako bi im omogućio da izgrade nove gradove i utemelje nove kulture. Urezao je tajne u dva velika stupa, koji su bili izgrađeni tako da mogu odoljeti prijetjećemu uništenju. Osnivači egipatske civilizacije, koja se pojavila 3200. god. pr. Kr., navodno su pronašli jedan od tih stupova, a prvi egipatski kralj uzeo je ime "Oziris", koje znači "Princ Koji se Uzdignuo iz Mrtvih".

Vjeruje se da su dijelove drugoga stupa nešto poslije otkrili židovi, na mjestu na kojemu je prije tri tisuće godina podignut Salomonov hram. Mi mislimo da priča predstavlja pokušaj prvih židova da objasne kako su došli u posjed tajnoga znanja, koje potječe iz pretpovijesnoga razdoblja, a koje su prije njih posjedovali drevni Egipćani. Tom pričom se, možda, pokušala skriti istina o tome da su Egipćani stvorili kult tajanstvenoga uskrsnuća, koji je židovima

postao iznimno značajan. Poznato je da je drevni židovski simboliizam veoma nalikovao egipatskome, a čak je i ime Mojsije egipatskoga podrijetla.

Takvo objašnjenje odgovaralo bi teoriji koju smo iznijeli u našoj prethodnoj knjizi, gdje smo zaključili da je teologija prvostoljetnoga Jeruzalema nastala na drevnome tebanskome vjerovanju i legendama. Postoji uvjerljiv dokaz da je masonska priča o ubojstvu Hirma Abifa zapravo židovski pešer priče iz prvoga stoljeća, koja govori o ubojstvu Isusova brata Jakova, odnosno "Sadoka". Osim toga, nasljedni svećenici, koji su bili preci obitelji Rex Deus, od drevnoga su se doba nazivali "Sadokovi sinovi".

Masonska priča, zatim, govori da je Salomon doista osnovao poseban svećenički red, koji je postojao do uništenja Hrama 70. god. po Kr., nakon kojega su se članovi reda raštrkali Europom. Mnogo poslije, potomci tih ljudi vratili su se u Jeruzalem s "kršćanskim vladarima" i 1118. osnovali novi red. Njegovi osnivači bili su vitezovi, njih jedanaest, koji su se zavjetovali na tajnost, prijateljstvo i diskreciju. Nakon toga saznajemo da su ti vitezovi bili templarski vitezovi, koji su iz ruševina Hrama u Jeruzalemu iskopali dijelove Henokova stupa. Njih su, uz pisane zapise o svojem redu, odnijeli sa sobom u Kilwinning u Škotskoj, gdje su osnovali svoju prvu ložu.

Osim toga, saznajemo da postoji Vijeće Okrugloga stola prilikom čijega održavanja svaki član nosi svoj mač. Budući da su templari gradili okrugle crkve i preceptorate, sastanci članova Okrugloga stola vjerojatno su nadahnuli pisce legendi o kralju Arturu i vitezovima Okrugloga stola.

Priča koja se provlači tim skrivenim obredima potvrđuje da su vitezovi templari u Jeruzalemu ponovno utemeljili nasljednu liniju velikih svećenika Jahve, te da su svi Veliki majstori, počevši od Huguesa de Payena pa sve do Jacquesa de Molaya, nosili tu najvišu titulu. Oni su, kada su sjedali na prijestolje između dva stupa, vjerojatno na glavi nosili zlatnu mitru.

Začuđuje otkriće da se na masonskome križu ime Jacquesa de Molaya pojavljuje uz ime Isusa Nazarena, čime se naslućuje da se oba smatraju Mesijama. Poput priče o skupini Rex Deus i ovdje se

spominje da su vodeće osobe nosile imena glavnih anđela, te da Slobodno zidarstvo govori o "istini". Konačno, saznali smo da je u drevnim masonskim obredima sadržana takozvana "kraljevska tajna", koja se povezuje sa smrću Jacquesa de Molaya. Nažalost, do sada nismo uspjeli otkriti tu tajnu.

Sadrži li ona pojedinosti o Molayevim patnjama i priču o liku na Torinskome pokrovu?

Najznačajnija poruka, sadržana u tim obredima, jest da slobodno zidarstvo potječe iz iznimno drevnih izvora, koje su takvima smatrali čak i prvi židovi, te da su tu poruku naučavali Isus i njegov brat i nasljednik Jakov. Oni su je prenijeli Vitezovima templarima, koji su je nakon toga prenijeli na Slobodno zidarstvo. U središtu toga učenja nalazi se ljubav prema istini i prirodna snošljivost, kojima se sve monoteističke vjere prihvaćaju kao dijelovi još veće istine samoga Boga.

Velika i neočekivana istina, koja se toliko brižljivo skriva u srcu Slobodnoga zidarstva, sastoji se u vjerovanju da je postojao "drugi Mesija", veliki svećenik Jahvin, koji je zbog pogrešnih optužaba bio razapet i ubijen. Trideset i pet godina nakon Isusove smrti, njegovu domovinu zadesila je velika katastrofa, a većina njezina stanovništva umrla je strašnom smrću. Trideset pet godina nakon smrti Jacquesa de Molaya svijet je ponovno pogodila do tada neviđena katastrofa, koja je uništila mnogo stanovnika Zemlje.

Neobična je činjenica da su se nakon prvoga raspeća izgubila esenska učenja, kao i učenja Isusa Krista. Nakon toga je zavlдалo mračno doba srednjega vijeka, koje je trajalo tisuću dvjesto sedamdesetpet godina. Nakon drugoga raspeća ta su se učenja ponovno proširila svijetom, a zatim je nastupilo razdoblje renesanse, doba intelektualnoga preporoda, napretka znanosti i duhovne snošljivosti.

Tu ne možemo govoriti o slučajnosti. Dolazak Rimokatoličke crkve najavio je doba bezumnosti i nerazumnosti, a dolazak Slobodnoga zidarstva značilo je pokretačku silu, koja je ponovno probudila svijet i njegov nagon za znanostu i društvenom demokracijom. Slobodni zidari poput Francisa Bacona, Sir Roberta Moraya, Benjamina Franklina i Georgea Washingtona stvorili su novi svjet-

ski poredak. Ciljevi kojima su oni težili temeljili su se na načelima Slobodnoga zidarstva - istini, pravdi, znanju i snošljivosti.

Nije slučajno ni da su riječi esena, koje se toliko često ponavljaju u Svicima s Mrtvoga mora, također istina, pravednost, presuda, znanje i mudrost.

Riječi Dimitrija Mitrinoviča da *"masonerija posljednjih 2000 godina predstavlja izraz kršćanstva"*, pokazale su se potpuno točnima.

Odgovori na naša pitanja

Kada smo krenuli u našu potragu, postavili smo šest pitanja na koja smo planirali pronaći odgovor. Iako nismo bili sigurni u rezultat, na kraju smo bili mnogo uspješniji nego što smo se nadali. Naša pitanja sada su konačno dobila odgovore:

1. Jesu li neki masonski obredi bili namjerno izmijenjeni ili potisnuti?

Nedvojbeno je da su obredi Slobodnoga zidarstva bili temeljno revidirani, osobito u Engleskoj između 1717. i 1820. Promjene su uskoro nastupile u čitavom svijetu, a tijekom toga postupka pokušalo se ukloniti svaki trag o postojanju oštećenih obreda.

2. Postoji li velika tajna Slobodnoga zidarstva koja se izgubila ili je namjerno skrivena?

Ljudi koji su optuživali Slobodno zidarstvo da skriva veliku tajnu od ostatka čovječanstva imali su pravo - iako suvremeni slobodni zidari doista nisu upleteni ni u kakvu urotu. Naime ni oni ne znaju potpunu istinu. Nju su u 18. i početkom 19. st. skrili ljudi poput vojvode od Sussexa i Alberta Pikea.

3. Tko je bio osnivač Vitezova templara?

Otkrili smo mrežu utjecajnih ljudi, koji pripadaju maloj skupini obitelji, koje su sudjelovale u osvajanju Jeruzalema i osnivanju reda Vitezova templari. Čovjek koji tvrdi da je izravan potomak Huguesa de Payena izjavio je da je ta skupina ljudi iz 12. st. predstavljala potomke nasljednih Velikih svećenika Jahvinih, koje je uspostavio

kralj Salomon i koji se nazivaju Rex Deus - Božji kraljevi. Na temelju naših istraživanja templarskoga podrijetla karata tarota i legendi o kralju Arturu, uspjeli smo stvoriti jasnu sliku o tome kako su se ti vitezovi ponovno uspostavili kao Veliki svećenici i time su ponovno pokrenuli apostolsku dinastiju, koju je Rim iskorjenio 70. god. po Kr.

Nevjerojatan dokaz koji pružaju oštećeni stupnjevi škotskoga obreda slobodnoga zidarstva potpuno potvrđuje navedenu priču i pokazuje da su se pripadnici izvornoga reda nazivali "Sadokovi sinovi", što je bio jedan od naziva ljudi koji su napisali Svitke s Mrtvoga Mora.

4. Zašto su templari odlučili iskopavati ruševine Herodova hrama ?

Templari i ostali članovi obitelji Rex Deus pažljivo su isplanirali način da osvoje Jeruzalem i nakon toga počnu istraživati ruševine Herodova hrama. Željeli su iskopati predmete, koje su im ostavili njihovi preci 70. god. po Kr. Među tim predmetima su bili dijelovi Enokova stupa, goleme količine kovanica, zlatnih i srebrnih predmeta, te svici koji su, između ostaloga, sadržavali drevne zapise o Redu.

5. Zbog kakvih su vjerovanja templari bili proglašeni hereticima i uništeni ?

Postoji čvrst dokaz da su članovi templarskoga reda (veliko svećenstvo Jahve) znali da je Isus bio čovjek, a ne bog, pa su zahtijevali od svojih članova da svoju ljubav usmjere na Boga, a ne na pogrešno štovanje simbola križa. Osim toga, sebe su smatrali pravim apostolskim nasljednicima, ističući da je rimski papa, iako ugledna, potpuno sekundarna osoba.

Svako od tih uvjerenja neizbježno bi izazvalo osvetu Katoličke crkve.

6. Mogu li dublji obredi slobodnoga zidarstva razjasniti tajnu o podrijetlu kršćanstva ?

Otkrivanje tajne o Torinskome pokrovu ne može se po značenju usporediti s utjecajem koji će naša otkrića imati na slobodoumne

kršćane. Međutim, oni koji nisu spremni otvoriti granice svojega uma i dalje će tražiti utjehu u mitologiji, koju su stvorili ljudi Rimskoga Carstva, koji nikada nisu upoznali Isusa niti su shvatili židovsku teologiju koju je naučavao.

Stari obredi Slobodnoga zidarstva nisu prijetnja kršćanstvu, nego neznanju. Istina nikada ne može ugušiti znanje, a mi smatramo da je došlo vrijeme da se ponovno istraži podrijetlo kršćanstva i na temelju toga pokuša rekonstruirati slika, koja će biti jasnija od nepravilnoga mozaika koji je složilo Rimsko Carstvo nakon uništenja Jeruzalemske crkve 70. god. po Kr. Mnogi znanstvenici proučavali su prva stoljeća kršćanstva, ali pri tome nisu raspolagali dokazima koje smo sami otkrili.

Možda bi to najbolje opisale riječi dr. Davida Sinclaira Bouschora, bivšega Velikoga majstora iz Minnesote, kojima je prokomentirao našu posljednju knjigu, istaknuvši da bi naše otkriće moglo predstavljati:

"... početak reformacije kršćanske misli i navesti na ponovno razmatranje 'činjenica', koje smo naraštajima slijepo prihvaćali."

Rješenje zagonetke Torinskoga pokrova

U povijesti se ništa ne može isticati kao nedvojbena istina. Unatoč načinu na koji se konvencionalna povijest i vjerske legende predstavljaju kao "činjenice", razborito je kao takve prihvatiti samo najvjerojatnija rješenja. Do sada nismo pronašli "najvjerojatniji odgovor" na naše sedmo pitanje: *Koje je pravo podrijetlo Torinskoga pokrova?* Raspolagali smo brojnim pretpostavkama, od kojih su se sve suprotstavljale zdravome razumu ili poznatim činjenicama.

Sada smo, pak, raspolagali potpuno smislenim objašnjenjem Torinskoga pokrova, koje se uklapalo u sve poznate činjenice, pa tako i u rezultate datiranja radioaktivnim ugljikom. Pružili smo motiv i priliku te opisali neobične okolnosti, koje su u određenim bitnim kemijskim uvjetima proizvele tu jedinstvenu sliku, kao što je to objasnio dr. Mills sa Sveučilišta u Leicesteru.

Ukratko, možemo biti gotovo potpuno sigurni da se na Torinsko-me pokrovu nalazi lik posljednjega templarskoga Velikoga majstora, iz sljedećih razloga:

1. Molay je bio uhićen u Pariškome hramu, gdje se nalazio barem jedan pokrov, koji se, baš kao i u masonskim hramovima danas, upotrebljavao za obredne svrhe.
2. Molay je bio uhićen pod optužbom za herezu, osobito za zločin odricanja Krista na križu. To je navelo njegova inkvizitora da isходи poetsku pravdu da podvrgne Molaya istim mučenjima koje je trpio Isus.
3. Francuska inkvizicija uživala je velik ugled zbog svoje brze i učinkovite metode pribijanja ljudi čavlima za najbliže predmete.
4. Dokaz tragova krvi potvrđuje da žrtva nije bila pribijena na simetričan križ. Jedna joj je ruka bila uzdignuta okomito iznad glave, što objašnjava dislokaciju ramena, o kojoj su znanstvenici godinama nagađali.
5. Fiziološki dokaz slike na Pokrovu nedvojbeno potvrđuje da je žrtva bila položena na velik mekan krevet, a ne na kamenu ploču. To navodi na zaključak da je žrtva bila živa te da se nakon određenog vremena mogla oporaviti.
6. Žrtva se otprilike dvadeset četiri sata nalazila u stanju duboke nesvijesti, nakon čega je Pokrov skinut, opran i uredno složen i takav se čuvao pedeset godina. Ta je činjenica bila iznimno važna za kemijsku reakciju "slobodnih radikala", za koju se nedavno utvrdilo da je utjecala na stvaranje slike.
7. Pokrov je najprije javno izložila obitelj Charney, potomci čovjeka koji je bio uhićen zajedno s Molayem i poslije je uz njega gorio na lomači.
8. Molay je uhićen i mučen u listopadu 1307., što potpuno odgovara datumu ustanovljenome metodom pomoću ugljika 14. Ta metoda razotkrila je da su lanene biljke od kojih je izrađeno platno Pokrova, istrijebljene između 1260. i 1390.
9. Sada znamo da su templari nosili kosu i bradu nalik na nazarene, baš kao što je to činio Isus. To znači da je Molay vjerojatno nosio kosu do ramena i bradu, što prikazuje lik na Pokrovu. Iako nji-

hova međusobna fizička sličnost ne predstavlja uvjerljiv dokaz, možemo uočiti da Molay, koji je prikazan na nekoliko rijetkih crteža, nevjerojatno nalikuje liku s Pokrova.

10. Masonske obrede Drevnoga škotskoga obreda pripovijedaju priču o templarima, a inicijali koji se pojavljuju na istome križu navodno pripadaju Isusu Kristu i Jacquesu de Molayu, što navodi na zaključak da je istina o Molayevu razapinjanju nekada bila poznata.

Svijet sada raspolaže uvjerljivim i znanstveno potvrđenim objašnjenjem podrijetla neobične slike na Torinskome pokrovu. Mnogi će teško prihvatiti posljedice toga dokaza, jer će biti prisiljeni preispitati točnost svojih uvjerenja - ali, istina će konačno pobijediti.

Topologija prošlosti

Ovo je naša druga knjiga u kojoj tragamo za objašnjenjem prošlosti. Naše istraživanje započeli smo raspolažući samo praznim listom papira u namjeri da vidimo možemo li pronaći nešto o podrijetlu Slobodnoga zidarstva. Oputovali smo mnogo dalje od toga, nastavili putovati u nepoznato, dalje od naših očekivanja, ali uživali smo u svakom dijelu toga puta, a ono što smo otkrili vrijedilo je svih napora.

Kad smo se uvjerali u to da unutrašnje tajne tradicionalnoga Slobodnoga zidarstva potvrđuju sve naše sumnje, odjednom smo osjećali kao da smo stigli do vrha velike planine nakon što smo se godinama probijali kroz neprohodne džungle i penjali se strmim stijenama, koje kao da su nam priječile put. Sada stojimo na tome vrhu i možemo vidjeti kako se iza nas rasprostire čaroban krajolik.

Put koji smo slijedili jest drevni put, koji je bio zakrčen i ruševan - no nadamo se da će ga drugi poslije nas proširiti i pojačati. S mjesta na kojemu se sada nalazimo postaje nam jasno da to nije jedini put, nego da ih postoji bezbroj. Možemo vidjeti da je na Slobodno zidarstvo utjecalo mnogo toga iz daleke prošlosti, mnogo toga što se nakon više stoljeća ponovno susrelo i međusobno spojilo. Povi-

jest kršćanstva također je veoma složena, sastavljena od mnogih putova koji se međusobno ukrštaju i ponekad spajaju.

Čini se da se početak nekih glavnih putova, koji se nazivaju "Isusovim putem", ne nalazi u prvostoljetnome Jeruzalemu, dok neke mnogo manje popularne ceste vode ravno do nazarena.

S obzirom na sve, nijedan od tih putova nije izravnije povezan s Jeruzalemom u doba Isusa i Jakova od puta Slobodnoga zidarstva.

S naše nove točke promatranja možemo vidjeti mnoštvo drugih planina; na vrhu jedne od njih nalaze se skupine ljudi čvrsto slopljenih očiju. Svi gledaju duboko u sebe i ponavljaju iste riječi: *"Ovo je jedini temelj, osim njega ne postoji nijedan drugi."* Ti ljudi stoje na temelju koji nazivaju rimokatoličanstvo, englesko Slobodno zidarstvo ili imenima tisuće drugih mjesta institucionalizirane misli i odbijaju otvoriti svoje oči i pogledati beskrajn, prekrasan krajolik oko sebe, koji tvore druge, dopunske istine. Oni strahuju od znanja zato što bi im ono moglo pokazati druga vrijedna mjesta na kojima bi mogli počivati, od kojih bi neka mogla biti mnogo bolja od sigurnoga i poznatoga vrha planine, koji se pribojavaju istražiti unutar čitavoga krajolika.

Oči tradicionalnoga Slobodnog zidarstva bile su širom otvorene, kada je izjavilo sljedeće:

"Moramo biti snošljivi prema religijskim stajalištima drugih ljudi, zato što sve religije sadrže svoju istinu, a protiv neznanja se moramo boriti obrazovanjem, protiv netrpeljivosti snošljivošću, a protiv tiranije podučavanjem prave slobode."

Ako ste bili ustrajni i izdržali sve preokrete našega neobičnog putovanja, nadamo se da ćete i sami pustiti svoj glas i pozvati na slobodoumno preispitivanje prošlosti, osobito onoga njezina dijela koji se odnosi na podrijetlo kršćanstva.

Što se tiče nas, autora, sljedeći zadatak kojemu ćemo se posvetiti bit će otkrivanje drevnih jeruzalemskih zapisa, koje su iskopali templari i 1140. odnijeli u Kilwinning, gdje su ih, kako vjerujemo, zakopali ispod Rosslynske kapele.

Kada se istraži podzemlje Rosslyna, istina će konačno pobijediti.

Dodatak 1 - Kronologija

Pr. Kr.

- 972. Salomon postaje kralj Izraela i gradi svoj hram, koji posvećuje Jahvi
- 922. Salomon umire ostavljajući Izrael u vjerskome i finansijskome kaosu
- 586. Konačno uništenje Salomonova hrama
- 539. Početak izgradnje Zerubabelova hrama
- 6. Moguć datum Isusova rođenja

Po Kr.

- 32. Ubijen je Ivan Krstitelj; Isus zahtijeva titulu svećeničkoga i kraljevskoga Mesije
- 33. Isusovo raspeće
- 37. Savao istjeruje Mandeje u Mezopotamiju
- 62. Ubojstvo Jakova Pravednoga u Hramu; Isusov prvi rođak Šimun postaje novi vođa Jeruzalemske crkve
- 66. Počinje židovski ustanak
- 68. Uništenje Kumrana
- 70. Tit uništava Jeruzalem i Herodov hram
- 325. Car Konstantin saziva koncil u Nikeji
- 1070. Rođen Hugues de Payen
- 1090. Rođen Bernard od Clairvauxa
- 1094. Hugues de Payen nasljeđuje svojega oca i postaje gospodar Payena
- 1095. Početak Prvoga križarskoga rata
- 1099. Križari osvajaju Jeruzalem; Godfrey de Bouillon izabran za gospodara
Henri de St. Clair uzima titulu baruna Roslina
Smrt pape Urbana II.
- 1100. Smrt Godfreyja de Bouillona, prvoga jeruzalemskoga kralja
Smrt engleskoga kralja Vilima II.
Baudouin postaje kralj Jeruzalema

1101. Hugues de Payen ženi se Catherinom de St. Clair; dobiva Blancradock kao miraz
1104. Hugues de Payen putuje u Jeruzalem s Hughom od Champagne
1113. Bernard i obitelj Fontaine pridružuju se cistercitskome redu
1114. Hugues de Payen i Hugh od Champagne ponovno posjećuju Jeruzalem
1115. Bernard postaje opat Clairvauxa
1118. Devet vitezova pod vodstvom Huguesa de Payena počinju iskopavati ruševine Hrama
1120. Fulk od Anjoua polaže prisegu i pridružuje se templarima
1125. Hugh od Champagne polaže prisegu u Jeruzalemu i tako postaje jedanaesti templar
1128. Na koncilu u Troyesu donose se *Pravila* templarskoga reda
Hugues de Payen na svojoj europskoj turneji posjećuje Roslin
Payen de Montdidier postaje templarski Veliki majstor Engleske i poduzima veliki projekt izgradnje preceptorata
1136. Umire Hugues de Payen
Geoffrey od Monmoutha piše knjigu "*Matter of Britain*" (*Britanska stvar.*)
1140. Payen prelazi pod vlast grofa od Champagne
Templari odnose relikvije iz Hrama u Škotsku
William od Malmesburyja piše priču o svetome gralu i Josipu iz Arimateje
1152. Geoffrey od Monmoutha postaje biskup St. Asapha
1153. Umire Bernard od Clairvauxa
1174. Bernard od Clairvauxa proglašen svecem
1180. Chretien de Troyes piše *Le Conte du Graal*
1190. Nepoznati templar piše *Perlesvaus*
1210. Wolfram von Eschenbach piše *Parsifal*
1244. Rodio se Jacques de Molay
1285. Filip IV. (Lijepi) nasljeđuje svojega oca na francuskome prijestolju u dobi od sedamnaest godina
- 1292./3. Jacques de Molay izabran za Velikoga majstora templara

1294. Bonifacije VIII. postaje papa
1296. Bonifacije donosi bulu, *Clericis Laicos*, kojom zabranjuje svećenstvu da plaća poreze
1297. Bonifacije kanonizira Luja IX.
1299. Filip odbija pomoći Bonifaciju u križarskome ratu protiv Aragona
1300. Templari poraženi u Tortosi, a neki od njih su odvedeni u zarobljeništvo u Egipat
Molay se vraća na Cipar i razmatra o povlačenju u Europu
1302. Bonifacije VIII. izadaje papinsku bulu, *Unam Sanctam*, kojom proglašava vrhovnu papinsku vlast nad kraljevima
Guillaume de Nogaret imenovan glavnim Filipovim savjetnikom
Filip IV. javno spaljuje bulu i otima posjede papi odanih prelata
Bonifacije nudi francusko prijestolje austrijskome caru Albertu
1303. Nogaret napada Bonifacija u Anagni
Bonifacije umire od posljedica napada
Engleski kralj Edvard I. sklapa mir s Filipom
1304. Filipovi agenti truju Benedikta XI. deset mjeseci nakon preuzimanja službe
1305. Filip nudi papinstvo dugogodišnjem neprijatelju, nadbiskupu Bordeauxa, Bertrandu de Gotteu, u zamjenu da ispuni šest njegovih zahtjeva
Bertrand de Gotte okrunjen u Lyonsu za papu Klementa V
Ekskomunikacija Roberta the Brucea
1306. Papa poziva templarske majstore i hospitalce u Francusku da rasprave o udruživanju dvaju redova
Molay putuje s dvanaest konja natovarenih blagom u Pariz, gdje ga je svečano dočekaao Filip
Molay odlazi u Poitiers na sastanak s Klementom, gdje iznosi svoje razloge protiv ujedinjenja dvaju redova
Hospitalci osvajaju Rodos
Robert the Bruce okrunjen za kralja Škotske

1307. Masovno uhićenje židova u Francuskoj
Molay opet odlazi u Poitiers da s Klementom raspravi o optužbama iznesenima protiv Reda
Petak, 13. listopada, Filip Lijepi zapovjedio uhićenje templara
Jacques de Molay razapet, ali ne i ubijen; stvoren Torinski pokrov
Sveučilište se sastaje u Pariškome hramu i izvještava o majstorovu priznanju
1308. Papa pokušava pobjeći iz Bordeauxa, ali ga Filip vraća u Poitiers
Templari dovedeni u Poitiers pred Filipa i Klementa; Filip sluša samo ispovjedi protiv templara
Klement ovlašćuje Pariško povjerenstvo da ispita optužbe protiv templara
1309. Pariško povjerenstvo poziva templare da u studenome pred njim iznesu svoju obranu
Molay doveden pred Pariško; povjerenstvo izvještava da je njegovo priznanje rezultat mučenja
Klement premješta papinstvo u Avignon
1310. U Poitiersu se okuplja 536 templara kako bi iznijeli svoju obranu
U Parizu započinju saslušanja svjedoka optužbe
Na koncilu u Sensu 54 templara su osuđena na smrt na lomači u Parizu
Nadbiskup Reimsa spaljuje devet templara
Nadbiskup Sensa spaljuje četiri templara
Papinsko povjerenstvo iznova započinje saslušanja bez branitelja na strani optuženih templara
1311. Papinsko povjerenstvo završava saslušanja
Papa dolazi u Vienneu na opći koncil
Na općemu koncilu ne donosi se presuda protiv templara
1313. Filip odlazi u Vienneu
Klement izdaje bulu, kojom ukida templarski red a da prethodno ne donosi presudu o njihovoj krivnji

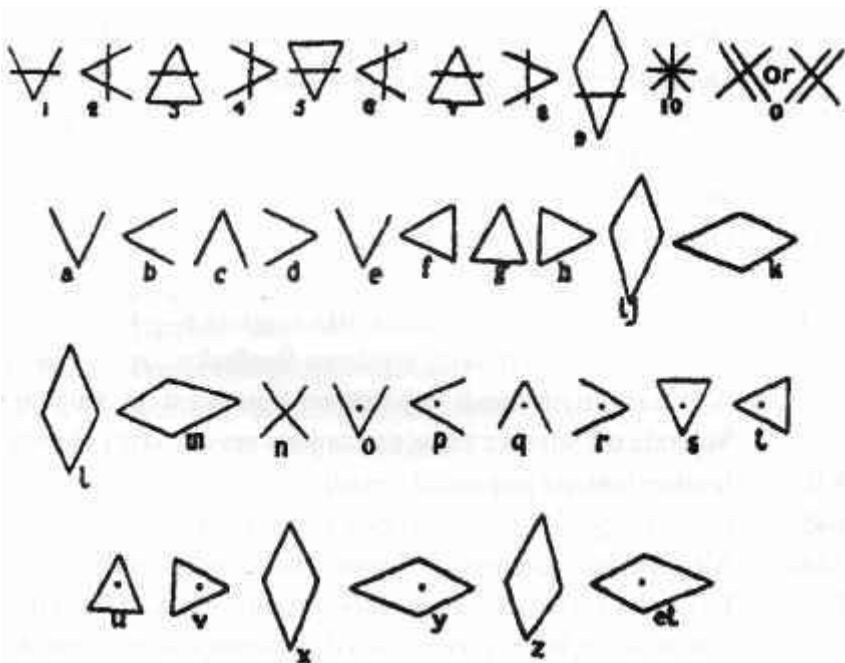
1314. Molay objavljuje da je Red nedužan i ponovno izvještava o svojem mučenju
Filip saziva Svjetovno vijeće na kojemu se Molay osuđuje na lomaču
Jacques de Molay i Geoffrey de Charney spaljeni na lomači u Parizu 19. ožujka
Umiru kralj Filip i papa Klement
Bitka kod Bannockburna - pobjeda zahvaljujući intervenciji templarskih snaga
1328. Engleska priznaje Škotsku kao neovisnu državu
U rukopisu Renauda le Contrefaita prvi put se spominju karte tarota
1329. 13. lipnja papa priznaje Roberta I. i njegove nasljednike za kraljeve Škotske
1330. William St. Clair umire noseći srce Roberta I. u Jeruzalem
1348. "Crna smrt" ulazi u Francusku preko Marseillesa
1350. Trećina stanovništva Francuske umire od "crne smrti"
1353. Geoffrey de Charney ml. dobiva dopuštenje da izgradi crkvu u Lireyu
1356. Kralj Ivan II. zarobljen u Poitiersu
Umire Geoffrey de Charney
1357. Prvi put javno izloženo Torinsko platno
Henry od Poitiersa zabranjuje izlaganje Platna
- 1361.-72. "Crna smrt" ponovno hara
1376. U Firenci zabranjene karte tarota
1378. Klement VII., rođak Jeanne de Charney, postaje papa
- 1382.-88. "Crna smrt" ponovno hara
1389. Geoffrey de Charney ml. ponovno izlaže Pokrov
Memorandum Pierrea d'Arcisa
1390. Pierreu d'Arcisu papa zabranio da govori o Pokrovu
- 1440.-90. Izgradnja rekonstrukcije Herodova hrama u Roslinu
1534. Raskol između Engleske i Rimokatoličke crkve
1578. Pokrov najprije odnesen u Torinsku katedralu
1598. Prvi dokumentirani zapisnik masonske lože

1601. Jakov VI. postaje mason u Loži Perth i Scoona
1602. Schawovi statuti, Povelja St. Clair
1603. Škotski kralj Jakov VI. postaje engleski kralj Jakov I.
1625. Karlo I. postaje kraljem
1637. U Škotskoj nametnut Novi engleski molitvenik
1638. U Greyfriars' Kirkyardu potpisan Sporazum
1641. Sir Robert Moray uveden u slobodno zidarstvo u Newcastleu
1643. Počinje Engleski građanski rat
1646. Završava glavna faza Engleskoga građanskoga rata u Oxfordu
Elias Ashmole iniciran u ložu u Warringtonu
1649. Pogubljen Karlo I.
Karlu II. ponuđena škotska kruna pod uvjetom da potpiše Sporazum
Ustrojen engleski Commonwealth
1650. Pogubljen grof Montrosea
Karlo II. potpisuje Sporazum
1658. Umire Oliver Cromwell
1660. Karlo II. okrunjen za kralja Engleske
1679. Ubijen nadbiskup St. Andrews, Sharp
Covenanters (pristaše Sporazuma) poraženi i zarobljeni u Greyfriars' Kirkyardu
1684. Poznato da škotske lože skupljaju novac za naoružanje
1685. Umire Karlo II.
Jakov VII. okrunjen za kralja
1689. William i Mary potpisuju Zakon o pravima i zajedno preuzimaju vlast
1690. Jakov VII. poražen u bitki kod Boynea
1702. Umire Vilim Oranski
Ana postaje kraljica
1706. Škotski parlament izglasava Zakon o podijeljenome nasljeđu
1707. Ujedinjuju se Engleski i Škotski parlament
1714. Prvi zabiježen zapisnik sa sastanka Velike lože Yorka

1715. Prva jakobitska kampanja za restauraciju dinastije Stuart
1717. Osniva se Velika loža u Londonu
1724. Ramsey učitelj sinova Lijepoga Princa Karla
1725. Osniva se Velika loža Irske
U Parizu se osniva Loža sv. Tome
1730. Ramsey posjećuje Englesku
1736. Osniva se Velika loža Škotske
1745. Druga jakobitska kampanja za restauraciju dinastije Stuart
1748. Dermott se pridružuje londonskim slobodnim zidarima
1752. Dermott osniva Veliku ložu drevnih
1761. Velika loža Francuske izdaje povelju kojom dopušta širenje škotskoga obreda u Americi
1799. William Pit donosi Zakon o nezakonitim društvima
1801. Osniva se Vrhovno vijeće trideset trećega stupnja za Sjedinjene Američke Države
1813. Osniva se Ujedinjena velika loža Engleske
1819. Uspostavlja se Vrhovno vijeće za Englesku
Admiral Smyth uvodi vojvodu od Sussexa u 33. stupanj
Vojvoda od Sussexa započeo izmjenu masonskoga obreda
1830. Izmijenjeni svi masonski obredi
1845. Uspostavljeno Vrhovno vijeće za Škotsku
1855. Albert Pike sudjeluje u izmijeni škotskoga obreda
1876. Engleska raskida veze s Vrhovnim vijećem za Škotsku
1881. Baudouinov tabor prigovara Vrhovnome vijeću Engleske da prekoračuje svoje ovlasti u vezi s obredom
1898. Prva fotografija Platna
1947. Otkriće gnostičkih evanđelja u Nag Hammadiju i Svitaka s Mrtvoga mora u Kumranu
1951. Započinju iskopavanja u Kumranu
1955. Otvoren Bakreni svitak i dešifriran kao popis skrivenoga blaga
1988. Datiranje radioaktivnim ugljikom utvrdilo da je Torinsko platno nastalo oko 1260. godine
1991. Javnosti prvi put dopušten pristup zbirci Svitaka s Mrtvoga mora

Dodatak 2 - Povelja o nasljeđu J. M. Larmeniusa

(Dešifrirao i preveo J.S.M. Ward)

Ključ šifre

Ja, brat John Mark Larmenius iz Jeruzalema, milošću Božjom i najtajnijom objavom časnoga i najsvetijega Mučenika, Vrhovnoga majstora vitezova Hrama (kojima čast i slava), koju je potvrdilo Zajedničko bratsko vijeće, kojemu je povjereno vrhovništvo nad čitavim Redom Hrama, svima koji vide ova slova Objave, [želim] zdravlje, zdravlje, zdravlje.

Neka svi, sadašnji i budući, znaju da sam, budući da moja snaga zbog starosti slabi pod težinom i složenošću poslova vlasti, na slavu

Boga i zaštitu i sigurnost Reda, braće i Pravila, ja, ponizan majstor vitezova Hrama, odlučio povjeriti vrhovništvo u snažnije ruke.

Stoga, uz pomoć Božju i *suglasnost Vrhovne skupštine vitezova*, povjerio sam i ovom Objavom doživotno povjeravam istaknutome zapovjedniku i mom ljubljenom bratu, Theobaldu iz Aleksandrije, vrhovništvo nad Redom Hrama, vlast i privilegije, s ovlastima, u skladu s okolnostima vremena i poslova, da, uživajući najveći ugled među plemićima, po podrijetlu, dostignućima i plemenitosti, drugome bratu povjeri vrhovništvo nad Redom Hrama i najviše ovlasti. Sve to radim da se očuva stalnost vrhovništva, neprekinuto nasljeđe i integritet pravila. Međutim, zabranjujem da se vrhovništvo prenosi bez suglasnosti Opće skupštine Hrama kada se ta skupština sastane, a kada se sastane, neka nasljednik bude izabran glasovanjem vitezova.

No, kako se ne bi zanemarile funkcije Vrhovnoga vijeća, neka od sada nadalje postoje četiri namjesnika Vrhovnoga majstora, koji će imati najvišu vlast, ugled i ovlasti nad čitavim Redom, osim prava Vrhovnoga majstora. Neka se ti namjesnici biraju među Starijima, u skladu s redom zvanja. To pravilo neka bude u skladu sa zavjetom (danim meni i mojoj braći) najsvetijega gore spomenutog veleštovanog i najblagoslovljenijega Majstora Mučenika, kojemu čast i slava. Amen.

Naposljetku, na temelju objave Vrhovne skupštine i povjerene mi vrhovne vlasti, kažem i naređujem da se škotski templarski dezerteri kazne anatemonom, te da se oni i braća sv. Ivana Jeruzalemskog, rušitelji viteštva (neka im Bog bude milostiv), izbace iz kruga Hrama, sada i u budućnosti.

Naveo sam, stoga, nepoznate znakove, koji imaju ostati nepoznati nevaljaloj braći i usmeno se prenijeti našoj viteškoj braći. Držim kako je dobro prenijeti ih na Vrhovnoj skupštini. No, ti se znakovi moraju otkriti poslije dugotrajnog naukovanja i viteške odanosti u skladu s Pravilima, pravima i koristima Reda vitezova Hrama, koje sam poslao gore spomenutome štovanom Zapovjedniku, primivši ih od veleštovanoga i najsvetijega Majstora Mučenika (čast mu i slava). Neka bude kako kažem. Amen.

Ja, John Mark Larmenius rekao sam ovo 18. veljače, 1324.

Ja, Theobald primio sam vrhovništvo, uz pomoć Božju, u godini Kristovoj, 1324.

Ja, Arnald de Braque primio sam vrhovništvo, uz pomoć Božju, Anno Domini 1340.

Ja, John de Clermont, primio sam vrhovništvo, uz pomoć Božju, Anno Domini 1349.

Ja, Bertrand Guesellin &c. godine Kristove 1357.

Ja, brat John od L'Armagnaca &c. godine Kristove 1381.

Ja, ponizni brat Bernard od L'Armagnaca &c. godine Kristove 1392.

Ja, Ja, John od L'Armagnaca &c. godine Kristove 1418.

Ja, John Croviacensis [iz Croya] &c. godine Kristove 1451.

Ja, Robert de Lenoncoud &c. godine Kristove 1748.

Ja, Galeas Salazar, najponizniji brat Hrama &c. godine Kristove 1496.

Ja, Philip de Chabot... A.C. 1516.

Ja, Gaspard Cesinia [?] Salsis de Chobaune &c. A.D. 1544.

Ja, Henry Montmorency [?] ... A.C. 1574.

Ja, Charles Valasius [de Valois] ... Anno 1615.

Ja, James Rufelius [de] Grancey ... Anno 1651.

Ja, John de Durfort of Thomass ... Anno 1681.

Ja, Filip Orleanski ... A.D. 1705.

Ja, Louis Auguste Bourbon od Maine ... Anno 1724.

Ja, Bourbon-Conde ... A.D. 1787. [Postoji nekoliko mjesta zvanih Condate.]

Ja, Louis Francois Bourbon-Conty ... A.D. 1741.

Ja, de Cosse-Brissac (Louis Hercules Timoleon) ... A.D. 1776.

Ja, Cla[u]de Matthew Radix-de-Chevillon, Stariji namjesnik majstora Hrama, napadnut teškom bolešću, u nazočnosti brata Prospera Michaela Charpentiera od Saintota, Bernarda Raymonda Fabrea, namjesnika Hrama, i Jean-Baptistea Augustea de Courchanta, Vrhovnoga preceptora, dao sam [ove] objave, koje je kod mene u doba nesreće pohranio Louis Timoleon od Cosse-Brissaca, Vrhovni majstor Hrama, bratu Jacqueu Philippeu Ledruu, Starijemu namjesniku majstora Hrama Messinesa [?Misseniacum], kako bi ovi znakovi u pogodno vrijeme ušli u vječno pamćenje našega Reda, u skladu s Istočnim obredom. Dana 10. lipnja, 1804.

Ja, Bernard Raymond Fabre Cardoal od Albija, na temelju glasanja svojih kolega, Namjesnika-majstora i braće vitezova, prihvatio sam vrhovništvo dana 4. studenog, 1804.

Dodatak 3 - Kemijski proces kojim je stvorena slika na Torinskom pokrovu

Zahvaljujemo dr. Alanu Millsu za dopuštenje da ovdje navedemo njegov noviji rad, koji objašnjava kako se pojavila slika na Pokrovu. Nadamo se da će razumjeti što smo njegovo podrobno znanstveno objašnjenje kemijskoga procesa pojednostavili radi laičkoga dijela čitateljstva.

Obilježja slike koja je dr. Mills držao značajnima jesu:

1. Nepostojanje većih iskrivljenja.

Da je slika nastala kontaktom platna s tijelom prekrivenim znojem i krvlju, na njoj bi bila uočljiva iskrivljenja koja su vidljiva na kontaktnom otisku Kristova lica (vidi str. 204.). Posljedica su dramatično šire crte lica, jer se profil pojavljuje sprijeda. Pokrov nema to obilježje. Crte lica na Pokrovu su normalne, iz čega slijedi da nisu mogle nastati dodirrom s platnom omotanom oko lica.

2. Gustoća slike je obrnuta funkcija udaljenosti platna od kože, s pojačanjem na udaljenosti od 4 cm.

Što je Pokrov bio bliže koži, to je slika postajala tamnija. Siva se skala smanjuje, sve do 4 cm kada nestaje.

3. Na slici nema vidljivih znakova kista.

Da je Pokrov bio oslikan kakvim kistom, znakovi bi bili vidljivi.

4. Kemijski proces djelovao je samo na površinska vlakna, te nije prodro na suprotnu stranu Platna.

Da je slika bila načinjena kakvim pigmentom (krvlju ili bojom), vlakna bi je apsorbirala, te bi na drugoj strani bile vidljive mrlje.

5. *Razlike u gustoći slike posljedica su promjena u gustoći žučkastih fibrila na pojedinim područjima, ne promjenama u stupnju žutila.*

Čini se da je slika bila stvorena 'digitalnim' procesom, gdje je skala tonova privid stvoren brojnim zatamnjenim točkama po kvadratnom centimetru.

6. *Krvave mrlje zaštitile su Platno od reakcija žutila.*

Dr. Mills primijetio je kako veoma stari botanički primjerci koji su se čuvali na suhome, proizvode blijede žutosmeđe mrlje na celulozi, koje otkrivaju mnogo pojedinosti na negativnom prikazu kroz plavi filter. Otkrio je izvanredne primjere toga učinka na primjercima koji se od 1888. čuvaju u herbariju Sveučilišta Leicester. Smatralo se kako je te znakove, poznate kao Volckringerovi uzorci, prouzročila reakcija mliječne kiseline.

Druga pojava koja je s time povezana stvorila je probleme za fotografe, koji su otkrili da slike mogu nastati u potpunoj tami, zbog blizine raznih materijala, poput novina, drveta na kojemu ima smole, aluminijska i biljnoga ulja. Poznat kao "Russelov učinak", obično se smatrao procesom povezanim s utjecajem vodikova peroksida. Devedesetih godina 19. stoljeća fotografi su otkrili kako proizvesti emulzije na koje neće utjecati taj proces, te je prestalo zanimanje za taj neobičan postupak stvaranja slika bez primjene svjetla.

Dr. Mills je pokazao da gol čovjek u ustajalome zraku proizvodi neturbulentna konvekcijska strujanja zraka, 80 cm u daljinu, na temelju čega je zaključio kako će bilo koja čestica koja stvara sliku za otprilike za 1 sekundu prijeći udaljenost od 4 cm, od površine tijela do platna. Ključ toga procesa opisao je sljedećim riječima:

Samo ako je aktivno načelo veoma nestabilno, njegovo će glatko vertikalno prenošenje proizvesti moduliranu sliku.

Moguća nestabilna čestica koja se može pojaviti kad vlakna platna postaju žučkasta, vrsta je slobodnoga radikala, koji je poznat kao posrednik reaktivnoga kisika.

Slobodni radikal je atom s viškom elektrona, kojima ne odgovaraju pozitivno nabijene čestice u jezgri. Ti dodatni elektroni nema-

ju para, te jezgri daju negativan naboj. Najuobičajeniji molekularni kisik ima dva vanjska ili valentna elektrona (dva atoma kisika tvore jednu molekulu kisika - O_2). Ti elektroni mogu imati energiju koja im omogućuje formirati nestabilnu molekulu koja, u određenim okolnostima, oslobađa svoju energiju. Taj se proces može usporediti s punjenjem nikal-kadmijeve baterije i njezinim pražnjenjem uz iznenadno oslobađanje energije. Najdugotrajnije nestabilne molekule kisika, zvane atomarni kisik, nemaju naboja, ali imaju energiju pohranjenu u svojim elektronima. One ne mogu dugo postojati u tome "pobuđenom" stanju, te se brzo vraćaju u svoje normalno stanje, oslobađajući usput višak energije.

Kada se atomarni kisik pojavi u obliku plina, on, kemijski gledano, traje prilično dugo. Način mjerenja pada u normalno stanje uključuje velik broj molekula atomarnoga kisika i izračunavanje vremena potrebnog da bi se polovica molekula vratila u svoje normalno stanje; to se naziva "poluživot". Dr. Mills je izračunao da poluživot atomarnoga kisika traje 80 milisekundi (80/1000 s) i pokazao kako acidozni šok ili oksidacijski stres, koji proizlazi iz nagomilavanja mliječne kiseline tijekom raspeća, oslobađa atomarni kisik iz površinskih tjelesnih stanica.

Te su atome kisika laminarne konvekcijske struje prenijele na Pokrov, pri čemu su se atomi vratili u svoje normalno stanje, prešavši maksimalnu udaljenost od 4 cm. Što je Pokrov bio bliže tijelu, to je bila veća koncentracija atomarnoga kisika, koji je u toj točki dodirivao površinu Pokrova.

Takvo oslobađanje pohranjene energije iz posrednika reaktivnoga kisika prouzročit će žutilo celuloznih vlakana, a taj je proces predstavljao problem za muzejske stručnjake, koji su ga rješavali izlaganjem osjetljivih predmeta na slaboj svjetlosti. Dr. Mills je pokazao da će proces oslobađanja atomarnoga kisika u određenim uvjetima prouzročiti žutilo bilo kojeg vlakna pogođenog tim nestabilnim molekulama kisika. Molekule su toliko nestabilne da će se, čim dodirnu površinu platna, apsorbirati, tvoreći tako vjernu sliku objekta koji se nalazi ispod njih. Što je ranjena koža bila bliže

platnu, više je vlakana mijenjalo boju, pri čemu su tragovi postajali tamniji.

Veoma zanimljivo je da zatamnjenje nije bilo trenutačno. Kada molekula atomarnoga kisika oslobađa energiju na niti platna, žučenje traje veoma dugo. To oslobađanje energije djeluje kao katalizator koji potiče proces veoma sličan iznimno sporom sušenju. Ako je platno bilo čuvano na suhome i tamnome mjestu s mnogo kisika, zatamnjenje slike trajalo je dok u lančanoj reakciji nisu bila iskorištena sva pogođena vlakna. Taj proces, poznat kao autooksidacija, predstavlja veoma sporu reakciju, u kojoj zatamnjenje traje mnogo godina, nakon čega slika veoma sporo blijedi.

Teorija dr. Mills a predviđa da će slika na Pokrovu postupno blijedjeti i iščeznuti. Prema nedavnim izvještajima, slika na Torinskom pokrovu tajanstveno iščezava.

Njegovi su zaključci zapanjujući:

Iako takve slike, kao posljedice botaničkih primjeraka pritisnutih na papir, nisu neobične, čini se da je ona na Torinskom pokrovu jedinstvena, zbog prilično nevjerojatne kombinacije okolnosti, koje, pojedinačno uzevši, nisu osobito zahtjevne, primjerice:

- *dugačko platno istkano od finoga lana*
- *njegovo žurno omatanje oko nedavno umrloga (neopranog ?) tijela izmučenoga čovjeka, i pohrana na zatvoreno, toplinski stabilno mjesto*
- *uklanjanje nakon otprilike 30 sati*
- *desetljeća, možda i stoljeća čuvanja na suhome i mračnome mjestu.*

1. Pokazalo se da su mrlje na Pokrovu methemoglobinske čestice vezane za vlakna proteinskim filmom iz seruma. Kada je dio toga materijala bio uklonjen, otkriveno je kako su krvave mrlje zaštitile

platno Pokrova od procesa žućenja, upravo kao što predviđa teorija dr. Millsa (vidi str. 185.).

2. Okolnosti 'nisu osobito zahtjevne' (vidi str. 187.), vjerojatno su se zbile prema scenariju opisanome u 8. poglavlju.

- *dugačko platno istkano od finoga lana.* Templari su izvodili isti obred uskrsnuća, koji i danas provode slobodni zidari, a taj obred uključuje dugačko platno istkano od finoga lana. U Pariškome hramu je, stoga, mogao postojati obredni pokrov.

- *žurno omatanje oko nedavno umrloga (neopranog?) tijela izmučenoga čovjeka, na zatvorenom, toplinski stabilnome mjestu.* Omatanje Pokrova oko Molayeva tijela bio je posljednji ironičan Imbertov čin, nakon što je Molay, izgubivši svijest, bio položen u postelju, kako bi se oporavio.

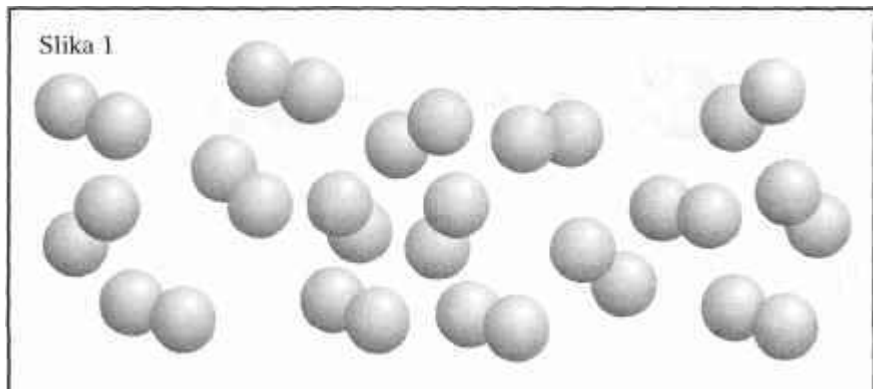
- *uklanjanje nakon otprilike 30 sati.* Prilično je dugo ležao u komi, možda do nedjelje ujutro, kada je ustao i odveden u Pariško sveučilište, gdje je proglašen krivim.

- *desetljeća, možda i stoljeća čuvanja na suhome i mračnome mjestu.* Platno su izradili potomci Geoffrey de Charneyia, otprilike 50 godina poslije Molayeve smrti. Kada je slika 1898. prvi put fotografirana, proces zatamnjenja je vjerojatno i dalje bio u tijeku.

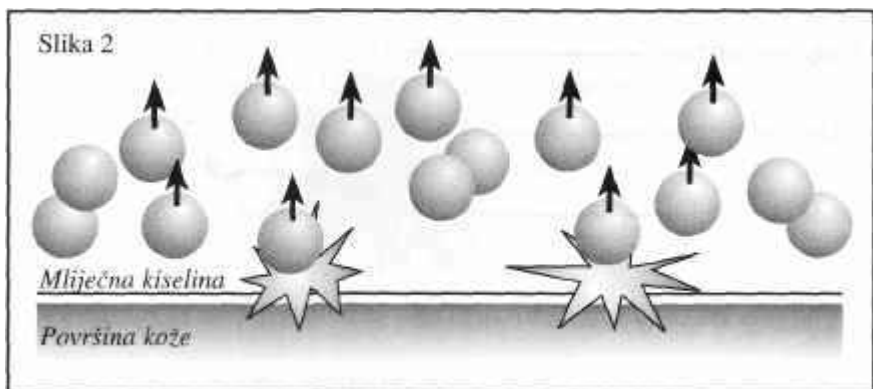
Ovdje smo iznijeli prvo cjelovito objašnjenje nastanka Pokrova, koje pojašnjava poznate čimbenike vezane za njegovo stvaranje, i u skladu je s rezultatima datiranja radioaktivnim ugljikom.

3. Djelo dr. Millsa posljednji je komadić slagalice. Slika se polako razvijala tijekom 50 godina pohrane, te ju je samo Jeanneina očajna potraga za izvorom prihoda iznijela na svjetlo dana. Izvješće dr. Millsa objašnjava kako je slika nastala.

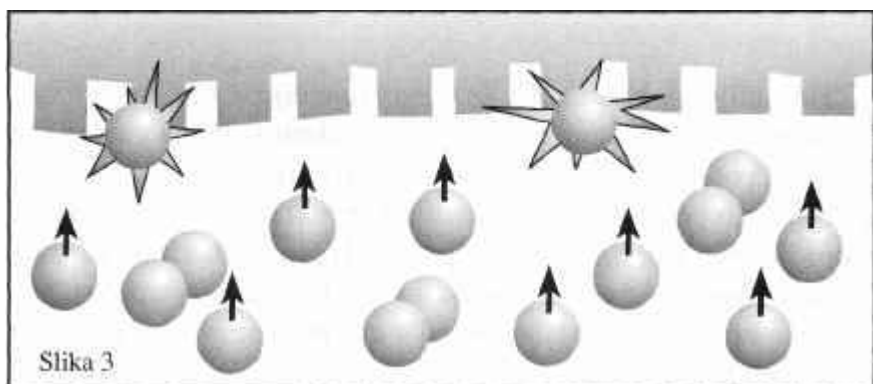
Iako je kisik element, pojedini atomi normalno ne postoje u nesparenom stanju. Kisik koji udišemo ima dva atoma i naziva se O₂ (vidi sliku 1).

Atomi kisika obično se pojavljuju u parovima, kao O_2 .

Kontakt s mliječnom kiselinom povećava energiju, pri čemu se parovi razdvajaju na atome.

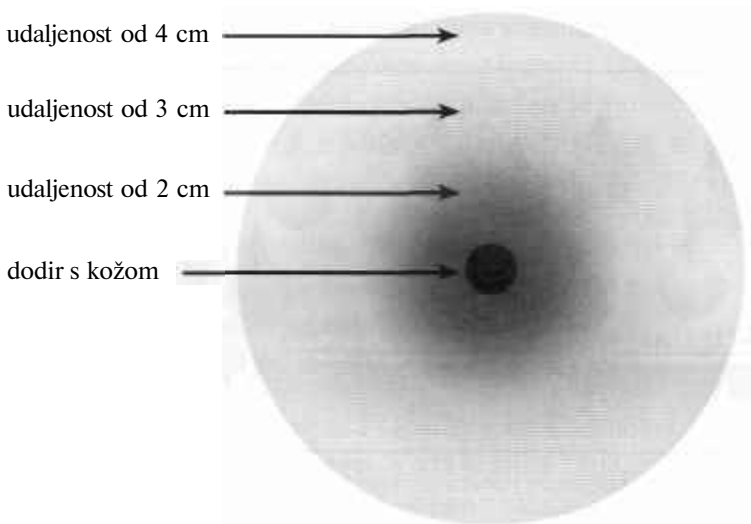

Neki atomi kisika dopijevaju do vlakana platna i oslobađaju svoju energiju pri ponovnom sjedinjenju, što uzrokuje apsorpciju u vlakna.

Slika 4

Slika 5

Sloj mliječne kiseline na koži uzrokuje cijepanje dvaju atoma, pri čemu pojedini atomi apsorbiraju određenu količinu energije iz procesa. Potom se uzdižu uz konvekcijsko strujanje zraka iz toploga tijela. To pojedinačno stanje atoma je nestabilno, te će se svaki atom sjediniti s prvim atomom kisika s kojim se susretne. Krećući se prema gore, ti atomi se vraćaju u svoje normalno sparno stanje. Do tada su već prešli udaljenost od 4 cm, te su se gotovo svi stabilizirali (vidi sliku 2).

Kako se usamljeni atomi ponovno sjedinjuju s atomima kisika na površini vlakana platna, oslobađa se određeni kvantum energije koji

su apsorbirali prilikom razdvajanja, pri čemu vlakna mijenjaju boju. Mrlja prodire do dubine od jedne molekule (vidi sliku 3).

Kako se pojedini atom kisika spaja s drugim, on preuzima taj atom od drugoga atoma kisika, pri čemu ovaj ostaje "usamljen", te se spaja sa sljedećim slobodnim atomom. Tako pokreće lančanu reakciju koja prestaje tek kada se iscrpi sva zalihe kisika. Pri svakom prenošenju atoma prenosi se kvantum energije, uzrokujući daljnje prodiranje u platno (vidi sliku 4).

Broj nestabilnih "usamljenih" atoma smanjuje se sa sjedinjenjem atoma. Većina atoma sjedinila se na udaljenosti od 4 cm, te je preostalo relativno malo energije koja je pogodila površinu vlakana. Pri tome je promjena boje manje izražena, te su tonovi svjetliji. Budući da se atomi kreću neturbulentno ili laminarno, promjena boje na vlaknima Pokrova rezultira u osnovi digitalnom slikom osobe koja se nalazila ispod njih (vlakno je posve umrljano ili posve čisto). Pri tome su točke koje su se nalazile bliže koži tamnije od onih dalje od kože. Posljedica je "fotografija" stvorena nestabilnim atomima kisika, ne fotonima svjetlosti (vidi sliku 5).

Tim procesom nastaje negativna slika, upravo kao na Pokrovu.

KRAJ